

FRANCISCI Philelfi equitis aurati laureatiq; poetæ:
& oratoris: ac philosophi clarissimi: **O**rationum ac alioq;
quorūdam operum brevis atq; ordinata **A**nnotatio.

FVNEBRIVM ORATIONVM ANNOTATIO

Francis **P**hilelfi **O**ratio parētalis de diui **F**rancis **S**phortia **M**ediolanensiu ducis foelicitate: **I**

Eiusedem **F**rancis **P**hilelfi **O**ratio habita in funere diuæ uiraginis
Blanca **M**aria **M**ediolanensiu ducis: **II**

Eiusede **O**ratio cōsolatoria ad **I**acobū **A**ntoniū **M**arcellū **P**atriciū
Venetū & equitē auratū de obitu **V**alerij filij: **III**

Eiusedem **E**pistola cōsolatoria ad **P**etrū **I**ustinū **P**hilelsum nepotē
suū de obitu **A**lphinae matris dilectissimæ: **IIII**

Eiusede **O**ratio funebris ꝑ magnifico ducali senatore & clarissimo
equite aurato **P**hilippo **B**orromæo comite **H**aronæ: **V**

Eiusede **O**ratio funebris pro magnifico equite aurato ducaliq; sena
tore **S**tephano **F**rederico **T**odeschino: **VI**

CVPTIALIVM ORATIONVM ANNOTATIO.

Francis **P**hilelfi **O**ratio de inita societate inter illustrissimos duces
Bonā eiusq; filiū **I**oannē **G**aleaciū: & **H**erculē **A**estensem: **I**

Eiusede **F**rancis **P**hilelfi **E**pithalamion in illustriū **B**eatricis **A**estē
sis: & **T**ristani **S**phortia nuptijs habitū: **II**

Eiusede interposita **E**pistola responsiua: in simulationi ac calumniæ
Guarini **V**eronensis: ad **L**odouicū casellam. **III**

Eiusede **O**ratio habita in sponsalitijs **T**heodori **P**lati clarissimi iu
reconsulti & **H**elisabet uicecomitis: **IIII**

Eiusedem **O**ratio habita in sponsalitijs **P**etri **B**iragi: & **H**elisabet
princiualis: **IIII**

Eiusedem **E**pithalamion in nuptijs nobiliū coniugū **I**oannis **A**nto
nij **S**imonetæ: & **M**argaretæ **C**ottæ: **V**

Eiusede **O**ratio habita in deipositione magnificæ puellæ **I**uliae **M**a
rutia: & magnifici equitis aurati **R**aymundi **A**ttenduli: **VI**

Eiusedem **O**ratio habita in cōnubio magnificæ puellæ **M**argaretæ
Arcimbolda: & magnifici equitis aurati **A**ntonij **C**ribelli: **VII**

DIVERSARVM ORATIONVM ANNOTATIO.

Francisci **P**hilelfi **O**ratio ad **P**ium secundū **P**ontificē maximū: habita **M**antua: in publica uniuersaliq; christianorū contioe pro duce **F**rancisco **S**phortia: I

Eiisdem **F**rancisci **P**hilelfi: ad uiros **P**apiēses **O**ratio congratulatoria de creatione **I**acobi **B**orromaei **V**italiani comitis. **F**. ad dignitatē & gradum episcopālē: II

Eiisdē **O**ratio de laudibus **L**azarī **S**carampi episcopi ad **C**omentes: III

Eiisdē **O**ratio pro **T**heodoro **P**lato clarissimo iurecōsulto: IIII

Eiisdē **O**ratio habita **M**ediolani in principio studiū: V

Eiisdem **O**ratio gratiarū actiua ad **S**ixtum quartum **P**ontificem maximū: VI

Eiisdē **O**ratio habita in principio quaestionū **T**usculanarū. **M. T.** **C**iceronis in studio urbis **R**omae: VII

Eiisdem **O**ratio de suo in urbem reditu ad **S**ixtum quartum **P**ontificem maximū: VIII

ALIORVM EIVSDEM FRANCISCI PHILELFI OPERVM ANNOTATIO.

Francisci **P**hilelfi **P**raefatio in traductionem praeceptorum **R**hetorices **A**ristotelis de causis civilibus ad **A**lexandrum regem: cum subiecta eorundem e graeco in latinum traductione: ad illustrissimum & summū uirum: dominū **A**lphonsum: sanctae **R**omanae ecclesiae **C**ardinalem.

Eiisdem **F**rancisci **P**hilelfi: ad magnanimū & illustrem principem: **P**hilippum **M**ariam **A**nglum: indytum **M**ediolanensiu ducem: in traductionem **A**pophthegmatum **P**lutarchi **C**heronensis ad **T**raianū caesarem: praefatio: cum eorūdem e graeco in latinū uersione subiuncta.

Eiisdem **F**rancisci **P**hilelfi ad **M**icolaum quintum pontificem maximū in **P**lutarchi **C**heronensis **A**pophthegmata **L**aconica a se e graeco in latinū uersa: **P**raefatio: cū adiecta eorūde traductione.

Eiisdem **F**rancisci **P**hilelfi in annotationē legum apud ueteres scriptores crebrius commemoratarum: ad **F**redericum **C**ornelium **E**pistola: cum earundem legum subiectione.

FINIS ANNOTATIONVM.

FRAN. PHILELFI ORATIO FVNEBRIS I

Francisci Philelfi eqtis aurati laureatq; poetæ & oratoris: ac philosophi clarissimi: Orationes: cū quorūdam aliorū operum subiunctione: in quibus omne bene dicē digenus: omesq; artis rhetoricæ partes: ac diuinæ philosophorum & theologorū sententiæ comperiuntur: foelicitate incipiunt.

ORATIONES FVNEBRES.

Francisci Philelfi Oratio parentalis de diui Francisci Sphortia Mediolanensium ducis foelicitate. I

Si fieri posse censerem: ut lamentationibus ac lacrymis sauo & peracerbo naturæ uulnere mereremur: quod ex incommodo fortasse magis quam ex insecutione immaturo Francisci Sphortia inuictissimi optimi Franciscus mihi ducis & clamētissimi patris patriæ obitu omnes Sphortia dux stantissimi principes: sed cohortarer potius etiā atque etiam ut omnē aetate quoad is reuiuisceret: in assiduīs flatibus degeremus & ciulatibus. Non enim in unius tanti: tamque diuini principis amissione: cū nobis cunctis: tum uniuersa Italiae parua quādam facta est uel iactura uel naufragiū: per quē solum ex tanto & tam diuturno bello turbine ac fluctibus sedata omnia pacataque conqueuerant. In sola profecto illius uita atque animi magnitudine summaque sapientia: tantā spem sibi florentissima nostra respublica uirique omnes boni collocarant: ut perpetuā se foelicitatē adeptos opinarentur. Sed O fallaces mundi blanditias: quibus allecti per uarios agitamur errores. O lubrica atque caducam humanæ uitæ conditio nem: qua tum maxime destituimur cū uiuere est dulcissimū. O inanis nostros cogitatus: quod eo secundis in rebus magis nos decipiūt: quo certiores spe quadā nobis alludunt. Sperabamus nos quidem Franciscus Sphortia te ob maximas tuas innumerabilisque uirtutes per modū fore sempiternū. Itaque omnia nobis erant læticiae gaudiaque plena. Nulli hostes imminebant: nullæ præmebant sollicitudines: nullæ curæ: Tenō minus omnes & qui prope essent: & qui procul abessent maximi potentatus uerebantur quam metuebant. Sub firmissimo tuo tutissimoque præsidio uitā quieti omnes securique agebamus. Tenō Italia modo: sed uniuersa Romana ecclesia exterique reges: qui

FRANCISCI PHILELFI

Blanca Ma
ria dux
Galeacius
Maria dux

bus ulla aut uis aut iniuria impenderet: subsidio sibi esse ac saluti arbitrabant. Nunc aut te extincto undique suspitiones incumbunt: terrores obstreperunt: hostilia arma bellico fragore circumsunt. Heu heu nos infelicis atque infortunatos: qui tanto tam miti: tam benigno: tam pio: tam inuito: tam omni genere probitatis illustri parente orbat sumus. Quis in tanta rei indignitate non morereat: non fortis nam deploret suam: non sese intolerabili dolore conficiat? **V**tinam liceret **F**rancisce **S**phortia princeps optime ac fortissime sortem commutare: nemo prorsus sui sibi conscius esset & tui qui non emori quod primum optaret: quo tu reuiuisceres. **I**n hanc sententiam indubitato pedibus iret: non solum constantissima uirago & sanctissima uxor tua **B**lanca **M**aria: quae te dies noctisque collachrymat: & post matrem tibi omni probitate simillimus dux **G**aleacius: qui ob continuu lucu animi cruciatur una cum reliquis piensissimis tuis filiis: ueruetiam & amplissimus hic senatus tuus: & aula uniuersa: atque omnes ciues subditi tui: quos unius tui desiderium torquet ac macerat. **C**eterum quo feror homo miserrimus: quo meus me uahementissimus rapit dolor: ut qui alios debeam: me ipsum nequeam consolari. **N**am quid prodest excellentissimi principes quicquid optare: quod sperare non liceat? **M**agnu est fateor & graue & permolestum atque acerbissimu: quod nuper omnes uulnus accepimus. **I**d si minus doleamus: aut lapidei plane putandi sumus: aut nobis ipsis inimici. **S**ed illud nos tamen praeterire non debet animi esse & bene compositi & moderati: & sapientis nihil appetere supra hominem: nunquam neque a ratione discedere: neque diuinam aduersari iusticiam. **N**um qui sibi ipsi non pepercerit: quoniam morti ut homo concederet: parcat simplici homini cuius deus uel heroi: ut poeta philosophique appellat. **M**onendum est enim omnibus in idemque resoluendum unde manauerint. **Q**uod si mercatoribus magna turpitudini damus: ubi aut decoquant: aut reddere depositu nolint: quae clementia tanta sit nostra: ut quae deus optimus maximus animu nostrae fidei ueluti commendarit: hunc repetenti domino restituere indignemur? **Q**uae nostra queat superbia tanta esse: qui fastus: quae arrogantia: ut qui natura mortales sumus: dignu existimemus corporibus quoque effici imortales prius quam moriamur? **Q**uis usque adeo est nescius sui: quem lateat exteriori cuius homini ante resurrectionem immortalitate uendicari non possit? **S**ed quo pacto resurrecturus sit quisque: antequam diem obierit? **I**taque necessario fit: ut qui nati sunt: omnes aliquando moriantur. **Q**uin eo mors est aequiore ferenda animo: & non modo non dolenda: sed merito potius optimoque iure summa leticia prosequenda in animis ingentia

bus & excelsis: quod hac prauia atq; duce ad sempiternū illud bonum supremumq; peruenitur: quo solo felices beatiq; efficimur. Quæ em̃ in huius mundanæ uitæ procellis ac tempestatibus non modo felicitas: sed ulla omnino tranquillitas offerat. Quod si qua hic detur fucata cuiuspiam felicitatis imago: quæ tanta est: quantum tam habet cū summo illo & uero atq; incōmutabili celesti bono similitudinē: hæc om̃is uni ex om̃ibus mortalibus & ducibus & regibus **Francisco Sphortia** ita cōtigit: ut decessio magis metuenda iam esset: q̃ accessio cupienda. Id aut̃ sic habere si paucis ostendero: tum equidē uos rogabo: orabo: obsecrabo: ita uobis ipsi mode reminisci: ita consularis: ita pro rationis imperio post animi cunctas prostratas perturbatiōes opitulemini: ut nō uestra magis q̃ illius causa tantā luctus acerbitatē suscepisse indicemini. Hoc em̃ & parui esset animi planeq; ingrati: ac ueluti bono alieno inuidentis. ¶ **Vo-** Ditiſio trib
lunt ergo uiri sapientissimi humanā quā uocamus felicitatē bonis pertita
his cōtineri: quorum altera sunt extra nos: altera uero in nobis: & hæc sane partim corpori: partim animo sunt tributa. Illa uero subiecta fortunæ esse arbitrant̃: quæ quidē ipsa si qua sit tandem eam diuinæ subesse uoluntati nemo sanæ mentis ignorat. Hæc aut̃ tria bonorū genera: quanta cū gloria & diuina quadā indulgētia atq; benignitate in magnanimo illo nostro principe effloruerint: quæ lo diligenter attendite. Incipiendū est igitur ab animi bonis: quæ nostra sunt propria: dein quæ in nobis etiam ipsa sunt de corporis: & postremo de fortunæ bonis differendū: ac de hisce quidē om̃ibus breui oratione: & quantū locus atq; tempus patit̃. ¶ **Vt aut̃ ordi-** Confirmatio
ne progrediat̃ oratio: natus est **Frāsciscus Sphortia** indyto patre illo: & fortissimo belli duce **Mutio Attendulo**: cui primo non minus primæ partē p
ob animi elationē: atq; uires corporis **Sphortia** fuisse cognomen/ approbationē
tum uolunt: q̃ ob ingenij uim cogitatusq; acrimoniā: **Et** est is qui/ **Mutius atten-**
dem natus **Miniati** in **Ethruria** anno a natali christianissimo supra **Sphortia**
millesimū quadringentesimū primū: ad sextū **Kalendas augustas:** **Miniatur**
circiter uespertinū crepusculū: quo tempore pater **Sphortia** ex eo/ **Ethruria**
dem oppido pro republica **Florentina** ualidissimis uiribus **Ioan-** **Florentini**
nis **Galeacij** illius splendidissimi **Mediolanēsiū** ducis: quæ ex urbe **Ioannes Ga-**
Pis florentina inuaderent oppida agrosq; uastarent: constantissi/ **leacius dux**
me & sua maxima cū laude repugnabat. Is cum primū per ætatem **Pisæ**
licuit: suo pte ingenio: curaq; paterna litteris atq; eloquentiæ ope/ **Ferraria**
ram dedit idq; **Ferraria**. Nam postea q̃ uita **Ioannem Galeacium** **Ferraria**
deseruisset: & per diuturnā obsidionē **Pisas** florentini in ditionē
recepissent: **Sphortia** potissimū opera: **Hic inq; Sphortia** in auxiliū

FRANCISCI PHILELFI

Nicolaus mar a **Nicolao** æstensi nobilissimo principe in bello aduersus **Othonem** chio æstensis tertiu: ab quo magnis uiribus pertinacissime ad extremū usq; per riculum præmebatur: pro uetere beniuolentia accersitus secum dilectissimū aduectum puerū inter **Nicolai** ipsius filios & educari & erudiri studuit. Qui cum in omni probitatis genere nemini æqualiū cederet: intra undecimū ætatis annum tantā est laudem assecutus: ut ad **Ladissau** rex usq; **Siciliæ** maximū & potētissimū regem sui nominis fama personuerit. Nam erat **Franciscus** (nondum em̃ a paterno cognomine **Sphortia** uocabat̃) ad ingenij splendorē: indolisq; præstantiā ijs uirtutibus præditus: quibus supra ætatē admirandus apud om̃es uideretur. Nam ab ipsa infantia ad ultimā usq; diem fuit paucissimi admodum somni: cibi moderati: ac minime exquisiti: potusq; dilutissimi. Hoc em̃ uiuēdi genus: tum ingeniū rededit acutius: tum corpus & ad bonam ualitudinē: & ad uires plurimum adiuuat. Quanta esset in om̃es facilitate: quanta mansuetudine: quanta humanitate: quanta clamētia: quanta dilectione: quanta etiā animi uel magnitudine uel altitudine: nemo est qui nesciat. Quid em̃ loquar de iusticia eius mirabili quadā cōmiseratione cōdita: Quid de cōstantia seruandæ fidei: Quid inuictō animi robore atq; fortitudine: Vt erat om̃i corporis immundicia ineptitudineq; superior: ita nihil ex illius ore nō modo obscōrū aut rusticū: sed ne incultum quidem: aut leue quicq; unq; effluebat. Mira in illo grauitas erat cum incredibili quadam lenitate cōiuncta. Vituperabat neminē: castigabat modice: operāq; dabat ut pudori magis esset q̃ metui: assentatores & subdolos odio habebat. Sed apertō homines ingenio ac ueros plurimū diligebat. Calumniatoribus & maledicis nō modo nō patefaciebat auris: sed eos leuitatis suæ improbitatisq; admonebat. Et cum foret in alienas laudes copiosus: de suis nō solum non loquebatur: sed nec etiā audire patiebat̃. Nemo profecto uno **Frācisco** **Sphortia** modestior unq; fuit: nemo uerecundior: nemo continētior. Tanta uero beniuolentia suos om̃s complectebat̃: non sanguine coniunctos dumtaxat: sed quoscūq; semel accepisset in suos: ut eos ab se abire neq; iure neq; iniuria unq; sineret. Quid quod etiā fuisset optandum: si quod ab eo uel factū aliquanto seuerius: uel dictum in quēq; uahementius prodisset. Nam quem putasset ulla ex parte ab sese offensum: tanta continuo humanitate: tanta prosequēbat̃ beneficētia: ut illum sibi nō secus ac indulgentissimo patri: aut numini cuipiā affectū redderet. Tanta autē erat in rempublicā charitate: ut neglectis quodāmodo suis cōmodis: om̃e studium suū: om̃nē operam: om̃nē industriā ad pu-

*Quibus natura
dedit robore*

blicam referret & utilitatem & dignitatē. Quot em̄ quantosq; the-
 sauros consumpsit in deducendo ex **Addua** hoc riuo: uel potius flu-
 mine: q̄ nō ex **Addua** solū: sed ex **Lario** lacu: & supra **Lariū** ex **Tel-**
 lina ualle a germania usq; res admodū & infinitæ & utilissimæ ad
 nos important̄: **Quid** em̄ meminero cum alia maxima & splendi-
 dissima ædificia: quæ ad publicū usum fabricatus est: tum arcem
 hanc quæ portæ **Iouis** appellat̄: **Quod** ullum in mediū afferamus
 ex septem illis: quæ in uniuerso terrarū orbe memorant̄ mirabilia:
 quod cū hac una arce uel magnificentia: uel pulchritudine: uel ullo
 excellentiæ genere comparari queat. **Non** em̄ huiusmodi opus mo-
 litus est **Franciscus Sphortia** ad illū suū: sed ad publicum & usum
 & cōmodum. **Nam** arcem sibi suā munitissimā tutissimāq; consti-
 tuit in animis & charitate ciuiū: quosq; cōmoda & emolumēta oīa
 immortalitati sibi ducebat esse. **Et** qm̄ a primis usq; annis nō secus
 atq; teterrimā pestem aliquam formidaret mali nominis famam:
 om̄is cogitatus & actiones suas ad honestatem & gloriā referebat.
Itaq; nullum neq; laborē corpore: neq; periculum animo detracta-
 bat. **Viros** doctos & eruditos in om̄i genere uitæ: & audiebat liben-
 ter: & honorifice munerabat. **Tanta** erat ingenij magnitudine: tan-
 ta rerū humanarū pertractatione & diligentia: ut nihil prorsus qd̄
 esset memoratu dignū ignorare uideret̄. **Itaq;** inter prandendum
 nebat: ad idq; non iucunde minus q̄ subtiliter disputabat: tanq; iu-
 dicaret nihil esse ocio atq; desidia a dignitate hominis alienius. **Et**
 quia per omnē uitam nihil unq; temere: nihil inconsulto inire con-
 suesset: om̄ia semper ex sententia sua fauste atq; fortunate cōseque-
 batur. **Quis** em̄ ambigat uiro fortissimo eidēq; prudentissimo se-
 cunda om̄ia contingere oportere: **Fauet** em̄ deus auxilioq; est sem-
 per iustis cōceptis sanisq; conatibus: cunctos in se sperātis amplecti-
 tur ac fouet: id quod sapientissimus princeps noster assidua medi-
 tatiōe præ se ferens: nihil aut iustum: aut laude ulla dignū existi-
 mat: quod a religiōe pietateq; abhorreret. **Quare** diuino cultu atq;
 ueneratiōe fidei christianæ nihil esse apud se antiquius unq; uoluit.
Quibus quidem innocentissimis & optimis institutis summa est
 omnia cum laude consecutus. **Quod** autem secundo loco dicen-
 dum mihi proposueram: quibus corporis adminiculis ad hæc tā-
 ta & tā eximia animi bona esset adiutus: breuibus pstringamus.
Fuit corpore **Frāsciscus Sphortia** cum robustissimo: tum erectiore
 paulo supra cōmunem atq; mediocrem hominis proceritatem: &
 eo plane heroico. **Erat** is em̄ (ut norunt om̄es) mirabili quadam

Addua
Larius lacus
Tellina uallis
Germania
Arx portæ **Iouis**

Confirmatio
 secūda partis
 per approba-
 tionem

FRANCISCI PHILELFI

membrorum compactione ad conuenientem ac decoram inter se
se proportionem cum tanta oris dignitate & maiestate uultus: ut
uel solo aspectu dignus iudicaret imperio. Et cum omnium sensum
integritate ceteros homines plurimum antecelleret: tum uisu adeo
erat acerrimo: ut etiam inter praeliandum hostium uel minimum
quodque erratum prospiceret admodum longius: eosque continuo lue-
re suae stulticiae poenas cogeret. Quid enim loquar de eius agilita-
te atque dexteritate ad omnem motum & gestum: quae tanta erat ut
quicquid facere aggredere: dicto citius effectum redderet. Qua-
re cum ei per aetatem liceret & luctatione & saltu & cursu: ita aequa-
les omnis anteibat: ut inueniret neminem qui secum contendere au-
deret. Iactu autem aequae atque omni dimicandi arte delectatus: fer-
ream sudem: aut saxum ingentis ponderis multo longius emitte-
bat quam alij tragulam aut pilam. Nam & iaculationem & catapul-
tam & equitationem & meditationem omnem bellicae disciplinae ab
usque puero ludendo uenandoque didicerat: quae quidem singillatim
omnia & sub patre Sphortia: & suo ductu: atque auspicijs longo usu
& multa exercitatione bellando pugnandoque confirmarat & ad
summum usque auxerat. Et erat Franciscus Sphortia foelici adeo cor-
poris temperamento: ut uniuersum diem nudo capite staret in so-
lem immotis etiam paribusque pedibus: & frigus non pluris faceret
quam calorem. Eae autem uires & in brachijs inerant & in manibus:
ut quem arcuius circumplexus medium strinxisset: eum tanquam exa-
nimaret. Quae uero pugno percussisset in caput: semianimum repen-
te humi prosterneret. Voce pro tempore utebatur nunc leni ac mi-
ti: nunc graui & moderata: & cum sonora semper: tum cum usui es-
set concitata & graui & horrenda. Quid enim meminero de miri-
fica eius linguae bonitate: quae in omnem usum uidebatur diuina po-
tius quam humana. Quid pluribus? In corpe pulcherrimo Herculeae
uires inerant: & tanta in singulis membris bonitas: ut animi bonis
nulla ex parte cederet. Ceterum quoniam duas foelicitatis partes
iam percurrimus: reliquum est: ut de fortunae commodis eadem
breuitate transigamus. Quod modo dicebatur: natus est Francis-
cus Sphortia in Ethruria: quae regio & uniuersa Italia est: maxime
ab omni aeris caligine nebulaque remotior: ob eamque rem ab ethra
quae serenitatem significat: ethruria nomen sumpsit. Itaque natus sub
eiusmodi caeli serenitate & ingenio erat perspicacior & acritate sen-
suum natura nimirum alacrior. Quod autem ad generis attinet
splendorem: si altius fuerit quam a patre Sphortia repetendum: a re-
Attenduligibus Datiae: & urbe Atteda reperiemus Attendulorum familiam

Confirmatio
teriae partis p
approbatione
Ethruria
Ethra

Daciae reges
Attenda
Attenduli

ORATIO FVNEBRIS I

originem duxisse: quod ipse non minus cum illis sentio: qui a **Mutio** **Mutius** scauo
 illo **Scauola** affirmant manasse attendulos: qui **Porfenam** regem la-
 clusino: occisurus cum frustra tam egregium facinus pro liberanda **Porfena** rex
 patria esset adortus: in dexteram sauerit suam foculo imectam ignito:
 id quod ipsius **Sphortia** proprium nomen probat **Mutius**. Id enim & inter
 scauolas erat illustre: & inter attendulos apprime celebratum. Sed
 ne singula prolixius persequar: ubi **Franciscus** in aula gratissimi il-
 lius & clarissimi principis **Nicolai** astensis: quem pater **Sphortia** propter
Othonem tertium a se oppressum extremo periculo liberarat: maior **Otho**
 rem infantiae partem & pueritiam quoque ad undecimum usque aeta-
 tis annum cum mirabili spe probatis & laude peregrisset: **Neapolin** **Neapolis**
 iussu patris aduectus est. Id quod propterea fecit pater: quo regi
Ladislao gratificaretur. Is enim pueri fama delectatus hunc uide-
 re cupiebat. Nec sua de puero se opinio falsum habuit. Nam cum
 primum in illius conspectum **Franciscus** uenisset: regem ingenio quo-
 dam strenuoque pudore ueneratus alacriter salutasset: essetque appo-
 site & ornate locutus pluraque: eum **Ladislaus** perinde atque filium am-
 plexatus deosculatusque **Tricarico** donauit: eius comitatus orna-
 tum insignibus: initium sane pulcherrimum ad latioris fortunae prin-
 cipatum. Et non modo dies non praeteribat: sed ne hora quidem:
 quin puerum cum ei a maximis occupationibus suis facultas of-
 ferret: ad se accersitum uariis de rebus interrogaret. Cui cum ille
 & impigre & argute uerecundeque responderet: admirationem in
 dies magis atque magis de sese apud regias aures mentemque auge-
 bat. Cumque frequenter esset: tum in aula regia: tum apud regem:
 studebat quotidie doctior fieri rerum etiam urbanarum ac totius
 regiae disciplinae: utpote praefago eius ingenio futurae gloriae ac re-
 gni. Sed ubi paucis post annis rex **Ladislao** uita excessisset: & **Io-**
 anna soror quae **Ladislao** successit in regnum **Iacobo** barhonen-
 sis comiti nupsisset. Hic inquit **Iacobus** barhonen-
 sis **Sphortiam**: quoniam **Iacobus** bar-
 niam putaret nefariis suis in reginam uxorem opprimendam cogi honen-
 tatibus repugnaturum: & cum & filium **Franciscum**: qui aetatis an-
 num iam ageret quartum ac decimum: in subterraneum munissimae
 turris carcerem arcis uel appellatae coniecit sine ulla omnino spe fu-
 turae aliquando libertatis. Quam rei saeuicia atque diritatem mole-
 stissime adeo tulit **Sphortia**: ut in filium coniectis oculis quem unum
 supra uitam etiam ipsam mirifice amabat: mortem sibi consciscere
 peruiatus decreuerit: ad quam (ut erat animo ferocissimo) cum
 furens praecipue ferretur in proximum turris parietem caput infil-
 sturus: subita atque miserabili & suauiter accommodata facundissimi

FRANCISCI PHILELFI

Timothæus filij oratione non secus ab illo omni immanitatis impetu & coerci-
mus tus est: & ad mentē sanioris cōsiliij redactus: q̄ a **Timothæo** musi-
Alexāder rex co ferūt **Alexandrū** regem ab armis esse ad conuiuiū reuocatum.
 Quo pietatis officio est effectum: ut pater **Sphortia** ex prope iam
 mortuo reuixerit: ac non multo post per reginā **Ioannā** ipsam post
 cōpressam atq; prostratā **Iacobi** uiri p̄fidiam: ac uim oēm iniusto
 carcere liberatus una cū pientissimo probatissimoq; filio magnas
 res gesserit & præclaras. **Regia** ꝑ o cū maximis honoribus **Sphor-**
tiam emolumentisq; cumulauit: tum **Franciscū** eius filiū: cuius in-
Arrhianū genio & oratione pater seruatus esset: **Arrhiani** atq; **Apicis** comi-
Apex tatibus donauit. Quid autē memorē: uel potius admirer primum
Angelus label spectatissimi adolescentis tyrociniū aduersus **Angelū** labellū uirū
lus belli gloria insignē: qui ob hæsitantia linguæ **Tartalia** habuit co-
Tartalia gnomentū: **Nā** ubi **Sphortia** **Bracio** a se fugato ex urbe **Roma** **Io-**
Bracius annæ reginæ iussu urbeq; ipsa in reginæ potestatem redacta insti-
Roma tuisset ultionē capere (ut par erat) de uetere inimico: **Tartalia** q ad-
Ioāna regina uersus sese quo tempore **Neapoli** primū auctore **Pandulphello**:
Neapolis quē regina in delictis habebat: carcere tenebat: cū **Bracio** conspira-
Pādulphellus rat: quo ipso consentiente fauēteq; & **Tuscanellam** urbem: & alia
Tuscanella eius plarāq; oppida ui opprefferat: ad **Tuscanellā** ipsam instructa
 acie pugnaturus p̄ficiscit. Quo i loco **Tartalia** ipse cōtra magnis
 uiribus in aciem egredit. **Pugna** mox utrinq; pari animoꝝ ui atq;
 ardore conserit. **Diu** multūq; certat. **Neuter** pedē refert. **Alacriter**
 ac fortiter incumbunt **Sphortiani**: constanter hostes ferociterq; re-
 pugnant: neutri cedunt: spes prope utrinq; par. **Tum** probus gene-
 rosusq; adolescēs: qui uix dum septimū foret ingressus ac decimū
 ætatis annū: ubi ex patre percunctatus certo didicisset: qui nā esset
Tartalia: (nam is inter pugnādū ne posset agnosci sagulū equūq;
 mutarat) ilico per conuertissimum aduersariorum præliantiū glo-
Tartalia bum districto ense in unum **Tartaliā** equū dirigit. Quem ille ubi
 per uastam occurrentium eadem cominus in se irruentem aspicit:
 perinde atq; stupidus atq; sui impotens: repente in fugam uersus
Tuscanella uix suorum præsidio intra portam **Tuscanellæ** sublato ponte de-
 missaq; cataractē se recepit permagno numero fortissimorum mi-
 litū amisso: ferēq; postea cōuersus ad suos dixisse illū sibi (nam qui
Pellinus nam esset: ex **Pellino** cotignolano: qui intra portā est captus: acce-
 perat) non uideri adolescentem: sed tigrē: sed leonem: sed horribi-
 le quoddam prodigium. **At** quanta fuit illa uel prudētia: uel clā-
Calabria mētia: qua est in eos milites usus: quos antea in **Calabria** a se trās-
 fugas ad hostis gotthalanos prælio oīs captiuos fecit. **Cerebat** em̄

bellū **Sphortia** pro **Lodouico Andegauensi** rege tertio: regis hui⁹ **Lodouicus** an
Renati fratre aduersus **Alphonsum** regem regis. Item huius **Pher** degauēsis rex
dinandi patrem: quē regina **Ioanna**: quo ualidior foret contra **Lo** **Renatus** rex
doui ci factionē adoptarat. Præerat in **Calabria** maximis **Alphon** **Alphōsus** rex
si firmissimisq; uiribus **Raymundus** **Boylus**: aduersus quē ipsum **Pherdinan**
Franciscus mittitur a **Lodouico** cum potestate regia natus: annos: **dus** rex
unum ac uiginti. **Huic** dat pater **Sphortia** pulcherrimā militū ma / **Ioanna** regina
num: & cum his ueteranos quosdā: quorū fide ducebat sibi certius **Raymundus**
nihil. **Francisci** aduentu in **Calabriā**: cū omīs **Gotthalanorū** impe / **boylus**
tus retardatus repressusq; est: tum ob uitæ continentia atq; innocē **Fr. Sphortia**
tiam: & ob singularē illam morū facilitatē: humanitatēq; adeo in / **Gotthalani**
credibilem erga se omniū **Calabrorū** beniuolentiam conciliauit: ut
ulstro uniuersa prope illa regio ad eius fidem perspectaq; uirtutem
tanq; ad publicum aliquē **Cornelium Scipionē** illum qui primus **P. Cor. scipio**
est **Africanus** cognominatus: certatim confugeret: cum anno dein **africanus**
proximo ij quos sibi maxime fidos **Sphortia** putabat: omēs præ /
ter duos **Pellinum** **Buldrinū**q; **Faentinū** transfugerūt ad **Gottha** **Pellinus**
lanos: **Francisco** ipso inter hostium quasi retia relicto atq; destitu / **Buldrinus**
to. **Sed** hic (ut erat animo inuicto) nequaq; subita p̄fidia fractus
ubi secum reliquis copijs quadrato agmine sine ullo tumultu in ea
oppida recepisset: quæ a **Lodouico** rege stipendij uice octo posside
bat: cœpit cōtinuo hostilem agrum circūcurrere: prædari: uastare:
ac nusq; hostibus quiescendi spaciū præbere: cum tandem trans
fugæ itinera quæq; assidue conatusq; omnis q̄ diligentissime odo
ratus sine ullo suo discrimine: & cum maxima **Gotthalanorū** clade
uniuersos cœpit in agro qui dicitur sancti **Marci**: quo illi populatu **Ager sancti**
ri processerant. **Req;** ad patrē **Sphortiam** significata curriculo qui **Marci**
eodem ipso die **Alphonsum** regē collatis signis fuderat: fugaratq; **Alphōsus** rex
nō procul ab urbe **Neapoli**: ab eo iubetur: ut perfidis illis omībus
suspensis laqueo gulas frangeret. **Quod** patris imperiū cum uide
retur clamētissimo adolescenti sauerius: & alienū ab eius cōsuetu
dine (Nam erat etiā ipse **Sphortia** mitissimus) paululū subdubius
stetit cogitabundusq;: ut qui & patri parendū esse duceret: & nihil
crudelius faciundū. **Dein** cōuersus ad nunciū: **Dic** inquit: mihi tu:
quo uultu pater ut ista mihi referres imperauit: **Respōdit** ille & mi
naci & iracundo. **Tum** **Franciscus**: **Non** igit̄ pater iussit: si iussit ira
cūdus. **Itaq;** accersitis illis ad se captiuis inquit: **Quoniā** uobis hu
manissimus pater meus erratisq; uestris ignoscit: ego uos omnis q̄
liberrime missos facio: optionēq; permitto & manendi ut antea: &
abeundi pro arbitrio uestro. **Tum** omēs præ læticia collachrymā

FRANCISCI PHILELFI

tes & patri gratias egerūt & filio: ac sese manere uelle alacriter respōderunt: fuerūtq; ex illo die & fidelissimi semper & **Sphortianæ** gloria uni omniū maxime studiosi. Quod factū cū prope diē **Sphortia** ex litteris filij didicisset: cōuersus ad circūstantis subridens ait: **Longe** filius est patre suo prudentior. Quis autē eius uel constantiā uel grauitatē non iure optimo admiret: qua est usus quo tempore pater **Sphortia** profecturus in reginā **Ioannæ** auxilium aduersus

Bracius **Bracium**: quē tota formidabat **Italia**: ad tertiū nonas **Ianuarias**:

Apernus feria secūda: qui dies est lunæ: in fluminis **Aperni** transitu: cui nūc

Piscaria a **Piscaria** proximo oppido in ripa sito: uulgare est nomē **Piscariæ**: lapsu equi submersus perijt. **Braciani** equites ac pedites: q; pro **Bracio** **Piscariā** præsidio tenebāt: cum uidissent **Sphortianos** transitū **Aperni** moliri: ad eius ostia per uāhementissimos maris creberri-
mosq; fluctus ex oppido erūpentes: occurrunt ad fauces transitum pro uiribus prohibitori: quod eo maioribus animis agebāt: quod sperarent id sibi facillimū factū fore: quoniā **Franciscus** adolescens dumtaxat natus annos duos & uiginti cum alijs equitibus quinq;

Michael transisset: & post illos **Michael** **Attendulus**: & **Sphortia** imperator
attendulus octauus: ac mare contrarijs uentorum turbulentissimisq; flatibus agitatū assidue magis atq; magis exasperaceret. At **Franciscus** adolescens (ut erat aīo excelso atq; inuictō) calcarib⁹ cōfestim crebrioribus equum adigēs: & longiori innixus hastā ueluti uernus coluber: strenuo celeriq; cursu in obuios hostes fertur tanta auditiā ac uiribus ut eos palantis in fugam ageret. Quod **Sphortia** pater corā aspiciēs: gestiēsq; laticia & uoce & manu ad trāsmēandū suos hortatur cōmilitones: quos ob fluctuū magnitudinē cum senioris uidet ad transitū: ipse rursus quo formidantibus fiduciam iniiciat: ad exercitum remeans dum pone periclitanti armigero inter fluctus dexterā sublaturus porrigit: & equus quo insidebat posterioribus desertus pedibus labitur: & imperator ubi ephippio est excussus: & si bis sustulit manus ferreis graues chirothecis perinde quasi auxilium implorans: tamen & thoracis reliquorūq; armorū præsius pondere: & **Aluei** fundo pedū nixū non sustinente ingruentium fluctuū altitudine obrutus: tanq̃ in **Numico** **Aeneas** diu post

Numicus ea ac multum quæsitus nusq; apparuit. At **Franciscus** subiti casus ignarus: ubi inter fortissime præliandū de surrepti patris acerbitate clam per quendam ex cōmilitonibus est commonefactus: q̃q̃ intolerabili cordis uulnere eiusmodi nuncio est transfixus: tamē re omī dissimulata paulatim sese atq; pedetentim ex ea pugna subducit ad suos: hostibus minime insequentib⁹: quippe qui & deteriori

in ea pugna fuissent conditione: & de repentino **S**phortia obitu nihil noscent. Ac ne hostes facerent impetum in eos: quos post sese reliquisset: ultimus esse uoluit qui reciperet ad exercitum. Itaque ubi reliqui remeassent: qua modo transierant: ipse solus inscensa trabe caua: quae casu in flumine est reperta: inter sagittas & omnis generis missiliū innumerabilis iactus breuissimo se conto remigando recepit ad socios: quos omnis cum & extremo dolore cōfectos: & tumultantis offendisset: eos est sua oratione adeo consolatus: & ita in laetioris fortunae spem erexit: ut & ipsum imperatorem suū continuo salutarint: & ut de se oīa sibi reciperet: uno cōsensu & eodē ore alacriter affirmarint. At **Bracius** **S**phortia obitum nō dissimulāter collachrymatus tulit permolestē: siue q̄ meminisset pristina suam cum illo familiaritatē atq; beniuolentiā: siue q̄ in **S**phortia aduerso casu sui (ut fit) miserere. **C**eterum **Franciscus** inito cum suis cōsilio: **Orthona** quae urbs est in **Pelignis**: cum uniuerso cōcessit **Orthona** exercitu: qua suorū militū munita praesidio de prima uigilia inde mouens cum reliquis copijs recepit se **Beneuentū**: unde idibus **la** accusatiuus ē **nuarijs** ad reginā **Ioannā** proficiscit: & uisendi gratia & percungracius **etandi**: quid se faceret iuberet. Hae amissa **Neapoli** se continebat **Peligni** **Auersa**: quae ut **Franciscū** est coram intuta: se ob **S**phortia patris **Beneuentū** desiderii a lachrymis moderari nō potuit. Dein pauca pro re lo**Ioanna** regina **Neapolis** donarat **S**phortia: transfert in **Franciscū** filium pleno iure: iubetq; **Auersa** ut & ipse reliquiq; fratres atq; ipsorum posterī perpetuo seruent **S**phortia cognomentū: Idq; in hanc diem uidemus assidue **pro**pagari. At haec mandat: ut collecto uniuerso exercitu properet ad **Neapolim** obsidendā. Nā iccirco p̄perādū esse regina iudicabat: quoniā rex **Alphonsus** aberat profectus anno proximo posteaq; **Alphōsus** rex **Hispania** citior **sa** classe ad renouandas augendasq; vires cōparādasq; pecunias: **Petrus** relicto **Petro** fratre cū praesidio nō mediocri **gotthalanorū** & equi **Gotthalani** tibus **italis** tribus millibus. Cum reginā **Ioannā** uolūtate ac iussis paruisset: q̄ primū **Franciscus** **S**phortia: & ad eas pecunias q̄s non admodū multas a reginā quæstoribus acceperat: collegisset: etiam ex amicis & subditis quātas potuit: comparato instructoq; robustissimo firmissimoq; exercitu: **Neapolim** confestim obsedit: eam quotidie uarijs praesijs oppugnationibusq; concutiens. Idq; breui effecit: tum uiribus: tum ingenio: ut qui praesidio intus erāt: desperare coeperint rebus suis: cū hac classis superuenit: quā dux **Philippus Maria** ille clarissimus **Philippus Maria** i reginā auxiliū miserat: munita **ria** dux

FRANCISCI PHILELFI

nauibus rostratis : fjsq; ingentibus quattuordecim & triremibus
 quinq; ac uiginti myoparonibusq; nonnullis: huic præerat uir
Guido torel. bellicis laudibus celebr **Guido torellus.** Quare qui pro rege **Al-**
Berardinus phonso erāt in urbe: intellecta periculi magnitudine: secuti admo-
Vbaldinus nitionem unius **Francisci Sphortia**: ac fidē: & q; constituto ab **Al-**
Iacobus cau- phonso stipēdio carerēt. **Berardinus Vbaldinus** ac **Iacobus cau-**
 dola: id omne præsidiū destituere profecti: alter ad **Bracium:** **Iaco-**
Bracius bus autē ad reginam. Post horū abitionē **Franciscus Sphortia** ter-
 restri oppugnatione: **Guido** autē maritima adorti muros ui tandē
 urbe potiti sunt: sine ulla etiam ciuiū offensione: tanta fuit nostri il-
 lius moderatissimi principis uel innocentia uel prudentia. **Neapo-**
 li per hunc modum ex ipsius **Petri** & gotthalanorū manibus recu-
 perata reginæq; restituta: cū **Francisci Sphortia** nomen quotidie
Philippus redderet illustrius: idem **Philippus Maria:** ut erat summa pruden-
Maria tia princeps & egregius uiroꝝ fortium censor ac iudex: curabat p
Bracius **Guidonē** torellū apud reginā: ut tāta pbitate adolescentē sibi tā-
Aquila tis per cederet: donec **Braci** audaciā: qui **Aquilam** obsidione acer-
Martinus pō. bus pramebat: in **Martini** pontificis maximi: & ipsius etiam regi-
Capua nā cōtemptum: & de iurmentū refringeret atq; obtineret. Non dis-
 ficulter qd petebat impetrauit. Nam tum regina **Braciū** timebat:
 ne si **Aquila** potiret cū & **Capuā** haberet & alia plarāq; oppida
 regni sui sentiretq; cum **Alphonso:** se uniuerso regno spoliaret: tū
Franciscus Sphortia partis **Philippi** sequi quodam naturæ ductu:
 maiorē immodum cupiebat: præsertim q; etiā nosset ea fuisse men-
 te eo animo patrē **Sphortiam** ut omnia in posterū ageret ex **Philip-**
 pi sentētia: accepisseq; iam ab illo aureū nummū duodecim milia:
 quo & sese una cū reginæ ecclesiæq; exercitu opponeret **Bracio:** & i
 proximā æstatem cum imperio equitum decēmillium: ac peditum
Ethruria quinq; milliū in ethruriā proficisceret aduersus florentinos. **Fran-**
Florentini ciscus igit **Sphortia** agēs atatis annū iam tertiū & uigesimū pro-
 ficiscitur nomine **Mediolanensiū** ducis **Philippi Maria** pro **Marti-**
 no pontifice: & **Ioanna** regina **Siciliæ** aduersus **Bracium:** q **Aqui-**
 lam urbem constantissime simul & acerrime oppugnabat. Erant
 in ea ecclesiastica expeditiōe: cum **Iacobus** caudola & **Michael At-**
Michael atten- tendulus duorū **Lodouici** seuerinas & columna: tū etiā tartalia
 dulus ni equites: nam **Tartalia** ipse duobus ante annis **Martini** pontifi-
Lodouicus se- cis iussu **Auersæ** fuerat obruncatus: atq; alij cum fjs una permul-
 uerinas ti & illustres & magni uiri. **At Bracius** aduenientiū contra se uiriū
Lodouicus co- nō ignarus: ut erat uir animo ingenti: pugnandiq; æque atq; bel-
 lumna landi callentissimus: cum collem per quem illis iter futurum erat:

duobus munierat castellis cum praesidio peditū circiter quinq; milia: ad radices autē collis qua illis descensus erat in campestrē planiciem: quā collē ab **Aquila** dirimit: omnia aquis ex proxima fossa ui deductis in stagni similitudinē complerat. **I**nde sua ipse tenebat castra cū equitibus ad quattuor milia exercitatis & fortibus: quos oīs in quattuor & uiginti ordines ad pugnam instruxerat: **N**icolao picinino uiro bellicoso & impigro cū equitibus quadringentis & ualido peditatu e regione urbis in colle: qui uocatur sanctae Mariae ad manipulū: ne quis impetus ex urbe erumpens suos pugnantis ad terga adoriret. **P**raeterea spe uiuendi ea maxime ducebatur **Bracius**: quod existimaret hostium duces propter ambitionem nunq; inter sese conuenturos. **S**ed tantā uim habuit mansuetudo ingenijq; dexteritas ac facundia nostri principis & monēdo & hortando & suadendo: ut ne minima quidē animorū irritamenta in uniuerso illo exercitu interuenerint. **C**ōfederat igitur ecclesiasticus exercitus ex altero collis illius latere: quē **Bracius** castellis peditatuq; munierat: ad septem milia passuū iter ab **Aquila**: cum aduenit a **Bracio** cum litteris tubicen: quibus ille duces omīs & prouocabat & hortabatur ad pugnam: addens eis per se licere & sine una prorsus uel molestia uel impedimento: & ascenderēt collem: & ex colle in campū equum descenderēt: idq; iureiurando inuiolatū fore affirmabat. **Q**uibus abditis cum silentiū a cunctis ducibus seruaretur: conuersus **Frāsciscus Sphortia** ad legatū apostolicū: **Franciscum** piccolpassum integerrimū illum uirū & sapientē: qui postea **Mediolani** archiepiscopū gessit. **S**i iusseris inquit pater reuerentissime: posteaq; nemo audet respondere: ipse ut iuuenis respondet: **R**espōde igitur inquit ille subridēs. **T**ū cōiectis ī tubicinē suis uigētoribus illis oculis: ac ueluti radiātibus: dicito inquit **Bracio**: nos pro arbitrio nostro uenturos aduersus sese uel inuitum & in suam quidē rem malā. **C**aptato igitur tempore ex cōmuni ducum omniū consilio collem ascendūt instructa acie: eaq; distributa in equitum ordines uiginti pari fere numero **Bracianis**: peditibus uero quingētis ac mille. **P**ost hos omīs sequebantur impedimēta: & qui ad ministeria accommodati ad pugnandū usui haud essent. **C**um illuxisset cōpere ad radices collis descēdere: & omēs quidem pedites (Nam propter callis angustias ac rupis difficultatē coacti sunt oēs equo descendere) at **Bracius** siue quoniā iureiurando per litteras se obstrinxerat liberum descensum illis fore in campestrē planiciē: siue quia (ut erat animo excelso & insolenti) iactabūsus inter suos praedixerat: propterea se illis liberum praebere descensum: quo nemo

Aquila**Nicolaus picininus****Collis sanctae Mariae****Bracius****Frāsciscus piccolpassus Mediolanum**

FRANCISCI PHILELFI

**Pugna cōseri-
tur**

prorsus ex ea pugna euaderet: suos omnis cōtinuit intra aciem: do-
nec uniuersus ille exercitus in æquo cōstitit campo. **D**ein collatis
signis pugna cōseritur intra secūdū lapidem prope **A**quilam max-
imis utrinq; uiribus: & exastuantibus animorum ardoribus: ac
summo cum uitæ periculo uniuersum certatur diem: uaria muta-
biliq; fortuna: utrinq; uulnera: utrinq; cædes. **N**ec uno i loco præ-
lia: hac fugiūt: illac præmunt. **I**nter spem ac metum omnia tumul-
tuantur. **I**dem eodem fere momento & uictores & uicti: cum tan-
dem ecclesiastico cedente exercitu præmentibusq; robustius **Bra-**
cianis: ac iā prope uictoribus: hic generoso & inuicto animo ado-
lescens tanq; e specula quadam inter fortissime dimicandū ultimi
discriminis magnitudinē cōspicatus ueluti horrēdum aliquod ful-
men in cōuertissimum mutuis inter sese uulneribus digladiantiū
agmen tanta ui: tanto impetu irruit: ut cum in ipsum **B**racium in-
ter omnis generis tala: ac cædes peruiçatius fertur: hunc ille inopi-
nato metu perculsus capiti suo infestius imminentem districto gla-
dio haud amplius sustinuerit: sed confestim auerso equo celerem
uerteret in fugam deiecta ultro ex capite casside ne posset agnosci.
Erat em̄ **B**racij cassis serico tecta purpureo: & argenteo torque in-
signis: quē eminentiores pilæ argenteæ decorabant. **C**um ita **Frā-**
ciscus **S**phortia per innumerabilia occurrētium uulnera **B**racium
insequit: effectum est deniq; ut & ille fugiēs ab expedito & auda-
Fulignatus equite **S**phortiano **F**ulignato in occiput loctale uuluus ex-
ciperet: & ita repente ex equo ruens suum uniuersum exercitū secū
Euripides in ruinam traheret. **E**x quo intellectum est: quod apud **E**uripiden
Polynices ait **P**olynices: **S**ecurus imperator audaci præstat. **D**um sibi **B**raci-
us certam uictoriā pollicetur: iussis tum ijs peditibus quos præsi-
dio locarat in castellis: ne prius hostis a tergo adorirentur: q̄ ipse
iussisset: tum etiam **N**icolao picinino: ne se ullo sui discrimine loco
moueret: & iubendi: & uiuendi finem sortitus est. **N**am eo uulnere
postridie animā efflauit: tertio nonas **I**unias: & **A**quilā miserabi-
li excidio liberauit. **N**ec illud certe silentio est prætereundū **F**ranci-
scum **S**phortiā: **B**ratius ubi primum in castra semianimus est rela-
tus: cœpisse illum amicis mitissimisq; uerbis ad bene sperandū co-
hortari: suosq; medicos ad eū curandū q̄ diligētissime adhibuisse:
nihilq; omnino prætermisisse: qd̄ uel ad optimi uiri: uel ad fidelis-
simi amici officiū pertineret. **D**emūq; ubi illū extremus defecisset
spiritus: nō secus illachrymasset ac si pater extitisset. **C**aterū postea
q̄ **Frā**ciscus post tantæ uictoriæ gloriā uiuisset in urbē **R**omā ponti-
ficis **M**artini: & uiuendi & salutādi gratia: tū ē ab illo paterna quæ-

**Nicolaus pi-
cininus**

dā exceptus dilectione honoratusq; egregie: tū etiā hāc laudem reportauit ut diceret **Martinus**: **Es** tu sane fili noster charissime **Frā** cisce **Sphortia** & speciosus & prudens & robustus & fortis ac facū dus & de **Romana** ecclesia bene pmeritus: **Abi** igiē in dei bñdicti one & de nobis tibi in christo iesu oīa pollicere. **At** **Philippus** **Ma** ria cū in dies magis atq; magis incremēta, pbitatis atq; cōsiliū uide ret i **Frā**cisco **Sphortia** coalescere: maxio curauit studio: ut eū oīno suū efficeret. **Itaq;** & **Martini** pōtificis opa: & magno suo honorifi coq; stipēdio hūc ad se accersitū multis maximisq; in rebus & belli & pacis exercuit. **V**enit is primū **Mediolanū**: cū ageret quartū ac uigēsimū atatis annū: quo ipso etiā anno diuina qdā puidētia na ta est **Blanca** **Maria** pridie **Kalendas** aprilis. **Sua** uero tū pntia & oratione: tū etiā prudētia atq; morū grauitate & elegātia nō mo do æquauit: sed mirū in modū supauit oēm de sese apud **Philippū** expectationē: adeo ut uel ex eo tēpore cōsiliū **Philippus** id inierit: qd paucis post annis absoluit: unius sibi **Francisci** **Sphortia** & ge neri faciundi per natā infantulā & per adoptionē una cū filia bo norū oīm hāredis ac toti imperij successoris cōstituēdi. **Fuit** enim **Philippus** **Maria** supra omne hoīm genus: qui ea tēpestate reliq; principes longissime superarit intelligēdo & iudicādo. **Quare** **Frā** ciscū unū singulis pene diebus ad se accersitū cū libenter audiebat de rebus maximis & grauissimis: acute multa copioseq; loquētē: tū ipse quoq; permulta ex eo pcūctabat acriter excogitata & calli de: ad quā ita strenuus adolescēs alacriter ac prudenter responde bat: ut diuino potius: q; humano prāditus uideri posset ingenio. **I**nterea uero tps cū res publica florētina ipsius **Philippi** **Maria** ui ribus grauius prāmeret: eoq; foret iā res deducta: ut suā libertati metueret plurimū: mittit a **Florētinis** ad **Venetos** legati: q p mul tā in **Philippū** expostulationē eos docerēt: quāto eēt i piculo: qd q; diutius soli tātā belli molē ferre nō possent: & q; uniuersa **Ita** lia metuēdus **Philippus** foret ob ingenij uersutiā: auiditatēq; do minādi. **Nec** em credēdū esse quietē **Philippū** dein acturū occupa ta florētina republica. **Cō**gerebāt i illū delicta plurima acutius ex cogitata. **Su**piora tpa memoriter referebāt: qbus **Philippi** maio res ab **Italia** pturbāda nūq; destitissent: **Mediolanū** officinā eē bel li iuidioso noīe dictitabāt. **Solā**q; eā urbē ex uniuerso terrarū orbe tū ob munitissimū loci sitū: quē tria ingentia flumina **Padus**: **Ad** dua: **Ticinus** reddūt undiq; tutissimū ab oī hostiū impetu: tū ob frequētā populi: quā ē maxia: nulliusq; rei neq; ad uictū neq; ad uitā cultū indigens: tum etiā ob opificū multitudinē ac uarietatē

Philippus
Maria

Natalis **Blan**
cæ **Mariæ**

Florentini
Veneti

Mediolanum

Padus
Addua
Ticinus

FRANCISCI PHILELFI

bellis crescere ac locupletari. Quāobrē postulabāt: cōtēdebāt: obsecrabāt: ut auxilio sibi praesidioq; eēnt. At ueneti & si nō obscure animaduertebant: quo magis augerēt **Philippi** imperiū: eo rebus suis futurę periculosius: tamē ad bellum capeendū nulla prorsus iniuria ab illo prouocati nō facile adducebant: praesertim q; societates etiam intercederet in alterę quinquenniū ex isto foedere dura tura. Tum unus ex legatis florentinis **Rainaldus** albitius: uir non minus elatus & audax: q; disertus: ubi uidisset nullis rōnibus **Venetū** senatū adduci ad ferēdū suę reipublicę auxiliū in **Philippū**: Vos inquit patres cōscripti: cum annis superioribus **Genuē** sibus auxiliū uestrum implorantibus id illis ferre nolulistis: fecerunt **Philippū** **Genuenses** dominū: qui nō erat: eadem nos ratione illū redemus regem: quo uos prope diem imperatorē constituatis. Quę cum dixisset: turbato ac minaci uultu: e senatu abiens una cum ceteris legatis diutius nihilo cunctatus ex urbe decessit florētīā rediturus. Tum **Veneti** de re nixius cōsultātes in maximā inter sese uenere disceptationē: cum alij honestatem tuerent: alij utilitatē. Tandē uero **Fredericus** cōtarenus: uir grauissimus inter uenetos: idēq; disertissimus: adductis multis rationibus & exemplis: tum romanis: tum peregrinis: quibus argumentaret non omnia promissa seruanda esse: ut uel insidiosa uel iniusta: & ea pręterea quę honesta fuerint solere mutari cum tempore: atq; illos omīs iniustos esse: q nō propulsant cum possunt iniuriā uel ab ignotis: adderetq; magnā utilitatis uim rapere ad sese honestatis & dignitatē & nomen. Ad hęc quantā calamitatē ueneta reipublicę posset afferre uictoria **Philippi** de florentinis: cum & dominaretē genuē sibus: & societatem haberet cum **Martino** pontifice maximo: & de **Ioanna** regina omnia quiret pro uoluntate decernere. Nec em̄ defuturam **Philippo** causam inferendi belli in **Verona** atq; **Vicentia** pro iure patrio repetēdis. Huiusmodi inq; rationibus alijsq; q plurimis senatū perpulit: **Fredericus** ad ferendū florētinis auxiliū: quod petebāt: ubi minus se **Philippus** a bello retraheret. Quam quidē rem eo facilius persuasit: quod **Franciscus** cremagnola: qui non multo antea trās fugerat a **Philippo** ad uenetos: eos in magnā suspitionē iniecerat: de illius aduersus se uoluntate celeris uictorię spem afferens. Pręterea dux ille prudentissimus **Frānciscus** **Foscarus**: cuius auctoritas erat apud omēs maxima: uno solū quę **Fredericus** disseruerat comprobauit: uerū etiam accuratissima oratione ostendit ultimū in rempublicam uenetam excidium peruenturę: ubi minus & q primū & fortiter aduersus **Philippū** bellum capefferint. Con

Rainaldus albitius

Genuenses

Fredericus cōtarenus

Genuenses
Martinus pōtifex maxi

Ioanna regīa

Verona

Vicentia

Francis. **Cremagnola**

Franciscus foscarus

festim ergo ex itinere legatis **Florētinoꝝ** reuocatis: societate quam petebant ineunt: ac firmant æquis cōditionibus. **Dein** missis euestigio **Mediolanū** oratoribus: **Philippum** monēt: ut ab omī in **Flo** **Mediolanū** **rentinū** populum ui iniuriæq; desisteret: **Quod** si secus faciat: fore ut sponte causam suā ageret. **Quod Venetoꝝ** quasi edictū cū **Philippo** insolentius uideret: primo cōepit stomachari: dein secum animo uolūtas haud solere **Venetos** se iniusticiæ obnoxios unq; face re fœdus decēnale iam quinto anno antea percussū ac mutua societatis iura afferebat. **Præterea Florētinos** belli aduersus sese auctores extitisse: qui nulla iniuria laceßiti ultro armis fuerint se adorti. **Quæ** dū citro ultroq; gerunt: clam **Veneti** parāt omnia: quæ ad bellum attinēt. **Nec Italiæ** solum: sed peregrinos quoq; potētatus excitant: accinguntq; in **Philippum**: cum is nulla ratiōe adduci posset: ut crederet **Venetos** tum ob inueteratā ac perpetuā amicitiam: tum ob initam nouissime societate quicq; quo sibi incōmodarent temptaturos. **Sed** longe præter eius opinionē cecidit. **Interea** em̄ tps **Gelphi Brixiani** factiōis eius auctōribus **Petro Achil Brixiani** leq; aduocatis: ambobus & fratribus & opulentis: & apud ciues **Gelphi** **municipesq;** charissimis: audita **Venetoꝝ** ac **Florētinoꝝ** societate **Petrus** deficiūt a **Philippo**: ad **Venetos** eis dedita ea urbis pte ubi **Gebelli Achilles** adni minus habebāt uiriū. **Nam** urbiculæ quas hi potissimū inhabi uocati tant stabant: & uetus quæ uocatur: & noua una cū subiecto subur **Gebellini** bio atq; arcibus: tam portaq; q; ea quæ ualidissima est in summitate urbis p duce **Philippo**. **Res** autē gesta est noctu feria prima: q **Quo** tempore dies est solis: ad sextūdecimū **Kalēdas Apriles**: **Anno** a natali chri **Brixiani** defestiano sexto ac uigesimo supra quadringentesimū & millesimum. **cerint** a **Philippo** **Equites** nulli hostium ea nocte in urbem ingressi: nec alij prorsus po duce ulli præter pedites octingētos a **Cremagnola** ex cōposito submis/ **Cremagnola** sos: & frequentē municipum manū quos hi fratres ex eadē factiōne clam collectos muro per insidias fracto secum adduxerāt. **Erat** **Frāciscus Sphortia** per id temporis **Mediolani** apud **Philippum**: **Fran. Sphor.** sed eius milites alij apud montē clarū: alij in proximis municipijs **Mediolanū** hibernabant. **Qua** quidem re eadē nocte audita **Brixiam** adequi **Mons clarus** tantes in urbiculas mane excepti sunt. **Qui** urbem tradiderant **Venetis**: mox eius uias doljs humo completis trāuersis trabibus repagulis & catenis muniebāt: ne quis subitus impetus rem peruerteret prius: q; **Cremagnola** cū uiribus aduenisset. **Philippus** ea re rumoribus ac nuncijs curriculo audita: **Franciscū** in subsidiū mittit: qui incredibili usus pernicitate: feria tertia: qui dies est martis: cū reliquis suis copijs ex altera ipse parte urbiculas est ingressus:

FRANCISCI PHILELFI

Ex altera uero eodē tempore in urbem **Cremagnola** cū equitibus quattuor milibus ingentiq; peditatu. Reliqui autē omēs ducales exercitus ī **Flāminijs** aēbāt: & in **Ethruscis** cōtra **Florētinos**. Cō-
Ethrusci spirant prāterea una cū **Venetis** in **Philippū Mariā** hi omēs: **Ami-**
Amideus dux deus dux **Allobrogū**: quos nomine deprauato a sabbatis monti/
Sabbati mōt. bus **Sabbaudiēses** pro sabbatenfes appellant: & **Eluetij**: & tres illi
Sabbaudiēses **Marchiones**: **Mōtis ferrati**: **Aestensis**: **Mantuanus**: ad hāc potētissi
Eluetij mus rex **Alphonfus**: qui una cū **Fliscis** **Fregosis** & **Adornis** rē **Ge-**
Marchio mon nuensem mari terraq; turbabat. In tot & tam magnis tamq; pericu
tis ferrati losis & repentinis rerū difficultatibus: solus **Franciscus Sphortia**
Marchio aētē. **Philippi** ducis & sustinebat & tuebat imperiū: qui assidue die no/
Marchio man ctuq; ex urbiculis aduersus hostes in urbem erumpēs: eos cōtinuis
tuanus prālijs laceffere: urgere: uexare: cedere: interimere: ac nūq; quietos
Alphōsus rex atq; sensus inops quid consilij caperet esset nescius: quippe qui su/
Flisci perioribus temporibus cum pro **Philippo** militaret: uincere semp
Fregosi consuesceret: nunc ipse quotidie uinceret. Quare quoad a conferen
Adorni da manu abstinebat: idq; totum ei negociū erat: ut castellis e regio/
ne portaz obiectis per catapultas & plumbeas pilulas molesq; bō
bardaz: **Franciscus Sphortia** a frequēti eruptiōe coerceret. At dux
Philippus huic magis q̄ **Brixia** metuēs: immissa in urbiculas ualū
da peditum manu: **Francisco** iubet: ut ab eo prāsidio ad montē cla/
rum se recipiat: & in proxima municipia: donec cōactis alijs exerci/
tibus ex **Ethruria** & **Flāminia** obsidentes pramanē obsidione. Pa/
ret **Franciscus** ac per medias hostiū munitiones ubi illuxisset: post
quadragēsimū ex quo uenerat diē: cum suis omīb; erumpēs uno
impetu strenuacq; ui inter occurrētū tēla ac iactus ex urbe egrediē.
Hunc insequiē maximis uiribus **Cremagnola**: cuius ille inter equi/
tandū ferociā saepe cōuersus reprimat ac retundit. Sed ubi uentum
est in campestre spaciū **Mōtis clari**: tum facta **Phalange** alacerrime
ferē collati signis in **Cremagnolā**: ubi pulcherrimū erat uisū q̄ & cō/
franter & fortiter pauci **Sphortiani** cū tanto **Venetoz** exercitu: &
adolescēs adhuc **Franciscus** cū **Francisco** ueterano diu multūq; di/
micarēt. Ea q; de utroq; & duce & exercitu opinio apud oēs cōstitit
nisi nox pugnā suo interuētū diremisset: nō minorē de **Cremagno-**
la uictoriā fuisse **Franciscū Sphortiā** eo die cōsecuturū: q̄ eidē antea
de **Bracio** contigisset. Catez hic in **Montē clarū** se recepit: & ille in
urbē **Brixia** ad urbiculas oppugnādas. Quo magis ipse mecū ma/
gicq; confidero admirandā illā ac prope diuinā **Philippi Mariae** in/
genij acrimoniam: eo magis illum mihi uideor ceteris mortalibus

Mons clarus

præstitisse & cōsilio & prudētia. Nō præsētia em̄ modo sūma industria diligētiaq; gerebat: sed futurū q̄busq; casibus ita grauiter sapienterq; p̄uidebat: ut nihil unq; ei accidere posset inopinato. Videbat sibi esse bellū cū duabus potētissimis & locupletissimis rebus publicis: quibus se pecuniarū magnitudine: quæ belli sunt nerui lōge inferiorē intelligebat. Quæ em̄ aut principis aut regis cuiusq; uires adeo firmæ sint: q̄s **Venetorū** **Florētinoꝝ**q; pecuniæ nō frangāt ac pessundēt. Itaq; nullū sibi præsidiū firmū ducebat: & certū uni **Francisci Sphortia** fide: integritate: prudētia: animi magnitudine. Accedebat ad rē qd̄ ex **Mathematicis** uatibusq; didicerat: eūdem **Frā Mathematici** ciscū **Sphortia** primū adhuc fore principē in **Italia**: & q̄ solus affluens **Philippi** res ac pene p̄ditas uitali ueluti afficeret sensu: & i **la** tiorē fortunā erigeret atq; stabiliret. Quibus cogitatibus factū est ut uita **Frāncisci Sphortia** **Philippus** mallet: q̄ **Brixia** recuperāda cōsulare. Nā (qd̄ saepe dicere postea **Philippus** cōsueuit) nisi **Frāncisci Sphortia** uita charior sibi q̄ **Brixia** extitisset: nunq̄ **Brixia** amississet. Sed ut ad rē q̄ de corpim̄ reuertamur: cū dies ac noctes murū nouæ urbiculæ & bōbardarū & uariorū tormētōꝝ molibus **Cremagnola** concuteret: nec intima **Philippi** præsidia minore aut strenuitate aut industria ad repugnandū uterent: aduenere tandem ex **Ethruria** & **Fāminia** ducales exercitū: q̄ una cū ipso **Frāncisco** p̄pe **Brixia** cōfederūt ad duo milia passuū hostis inclusos puocātes in pugnā. Aberat p̄ id t̄pis **Cremagnola**: q̄ sibi metuēs ab aduenientib; copiis: simulato lateꝝ dolore prexerat ad balneas **Patauinas**. Qui uero p̄ imperatore intus erat: **Ioānes Frānciscus** princeps **Mantuan** pugnādi ijs copiā nullā faciēs urbiculæ expugnatiōe erat in **Ioānes Franciscus** tētus. Hic si uni **Frāncisco Sphortia** fuisset obtēpatū: & **Brixia** esset scus **Marchio** minimo labore recuperata: & de hostibus pulcherriā sūpta uictoria. Cōsulebat em̄ ut oī cūctatiōe sublata p̄ urbículas i urbē ingressi **Venetū** hostē adorirent prius q̄ & a **Venetis** maiores cogere uires & a **Florētinis** auxiliares copiæ mitterent. Id cōsilij solus **Nicolaus Picininus** & p̄habat & laudabat. Nā **Angelus** p̄gulan; & **Cæsar** **ninus** **Brixianus**: & **Nicolaus Guerrerius**: & cū his **Cicchus Patauinus**: **Angelus** p̄ercateriq; duces **Frāncisci** ḡhæ inuidētes: secus q̄ sentirēt oīa gerebāt. Quibus dissensioibus factū est: ut & **Cremagnola** in meliorē addu **Cæsar** **brixia**. ctus sp̄e reuerterit ex balneis ad exercitū: & **Veneti** maioris quoti **Nicolaus** p̄guerdie copias cōpararint: & **Florētini** in auxiliū miserint **Venetorū** ex **ercitatisimū** quē habebāt & prudētissimū impatorē **Nicolaū** tho; **Cicchus** p̄atalentinatē cū equitū quattuor milibus & duobus milibus peditū. **Nicola** tholē. Nā ipsi oī belli molestia liberati: iā nihil sibi neq; in **Ethruria** nec in **Ethruria**

FRANCISCI PHILELFI

Flāminijs Flāminijs metuēdū esse intelligebant. **Is** Nicolaus **Tholētinas** ubi
Brixia primū **Brixia** uenit: cognita ducaliū ducū dissensione: maturandū
 esse arbitratu: ne si illi fortasse resipiscerent: difficilior foret bellan-
 di prouincia: ingentē fossam deduci iubet in lōgitudinē ad passūū
 quinq; milia: qua transitus prohibere hostibus ad ullum omīno
 aut auxilium ferendū obsessis: aut minime cuiusq; opis adminicu-
 lum. **Erat** autē ea fossa & aggere & uallo & castellis nonnullis atq;
 frequentibus munita turribus: ac pluteis acta in latitudinē passus
 duodecim: & tantūdem fere in altitudinem. **Venetorū** **Florentino-**
Exercituum rūq; exercitus complebant hominibus supra triginta milia: **Phi-**
lippi autem ducis ad tria ac uiginti millia. **Equitatus** utrisq; pene
Fossa qualis par. **Sed** hostiū peditatus multo superior. **Cū** hāc a **Venetis** sua-
 su **Nicolai** tholentinatis gerunt: uoluit saepenumero **Franciscus** ea
 molientis adoriri. **Non** modo habuit neminem prāter unū **Nico-**
laum **Picininū**: qui cum eo sentiret: sed omnes potius aduersantis
 seq; apud **Philippū** insimulātis: qd̄ clam **Venetis** faueret. **Quas**
 obtrectatorū inuidentiūq; calumnias: q̄uis nō obscure **Franciscus**
 rescisceret: nunq; tamē induci potuit: ut illorum mallet similis esse
 q̄ sui: cum tandem post urbicularū muros continuis tormentorū
Antonius ictibus terrā æquatos. **Antonius** landrianus: ac cāteri fortissimi
landrianus uiri: qui arcī prāerāt: rei frumētariā cōmeatusq; defectu honestas
Arcis **Brixia-** pacti in summa necessitate cōditiones arcem hosti dederūt post
ne deditio mensē & annum unū: ex quo die **Petrus** **Achillesq;** aduocati ur-
 bē **Venetis** prodidissent. **Reddiderat** saepe iā **Franciscus** **Sphortia**
Philippum ducem & litteris & nuncijs certi orē se plurimū uereri:
 ne quid aduersi eius exercitus caperent: idq; ob solam ductorū di-
 scordiā: itaq; eum monuerat aliquem uniuersis prāficeret copijs:
 cuius saltem auctoritati audiāt cāteri: se em̄ semper paratum fore:
 qui omī in re pareat iussis eius. **Legit** a **Philippo** totius imperator
Carolus exercitus: **Carolus** malatesta pisauren̄sis: quem monet ut copiarū
 suarū duces audiat quidem omīs: duorum autē solum consilia exe-
latesta quat. **Francisci** **Sphortia**: **Guidonisq;** **torelli**. **Id** si factum esset cō-
Fran. Sphor. silius ille qui uocat ad **Machalaū**: nunq; profecto accidisset. **Erāt**
Guido **torel-** ducales uires ad **Compilianū**: **Venetā** uero ad **Fontanellā**. **Quin-**
lus to idus octobres: qui dies erat solis: & idem dicatus omnipotenti
Machalaū domino: iubet **Carolus**: nemo ea luce bellandi gratia equum ascē-
Compilianū dat: sed diuinā uenerationi quisq; studeat. **Hostes** illius inscitia nō
Fontanella ignari: peditem instruunt: qui petitis ducalibus castris **Nardinum**
Nardinus peditem **Sphortianū** ad singulare certamē prouocet. **Ille** ut milita-
 ris mos est: non detrectat pugnā. **Itur** in duellum: solus **Franciscus**

Sphortia spectat armatus. Idq; ut cæteri faciant monet. Et imperator obaudit: & cæteri negligunt. Inter duelli spectaculum celeri agmine acieq; uniuersa ad pugnādum instructa: **C**remagnola superuenit ea uia: qna **M**achalaum itur: **A**ngelus pergulanus: & **N**icolaus picininus idem perusinus: cui ex breuitate corporis **P**icinino cognomē tum erat: dum illac per ocium obequitātes: inopinato in hostilem exercitum incidunt: intellecta periculi magnitudine quo reliqui & duces & cōmiliones se parent ad pugnam: ita ut erat leui armatura: manum conferunt. **T**umultuarij milites concurrūt undiq; pro sese: quisq; nullum uitæ periculum detractantes. **V**erum quid & pauci & inermes: & inter palustris difficultates quæāt tantā uim: tantum impetum sustinere aduersus callentissimum imperatorem & uiginti milia equitum: tantūq; peditatum: **E**quitatus hostilis uiam omnē occuparat. **A**t pedites ad utrāq; uia illius partem ex palustribus lōgis lanceis: catapultis ac iaculis ducalis milites atq; equos passim transfodiebant. **Q**uid multis: **V**ix dici queat: quanta cæcitas oculos: quantus error mentes ducalium & militum & ducum in ea uia ad **M**achalaum interceperit: adeo ut ex cæcitare erroreq; pugnandi **M**achalaum accepisse nomen uideatur. **O**mnes enim subito perinde atq; excordes: & amentes in fugam uersi nihil præter cæcas corporis partes hostibus obiecere: **S**olus **F**ranciscus **S**phortia tanquam irritatus draco ex eo duelli spectaculo prouolans ad clamorem dum hac illac fulmineum coruscat ensem: alijs uulneratis: alijs interemptis: tum **A**ngelum pergulanū ex hostium trahētium manibus captum liberat: tum etiam tamdiu irruentiū molem suo maximo cū uitæ discrimine sustinet: ut & cæteri ductores minore cum dedecore seruarentur: & ipse sua cum summa laude ita dimicans referret pedem: ut receptui cecinisse: non euasisse iure foret iudicāus. **C**æterum **P**hilippus ea ingenti clade percussus: accommodato consilio temporis per **B**ergomi deditionem cum hostibus bellū soluit anno secundo post libere potitos **B**rixia **V**enetos. **Q**uo quidem tempore quoniam solus **F**ranciscus **S**phortia & animo uideretur inuictus & corpore: mittitur a **P**hilippo in auxilium **G**enuensium: quos ut modo meminimus: & **A**lphonfus mari: & exules terra: quietos esse non sinerent. **S**uperato aut **A**ppennino inter loca confraga & prærupta: ij quos sibi amicissimos dux **P**hilippus existimabat: usi ligurum scilicet fide & constantia circumfunduntur undiq; cum tanta catapultarū ui: & omni missilium genere ut nō secus atq; alpina grandine omnia talis passim sternerent. **D**ura profecto & horrenda uniuersis militibus uisa est ea tam repenti

Pugna
Machalaū
Angelus
Nicolaus picininus

Conflictus
Machalaū nomen est græcū compositū ex mache: qd' pugnā significat: & alaos cæcū & errantē **Angelus** pergulanus

Bergomū

Genuenses
Alphōsus rex **Appēninus**
Ligures

FRANCISCI PHILELFI

- na pugnādi facies: praesertim cū non pugnādi modo: sed nestandi quidē ob locorum malignitatē ulla facultas esset. Itaq; sibi quisq; diffidere ac iam dedēdi sui habere rationē. Quod cū Gerardus gratianus ipsius Francisci ppinquus uirq; fortissimus equo intra cautes lapsō fecisset: seq; uni⁹ accola fide credidisset: statim ab illo ubi cassidē posuisset: scorpionis cornu percussus ī caput interfijt. Quod liguris facinus corā Francisco intuitus: & illi continuo reciso ense ceruice uitā abstulit: & reliquos suos per uastam urgentiū cadē hostium ad castellū Ronchum egit incolumes. Quo in loco a femina nobilissima Iliana Spinula: cuius erat castellū & perbenigne excusptus est & q̄ honorifice. Inde autē Genuēsium rei ea strenuitate fortitudinēq; prospexit: ut omēs Alphonſi regis exulūq; conatus frustra suscepti fuerint. Et ne ab Iliana superatus animi gratitudine uideret: tum eius filiā nobili uiro nō parua cum dote uxore tradidit: tum ipsam & habuit semper in honore & continuis beneficijs affectu. At ne prātereundum quidē reor qualē se praestitit in Mōtis ferati Marchionē Theodorū Palæologū: quē cum intra paucos dies quoniam nulla unq; non modo affectus iniuria: sed multis saepe ornatus beneficijs: secunda usus Venetorū fortuna bellū ultro Philippo intulerat: patrito auitoq; omī dominatu eiecisset: solus dein auctor fuit: ut in possessionē amissi modo principatus per Philippum reuocaret. Confugerat em̄ Theodorus ad Venetos: quorū praesidio ubi intellexit se nihil omnino effecturū: uideretq; Philippū ducem esse iure indignatū aduersus sese: Francisco Sphortia & deprecatore & amico omnia est ex sentētia sua apud munificentissimū illū principē consecutus. ¶ Num uero laudatissimū illud Francisci facinus silentio inuolui patiamur? Quo tempore Montē caluum ui coeperat: uirgo praestanti forma honestoq; nata genere confugerat una cum alijs multis (ut fit) in diui Francisci templum. Hāc miles quispiam Sphortianus eodē in templo ui raptā: ac Mariā uirginis sub latis fletibus atq; hululatibus auxilium implorantē: in ipsius Mariā uirginis sacello compressit. Quod impietatis flagitium cum primū Franciscus didicisset: tum illum iussit obtruncari inquires: neq; amorē odio: neq; religionē immundicia pollui debere: tum puellā soluta ex pecunijs suis dote uiro tradidit: cui antea fuerat desponsata. His autē rebus non sapiēter minus gestis q̄ fortiter atq; fortunatē: Francisco Sphortia stipendio ducali iam functus accersitur a Paulo Guinigio tyranno Lucēsi: magnis pramijs in auxiliū cōtra obsidionē Florētīnorū: qua ad deditionē usq; pramebat: Admissa cōditione: eo cum expeditis uiribus firmissimisq; profectus primo
- Gerardus gratianus**
- Ronchum**
- Iliana spinula**
- Alphōsus rex**
- Theodorus**
- Mons caluus**
- Diuus Frāci.**
- Maria Virgo**
- Paulus guinigi**
- Florentini**

aduentu hostē uertit in fugā: **Paulūq;** & **Lucā** atq; oēm **Lucēsem** **Luca**
 agrum oīni liberat & detrimēto & metu: cū interea tps **Paulus** ty/
 rannus: ut erat mercādi q̄ regnandi doctior: quo se oīni sollicitudi
 ne metuq; liberaret: clam agit cum **Florētinis** de **Luca** deditiōe: pa
 ctus ingentē auri uim: & ciuitatis **Florētinae** donationē. **Quod** ubi
 apud **Lucēses** increbuisse: illi factō confestim impetu tyrannū ca/
 ptium faciunt aguntq; ad **Franciscum** una cum eius liberis ac ro/
 gant: ut eo interempto ipse urbis illius capiat dominatū. **At** **Franci**
 scus & si intelligebat: & quid **Paulus** mereretur: & quid sibi liceret:
 tamē ne qua in famā labecula suā innocētiā pollueret: detrectato il
 lius illustis reipublicae munere quod ultro a ciuibz cunctis offe/
 rebat: urbē liberā dimittit: **Paulum** uero cum liberis oīni offensio/
 ne illasum mittit ad **Philippum** **Mariā**: cui norat illum esse charissi
 mū. **Dein** pacata re **Lucensi**: in **Galliā** **Cisalpinā** ex **Ethruria** reuer/
 tit. **Agebat** apud **Mirandulā** **Franciscus** eo cōsilio: ut inde in **Ap** **Ethruria**
puliā proficisceret: cum **Florētini** rursus maximo comparato exer/
 citu **Lucā** obsidione premunt: belli duce **Guidone** **Antonio** comi/
 te urbinati: eamq; quotidie tormētis & oīni uincēdi arte conatuq; **Appulia**
 oppugnāt. **Philippus** **Maria** coactus ea necessitate auxilium ferre **Luca**
 amice urbi: misso **Nicolao** **Picinino** cum maximis copijs **Florenti** **Guido** anto/
 nos superat pugna cū ipsoꝝ ingenti clade. **Itaq;** rursus turbata pa/
 ce **Veneti** maiore q̄ antea apparatu bellū aduersus **Philippū** mo/
 uēt: & ipse **Philippus** rursus maiore q̄ nuper & stipēdio & spe acci/
 to **Frācisco** **Sphortia** accingit: nō modo ad repugnādū uiribus **Ve** **Nicolaus** pici/
 netoꝝ atq; socioꝝ: uerū etiam ad oppugnandū. **Venerat** **Frācisus** **ninus**
Cre **magnola** cū magno equitū ac peditū numero: ut **Suncinū** p di **Veneti**
 tione reciperet. **Qd** **Frācisus** **Sphortia** q̄ in agro hibernabat **Cre** **Frācisus** cre/
 monēsi: cū p exploratores accepisset: obuiā pfectus pugnā cōferit **magnola**
 eūq; turpissimā uertit in fugā: captis equitibus quingētis ac mille: **Suncinum**
 peditibus uero supra quingentos. **Id** autē gestū est ad sextūdecimū
Kalēdas **Iunias**. **Neq;** dein mltos post dies maiore etiā clade **Ve**
neti eiusdē **Frācisus** **Sphortia** singulari prudētia incredibilisq; uirtu
 te pculli sunt. **Classis** em̄ **Veneta** praefecto **Nicolao** **Tarusiano** **Pa** **Nicolaus** tar/
dū iam superat supra **Cremonā** usq;. **Ea** cōstabat galeonibus ma/
 ximis septē ac triginta: triremibus aut ac biremibꝰ alijsq; nauigijs **Padus**
 circiter cētū. **Galeones** uero aliq̄nto sūt q̄ triremes breuiiores. **Sed** **Cremona**
 cū latiores: tū etiā multo sublimiores: quippe q̄ surgāt in tabulata **Galeones** cu/
 duo: & semis pupibꝰ & proris altius sublati atq; muniti turribꝰ **i**usmodi sint
 agunt: aut ut triremes uelis ac remis ferūtq; sup caruchos latioris
 pluteos: ex qbꝰ singulꝰ q̄ttuor & sex armati uiri iaculꝰ ac ferreis sudi

FRANCISCI PHILELFI

bus & catapultis & saxis atq; omni telore iactu acerrime praelient. Contra uero ducalis classis deuehitur galeonibus: & aliorū nauigiorū genere circiter quinquaginta: cuius præfectus erat **Pacinus Eustachius** **Ticinenfis**. Is cum primū aduentasset in conspectū classis hostilis: ut erat uir animo minime demisso: & naturæ fluminis peritissimus: ueritus q; imbris paululum excreuerat: fore: ut de cresceret: ubi pugna protraheret: & ita deteriore se futurū conditio ne in hostilem classem impetū facit: pugna utrinq; ui magna alacritatē conseriit. Cadunt utrinq; multi cruoreq; madēt omnia: cū tandem noctis interuentu ab utrisq; pugna desistit: amissis tamē ducali classe galeonibus quinq;: quoniam a classe reliqua separati ab hostiū multitudine circumuenti interceptiq; sunt. Quo factum est ut in ducali classe paulisper trepidaretur. Id **Franciscus** ut animaduertit: lectis e militibus suis: quos ad nauale prælium maxime sensisset idoneos: ultro ipse classem inscendit: duobus prius ornatis: qui ex eorum equitum ordine: quos **Callippos** nominant: ueluti ab se transfugæ peterēt **Cremagnolam**: qui ad tria milia passuum inde eū uniuerso distaret exercitu: quo tempestiue si usui foret: **Venetæ** classi auxilium ferret. Hi ergo **Calippi** duo cum uenissent ad **Cremagnolam** mane: multa ut erant edocti antea questi de **Francisci** **Sphortia** subdunt interloquendū ducales copias omnis instructa acie esse iam motas ad eum adoriendum. Quibus auditis dum suos **Cremagnola** parat ad pugnam: classis ducalis cum primū iluxisset: unius **Francisci** **Sphortia** cohortatione **Venetam** classem inuadit magnis clamoribus magnoq; & animoq; & corporū robore. **Franciscus** aut ipse cum militibus suis conuerso galeone: quem inscenderat in eum quo præfectus **Venetus** uehebat: galeonē tanto animi ardore: tanta ui: tantis oppugnant uiribus: ut **Nicolaus Taruisianus** nequiuerit diutius impetum sustinere: quin ex prætorio galeone in subiectum myoparonē demissus: deserta classe fuga salutis suæ consuleret. Per magnam ea pugna cladem **Veneti** acceperet: quippe qui galeones nouē ac uiginti amiserint: & reliquam fere classem uniuersam multis hominum milibus opibusq; refertam. Fuitq; ea res uel in primis causa: ut **Franciscus** **Cremagnola** apud **Venetos** in eam perfidiæ suspicionem uenerit: qua proximo anno postea **Venetis** est publice obruncatus. Hæc enim pugna profligata est in **Pado** non procul a **Cremona**: anno a natali christiano primo ac trigesimo: supra annū quadringētesimū ad millesimū: secūda feria nono **Kalēdas** **Iulias**. Dein postero anno publicæ ac magna cū celebritate atq; læticia **Blanca Maria** nata iam annos septē

despōsata est **F**ranciſco **S**phortia: id quod anno ſuperiore **P**hilip-
 pus pater promiſerat: quo tēpore hunc in uicecomitū familiā una
 cum ſuis omnibus filiis poſterisq; receperat atq; adoptarat. **A**t
 ubi rursus ob claſſem amiſſā **V**eneti foedus percuffere cum duce
Philippo: qui etiam ipſe tum ob **N**icolaum picininum apud **L**abi-
 nā pontem ad debilitatem uſq; catapulta uulneratum ad ceruicis
 neruum ſub occiput: tum quia maiora quādā: ut erat diuino quo-
 dam & ingeuio & ſapientia princeps: animo moliretur: non inui-
 tus bellum ſoluit. **F**ranciſcus **S**phortia ex ſoceri ſentētia abiens ex
 hac ciſalpina gallia in appuliam aduerſus **A**lphonſum regem pro-
 fecturus: recepit inter eundum in ultroneam deditionem picentes:
 qui ob duriorē prouinciæ adminiſtrationem **I**oannis uirelleſci ri-
 cinatenſis epiſcopi apoſtoliciq; legati defecerant ab **E**ugenio quar-
 to: qui **M**artino nuper uita functo in pontificatū ſucceſſerat. **Q**uā
 quidem rem **E**ugenius: ut erat iuſticia & innocentia ſingulari: non
 modo moleſte nō tulit: ſed hunc potius in proximum annum & pi-
 cen in quartam uſq; progeniem marchionem eſſe iuſſit: & totius
 romanæ eccleſiæ uexilliferū: donec uiueret: ſponte cōſtituit. **Q**uid
 enim bella ea cōmemorem quæ dein tam multa ſocero etiam **P**hi-
 lippo aſſentiente & pro **V**enetiſ: & pro **F**lorētiniſ: & pro **R**omana
 eccleſia cum ſuo maximo nominis ſplendore confecit: **H**aud ſatis
 ſcio: utri magis accuſandi ſint: p̄ciſes ne qui ſeſe nimis quādoq;
 iſis facilis ad credendum prebent quos habent familiaris: an prin-
 cipum familiares qui aliquo ſuo uel commodo uel affectu alia q̄
 ſentiant illis perſuadent. **E**rant **F**ranciſcus **S**phortia **N**icolausq; pi-
 cininus ut præſtatiſſimi duo ac primarij in uniuerſa **I**talia impera-
 tores: ita mirifica inter ſeſe beniuolentia & ſuauiſſima cōiuncti cō-
 ſuetudine: adeo ut non conſilia modo cōmunia haberent: ſed mu-
 tuis ſe pecunijs adiuuarent **E**t ne id mirandū quidē: nam ab uſq;
Sphortia patre **F**ranciſcus norat amicum extitiſſe **N**icolaum: quip-
 pe qui & in **M**ichaelē **A**ttendulum: quo primum tempore in car-
 cerem **N**eapoli coniectus eſſet **S**phortia: ſe beneficū præſtituſſet:
 & captus poſtea: cum pro **B**racio bellum gereret: perhumaniter a
 patre foret liberaliterq; tractatus. **S**ed duo potiffimū fuerunt ſcri-
 bæ diſcordiarum omniū auctores: quæ poſtea inter **N**icolaū **F**rā-
 ciſcūq; orta ſunt: **A**ntonius **P**iſaurenſis: & **I**mmolenſis **I**acobus:
 qui cum nullis poſſent pecunijs ſatis ingurgitari: niſi quicquid **N**i-
 colaus acquireret: uel ſtipendio: uel præda diriperēt: illumq; noſ-
 ſent uirum magis bonum: q̄ callidum: at **F**ranciſcū **S**phortiam om-
 ni in re ſtrenuum ac prudentem: ueritine aſſidua talium amicorū

Nicolaus picininus
Labina

Gallia ciſalpi.
Appulia
Alphōſus rex
Picentes
Ioannes uirelleſcus
Eugenius pō.
Martinus pō.

Veneti
Florentini
Romana ec-
cleſia

Frā. ſphortia
Nicolaus picininus

Sphortia
Michael atten-
dulus
Neapolis
Bracius

Antonius pi-
faurenſis
Iacobus im-
moleniſis

FRANCISCI PHILELFI

cōsuetudine insidiæ fraudesq; suæ aliquādo p̄darent in lucē: nūq̄
 destiterunt perditissimi nebulones: donec per uarias calūnias atq;
 maledicta hominē simplicē & ad credendū facilem ab optimo ami
 cissimōq; uiro ab alienarunt. Quibus quidem duorum scribarum
 insidijs cū maxima bella inter duos clarissimos impatores secuta
 sunt: tū ad **Philippū** eximium illū atq; diuinū principē maxima in
 cōmoda calamitatesq; deuenere. Sed hæc ego qui utriusq; memo
 riam colam (ut par est) sanctissime: ne uidear mortuos in alterius
 uitæ tranquillitatē per cōmemorationē discordiarum tanq̄ irrita
 re: de industria prætereunda censi. Quare minime explicabo uel
 quæ in **Picētib;** & **Vmbri;** **Ethruscisq;** **Frācisco** **Nicolaus** incō
 moda sæpe intulerit nulla sua cū laude: dum se modo ecclesiasticis:
 modo **Alphonfi** copijs coniungit: uel quotiens ab eo fusus fuga/
 tusq; fuerit: cum ad **Bargā** quā obsidebat in agro **Lucensi;** tum ad
Barga **Tenere** prope **Veronam;** ab qua ipsa paucis post diebus: quā p̄di
 tione coeperat noctu: cum ingenti detrimēto expulsus est. Nam ad
Verona montem laurum non longe ab **Isauro** flumine: quanto cum uulne
 re eundem **Nicolaum** maxima pugna superatum uictūq; oppres
 serit nouerunt omnes. Quod certe inuitum **Franciscum** **Sphortiā**
 fecisse illud est perspicuum argumentum: q̄ postridie illius diei cū
 didicisset p̄ magna eum præmi inopia: amissis & uestimētis & mu
 lis & impedimentis & pecunijs: & reliquis rebus omnibus una cū
 castris: adhibita curriculo diligentia: quicquid in exercitu est reper
 tum: id omne misit ad eum dono cum aureis insuper mille. Ex quo
 potest liquido perspicui: q̄ illi fuerint improbi atq; nefarij: qui **Nico**
 laū **Picininum** ab amico tam miti: tā clamenti: tam munifico dire
 merūt. Quanta præterea humanitate est usus: cum eodem fere an
 no **Franciscum** **picininum** in **Picentibus** prope mōtem ulmum cū
 uniuerso patris exercitu uāhemētissimo prælio profligatū cepit
 Nam cum acerbissimo eo nuncio tantam **Nicolaus** in iram dolo
 remq; exarsisset: ut intra paucos dies uita defereretur: **Franciscus**
 eius obitum cum primum accepisset: tanto mœrore affectus est: ut
 post amissum patrem nihil unq̄ doluerit magis. Quod autem mu
 nus præstare pietatis potuit: tū **Nicolai** **picinini** memoriā atq; uir
 tutem summis extulit laudibus: tum **Frācisum** eius filium: quē in
 arce **Firmana** custodiri iusserat: donatū pulcherrime missum fe
 cit. Quis igit̄ usq; fuerit ita ab omni hominis natura alienus: qui
 minus optarit tanta humanitate & lenitate uirum (si fas esset) im
 mortalem fieri: At illud certe est incredibili quadam admiratione
 prosequendum: quod cum excellentissima: ac fere diuina **Francisci**

Picentes

Vmbri

Ethrusci

Alphonfus

Barga

Tenis

Verona

Mons laurus

Isaurus

Franciscus pi
cininus

Mons ulmus

Picentes

Nicolaus pici
ninus moriē

Sportæ virtus usque adeo supra humanum excreuisset ingenium: ut **Alphonso** regi: & ipsi quoque **Eugenio** pontifici maximo formidabilis facta iam esset ingens atque primaria uires **Italia** in eum concitarentur. **Nam** & **Alphonso** quas habuit omnis collegit in eum copias: & **Eugenius** per auctoritatem illam apostolicam: quæ apud uniuersam christianam religionem uenerabilis habetur & sacrosancta: non modo reliquos **Italia** principatus, perpeccatos in eundem hunc commouit: sed ipsum quoque **Philippum Mariæ** socerum: ut aduersus dilectissimum generum mitteret maximos illos suos inuictosque exercitus: ueluti coegit. Etenim **Venetici** atque **Florētini**: qui huic uni sese auxilio potissimum debebant ob maxima beneficia: plurimaque accepta: tum censure ecclesiastica metu: tum periculi magnitudine id facere sunt deterriti. Quare cum non modo oppida nonnulla: atque urbes & in **Picētib**us & in **Vmbris** maximi anathematis formidine: ut appellant a **Francisco Sphortia** descissent: uerum etiam necessarii ipsi & sanguine coniunctissimi descuiissent: unus dumtaxat **Fredericus comes Vrbinas** inuentus est: qui per id tempus ætate adhuc adolescens: sed morum grauitate admodum senex: ac mirifica probitate illustris a fidei sanctitate non recederet. Erant hostiles copie supra uiginti hominum milia: **Sphortianus** autem exercitus omnino constabat militibus ad summum sex milibus. Cumque reliqua loca omnia **Francisco Sphortia** suspecta essent & insidiarum plena: neque ab hostilibus pugnandi facultas offerretur ulla: sed eo tenderet hostibus omnis callitas & industria: ut hic intercluderetur comitatu: solus inquam is **Fredericus** inuentus est: cuius incorrupta fide & beniuolentissimi animi constantia nobilissimus ille princeps in tantis rerum omnium fluctibus sibi tutius nihil duxerit: itaque in tanta hominum perfidia leuitateque suorum se recepit atque in oportunam aliquam stationem in agrum urbem natam. Quo cum hostiles etiam copie essent continuo subsecutæ: neque sapiens ad pugnam prouocata in æquum campum descendere unquam audent: sed more **Fabij illius** dictatoris se locorum difficultatibus usque tutarent: rem frumentariam comitatumque prohibentes: nunquam destitit **Fredericus** per maxima suorum subditorum omnium: suaque incommoda atque detrimenta leuare omnem **Sphortianam** difficultatem: & id quidem cum extremo ditionis suæ discrimine. At malebat egregius adolescens (ut erat animo inelyto) & dominatum omnem & uitam etiam ipsam: id quod palam assidue dictabat amittere: quam pati ut de fide constantiaque sua quicquam desiderandum uideretur. Qua quidem peruerbata factum est: ut & reliqui hostes frustrati opinione sua: spem potius uictoriae omnem amitterent: & magnanimus dux ille **Philippus Maria** in maiorem adductus admirationem de insuperabili gene-

Alphonso rex
Eugenius pontifex

Philippus Maria dux
Venetici
Florētini

Anathema

Fredericus urbinas

Quintus fabius
dictator

FRANCISCI PHILELFI

ri probitate & sapiētia: nullum sibi praesidium regni sui certius fir-
miusq; uideret: q̄ si unum **F**ranciscum **S**phortiam ad se tutādum
q̄; primum accerferet. **I**d autem eo erit facilius affecutus: quod eo/
dē ipso **V**rbinati **F**rederico tanq̄; deprecatore apud generū ipsum
quem alienatū ab se existimabat: est usus. **D**ecreuerat em̄ is & iu-
re quidem fortassis & de **E**ugenio & de **A**lphonso: ab quibus neq;
diuino neq; humano iure foret armis per omnē contumeliā acer-
rime appetitus: debitam capere ultionem. **T**anti autē fecit unius
Frederici studium: pietatemq; erga se: ut cum facile iam posset uim
omnem hostiū retundere atq; opprimere (**N**am auxiliares copiae
a **F**lorētinis & a **V**enetis iam aduenerant) id certe facere noluerit:
tum magni esse ducens animi obliuisci iniuriarū: tum etiam grati
Frederico ipsi gratificari plurimum: quem in se adeo beneficū fo-
ret expertus. **Q**uamobrem & cum hostibus cōtinuo bellum sol-
uit: & se cum primum per honestatem posset: iturum ad socerum
cum omnibus suis uiribus est pollicitus. **I**psum uero **F**redericum
ex eo tēpore non secus ac si esset filius dilexit semper: & quod ho-
noricum praestare maximeq; utile munus potuit: eundem prae-
cit belli ducem uniuersis suis exercitibus. **Q**ua quidem dignitate
ita ille est usus: ut simul cum aetatis p̄gressū charior quotidie sapi-
entissimo & grauissimo principi atq; iucūdiō redderet. **S**ed iam
ceteris maximis facinoribus splendidissimiq; ommissis: quae innu-
merabilia pene sunt: ad propria paucis ueniamus. **V**t sunt res hu-
manae oēs fluxae ac breues: egregius ille princeps **P**hilippus **M**a-
ria **A**nglus: qui uno sapientissimorū omniū hominū iudicio potu-
it cum omni antiquitate in omni gloriā genere de nominis immor-
talitate contendere: inopinato migrarat ex hac uita: cū **F**ranciscus
Sphortia eiusmodi casus omnis ignarus: ut erat animo in socerū
Gallia cisalpi- & beniuolo & pio: reuertitur in hanc galliam cisalpinam cū uxo-
na re: ac liberis: ualidissimoq; exercitu: quo illi auxilium ferret aduer-
sus **V**enetos: qui iam agrum mediolanensem inuaserāt: & multis
oppidis captis usq; ad portas urbis omnia ferro igniq; uastantes:
quotidie circumquaq; discurrent. **I**gitur ubi **C**remonam uenit:
Cremona quā dotalem annis sex antea una cum uxore **B**lanca **M**aria a **P**hi-
Blāca **M**aria lippo socero acceperat: inita pro tempore cum **M**ediolanensibus
Mediolanēses societate: quos norat hāreditario iure ad sese uxoreq; pertinere:
Placentia **P**lacentiā celeriter obsidet (**H**ac em̄ indigne ferens **M**ediolanēsiū
Mediolanēses dominatū ad **V**enetos ultro defecerat) **M**unierāt **P**lacentiam **V**e-
Veneti **T**haddeus neti firmissimo equitatu peditatuq; sub aēstensis **T**haddei ductu
Thaddeus aēstensis uiri impigri & constantis. **Q**uam peruicacius repugnātem: ubi in-

tra paucos dies ui expugnatā captāq; & direptam (Quis em̄ arma-
tis uictoribusq; militibus modum imponat) Mediolanēsis pro
societatis foedere tradidisse: Atq; in annū deinde proximū classem
illā & magnā & formidabilē: cui Andreas Quirin^{us} præerat uir mer
caturæ q̄ bello nauali aptior: mira industria ac uirib^{us} apud Casalē
maiorē ex arido & fudisset & cœpisset in Pado: mox trans Adduā
aēto exercitu Carauagiū: quod iam antea Veneti occupauerāt: cir-
cumfedit oppidū sane cum populo frequēs: tum a Venetis comple-
tum maximis uiribus. Occurrunt Venetj cum potētissimo firmissi-
moq; exercitu fortiū uiroz supra uiginti milia: qui tandē post plu-
rima quotidie periculossimāq; prælia: cum intelligerēt oppidum
ad triduum usq; in ius nostri principis concessurū: freti uiribus suis:
& quod existimarēt oculatissimū & uigilantissimū agrum perinde
atq; dormitantē posse opprimere: castra adoriuntē ad eam partem
quā opinabatur incustoditā. Quare cū per uia Fori noui in castra
impetum audaciter faciunt: summa prudētia incomparabilisq; uir-
tute unius Francisci Sphortia tanta clade perculsi sunt: ut nisi pau-
corū Mediolanensiu quorūdam: qui & ei & uniuerse reipublice in-
uiderent: sanis consilijs coniuratio obstitisset: actum esset eo die de
om̄i Venetoz imperio. Ceterū hoc loco quæ deinceps secuta sunt:
nō ab re mihi prætereunda iudicauī: ne si alioz errata cōmemora-
uero: sanata uidear & consolidata iam uulnera ueluti refricando:
magis exacerbare. Illud sane om̄ibus & perspectum est & cognitū:
tantā nostri diuini illius principis & sapiētiam & constantiā inau-
ditāq; bonitatē extitisse: ut uniuersus Mediolanensis & senatus &
populus tandē ubi sese collegisset: reiectis om̄ibus Venetoz & sua-
sionibus & subsidijs: unū Franciscum Sphortiā una cum Blanca Maria
Maria mulierē clarissimāz omniū: quæq; sunt aut fuerūt unq̄ aut
in posterum sunt futura: integerrima optimaq; uiragine ad totius
reipublice imperium mirabili concordia atq; beniuolētia accersie-
rit: & eundē q̄ diu in uiuis fuit: summa cum fide atq; pietate nō se-
cus ac parentē: tum semper obseruauerit: tum assidue obseruet uel
mortuum. Quid em̄ sim prolixior in referēdis alijs eius rebus tam
multis tamq; magnificis: quas uel belli uel pacis & in om̄i lauda-
tissima uitæ genere cum sempiterna sui nominis celebritate confe-
cit: Nonne id unum exploratissimū est illius mirificæ uirtutis do-
cumentū: q̄ unus Franciscus Sphortia apud om̄is principes chris-
tianos uenerabilis: apud Barbaros uero & aduersarios christi no-
minis esset admodū formidabilis: Nam qualē præterea uel erga
maximos ecclesie Romanæ pontifices: uel erga Pherdinandū regē rex

Andreas qui/
rinus
Casalis maior
Padus
Addua
Carauagiū

Forū nouū

Blanca Maria

Fran. Sphor.

Pherdinādus

rex

Alphōsus rex diui illius regis **Alphonſi** filium: uel erga inuictiſſimū regē **Franco**
Lodouic⁹ rex rum **Lodouicum** ſe præſtiterit: totus terrarū orbis: & uidit & admi
ratus eſt. **Sed** quid plura in medium referā: **Vno** **Frāciſco** **Sphor**
tia nemo humanior: nemo benignior: nemo melior: nemo imorta
li deo per omnē iuſticiā & æquitatis pietatiſq; laudē hominibuſq;
acceptior aut charior unq; fuit. **Adde** quod in tanta filiorū proſpe
ritate rebuſq; ſecundiſſimiſ: regno florētiſſimo: ſūma gloria: uali
tudine integra: leuiſſimo genere mortis ita intra biduum eſt extin
ctus: ut eam pro ſua illa acutiſſima mentis acie incredibiliq; prudē
tia intellexerit quidē non aut ſenſerit. **Quæ** cum ita ſint: noſtri mu
neris eſſe arbitror illuſtriſſimi principes: ut modum iam tandē no
ſtro huic tam diuturno luctui imponamus: quod ut ipſi primi fa
ciatis: quo cæteriſ quoq; grauitatis exemplo ſitiſ: nō debeo uos nō
monere: adhortari: orare: obteſtari. **Vincenda** eſt em̄ uobis animi
mollicia: & lachrymæ om̄es reprimēdæ: ne quo magis in parētem
pij uideri uultis: eo minus in deum ſperare iudicemini. **Nam** ſatis
eſt mea quidē ſentētia: uel pro imbecillitate naturæ: uel pro cōmu
ni cōſuetudine annū iam totum in luctu mœroreſq; agitaſſe. **Rede**
at deniq; animi tranquillitas cum priſtina illa uultus ſerenitate or
natusq; elegantia. **Quod** ſi minus fortaſſe ueſtra cauſa faciuri ſitiſ:
id ſaltē huic ueſtræ uniuerſæ rei publicæ cōdonate: quæ non ueſtra
minus q̄ amiſſi principis cauſa in extremis uerſat̄ angoribus: **Nā**
cū illo actū eſt q̄ optime: qui p̄ oīa ut ſummatim cōplexi ſumus: &
animi & corpis & fortunæ bona ad q̄ntū & ſexageſimū uſq; annū
uictis om̄ibus & inimicis & hoſtib⁹ perſeuerauit inuictus: & ita pa
cata oīa atq; tranquilla a nobis abiens reliquit: ut cum om̄es eius
abefſent exercitus: alij in **Appuliſ**: ut regi **Pherdinādo** pro affinita
tis iure inſeruirent: alij in **Flāminijs**: ne quis impetus oriret̄ aut in
Bononiēſes: aut in **Senēſes**: aut in **Florentinos**: quos ſocios amicof
q̄ haberet. **Alij** in **Galliſ** tranſalpinis: quo adeſſent **Lodouico** re
gi: ab quo propter **Sagonā** dono **Genuā**q; acceptā bene eſſet affe
ctus: ne minimus quidē tumultus in hanc uſq; diē in uniuerſo eius
Florētini imperio ſuſcitatus ſit. **Itaq;** nobis moderate ferenda eſt huiuſmodi
hominis naturæ neceſſitas: tum quia mortalibus eun̄ctis & cōmu
nis eſt & debita: tum etiā quia ærumnis præſentis uitæ nos liberāſ
Lodouic⁹ rex ſe ducē præſtat ad meliores aui tranquillitatē. **Quid** em̄ eius mor
tē doleam⁹: cuius uita om̄is plena fuerit honeſtatē: & aduerſæ nulli
Genua ſubiecta fortunæ: **Nā** recte **Pindarus**: **Premiū** primū tibi res ſecū
Pindarus dæ **Afferēt**. **Laus** hinc ſequit̄ probata. **Quæ** duo quiſquis tenuit:
beatus iure uocet̄. **Tanta** erat ſapiētia noſtri principis: tū om̄ibus.

ORATIO FVNEBRIS I

in rebus consiliū: tanta moderatio: tāta grauitas: ut non solū nihil unq̃ patere: aduersi: sed fortunæ ipsi tanq̃ dominare: quicqd' uel magnū: uel appetēdū in uita sit: in sua potestate usq̃ habuisse uideatur. **E**st ille foelicissim⁹: ait: apud **Euripidē**: **Hecuba**: mali nihil cui accidit uiuio. **Q**uis aut̃ uir sapiēs fragilē hāc atq̃ breuē uitā nō conternat habeatq̃ pro nihilo: quo solidā sempiternāq̃ cōsequatur. **H**ac sane ratione uerā beatitudinē docebat **Epicurus** in hac hoīm uita nullo pacto inesse posse: quia corruptiōi subiecta foret. **O**b eā q̃ rem uocat deū beatū: qđ & incorruptus sit & sempitern⁹. **Q**uid igit̃ illū post uitā tam diu bene actā adeo doleamus obdormisse in domino: tanq̃ adhuc uelimus inter hosce turbulentissimos fluctus agitari laborareq̃ assidue. **H**ūc oib⁹ & pralijs corpis: & sæculi cladibus liber suūp̃sius uictor euasit in calū: quē si magis q̃ nos ipsos caste ac pie diligeremus: gauderemus sane: nō doleremus. **S**i diligere retis me: ad **Apostolos** ait **Christus**: gauderet̃ utiq̃ q̃ uado ad patrē. **N**ec em̃ oibus: ut scriptū reliquit **Cicero** in cōsolatione de filia suā obitu: ijdem illi sapiētes arbitrati sunt: eū dē cursum in calū patere. **N**ā uitij & sceleribus cōtaminatos deprimi in tenebras atq̃ i coeno iacere docuerūt: castos aīos: puros: integros: incorruptos: bonis etiā studijs atq̃ artibus expolitos leui quodā & facili lapsu ad deos: id est ad naturā similē sui sup̃uolare. **E**uolauit inq̃ **Frāsciscus Sphortia** ex his terrenis tenebris in serenā illā celestēq̃ regionē: ut ei⁹ cōspectu atq̃ uisu in oēm aternitatē frueret̃: ad cuius imaginē ac similitudinē nouerat se creatū. **A**t stultū esse quis dixerit nō dolere id oportere: qđ sua natura sit malū: tanq̃ mors i bonis sit numerāda qua tollit uita. **P**ræterea alias quinq̃ afferri posse lugēdi causas: quarū una sumitur ex eo incōmodo: qđ ipsi accipimus ex illius obitu quē dilexerimus. **A**ltera uero qđ existimem⁹ animū sine uāhementissima doloris acerbitate a corpore cui penitus inhæret infixusq̃ est: separari haud posse. **T**ertia autē causa suscipiē: q̃ arbitremur eundē quē lugemus priuari huiusce uitæ uoluptate. **A**dducūt etiā quartam ex horribili metu sempiterni supplicij apud inferos. **S**unt præterea nonnulli ingenio usq̃ adeo depriuato: & ab oīmi hominis natura dignitateq̃ alieni: ut animū opinentur una cum corpore interire: dissipari: deleri. **I**taq̃ eos ferreos esse dicunt planeq̃ amētis atq̃ insensatos: qui minus doleant mortem ac summis ducant in malis. **S**ed has ego singillatim lugendi causas soluam & facile: & uero: & breuiter. **E**t primū quidē ex antiquorū philosophorū sententia probatur animi immortalitas. **N**am poetæ omni doctorum hominū genere longē antiquiores: quid senserint de animorū

Euripides

Hecuba

Epicurus

Apostoli

Christus

Cicero

Confutatio & confirmatio
Quot sunt lugendi causæ

Prima causa

FRANCISCI PHILELFI

Orpheus aeternitate: cum **O**rpheus & **H**omerus: tum alij & graeci & latini se
Homerus re innumerabiles sunt locupletissimi testes. **(P**lato duplicē esse ani
Probatio im- mū docet: qui rationis particeps sit aeternus: alterq; mūdi: alterq; ho-
mortalitatis minis. Ita autē a **P**latone animus definit: **A**nimus est essentia incor-
aioꝝ pꝛōnes poreā seipsam mouēs ac rationalis. **E**a autē ratione animi immortalitatis
Platonica ani- tatē probat **P**lato: qđ is per se se moueat & semper ac ceteris qua-
mi definitio cunq; mouent & fons sit & principiū motionis. **N**ec em̄ latere nos
debet immortalitātē dupliciter accipi: qđ aut aliqd imune sit mor-
tis: qm̄ eius sua natura capax nō sit: ut anim⁹. **A**ut qđ alteri⁹ bene-
ficio a morte reddat incolume: ut mūdus scđm **P**latonē. **Q**ua etiā
ratione aliquid agitari dupliciter diciť. **N**ā & de eo accipi solet: qđ
ex quo principio esse cōperit: semper mouet: ut mūdus: & qđ sem-
per & est & mouet: ut animus. **N**ec sane ulla possum ratiōe assequi:
quid illos mouerit: qui omnē animū uoluerunt una cū corpore in-
terire. **N**am si ita foret: & mundus iam pridē & quae in mundo sunt
om̄ia perissent. **S**ed quo pacto mundi animū immortālē dixerunt:
hominis autē mortālē: cum & principiū uterq; motiōis sit: & uterq;
uiuat a seipso: & eadē eodē attingat modo: quippe qui intelligat &
quae in caelo sunt: & quae sunt ultra caelū: & quicquid est scđm essen-
tiam: quārat ascendatq; ad primū usq; principiū. Ita q; cōtempla-
Plotinus tio scđm **P**lotinum: quae ab ipso sit: ex ijs quae in ipso admirabilia
sunt: & ex unoquoq; quod in ipso est: & quod est ex **A**cademica re-
cordatione: etiā ante tempus ipsa dat esse. **E**t qm̄ perpetuis anim⁹
sciētijis utiť: perpetuus quoq; necessario ipse est. **A**d hāc quicquid
accepta cōpositione perficiť ut sit: id idētidem natura dissoluit: ut
est compositum. **A**t animus una est & simplex agilitas in uidendo
scđm naturā. **N**on igit̄ hoc pacto corrumpi potest. **P**raeterea cum
animus nō sit corpulentū quiddā: nec habeat quantitātē: etiā ubi
separeť a corpore: dissipari deleriq; nō potest. **N**ū fortassis in aliud
transmutatus corrumpat̄: **A**t huiusmodi trāsmutatiōis corruptio
aufert formā: materiā dimittit. **H**oc autē est cōpositae rei passio. **S**i
animus igit̄ scđm hoĩ aliquod genus corrumpi nequit: is est ne-
cessario immortalis. **H**anc autē immortalitātē animi humani cum alijs
Aristoteles multis in locis probat **A**ristoteles: tum etiā in libro secundo de ani-
maliū generatione uerbis huiusmodi: **O**m̄es animi necessario sunt
uirtute prius q̄ actu. **N**ecessē etiā est aut omnes nō esse prius & fie-
ri: aut oēs antea existere. **V**el alios esse antea: alios non esse. **A**c fieri
aut in materia & nō ingredi in maris semine: aut in materia uenire
a semine quidē sed in mare: aut extrinsecus fieri om̄es: aut nullum:
aut alios fieri: alios nō fieri. **Q**uod fieri igitur nequaquā possit: ut

animi omnes prius existāt: patet ex huiusmodi ratiōibus. **Q**uorū cūq; em̄ principiorū corporalis scilicet est opatio: hæc antea existere sine corpore minime possunt: ut incedere sine pedibus. **Q**uo fit ut animi extrinsecus ingredi nequeāt: **N**eq; em̄ fieri potest ut ipsi p se se q separari nō possunt ingrediantē: **N**ec item ī corporeo semine: **E**st em̄ semē superfluitas imutati alimēti. **R**elinquit ergo mentē solam extrinsecus aduenientē ingredi: & eandē solā esse diuinā. **N**ihil em̄ cum eius agilitate habet cōmune operatio corpalis. **O**m̄is igit̄ uis animi uidet̄ alius corporis esse particeps: & eius quidē diuiniōris q̄ illa sunt corpora quæ uocant̄ elemēta. **S**i auctoritatibus tm̄ inniti nos oporteret: afferrē alios plērosq; nobilis spectatosq; philosophos: qui sola grauitate nihil cōtradici posse cōuincerēt. **Q**uis est em̄ usq; adeo hebeti obtusoq; ingenio: qui sujsus discrimē habeat nullū: qui nō intelligat propriā animi humani perfectionē id esse quod incorruptibile sit: **A**t propria huiusmodi animi operatio intelligere est. **E**a em̄ hominis & pecudibus præstat & stirpibus & inanimis: **S**ed intelligere scdm̄ uim ppriæ naturæ uniuersaliū est: & eorū quæ corrumpi non possunt. **S**ed cū oīs perfectio ad suū perfectibile necessario pportione habeat: reliquit̄ animū humanū interitui nō esse subiectū. **M**entalis inq; animus immortalis est & sempiternus. **E**t ne id quidē mirū. **N**ā si ea pte quæ nobis ē cōmunis cū belluis: corrūpimur atq; interimus: q̄s ambigat ea nos pte incorruptos immortalisq; futuros: quā ad dei imaginē silitudinēq; creati cōmunē habemus cū cælestibus illis uel mētibus uel angelis quos appellāt: **P**ræsertim qd̄ necesse sit ea substācias habere cōmunis quibus opera sunt cōmunia. **S**ed hominū aīos ita supremā cōtemplari: æternāq; ueritatē ut angelos: qui ignorat se hominem esse negat. **H**æc certe uim mētis solā dicit **A**ristoteles in sjs libris: quos de **A**īa **A**ristoteles reliquit̄ scriptos: a ui sensitiua ita separari: quēadmodū qd̄ perpetuū est ab eo qd̄ sit corruptibile. **E**t est huiusmodi sane anim⁹ uiuaxquadā imago dei: quē iccirco ad suā creauit similitudinē: ut p̄ximis sibi quodā pacto in suo genere immortalis etiā secū foret. **V**t em̄ scriptū est in libro **S**apiētiae: **I**ncorruptio facit p̄ximū deo. **P**ropterea inquit: per hanc habeo immortalitatē. **P**ræterea si deus ipse dumtaxat animi humani & cōditor est & creator: a quo alio q̄ ab deo is perimi potest: quēadmodū de angelis affirmam⁹: quos nulla interimit uis naturæ: **N**am quicquid est natura corruptibile: id naturalib⁹ cōstat causis: at animū deus naturæ causis nō subiecit: **I**d qd̄ in **T**imæo etiā docet **P**lato. **R**ecte igit̄ in euāgelio præcipi: **P**lato eum timere: qui postea q̄ occiderit: potestātē habet mittere in gē **M**atthæi. jo.

hennam ignis animāq; & corpus ibi perdere. Atq; illud quoq; per-
spicuum est si animus interiret: ex eo effici nihil posset: At quicquid
est naturali causa uicq; generatū nunq; perit: quin inde aliquid pro-
ducat: ut ignis ubi ligna cōcremarit: & carbones ex lignis: & cinerē
& uapores flāmeos efficit. Quo fit: ut nihil arte pereat: quin aliqd
inde sit reliquū. Id autē de aīo dici nequit: Is em si pereat: relinqui-
tur nihil omīno. Videmus insuper uirtutē omnē instrumentālē de-
bilitari in ipsius instrumētī debilitate: eandēq; perire ubi pereat in-
strumētū. Ita oculis auribusue debilitat: audiēdi ac uidēdi uirt⁹ de-
bilitat: eadēq; perit: cū ea pereūt instrumēta. De mētali aut uī acci-
dit mīto sec⁹. Nunq; em neq; debilitat: neq; perit ex cuiusq; instru-
mētī uel amissioe uel debilitate: etiā si qnq; eius agilitas ob imagi-
nandi uim interceptā cessare uideat. Nec itē illud ignorat quisq; q
omīno stultus nō sit: Quicquid forma utiē infinita ac nullis termi-
nis circūscripta: id corporeū esse nō posse: cum omīe corporeum for-
mā habeat & finitā & suis terminis circūscriptā. At uniuersale uī
multiplicatiōis dicimus infinitum: quodq; neq; sit terminatū com-
munitate: neq; finitum quantitate. At mens cū in intelligendo hu-
iusmodi formā habeat ipsum uniuersale: relinquit eam esse & sim-
plicem & separatā: ac ob eam rationē etiā imortalem. Nam quid
sim longior in animoz; nostroz; probanda imortalitate: quā illoz;
dumtaxat mentes nō capit: qui aut stulti sunt: & ita similes iumen-
toz; aut scelerati & impij: atq; proinde imanes: adeo ut diuinā uim

Epicharmus

quoq; negēt omīno. Haud em scio quid Epicharmus ille comicus
sibi uoluerit: cum ait: Homo & concretum est quiddā: & discretū:
atq; abit: unde uenit rursus terra in terram: spiritus autem sursum.
Quid horum triste: Nihil. At ego ita hominem esse concretum ar-
bitror: ut & animo affirmē immortali constare: & corpore interitui
debito: quippe q; compositum sit ex quattuor elementis: propor-
tione quadā non arithmetica: neq; geometrica: sed musica potius:
Quā tantā uim habet in uiui hominis corpore: ut animū Aristote-

Aristoxenus

Harmonia
Animi defini-
tio

lis discipulus Aristoxen⁹ nō dubitavit harmoniā esse: definire. Sed
animus qui uitam dat corpori: & id sua praesentia regit atq; mode-
ratur: aliud nihil est mea quidem sententia q; creata substantia spi-
ritalis simplex: ratiois intellectusq; particeps: quā seipsam mouēs:
naturale instrumentaleq; corpus tam diu afficit ea uī: quā & uita-
lis est: & sensibilia admittit: quo ad eorum natura capax elementa-
lem convenientiam seruat. Huiusmodi inq; animū aeternus: & im-
mortalis deus inmortalem creando infundit in corpus humanū:
nū opinione & infundendo creat. Quam animorum immortalitatem ut indu-

bitato credam: si nullam etiam rationem afferre nossem: quæ sunt prope infinita: non probabiles solum: sed etiam necessaria: communis tamen ipse populorum omnium ac gentium nationumque consensus: qui est quædam ueluti firmissima lex naturæ: eam mihi ante oculos poneret. Quæ enim audiuius unquam: aut legimus uel barbaram multitudinem: quæ futura sæcula nihil ad se pertinere opinaretur: quæ parentalia negligeret: quæ minus & orationes: & sacrificia pro ijs faceret extinctis: quos uiuos charissimos habuisset?

Quid enim illorum afferam testimonia: qui uel in Italica ab usque **Pythagora**: qui **Pherecyden Syrium** audiuerat: uel in Ionica philosophia: cui principium dedit **Thales milesius**: uiri eruditissimi & grauissimi floruerunt: **Qui** uero inter **Arabas** habiti sunt illustres acutissimique philosophi: **Auerrius**: **Auicenna**: **Algaçel**: **Isahac**: **Alpetragoras**: quæ multis: quæ uarijs: quæ subtilibus: quæ ueris docuerint rationibus esse hominum animos immortalis: sit difficile numeratu. **Nec** illud paruum est documentum permansuros animos post corporis separationem: quod & boni & mali angeli nonnunquam apparere: **Thales** hi ad malas actiones: illi ad bonas homines adhortantes: quod nunquam facerent: nisi nossent quosdam esse paratas sedes animis mortuorum & ad premia & ad poenas. **Sed** quod omnem superat ueritatem: habemus & uetus & nouum testamentum: ac reliquos sacros libros: quibus quod diligentissime erudimur: non solum uiuere nos post obitum: uerum etiam cum corporibus una resurrekturos aliquando id quod magi quoque antiquissimi **Perfarum** philosophi constantissime asserunt. **At** uidete obsecro: quantam ego tribuam auctoritati atque sapientiæ unius **Francisci Sphortia**: cuius hæc agimus parentalia: **Si** nullæ possent rationes afferri: quibus hominum animi immortales esse demonstrarentur: si nulli gentium omnium nationumque consensus: si nullæ essentiarum inuisibilium apparitiones: si grauiora nulla testimonia quirent adduci: sola illius diuini principis uita laudatissimi que mores: ut id sine ulla controuersia credere sat superque præstaret. **Quo** enim pacto se ab omni iniuria: ab omni abstinuisset maleficio: si futurum iudicasset: ut mors totius hominis esset interitus? **Quot** fugit & uoluptates & emolumenta honestat gratia: **Quot** labores periculorum suscepit: ne qua turpitudinis cuiusque suspitione se inquinaret? **Duxerat** olim uxorem in **Calabris** natus annos septem ac decem: nobilissimam pulcherrimamque uirginem **Polyxenam Rufam**: cui mortis alti comitatus cum oppidis pluribus municipijsque parebat. **Ex** hac suscepit iam puellulam: cum absens ad patrem **Sphortiam** certior factus est: & filiam infantulam primum: dein intra paucos dies **Polyxenam**

Probatio ab auctoritate Ionica philosophia

Pythagoras Pherecydes Ionica philosophia

Thales Arabes Auerrius Auicenna

Algaçel Isahac Alpetragoras

Probatio ab apparitionibus spirituum

Probatio a sacris libris Philosophi

Magi Probatio a fratre

Francisco Sphortia uita atque moribus

Polyxena Rufa Mons altus

FRANCISCI PHILELFI

quoque uxorē ueneno a matertera esse interemptā. Reuertit̃ in Calabros. Rē ita habere reperit: ut acceperat. Nā impia illa mulier ut & comitatu Montis alti & sororis filiæ Polyxenæ cæteris bonis omnibus hæreditario iure potiret̃: tanto se cōtaminarat scelere. Non milites Sphortiani solū: sed ij oēs Calabri quibus Polyxena præfuerat hortant̃ adolescentē: ac profusissimis lachrymis obtestant̃: ut ultione sumpta de sceleratissima muliere & interemptæ uxoris: & ei⁹ materteræ dominatū oēm: id quod facillimū factū erat sibi uendiceret. Cū is nō religiose minus quā grauiter ita rēdit: Et si nō ignoro quod mun⁹ iusticiæ est humanæ: malo tñ quod dei est sequi quā quod hoīs. Scriptū est em̃: Mihi uindictā & ego retribuā. Neque illud præclaræ cōtinentiæ argumentū silendū est. Quo tpe Franciscus Sphortia bellū gerebat pro Florētinis: aduersus Lucēses. Pontito municipio uicapro direptoque inter mulierū militarē contumeliā (ut sit) puella quæ dā eleganti forma quinque ac decē annos nata trahebat a militū globo ad ludibriū stupri: cū uociferās illa imperatori se dedendā precabatur. Imperatori em̃ suā deberi uirginitatē. Itaque metu percussus milites hāc ad illū adducit: quare intellecta idque illa hilari uultu corā asfirmat: hic ut & iuuenis & corporis temperamēto procliuius inueniret̃: & qui nō dum Blancā duxisset uxorē: nō detrectat mun⁹. Cū uero tempestiue uirgine in lectū adducta iā hastæ innixus uenereæ uoluptatis foret uulnus ultimū illaturus: subito uoce stæbili inquit uirgo: Ego te mi optime imperator oro atque obsecro per hāc impolutā Mariā uirginē: cuius sacratissimā imaginē hic depictā aspicias: (Erat em̃ in proximo appēso pariete quædā tabula: qua Mariæ uirginis imago representabatur) ne mihi meā uirginitatem eripias: sed meo me sponso qui asseruat inter captiuos relinquant intactā. Quibus auditis: cōtinuo Franciscus Sphortia compressa ui omni ueneri appetit⁹ & illā dimisit intactā: & eius spōsum ppulchre donatū carcere liberauit. Oh mirabilē atque in hanc diē inauditā summi uiri cōtinentiā: longe mihi profecto unū hoc Francisci Sphortię nō cōtinēt: sed religionis & pietatis exemplū maius illustriusque uidet̃: quod de Africano superiore proditū est memoriæ: qui ne uenire quidē in cōspectū suū sit passus puellā Indibili desponsatā: cū tñ illum dixisset cōstat: Equidē ea uterer si serua esset & nō libera. Quis nō eā iusticiæ laudē admiret̃: qua est usus ad Rubiconem Nicolaus Veneti Picininus quā tempestate Venetos uahemētius prameret: ut in agrū iā usque Patauinū multis oppidis: & Brixianis: & Veronensibus: & Vicentinis in deditionē actis oīa circūquaque bellico more uastarentur: ueniēs Franciscus Sphortia ex Picetibus ut Venetis p stipendij

Africanus superior
Indibilis
Rubiconem
Nicolaus Picininus
Veneti

Picentes

societatisq; iure auxiliū ferret in summis difficultatibus: ad **Rubi-**
 cona statua posuerat: cū ex urbe **Foro** liuio noctu ciuis cuiusdā fa- **Forū liuiū**
 mulus ad eū uenit: pollicitus illā se urbē sine ullo prorsus discrimi-
 ne ei traditurū: & q̄ pacto id facturū esset edocuit. **Cui** cū r̄ndisset
 imperator: nō eo se aduenisse: quo perfido cuiq̄ esset adiutor: iussit
 hominē cōprehendi ilico eūq̄ artius uinctū intra portas usq; **Fori**
 liuij agendū curauit: quē re omī diligenter exposita ciuibz ad sup-
 plicij tradidit: **Imitatus** is quidē: tum **Camillū** in faliscis aduersus **Camillus**
 magistz ludi: tum **G. Fabricij** aduersus medicum regis **Epirotaz** **G. Fabricius**
Pyrri. Possē huiusmodi exempla iusticiæ summæq; uirtutis p-
 pe infinita in medium asferre. **Sed** alijs duobz tribusue cōtenti si-
 mus. **Non** em̄ parētalia celebrātes historiā recēsemus. **Accepta** in- **Carauaginm**
 genti illa ad **Carauagiū** memorabiliq; clade: cum **Veneti** rebz suis **Veneti**
 iam desperarent: ijs qui **Mediolani** factiosi ciues per id t̄pis summæ **Mediolanū**
 reipublicæ sorte prærāt: **Frāncisci** **Sphortia** oēm & ȳtutē & gloriā:
 ut erant animi iudicio hulcerato: uertentes in perniciē suā: clam cō-
 perūt per **Henericum** **Panicarolā** uirum callidum & industriū: qui **Henericus pa-**
 mercaturā **Venetis** exercebat: de pace cum **Venetis** agere: ea cōdi- **nicarola**
 tione ut **Frānciscū** unū **Sphortiā** ex hac **Gallia** **Cisalpina** omīno **Gallia cisalpi-**
 extruderēt: & ipsi certa inter se lege quas ille urbis & oppida possi- **na**
 debat diuiderēt. **At** **Veneti** q̄q; intelligebāt nihil tutum sibi futurū:
 cum ciuitate factiōibz dissidenti: tñ quia intelligerēt oēm **Medio-**
 lanensium cum suo duce discordiā sibi nō posse nō prodesse: rē ue-
 luti probare: & uana cōsilia uerbis alere operāq; dare: ut eaz oēs in-
 sidia ad **Franciscū** **Sphortiā** perferrent: qui etiā ipse iam pridē oīa
 per nonnullos optimos ciuis ex **Mediolano** antea didicerat: diffi-
 mulabat tñ futurū: sperans ut improboz animi præclaris suis inte-
 gerrimisq; operibus flecterent ad sanitatēq; redirēt. **Sed** ubi uidet
 in dies magis atq; magis res suas apud **Mediolanēses** habere peri-
 culosius: & **Brixia** quā iam esset in deditionē recepturus e manibz
 sibi eripi **Mediolanensium** ad **Brixianos** litteris quæ ne id facerēt:
 qm̄ propediē cū **Venetis** forent foedera percussuri: suadebāt: ea co-
 actus necessitate ne & ipse & **Mediolanēses** una perirent: societate
 init cū **Venetis** ea cōditione: ut seruato foedere qd̄ **Philippus Ma-**
 ria socer **Ferrariæ** paucis diebus prius q̄ uita excederet cū illis per **ria**
 cusserat: sibi auxilio forent: & equitibus quattuor milibus: & pedi-
 tibus duobz milibus: & aureis nūmis ternis denis milibz in mēses
 singulos: donec omī **Mediolanēsiū** ditione quæ **Philippi** soceri fue-
 rat: potiret. **His** humano atq; diuino iure sanctissime cōstitutis at-
 q; firmatis: cū **Franciscus** **Sphortia** municipia & castella oīa quæ

FRANCISCI PHILELFI

ex **Bergomēsi** agro atq; **Brixiano** nup abstulerat: restituiſſet **Vene-**
Chrema tis: & **Chremā** præterea ex illo **Ferrariensi** cū duce **Philippo** foede/
Philipp² dux re traditurus prope diem foret: atq; **Veneti** contra annum iam inte/
grū quæ conuenerāt q̄ absolutissime obseruaſſent: eo iam res erat
adducta: ut **Mediolanenſes** diutius tanti belli molem tolerare non
poſſent: præſertim q̄ intestinis ſeditionibus fluctuarēt: & boni oēs
nobiſſimiq; ciues eā popularē tyrannida iuxta atq; inſolitiſſimū
auſpiciū q̄ ærumnoſiſſime ferrent. Tum **Veneti** cœpere conſiliū
eius ſoluendæ ſocietatis auxiliijq; ferendi **Mediolanenſibus** contra
Franciſcum Sphortiam: ubi minus ipſe q̄ primū & a bello deſiſte/
Padus ret: & quicquid intra **Padum**: **Ticinum** atq; **Adduam** **Mediolanē-**
Ticinus ſibus bello abſtuliffet: ijs reſtitueret. Quæ ratio ſenatus **Veneti** gra/
Addua uitatem a propoſito mouerit: nō ſatis compertū eſt. Alij dicūt eos
Fredericus rex noluiſſe diutius tantam ſine ullo emolumento impēſam ferre: Alij
Carolus rex qđ uitio ſibi dari: & a **Frederico** rege **Romonorū**: & a **Francorū** rege
Alphōſus rex **Carolo**: & ab **Alphonſo** rege grauiter ducerēt: qđ qui libertatem
uni omniū amplecti maxime tueriq; deberēt: ij urbem quæ libera
eſſe uellet: ad ſeruendū cogerēt. Suntq; præterea q̄ aſſerant illos ſi/
bi ut uiros prudētiffimos metuiffie: ne **Franciſcus Sphortia** ubi uo/
to potitus eſſet tantis auctus elatusq; uirib² uictoria in ſe arma cō/
uerteret. Qui decretū hoc edictūq; **Franciſco Sphortia** nunciarēt:
Paschalis ma lecti iam fuerāt duo: **Paschalis Maliperius** & **Vrfatus Iuſtinianus**:
lipperius hicq; iam in itinere eſſe ferebant: cum **Carolus Gonçaga** uir ſtrenu²
Vrfatus iuſti- ac fortis ducem hortat^r buiufmodi fere uerbis: Quæ **Veneti** decre/
nianus uerint: tenes: quid igi^r cunctamur? **Sine** ipſe **Bartholomæū** hunc
Bartholomæ- collionē ac reliquas **Venetorū** auxiliari² copias quæ hic prope apud
us collio nos ſunt: de improuiſo adoriar. Facile em̄ opprimā uertāq; in præ/
Carolus Gon dam. Idem tuiſe facito de cæteris **Venetorū** uiribus: quæ **Chremā**
gaga obſident. Et hoc pacto eadē hora tum **Mediolanenſiū** peruicaciā:
tum **Venetorū** inſidias una uiceris. Ad quæ nobiliſſimus impera/
tor ita reſpondit. Doleo equidē **Carole** & uāhemēt^r profecto: qđ
me **Venetorū** ſocietate quos & amaui ſemper: & feci plurimi ita pri/
uatum iri intelligā: ut quos ob maxima utrinq; data acceptaq; be/
neſicia amiciffimos ſemper oportuit: hoſtes ſim habiturus. Cæterū
utrūq; res habeat: malo illos iniuriarū q̄ me & eſſe & haberi aucto/
res. Deus eſt cunctis hominū uiribus longiſſime ſuperior. Huius
ego fratus auxilio metuo neminē. Quare nihil prorsus qđ me de/
Chrema deceat: ſum facturū. Quæ cum dixiſſet: curauit illico: ut legatis **Ve-**
netorū **Chrema** traderet. Id em̄ per ipſum **Carolū** cuius magnæ
militū manus præſidio erat **Chremæ**: uel **Chremēſibus** inuitis effi

cit. Nam q̄ antea fuerat per **Philippū** socer̄ **Ferrariensi** fœdere con-
stitutum: & ipse postea cōfirmarat: uoluit ratum esse: ne quid ab se
factum uideret iniuste. Neq̄ minore se animi uel magnitudine uel
clamētia gessit: posteaq̄ rerū **Mediolanensiū** est potitus. Nam ubi
post acceptā **Francisci Sphortie** beneficio **Chremā Veneti** decre-
to sunt usi: atq̄ is suo dumtaxat Marte & incredibili sapientia suis
coeptis deesset nunq̄: Tandē post annū a **Mediolanēsi** republica p-
stratis atq̄ compressis sceleratorū quorūdam ciuium nefarijs cona-
tibus: ultro est ad urbis & totius regni gubernacula una cum uxo/
re ipsa muliere & sancta & pia **Blanca Maria**: summis etiā cum pre- **Blanca Maria**
cibus accersitus: q̄ sefē modeste moderateq̄ gesserit: auditote quā/
so. Vt uniuersa urbs in sex partis distributa est: quas portas appel-
lant: oratores duodecim lecti sunt bini pro singulis portis. Tertiū/
decimus lectus est publico decreto **Franciscus Philelfus**: siue id lin- **Franciscus**
guā dicendiq̄ beneficio factum fuerit: siue q̄ hunc existimant im- **Philelfus**
peratorī esse pergratum: ut qui non metuerit in summa gladiatorum
impunitate duas ad populum acerrimas habere orationes in teter-
rimos illos inhumanisq̄ tyrannos: qui diuina omnia humanaq̄ iu-
ra uexarent atq̄ confunderēt: & id quidem in sacratissimo hoc tem-
plo in maxima omni magistratuum ordinūq̄ frequentia. Hic igiē
cum nomine **Mediolanensis** reipublice solus ex omnibus oratori-
bus: quemadmodum a publicis Magistratibus **Mediolani** consti-
tutum fuerat: orationem ad **Franciscum Sphortiam**: qui adhuc se
Moguncie cōtinebat: habuisset: quā magis potuisset ad persuadē-
dum accommodatam: ut pro immortalium suarū uirtutum meritis
pro tot tamq̄ multarum rerum gestarum gloria si uellet uniuersis
ciuibus rem facere gratam & periucundam: triūphali curru urbem
ingrederetur more maiorum. Ad hæc ille ut erat unus omnīū inge-
nio & miti & uerecūdo & graui: locutus de se pauca & mira cū mo-
destia: Absit inquit: ut ego in patriam meā tam liberaliter ueluti re-
uocatus triūphans ingrediar. Quod si me cupitis pro benignita-
te uestra maxime honoratum: operam date ut omnia pacata inter
uos esse offendam. Cessent ciuiles omnes discordiæ: extinguantur
omnia odiorum incendia: iniuriæ omnes mea gratia condonen-
tur. Quod ut etiā ipsi & priuatim faciatis & publice: ego primus
quicquid est aduersus me meosque perpetratum: aut iniuste: aut
peruicaciter: non ignosco solum: sed omnes rogo atq̄ oro: ut sem-
piterna id obliuione ex animo deleatis: Mecumq̄ in posterum ita
mutuis certetis officijs: ut & uinci & uincere æque sit dulce. Ita di-
uinus ille princeps locutus est. Et quā locutus est: re ipsa præstitit.

FRANCISCI PHILELFI

Quo factū est: ut & oīs ciuiles discordias e medio sustulerit: & uic-
 scēdi flāmas oīs extinxerit: & inimicos oīs reddiderit sibi amiciss-
 mos: adeo ut eius obitū non secus doluerint ac parentis. **Sed** qua
 postremo animi æquabilitate se gessit cū **Venetis**: q̄ āno tertio post
 acceptū soceri **Philippi** imperiū: pacatis trāquillisq̄ rebus oībus
 ubi cōspirassent cū **Alphōso** rege: maiore hūc belli apparatu ador-
 ti sunt. **Quos** uni **Frācisco Sphortia** nō reddiderūt: aut hostes: aut
 inimicos alios apertos: occultos alios: **Florētini** soli iusticiā partes
 tutati sunt: q̄ auctore **Cosmo** medice infracto aīo uiro atq̄ sapiēti
 nullā impense molē: nullū bellicæ fortunæ periculū recusarūt: quo
 illi optimo iustissimoq̄ principi bene p̄spectū esset. **Cum** semp de
 optimus maximus: tū eo potissimū tpe luce clarius ostēdit sibi nō
 esse neglectui uiros bonos & innocētis. **Veneti** eīm q̄ nullo iure alie-
 nū appetebāt imperiū: suū pene amisere. **Nam** prater has duas ur-
 bis **Bergomū** ac **Brixia** & oppidū unū **Chremā**: oīa quæ in **Gallia**
Cisalpina possiderāt iamdiu intra paucos mēses sub unius **Frācis**
Sphortia ditionē ultro atq̄ alacriter deuenerūt. **Idēq̄** & **Brixiani**
 & **Bergomēses** **Chremenses**q̄ fecissent: nisi **Bartholomæus** collo-
 usus ea qua semp fide cōsueuit: in medio uincēdi cursu ad **Venetos**
 defecisset. **Quia** ipsa in re bonitas etiā nostri principis prateruenda
 hoc loco certe non est. **Didicerat** **Bartholomæus** corruptū pecuniæ
 magnitudine: fugā parare ad **Venetos**: amici & familiares oēs hor-
 tabant̄ imperatorē: ut illū caperet: ne tanta de hoste uictoria iā fere
 parta per unius hominis perfidiā impediret. **Idēq̄** se facile effecturū
Alexāder Sphortia frater uir ingenio promptus & intrepidus & in-
 duftrius cōstāter recipiebat. **Tum** **Frācis**: **Nolite** me inquit mei
 obliuisci: ut ei male faciā: quē effecerim maximis bñficijs. **Nā** & **Se-**
na gallica cū esset p̄ **Philippo** socero: & ego me p̄ id t̄pis cōtinere
Hæsi: audiēs eū prami nō mediocri inopia: octo milib⁹ nummū au-
 reū ei⁹ inopiæ cōsului: q̄s reddidit mihi nunq̄: & mortuo **Philippo**
 socero: ab q̄ qua clā sentiret cū **Venetis**: fuerat **Moguncia** cōiectus ī
 teterrimū illū carcerē: quē nomināt furnū: mea est opera miseria il-
 la oīi liberatus: restitutis etiā oībus eius & bonis & pecunijs: quæ
 in **Ticinēsi** arce quā ego iā possidebā: ab ipsius usq̄ captiuitate ser-
 uabanē. **Meaq̄** dein q̄ factū est opera atq̄ sponsione: ut a republi-
 ca **Mediolanēsi** cōducere stipēdio & amplo & honorifico. **A** qui-
 bus cū nō multo post trāsfugisset ad **Venetos** cōtempta oīi fidei
 sanctitate quā **Mediolanenlib⁹** sponsoriq̄ dedisset: nō destiti t̄m ad
 postremū ut uidetis eundē hunc fugientē a **Venetis**: ab quibus ad
 supplicii quærebatur: inermem nudūq̄ excipere: & emolumentis

Philipp⁹ dux
Alphōsus rex
Florentini
Cosmus me-
dices

Bergomum
Brixia
Chrema
Bartholo-
mæus collo

Alexander
Sphortia
Sena gallica
Philip. dux
Hæsis

Moguncia

maximis ac honoribus psequi. **M**alo igit in tantis beneficijs meis
 rursus falli a **C**ollione q̄ rationibus ullis adduci: ut falli ab isto cre
 dā: praefertim q̄ ea est uis diuinæ iusticiæ ut nullū sit neq̄ malū im
 punitū: neq̄ bonū irremuneratū. **H**æc **F**ranciscus **S**phortia & beni
 gne & grauiē. **C**atez quo **B**artholomæi auiditati occurreret: ei
 belli summā cōcessit aduersus **B**ergomū: q̄ eius rei maxime ille ti
 debāt cupere. **S**ed neq̄ hoc item pacto mederi potuit ingenio au
 rissimo ac neq̄ quo minus cōtempta om̄i hominū fama deiq̄ reue
 rentia: post acceptū grande auri pondus homo unus omniū ingra
 tissimus trāsfugerit ad **V**enetos. **Q**ui sibi tñ rebusq̄ suis nihilo eius
 accessione minus metuētes de pace per **P**aulū **B**arbū legatum suū **P**aulus barb²
 uirum **P**atricū & illustrē cōtinuo egerunt: quā ipsam princeps mo
 deratissimus nō solum nō recusauit: sed ultro etiā castella oīa: mu
 nicipia om̄ia: oppida oīa: quæ iure belli sibi uendicarat: **V**enetis do
 no cessit: quo nihil deesset omnino ad perpetuæ pacis stabilimentū
 ac robur. **I**mitat² sane quod scriptū est: **P**acē meā relinquo uobis: **I**oānis. j4
 pacē meā do uobis. **C**um em̄ delectaret om̄nē per se pacari **I**aliā:
 nihil per se deesse uoluit ad tollendā oēm belli nō materiā modo
 sed etiā suspitionē. **A**ltius certe animus eius suspiciebat: qui mor
 talia despiceret om̄ia: immortalis illius uitæ gloriā beatitudinēq̄ cō
 templans: ad quā sola iusticia nos perducit. **E**cce rex tuus uenit tibi **Z**achariæ. 9.
 iustus & saluator: inquit **Z**acharias. **I**taq̄ uenit redemptor huma
 ni generis rex **I**esus: ut iustissimū nostrū principē corporeo carcere
 aliquādo liberatū pro sua iusticia saluū faceret. **N**am ut recte ac ue
 ro apud **H**omerū ait **E**umæ²: **N**ō amat iniustos homines qui iusq̄ **H**omerus
 piūq̄ **O**rnat honore deus. **H**aud sane mortuus ē **F**ranciscus **S**phor **E**umæus
 tia: qui per tam multa tãq̄ præclara iusticiæ opera se in om̄nē uitā
 tutatus ē: sed dormit: ut de puella inquit **C**hristus: **R**euiviscet em̄ **C**hristus
 ac resurget in gloria nō hac fragili & inani: quā uanæ hominū cir
 cūferūt auræ: sed i illa potius quā nulla circūscriptura ē ætas: nulla
 delatura antiquitas: nullus extincturus interitus. **N**ūc om̄ibus hu
 manæ peregrinationis periculis liber est. **I**am nūq̄ deujs oberra
 re potest anfractibus. **Q**uiescit iam tandē apud creatorē suū omni
 cura sollicitudineq̄ solutus. **N**unc tranquillus: nūc beatus est. **N**ā **S**ecūda causa
 quid per immortalē deū tantopere doleamus: **L**ugeant fontes: luge
 antur flagitiosi: quoz animi sempiternis supplicijs cruciantē. **N**am
 quod est cuiq̄ apud inferos supplicium metuendū: qui supplicio di
 gnū nihil in uita gesserit: **Q**uin potius nunc posteaq̄ euasit ex hu
 ius uitæ laboribus: quæ stimulis & molestijs & corporis & animi
 nunq̄ uacat: frui **F**ranciscus **S**phortia uera incorruptaq̄ uolupta

FRANCISCI PHILELFI

- te & gaudio sempiterno: quā quidē corā illū & aspiciet & uidet & cō-
templat: qui solus fons & origo est totius fœlicitatis atq; beatitu-
dinis. **Præterea** nec ullus acerbior est dolor ī morte: quæ aliud ni-
Quarta causa hil est q̄ ultæ priuatio in corpe atq; absentia: ut docet **Aristoteles**:
Aristoteles & id quidē ex corruptione proportionis corporeæ. Nam q̄ diu ele-
mentorū proportio humanū cōtinet corpus: uita animis illud affi-
cit ac mouet. **Ea** si corrūpat: animus ipse incorruptus discedit a cor-
pore: morsq; cōtinuo cōsequit̃ sensu om̃i penit̃ sublato. **Quid** igiē
Arcefilaus stultorū hoīm greges mortē adeo ducunt in malis? **Quæ** ut mone-
bat **Arcefilaus** illustris uir **Academicus**: ut absēs & expectata agri-
tudinis plurimū solet afferre demētibus: ita præsens nemini est mo-
Quinta causa lesta: quippe quæ a perpetuo fopore quodā differat nihil. **Dolere**
aūt ex incōmodo proprio hominis est: qui nō tam altē amet q̄ se
ipsum: quicq; a fœneratore differat nihil. **Qui** em̃ ex amissione cō-
modi q̄ sperabat: dolet mortē alterius: gauderet is certe si ex eius
uita incōmodū meruissēt: q̄ q̄ sapientissimus ille princeps a nobis
abiit: ita bene atq; moderate cōpositis rebus suis uniuersorū impe-
riū: ut si quid nobis dolendū est: illud sit sane: q̄ in unius illius obi-
tu innumerabiliū comitatu uirtutū orbatī sumus. **Sed** eo principes
probatissimi uestra futura illustrior est laus: si annitemini ut nulla
uideamini illi bonitate dissimiles. **Ad** hæreditatem succedere fortu-
næ est beneficiū: sed eā res gestarū gloria propagare uestra uirtutis
propriū est munus: quasi nō pluris faciendus sit **Alexander** **Mace-**
Philippus rex do: q̄ ad ultimas usq; terrarū mœtas imperiū propagarit: q̄ q̄
Philippi patris regnū acceperit. **Nos** aūt qui sub uestra ditiōe uitā
acturi sumus: eo feremus moderatius illius absentia desiderium: quā
ante oculos ponētes quæ a uobis recte & cū laude gesta fuerint: pa-
trē optimū ī liberis uobis optimis uiuere existimabim⁹: & ita nihil
Sexta causa ex ei⁹ morte nobis esse incōmodatū. **Nec** em̃ mors ī malis habēda
est: quæ cōstitutā oībus ē natura: nec uitā tollit: sed cōmutat corru-
ptibilē hanc atq; ærumnosā in simplicē illā & securā & sempiternā.
Pythagorei **Præterea** q̄ **Pythagorei** monēt: nō absurdū fortasse fuerit audire:
Quos diuina homini dederit fortuna labores:
Quæ tibi fors fuerit: capito neq; ferto moleste.
Anaxagoras **Cui** etiā ipsi sentētiæ astipulat̃ prudēt̃ **Anaxagoræ** discipulus
Euripides **Euripides** ille tragicus: cum ait:
Casus sinistros qui bene tulerit: mihi
Vir optimus uidet̃: ac sapiēs quidem.
Q̄ si recte rem ipsam interpretemur: neq; illi grauius: neq; nobis
inopinatū quicq; accidit. **Nam** q̄ diu erat peregrinādū in huius ui-

tæ humanæ salebris. **A**ducna ego sum apud te in terra: dicebat **Da** ps. 38.
 uid: & peregrinus sicuti oēs patres mei. **S**iue em̃ mors altissimo sit
 somno p̃similis: siue longæ atq; diurnæ peregrinationi: ut ait **Pla**
 to: ea certe nō bona esse nō potest: cū & animi angoribus & labori-
 bus corporis nos soluit oīo. **A**d hæc an ignoram? quo diuturnior
 est hoīs uita: eo esse calamitati magis obnoxia. **S**tultus profecto &
 amēs ille mihi uideri debet: q̃ cōmunis hoīm casus: & humanæ ui-
 tæ fragilitatē nō extimescit. **S**i **C**yrus clarissimus ille rex **P**ersarum
 post tot tātāsq; uictorias potius etiā **B**abylone cōtinuo esset extin-
 ctus: ludibrio **T**omyridi nō fuisset. **I**dem cū de alijs p̃multis & dici
 & cognosci potest: tum maxime de **G**n. **P**ompeio magno: de **G**. **I**u-
 lio **C**æsare: de **M**arco **T**ullio **C**icerone p̃spicuū est: q̃ si iuniores ob-
 issent: inimicorū oculos cladibus suis nō satiascent. **Q**uid t̃m nobis
 afferre quæat maior annoꝝ numerus: quādoquidē si **M**athusalē il-
 lius æquaremus ætatē: q̃ anno q̃rtodecimo post diluuiū morti cō-
 cessit: cū annos nouē & sexaginta supra nongentos uiuisset: nihil t̃m
 ex tanta uitæ lōgitudine nobis aliud supeffet: q̃ maior sarcina pec-
 catorū. **X**erxes ille insolēs & supbus: q̃ cū quinquies decies cētēnis
 hoīm milibus **H**ellesponto **B**osphororū cōstratis: & **A**tho uelifica-
 to traiecit in graciā: cū ex altiore loco suū oēm cōspicaret exercitū:
 illachrymassē tradit: qm̃ diceret post centū annos se ex tanta multi-
 tudine uisurū neminē. **Q**uæ em̃ ulla t̃pis lōgitudo cū æternitate cō-
 tēdat: **S**i rōnerē malim? q̃s ullo ñro uel cōmodo expēdere: uel libi-
 dine: satis sibi **F**rācis̃ci **S**phortia: satis gl̃iæ: satis naturæ uiixerat: q̃
 tantis & tā multis rebus sūma gestis cū laude: regno pulcherrimo
 nō cōparato solū: sed etiā stabilitō ānos uiixerit q̃ttuor & sexagita:
 mēsis septē: dieb? q̃ttuordecim: relicto tā fœlici filiorū coetu una cū
 uxore speētatissima: prudētissima: optima in tāta **I**taliæ pace: quā
 ipse peperat solus: in tāta illustriū ciuitatū potētissimorūq; regū ac
 principū societate & amicitia: q̃s suis sibi maximis deuinxerat bñfi-
 cijs. **Q**uid aut̃ mirari quēq; oportet: si naturæ ad cōstitutā diē quā
 præterire nō licebat: debitū soluerit: q̃ natura mortalis erat? **M**or-
 tuus est in q̃s tempestiue **F**ranciscus **S**phortia: non minus q̃ fortu-
 nate: id quod ex eius natalis **H**oroscopo dignosci etiā licet. **Q**uas
 ob res (ut tandē aliquādo peroremus) quæ mea sit sentētia: cogno-
 scite obscuro moderatissimi principes. **S**atis ut opinor modo osten-
 dimus quæ i hac uita mortaliū optari cuiq; fœlicitas potest: eā ita
 uni **F**rācis̃co **S**phortia cōtigisse: ut fieri maior nulla quiret accessio.
Nam & animi bonis & corporis unus omniū polluit maxime. **F**or-
 tunā habuit semp̃ splēdidissimis uirtutib? suis: adeo in rebus oib?

Cyrus rex
Babylon
Tomyris
Gn. **P**ompeius
G. **I**ulius
Marcus **T**ullius
Cicero
Mathusalē
Xerxes
Hellespōtus
Bosphorus
Athos
Gracia

Italia

Horoscopus
Conclusio ge-
 neralis per enu-
 merationē &
 amplificatio-
 nem.

FRANCISCI PHILELFI

obsequente: ut ea pro arbitrio uti uideret. Aliud nihil erat reliquū qđ optaret prater eam beatitudinē quā nulli fortunā: nulli corruptioni subiecta est. Hanc illū post mortē adeptū esse cui sit ambigendum. Non em̄ solū eas uirtutes cōsecratus est semper dum uixit quibus itur: sed multo etiā studiosius quibus peruenit ad deū. Nā religione: sanctimonia: pietate nihil apud se unq̄ antiqui? esse uoluit. Nō tenebat solū: sed etiā prädicabat diuinā esse iusticiā: qua & iusti in altera uita pro his laboribus prēmia reciperēt: q̄s hic inique perpeffi essent: & iniusti pro impijs opibus plecterent. Nullus unq̄ dies illuxit ne belli quidē & inter insidias hostiū: quin genibus nudis humi nixus nō deuotas ac supplicis minus q̄ plixas oratiōes haberet ad deū. Nunq̄ praterijt dies quo minus religiosi officijs atq̄ sacrificijs interesset. Idq̄ ab ineunte usq̄ atate. Nunq̄ em̄ aut ineptis ludicris: aut tripudijs & saltationibus delectatus est: sed ad probitatē suas om̄is actiōes ad deūq̄ referebat. Eius fide sanctius nihil erat: Nemini unq̄ opus negauit misericordiae: ne inimic? qđē. Viros rerum diuinā peritos nō minus uenerabatur pie: q̄ audiebat libēter. Et ne sim longior q̄ par est: cōuocarat Pius secūsus pōtifex maximus annis superioribus in cōuentū illū Mantuanū principis om̄is regesq̄ christianos ad cōsultandū de constituēda expeditione aduersus impetū imānitatēq̄ Turcoꝝ: qui capta iam & di-

Pius pō. max.

Turci ditione aduersus impetū imānitatēq̄ **Turcoꝝ**: qui capta iam & di-
Pānonia repta inferiore **Pānonia**: **Italiae** ueluti portis iminerēt. **Cateri** christianae reipublicae potentatus: & hi quidē pauci miserunt oratores: qui aliud nullū prater uerba inania adiuuētum afferrēt ad opus tam piū: tam necessariū: tam salutare. At solus **Frānciscus Sphortia** nō oratores misit: sed ipse uenit cū uniuersa aula & illustri sua illa nobilitate: quā uniuersam Romanā curiam illustraret. Is inq̄ **Frānciscus** sua illa grauissima & maiestatis plena oratione praesens corāq̄ pollicitus est nō solū expositū ire facultates om̄is atq̄ uires suas ad propulsandā & profligandā uim oēm conatusq̄ **Turcoꝝ**: sed iturū etiā sese cū exercitu pro ipsius summi pōtificis uoluntate: neq̄ ullū nō modo imperatoris: sed ne militis quidē: aut laborem: aut uitae periculū om̄issur? pro libertate atq̄ amplificatiōe & splendore fidei christianae. Et dubitabit quisq̄ de huius pientissimi principis caelesti beatitudine apud christū: q̄ christi opera p uniuersam uitā representarit. Nec em̄ eū mors offendit incautū: qui sexta feria nonis Martijs: cuius postridie euolauit in caelū: coniectis deuotis tranquillisc? oculis in saluatoris imaginē: quā tabula depicta e regione lecti cōtinebat. Ait miti uoce ac supplici: Vis ne domine ita om̄ino: Fiat ergo uoluntas tua. Quare positis lamētis omnibus &

Christus

querelis: nō tam nobis dolendū est q̄ talē principē amiserimus: q̄
 letandū q̄ talē habuerimus cuius mirificas imortalisq̄ uirtutes
 si semp aīo uolutabimus: easq̄ apud oēs quotidie crebris sermoni
 bus usurpabimus: incredibili profecto mihi credite: uoluptate deti
 nebimur. Nam quid tm̄ doloris mors cuiq̄ potest afferre: in q̄ ipsa
 nō solū nulla est iusta lugendi causa: ut modo probauimus: sed etiā
 cū alia pluraq̄ bona insunt: tum illud imprimis qd̄ & uitia sepelit
 (ut inquit **Ambrosius**) & uirtutes suscitāt: Itaq̄ rectissime scriptū **Ambrosius**
 est: **Moria** aīa mea in animis iustorū. Si **Aristippus** ille **Cyrenaic⁹**: **Aristippus**
 quo hūmanā uitā cōsuleret: quicqd̄ auri: quicqd̄ nūmōz habuit:
 dicē abicisse: nos ut in cālo sempiterni futuri simus: uitā hāc insta
 bilē & incertā tantopere tuebimur: Si **Menicēus** **Thebanus**: si rex **Menicēus**
Athenaz **Codrus**: si **Phileni**: si **Curtius**: si tres illi **Decij** pater fili⁹
 ac nepos: si alij nōnulli uiri magni & clari inani ducti gl̄ia huiusmo
 di spōte morti se dediderūt: nos ut gloriā cālestē adipiscamur: mor
 tē hanc adeo doleamus: quæ uel naturæ cursu obuenerit: uel dono
 om̄ipotētis dei prouidētiaq̄ cōtigerit: Sed ne si lōgior fuero: maio
 rē uobis patres cōscripti auliciq̄ ducales ac reliq̄ nobilissimi ciues:
 q̄ ad uos tandē solos nostra se cōuertat oratio: acerbiorē ex recorda
 tiōe illius nostri amissi principis dolorē incutiā: cū om̄e uulnus eo
 magis exulcerat atq̄ recrudescit: q̄ attrectat magis: Hoc ego loco
 finē dicēdi faciā: si unū illud uos pri⁹ cōmonuero: p̄pterea esse oēs
 reliquias ægritudinis ex animis nostris radicit⁹ extirpādas: q̄ nō
 mō nō est mortuus **Frāciscus** **Sphortia**: sed uiuit adhuc: uigetq̄ ac
 sapit: & in dies magis magisq̄ adolescit: cū in reliquis suis liberis &
 sua prāstanti indole: & spe paternæ p̄bitatis insignibus: tū potissi
 mū in excellētissimo duce nostro **Galeacio** **Maria**: cuius tātus inge
 niij splendor: tanta magnitudo animi: tanta oīonis maiestas: tanta **Galeacius** **Ma**
 in deū ueneratio: tāta iusticia: tāta benignitas: tm̄ honestat̄ studiū:
 ut certo sperare iā liceat hūc paternā gloriā oēm nō æquatur: me
 do: sed etiā nō secus superatur: q̄ ab **Achille** canis **Pelleus** supat⁹. **Achilles**
Nā de huius matre **Blanca** **Maria** regina nostra: quid attinet plura **Pelleus**
 meminisse: cui⁹ innocētissima uita sanctissimiq̄ mores apud ipsos **Blanca** **Maria**
 etiā hostis sunt uenerabiles: Quotiēs in hos coniecerimus nostros
 oculos ac mentē cū nostræ fidei sinceræq̄ pietat̄: fungemur officio:
 tū diui **Frācisci** **Sphortia** humanitatē: beneficentiā: absolutissimā **Franci**. **Sphor**
 q̄ uirtutes iucū dissima cū animi uoluptate in memoriā reuocabi
 mus. Nam qd̄ in me est: unū illud uobis polliceor: promitto: spon
 deo: q̄ tum prāstare ingenij potero uirib⁹: q̄ tum lingua resonare:
 q̄ tū arūidine latine grāceq̄ scribēdo cōsequi: aut oratoria aut poe
 d

FRANCISCI PHILELFI

tica facultate: semper unus apud me **Franciscus Sphortia** memorabitur: audietur: legetur: ut non mortuum minus q̃ uiuū ab uno **Francisco Philelfo** & amatum illum & obseruatum & celebratum præsentem omnes uenturiq̃ cognoscant.

Hæc quidē oratio habita est ab eodē **Francisco Philelfo** equite aurato laureatoq̃ poeta i ecclesia cathedrali **Mediolani**: die lunæ. vii. Idus **Martias**: Anno a natali **Christiano Millesimo** quadringētēsi mosexagesimoseptimo.

Francisci Philelfi Oratio habita in funere diuæ uiraginis **Blancæ Mariæ Mediolanensis** ducis. II

Galeacius Maria **In** Vnq̃ futurum existimarā: **Patres** conscripti: ut nostro huic inuictissimo atq̃ optimo principi **Galeacio Mariæ Sphortia** consolator accederē in luctu tam inopinato: tanq̃ immaturo clarissimæ indulgentissimæq̃ matris ac uiraginis indytae **Blacæ Mariæ**: q̃ qdē una ex uniuerso mulierū oīm genere nihil atq̃ nra pulchri⁹ tulit: nihil illustri⁹: nihil præstati⁹: nihil meli⁹: nihil uenerabilius: nihil deniq̃ ex omni parte perfecti⁹. **Nam** & si norā illā esse natura mortalē: tamen cum mecum ipse tacitus cogitarē quanta foret uitæ continentia: quanta frugalitate: quanta in rebus oīmibus moderatione & ordine: minime profecto dubitare poterā homo septuagenarius iam & amplius me nunq̃ eius funeri interfuturum: quæ nondum absoluisset ætatis annū quartum & quadagesimum. **Sed** inanis est prorsus atq̃ irridenda nostra oīs humana prudētia: ut uelimus nobis certi quicq̃ incerti ue polliceri: qui qua hominis parte mortales sumus oīm mutabilitati: infirmitati: corruptioni subiaceamus. **Itaq̃** non possum non misereri & humanæ conditionis: & ipsius mei qui in id miseriæ incidere: ut eius sim funus deploraturus: in cui⁹ uita certissimū mihi liberisq̃ meis præsidium collocarā. **Venio** ne ipse te laudaturus mortuā **Blanca Maria**: quæ ob innumerabilis tuas diuinasq̃ uirtutes digna fueras ut nō morte solū: sed mortis oīm uacares suspitiōe: **Nā** q̃ magis atq̃ magis tuā probitatē & morum integritatē: pudicitia: innocentia: fidem: pietatē sanctimoniāq̃ considero: eo me maior ex obitu tuo mœror adeo inuadit: ut quid de te primū locuturus sim nesciā. **Fulgore** enim patriæ parentūq̃ claritudo: ac cætera oīa quæ sub fortunæ imperio posita censentur: tamen si magna in te fuerant & excelsa: hæc tamen alia sunt: ut propria nequeant cuiusquā bona ap-

pellari: at excellētia animi tui maiestasq; uirtutis: me de te mecum diligentius cogitantē ita reddit attonitū: ut ab hac omni consolandi oratione deterreat. **O**h quanta & q̄ grauis ad nos calamitas uirago heroica ex tua decessiōe peruenit: **H**eu q̄ nostri nos cogitatus de tua diuturnitate fefellerunt: ut cuius uitam quā longissimā fore putaremus: ea in florecentis adhuc ætatis decore deciderit. **S**ed q̄ feror phanaticus senex: **Q**uo meus me intolerabilis præcipitē rapit mœror: **Q**uo pacto sim alios cōsolaturus in tanta luctus acerbitate: nisi mihi tantisper antea moderer a doloris aculeis: donec de tuis diuinis laudibus uerba faciēs: ex illarum breui cōmemoratio: ne digna consolatio oriatur. **S**ed quod tandem initium de ijs facere aggredior: **N**onne id unum est præstantiæ tuæ certissimum argumentum: q̄ natura omnipotēs: q̄ deus ipse optimus maximus de te una mulierum plane omniū: quæ aut sunt: aut fuerunt unq̄: aut in omnē posteritatem futuræ sunt: innocētissima & optima admirabilia quædā ac dilucida signa tulit: quæ nulla hominū queat deprauare malignitas: **C**um primum enim cœpisti ægrotare: nouum astrū exoritur: quod antea nunq̄ huiusmodi nec uisum nec auditum magnum nescio quid atq; obstupendum portendere uidebatur. **N**am ut mea fert opinio.

Non est ille ferus: qui uexat regna **Cometes:**

Cometes

Et solet humanis rebus adesse minax:

Sed quod olympiaco deus auctor misit ab axe.

Sydere quo tanto regna superna colas.

Voluit enim deus: ut quo illustrium uirtutū omniū ductu ueluti splendidissimo quodam sydere tuæ futuræ post mortem beatitudini in terra præluxeris: eodem nunc illustreris in cælo. **Q**uo factum mirabiliter uidemus: ut una cum tuo obitu astrum ipsum ex hominum oculis occidens cōtinuo euanuerit. **N**ulla est sane tanta uel leuitas uel celeritas: quæ cū aī aut leuitate aut celeritate conferri queat. **Tu Blanca Maria:** tu inq̄ mulier sapientissima cunctis absterfa humanis sordibus & omni terrestri cœno purgata penitus corporisq; soluta uinculis: libera omnino atq; tui compos leuissimo quodam celerrimoq; uolatu in cælum illicet es euecta: æterno gaudio inter angelos potitura. **N**on enim cum illis sentio patres amplissimi: qui nemini patere putāt neq; bono cælestē gloriā: neq; malo infernale supplicium ad plenitudinē usq; temporis ac futuræ illud uniuersale iudicium: **S**ed ascendit continuo in cælum cum est e corpore egressa diua regina hæc nostra: ubi iam frui suorum mercede meritorum in cōspectu creatoris sui. **I**d uero q̄ ita de te mihi & tenendū

FRANCISCI PHILELFI

uidetur & affirmandū uirago sanctissima: tñ cum tāta nos ob tuā ex hac uita migrationē læticia & tanq̃ beatitudine priuatos intueor: nō possum equidē nō fateri aliquid esse cōcedēdū imbecillitati naturæ. Nā ut nimia ægritudo animi est molliū stultaq; fœmina rū: ita moderatus quidā atq; sedatus animi motus in luctu rephendi nō debet. Quo em̃ pacto per deū imortalē nos ipsos cōtineamus generosa excellentissimaq; uirago: quo minus animo cōmoueamur cum te coram iacentē extinctāq; aspiciamus: **V**bi est tua illa uenusta facies niue om̃i cādidiore: **V**bi roseæ nitidæq; genæ: quibus gratiarum quas fabulantur: mirabilis decor quidam referebatur: **V**bi oculorum splendor solaribus micantior radjs: **V**bi ubi tuus ille grauissimus sermo mira suauitate conditus: **H**eu heu me miserum atq; infœlicem: **Q**uis usq; adeo sit animo saxeō ac ferreo qui hæc tāta & tam eximia naturæ bona infinitis quibusdā atq; inauditis illustrata uirtutib⁹ nō reqrat amissā: nō querae: nō ingemiscat: nō collachrymet⁹: **C**æterq; oī in re mod⁹ seruādus ē p̃res cōscrip̃ti: & ita humanæ infirmitatis cōcedēdū: ut ne quid nimis: scd̃m illius Chilonis Lacedæmonij sapientissimū dictum. Itaq; om̃is

Gratia

Ubi quid mirum

Chilo lacedæmonius

om̃ibus & querelis & lachrymis: nostra se oīs ad te conuertat oratio **G**aleaci **M**aria princeps moderatissime. **S**cio tibi neq; admodum opus esse ad acriter recteq; de unaquaq; re iudicādum: qui sis ingenio diuino potius q̃ humano: neq; adhortatore ad singulas uitæ actiōes pro dignitate atq; officio abeundas: cuius prudētia tanta est ut uix habeas parem: superiorē certe neminē. **Q**uo fit ut paucis mihi tecum sapiētissimo & ingenti animo uiro agendū intelligā. **A**egre tulisse te & permolestē maternū obitum: & si dubitat nemo: tamē ea est perspicua coniectura: qd̃ ubi certior factus es prudētum medicorū litteris: matrē extremo iam spiritu laborare: ipse tam

Sabbaudiēses

tristi perculsus nuncio: confestim relicto firmissimo robustissimoq; exercitu: quē aduersus adorientis **S**abbaudiēsiū copias ad indubitatam accertā non pugnā sed uictoriā instruxeras: matrem uisurus allocuturusq; deuolasti. **N**eq; interea temporis usq; a gemitu ac lachrymis es tibi inter equitandū moderatus: **A**biatem ad meridiem cum uenisses: nec multo post **M**ediolanū: quotiēs te intra cubiculum recepisses: lamētationibus & flatibus nunq; abstinuisti.

**Abiatis
Mediolanum**

Melinianū

Ad **M**elinianū ubi peruenisses ad matrē iam morti propinquā: tu hoc loco facile ostēdisti ut par erat: & magnitudinem inuicti animi tui: & præcipuā quandam singularēq; sapientiā. **N**am q̃q; eam intues tanta es cōfectus animi acerbitate: ut uix a te manū cōtinueris: tamē qd̃ unū difficillimū est: uicisti teipsum: qd̃ gemitu om̃i lachry-

ORATIO FVNEBRIS II

misq̃ compressis: in hunc modum locutus sine ulla mutatione uul-
 tus perhiberis: **M**ater dulcissima cur adeo te prosternis atq̃ affli-
 gis: **V**bi est fortitudo animi tui: ubi cōstātia: ubi magnitudo: **D**e
 te mihi medici spem dant optimā: teq̃ propediem omni aduersa
 ualitudinis periculo liberam fore certo pollicent̃. **N**oli obsecro ma-
 ter indulgentissima a te ipsa desciscere: collige animū tuum: noli te
 ultro deferere. **N**um fortassis ignoras meā uitam a tua pendere ui-
 ta: **P**ropter me saltem quem ex omnibus tuis liberis maxime dili-
 gis dilexistiq̃ semper: redi ad te spemq̃ uiuēdi reuoca. **Q**uibus ma-
 ter inter frequētis anhelitus audiit: & spiritu quēiā pene amiserat:
 ueluti reuocato oculos ī te unū cōficiēs: **V**erū inq̃ **G**aleaci fili mi
 iucundissime locutus es. **N**ullum ex om̃ibus meis liberis neq̃ ma-
 gis dilexi unq̃ neq̃ pluris feci q̃ te. **S**ed ego ut potes animaduerte
 re: natura satifeci. **D**eus noster me pro sua misericordia ad se reuo-
 cat. **H**uic parendum est. **C**ōmendo tibi animā meā: deinde fratres
 hos tuos omnis **H**elisabetāq̃ sororem: quorū te patrem esse oportet. **H**ippolytā uero filiā mihi dulcissimā ut quibuscunq̃ in rebus
 opus fuerit: nunq̃ sis defuturus: ita abs te peto: ut aliud ex animo
 nihil magis. **C**ōmendo tibi **M**ediolanenses meos caterosq̃ pater-
 nā ditionis populos. **C**remoneses uero qui mihi ex paterno iure
 dotales sunt: tibi do atq̃ relinquo dono: quos nec alterius cuiusq̃
 fore unq̃ uolui. **E**a tamen lege **C**remoneses tibi do atq̃ relinquo
 dono: ut urbs tui sit iuris: sed urbis prouētus om̃es æqualiter inter
 te fratresq̃ tuos diuidantur. **E**os aut̃ omnes ciues ut cōmendatissi-
 mos habeas uelim: Ita em̃ meriti de me sunt. **A**d postremum fami-
 liam nostram omnē ita tractabis: ut intelligat obsequia in me sua
 non fuisse frustra. **E**go iam poenis corporis liberata beneficio bea-
 ta **M**ariā uirginis cū **I**esu **C**hristo redemptore nostro futura sum. **Q**uibus dictis: perinde quasi obdormisset uitam deseruit. **Q**uod
 ipse princeps humanissime aspiciens: diutius naturā aduersari ne-
 quiuisti: quin sensibus cunctis fere amissis: uoce etiam interclusa ex-
 cideris. **Q**uo quidem tempore a fratribus obseruantia beati **F**ran-
 cisci: qui diuino quodam nutu sex ac triginta ex ordine illo prima-
 rij eo die in id cubiculi nec accersiti nec rei conscij cōuenerant: ulnis
 exceptis in proximum cubiculum es delatus. **V**bi cum post spaciū
 redisses ad te: & interceptas corporis uires uix recuperasses: tum est
 ab om̃ibus intellectum idem dici de te uerissime potuisse: quod de
Aenea **V**irgilius cecinit: **S**pem uultu simulat: præmit altum corde
 dolorem. **S**imulabas tu modo hilaritatem quandam in facie: cum
 matrem ad bene de se sperandū adhortabaris: cum doctoris tamen

Helisabeta

Hippolyta

Mediolanenses

Cremoneses

Maria uirgo

Iesus christus

Fratres obser-
uantia

Beatus **F**rāci.

Eneas

Virgilius

FRANCISCI PHILELFI

nulneribus cor tibi tuū trāffigeret. **I**n quos em̄ singultus e uestigio
 es solutus: Quæ mœroris uerba in mediū protulisti: quos lachry-
 marum effudisti riuos: quæ non es questus: non lamentatus: non
 uociferatus: Oblitus tu quidem ob maternam pietatem id quod
 tua bona cum uenia dictum uelim: decere principem nihil habere
 commune cum uulgo. Lamentetur mulierculæ: Ei uidentur indocti:
At uir magnus atq; idem sapiēs se sui similem semper præstet. **T**u
 sicuti unus es ciuibus tuis uniuersis ut potestate: ita etiam om̄i uir-
 tutis genere superior: te talem ostēde qualis & es: & habetis infra-
 cto & forti animo principem: præsertim cū nulla sit tibi oblata ho-
 nesti cuiusq; flatus & ciuitat⁹ causa. **M**ater tibi mortua est. **M**ortua
 sane mulier om̄i muliebri sexu & dignitate præstantior. Quā enim
Artemisia Artemisiam: quam **Panthea** Pantheam: quam **Cornelia** Corneli-
Panthea augustam cū unius **Blancæ Mariæ** tot summis tantisq; uirtutibus
Cornelia comparemus: **Q**uid enim loquar ut hinc primū ordiar de eius ani-
Liua mi pudicitia: quæ nesciam: maior ne fuerit an castitas impolluti illi
Pudicitia us corporis: quam semper nō uenerati minus q̄ admirati sunt om̄i-
Castitas nes. **S**ermonis autem pudor cum facti cuiusq; uerecundia conten-
Pudor debat: ut æque i uerbis nulla deprehēdi posset: uel obscœnitas: uel
Verecūdia scurrilitas: atq; in factis quicq; quod minus cōueniret cum grati-
Cynici tate & sanetimoniam. **I**taq; **C**ynicorum ineptam impudentiam loco
 flagitij ducebat: qui & suis uerbis nude om̄ia appellarent: & facere
 multa in propatulo non erubescerēt: quibus nihilo differrēt a spur-
 cissimis animantibus. **N**ec tamen interdum non utebatur salibus
Sales & cauillis: quibus ita utebatur ut offenderet neminem: & placeret
Humanitas om̄ibus. **H**umanitate uero & clamētia erat tanta: ut uirum etiam
Clamētia om̄ibus. **H**umanitate uero & clamētia erat tanta: ut uirum etiam
Frā. Sphor. Franciscum anteiret: quo quidem uno nec **G. Iulius** caesar ille: qui
G. Iulius caesar humanitatis & clamētiæ laudibus fertur in cælum: uel humanior
 uel clamentior haberet. **Q**uā naturæ bonitatē & animi magnitu-
Bonitas dinem per uniuersam uitam adeo est amplexa: ut nedum omnē ob-
Magnanimit. liuisceretur iniuriam: sed ijs etiam beneficeret a quibus iniuriā ac-
Beneficētia cepisset: **S**ecuta ea quidem diuinum præceptum illud: **M**ihi uindi-
 ctam & ego retribuam. **O**m̄ia enim mulier integerrima semper ad
 deum referebat: quem norat supra hominū merita munificentissi-
Artaxerxes me retribuere **A**rtaxerxes cognomēto memor: ut adeuntibus & fa-
rex cilem sese præstabat & obsequētem: ita legitimæ iubeat uxori: ut
Facilitas carpenti regij aulae undiq; sublati aditum adeūdi sui inter pro-
 ficiscendum ijs q̄ facillimū faceret: qui re aliqua egerent: **A**t **Blan-**
ca Maria ita ingenio erat miti ac placido: ut sine cuiusq; admonitio-
 ne adire se uolentem intempestiuū duceret neminē: **Q**uinimmo ca-

attentius atq; lenitate unū quemq; audiebat: ut obsequētissimi nu-
 minis benignitatem repræsentaret. **V**idemus plerasq; prope om̃is
 mulieres & comparandæ & congerendæ pecuniæ percupidas: **A**q; **Auaricia**
 rum natura ac moribus q̃ esset hæc aliena opere precium est breui-
 ter audire. **N**ondum excelserrat infantia terminos: cum hæc **Philip** **Philippus** dux
 pater ad sese accersitā: nam huius & suauissimo affatu & asper-
 etu ipso delectabatur plurimū: uel ob eam rem maxime qđ circa li-
 niamenta corporis uideret eam sibi q̃simillimam: ut aureos num-
 mos quorū milia permulta casu iacebant in apposita mensa a **Ge-**
 nuensibus missa dono: acciperet quotquot uellet hortatus est. **A**t **Genuenses**
 infantula ne oculos quidem conuertens in genuinos: nō mihi istis **Genuini**
 opus est inquit mi pater: nam nihil istiusmodi mihi deest per matrē
 meam. **Q**uæ uerba **Philippus** admiratus. **A**t uolumus inquit acci-
 pias saltem decem. **T**um illa paternis obsecuta iussis aureis decem
 acceptis: & ei gratias egit: & manū uerecunde osculata: cum primū
 reuertisset ad matrem: eam omnē pecuniam inter ancillulas distri-
 buit: **A**ccipite inquit quo matri meæ charissimæ libētis simul **Liberalitas**
 ac diligentius pareatis. **A** quibus sane initis infantia cum nullum
 unq; peculium fecit: tum quasq; ex amplissimis prouētibus suis
 cōsecuta est pecunias: eas om̃is q̃ liberalissime & pro dignitate me-
 rentium usq; distribuit. **Q**uid singillatim eos meminero quos nul-
 lo quasi numero suæ magnificentia magnitudine sibi q̃ diu uixit:
 deuinxerat: **Q**uot ingenuas puellas quæ ob dotis inopiam forsitā **Pietas**
 turpiter pissent: suis pecunijs uiris legitime & honestissime colloca-
 uit: **Q**uæ monasteria nō restituit: quæ nō amplificauit: quæ nō or-
 nauit ac locupletauit: **Q**uos religiosos quos dei seruos immunes
 suæ beneficentiæ unq; esse uoluit: **P**rofecto hæc una ex om̃ib; fuit:
 quæ communē bonorum omniū nata utilitatem posset iudicari.
Quantā autem curam pro ijs gereret: qui uita defuncti essent: eius
 tam multa nec unq; intermissa anniuersalia atq; parentalia diluci-
 do sunt argumento. **N**eq; minor eius fuit iusticiæ obseruantia erga **Anniuersalia**
 homines: q̃ pietatis erga deum. **N**am eius fide sanctius nihil erat. **P**arentalia
Iusticia
Quicquid enim promississet: emori mallet q̃ minus q̃ primū effe-
 ctum reddere. **Q**uare cum diem obituram se animaduertisset: aie-
 bat ob eam rem dumtaxat uitam tantisper cupere: donec æri alie-
 no satisfaceret. **N**am ob donandi magnificentiam æs alienū non me-
 diocre conflat. **I**dq; ut dissolueretur accuratissimo cauit testamē-
 to. **O**mnia iusticiæ munera in medium referam: non est opus: cum
 neminem prætereat non modo illam om̃i iniuria ac maleficio sem-
 per abstinuisset: sed ita operam atq; industriam semper adhibuisse:

FRANCISCI PHILELFI

ut nullus sibi locus propulsandæ ab alijs iniuriæ relinqueretur.

Frānciscus dux Quā ob aliam causam putemus cum & eius uir dux **F**rānciscus nō
Galeaci² dux esset in uiuis: & **G**aleacius hic princeps noster cū exercitu abesset in

Galli Gallis in auxilium Lodouici regis missus a patre: nullos tumultus
Lodouic² rex nullos omnino motus in tanto rerum discrimine cōsecutos: Cum

Veneti tunc a Venetis: qui & potentissimi forēt: & ob nō absurdas quas

dam suplicationes honeste uiderent habere causam iusti belli. **A**thi
ut sunt uiri iustissimi : nefas esse atq; piaculi simile iudicarūt armis
laceffere sanctissimā mulierē: **Q**uinpotius eam perbenigne hortati
sunt: ut bene de sese amicissimēq; speraret: cum nihil prorsus prae-
mittere decreuissent: quod ei eiufq; rebus om̃ibus profuturū intelli-
gerent. **Q**uā **V**enetoꝝ mentē cum finitimi ceteri cognouissent: lon-
ge facilius sunt adducti ut quiescerent: nec in ducem clarissimā tem-
ptare aliquid auderent: quam hi etiā prae uirtutis magnitudine uer-
rebant: quos hostili in eam aīo esse censebant. **H**abebat cū iusticiā

Acrimonia coniunc̃ta operibus **B**lanca **M**aria: nō solū ingenij acrimoniā: q̃ di
Prudencia cōtū res singulas discernbat: sed prudētiā q̃dā supra hoīs natu

Temperantia q̄ ualidi^r temperatiæ adminiculis: q̄ existimatio potissimū seruat

om̃is. Nam & cibo erat moderatissimo & uino dilutissimo utebar:
atq; aqua mera nōnunq̃ cum diuinis ieiunijs indulgeret: quod ei
rei sapissime faciebat. Quanta uero in ea esset dicendi grauitas: q̃n

Eloquentia. tus lepos: quāta suauitas: hi om̃es meminere: qui quotidie loque-
Taciturnitas. tem audiebant. **Et** loquebat̃ illa quidē ornatissime: uel potius elo-

Sophocles quebat cum opus foret: & rursus tacebat cum locus tempus requireret. **Audiebat** enim quod legi apud **Sophoclen** poetam: **Mun-**

fapientia dum mulieri fert ſilentiū o mulier. Verum quonia horat in peſſi
Paryſatis re, ta caſtigataq; oratione uim maximā ineſſe: ad om̃es animi motus

Cyrus iunior uel concitandos uel ledandos: curauit amicum uel liberum suum sapientia studio eloquentia coniungeret maiestate. **N**on enim ignorabat mulier prudentissima et Persarum regina illa Persarum Cyri iunioris & Artaxerxes

Artaxerxes rex
Cornelia

Scipio afri- atq; ornatissima. Tradunt Corneliam Africani superioris filiã atq;
canus. Gracchorum matrem: permultum filijs ad eloquẽtiã profuisse:

Gracchi quonia latinitate perpulchre calleret essetq; disertissima. Num for
Philippus Ma tassiss existimemus paruo adiumento a prima usq; infantia nostro

huic lapietissimo eloquentissimoq; principi matrem hanc Philip-
 pi Mariæ filiam Francisci q; uxore extitisse: cuius ut uita om̃is erat

honestatis plena: ita quotidianus sermo mirificam dulcedinē quādam omni melle suauiore grauitatēq; redolebat sententiā: crebritate atq; acumine redundantem: **Quantum** momentū habeat copiosa elegansq; oratio & ad persuadendum accommodata: **M. T. Cicero** **M. T. Cicero** cum in alijs pluribus causis: tum in illa praecepue demonstrauit: quam habuit apud **G. Iulium caesarem** dictatorem pro **Qu. Ligario**. Ita erat **Caesar** in **Qu. Legariū** animo inflāmus: ut eum omnino foret condemnaturus. Quare cum uenientem **Ciceronem** uidisset ut hominē defenderet: conuersus ad amicos clam dixisse fertur: **Quē** reus mihi certo damnandus est: nil tamen prohibet: ut **Ciceronem** audiamus. **Quantum** fuerit dicendi pondus: quantus torrens: quanta uis: quantus impetus in diuino illo ingenio **Marci Tullij Ciceronis**: uel hinc intueri licet: q; & **Caesar** & dictatorem & **Romanorū** omniū eloquentissimum: & iracundus in reum: ut quem animo iam condemnarat: absolueret coegerit uel inuitū. Non solū enim **Cicerone** causam agente pro dignitate inter attentius audiendum **Caesar** se continere non potuit: quin & uultū saepe & colorē mutaret in facie: Sed ubi ad cōmemorationem pugnae **Pharalicae** prudens deuenit oratio: seq; **Cicero** conuertēs in accusatorem **Tuberonē**: turbato uultu uoceq; altiore salica eaq; ueluti iracunda in hāc uerba erupisset: **Quid** enim **Tubero** ille tuus districtus in acie **Pharalica** gladius agebat: cuius latus petebat: **Quis** erat sensus armorum tuorū: quā tua mens: oculi: manus: ardor animi: quid cupiebas: quid optabas: Cum in hāc inq; **Cicero** non artificiosius minus q; uāhemētius uerba erupisset: ita **Caesar** animo est commotus: ut perinde atq; sui immemor ac pene amens per totius corporis conuulsationē libellis quos inter manus habebat: abiectis contra pertinacē illam animi sententiā: eum absolueret: quem non iniuria oderat. **Quid** dicam de **M. Antonio** illustri illo & grauissimo oratore: Nonne quos **Marius** ac **Cinna** milites ad se obtruncandum miserant: ita sermone suo flexit ac placauit: ut quos in eius sanguinem mucrones distrinxerant: & iam uiibrabant percussuri: eos obstupescit omni cruore uacuos in uaginas remitterent: **Athenienses** uero sola **Pisistrati** capti facundia: regium eius imperium perpeti maluerunt: q; **Solonis** consiliū sequētes publica frui libertate. Idemq; **Pericli** quodammodo contigisse legimus: qui qm sapientiā cum eloquētia coniunxisset. Fuerat enī **Anaxagoras** uetus praeceptor: agebat in **Atheniensi** populo pro uoluntate omnia. Delectabatur **Blanca Maria** ubi diuinis officijs ceterisq; rebus necessarijs functa esset: nam ociosa erat nunq; semper

M. T. Cicero
G. Iulius Caesar
Qu. Ligarius

Caesar

Pugna pharalica
Tubero

M. Antonius
orator
Marius
Cinna
Athenienses
Pisistratus
Pericles
Anaxagoras

FRANCISCI PHILELFI

aliquid lectitare: quo & sibi prodesset: & melioris redderet suos li-
Plato beros. Quare cū in eam Platonis sententiā incidisset: qua ille dixisse
 tradit: Tum demū terrarum orbē beatum fore: cum aut sapientes
 regnaret: aut reges sapere coepissent: longe maiore studio curauit:
 ut filij sui quantum humanū pateretur ingenium: & ignorarent ni-
 hil: & quod didicissent: apposite decoreq; loquerentur: ut quos pa-
 rentū diligentia munisset tā opulento: tam florenti imperio: hi quo
 recte saperent: doctrina & eloquētia ornarent. Huiusmodi em̄ stu-
 dijs eos prāditos longe apud oēs fore admirabilioris arbitrabā.

Id uero quātā prae se ferat utilitatē: exemplū oib; perspicuū reddi-
 dit noster hic princeps cū adhuc esset adolescētul⁹. Fatebor aut uel
 praesente ipso qd uerū est: haud quāq; dissimulā. Noui em̄ huma-
 nitatē & modestiā eius: q nō modo mēiri me nolit sed ne mēdaciū
 quidē dicere. Nā tamen si honestissimis semp factis delectat magis
 q; ullis secūdis laudationū auris: uerā tñ gloriā aspernari nō debet:
 praesertim eā quā sibi cōmunē esse intelligit cū ciuib; suis: cum in-
 dignis parere principibus permolestū sit ac dedecorosum. Legim⁹

Cyrus rex Persae Cyro seniori illi qui prim⁹ in Persis regnauit: multas gentes natio-
 nesq; paruū terrorē eius nominis: utpote qui & sapientissim⁹ q/
 dem fortissimūq; uir: quicquid aggrediebatur: ex sententia sua q;
 celerrime efficeret: sed multos pluris eius imperium ultro expetisse:
 qd & iusticia & animi moderatione inter mortales omnis haberet
 insignis. Solis inq; animi bonis splendidissimiq; uirtutib; rex Cy-
 rus tantum sibi nomen: tantam gloriam in uniuersum terrarū orbē
 comparauit: ut omēs ad sese conuerteret: & ita beniuolentia deuin-
 ceret: ut ab eo regi gūbernariq; exoptaret. Cui quidē uni nō finiti-
 mi populi solū: sed illi quoq; nō inuiti paruere qui distarent a Per-

Persis sidi: nō modo plurimos dies: uerū etiam menses cum alijs ne ipsum
 quidē uidissent unq;: & alijs certo futurū existimarēt: ut propter im-
 mensum regionū interuallū nunq; uiderent. Etem̄ prudentissimo
 optimoq; principe quid oprabilius: quid beatius: quid deniq; di-
 uinius dari queat in hominū uita: Talem aut esse principē hunc no-
 strū & in dies magis atq; magis fore: haud obscure licet nō digno-

Gallia trāsal- sci minus q; sperari. Aberat is quod modo meminera-
 pina mus: in Gal-
Lodouic⁹ rex lia trāsalpina iussu paterno auxiliū ferens regi Francorū. Lodoui-
 co: ab quo agnati eius omēs necessariq; defecerant: cū repēte inter
 ipsam de hostili prāda uictoriam per maternū sit nuncium certior
Fran. Sphor- Franciscū Sphortia patrē inopinato perisse obitu. Quare hortatus
 tia dux ut nullo prorsus intermisso tempore iter q; posset tutissime prope-
 raret in patriam: Is nocte iuncta cū die ut res postulare uidebatur:

indutus mercatoris habitu cū quinque fidelissimis comitibus quasi mercatoribus per Alpes ipsas obequitatur quā uelocissime. Nā iccirco hac usus est calliditate militari Galeacius: quā iure sibi metuendū esse censebat a Sabbaudiensium insidijs: Exercitū uero omnem loco tuto in Sabbaudienses Delphinato reliquerat. Nam eū secū agere in tanta qua opus erat celeritate qui poterat: Quo die octauo Idus martias dux Franci Frāsciscus dux scus mortuus est. Erat Mediolani Petrus Lignanensis: qui sub eius mercede Petrus ligna rebar imperio. Is continuo per celerē nunciū Augustino abbati monasterij casae nouae: qui ut erat homo facinorosus: rebus semper nouis maleficijsque studebat: rem omnem significat: eūque hortatur ut quod abbas accidisset cōmuni dominā Hyolanti Sabbaudia duci cōfestim ex Sabbaudia ponat: & quod faciendū sit pareat. Nā Mediolani tumultuaria esse oīa. At abbas Augustinus ingenium ueritus muliebri: cū primoribus quibusdam senatoribus solū eā rem cōmunicat: quorum & si aliqui interceptiendū esse Galeaciū suadebāt: qui se tamen magis grauitate cōsilioque praestabāt: id dissuadebant omnino: ut rem iniquā ac periculosam: quinimo liberū praebendū transitū consulebāt: & tamen tāquam formidandū principē quē honorificētissime excipiendū. Egerat in sententiā suā abbas Augustinus equitē auratū ac uirū sane strenuū Vgolinū Alemanū Cambiensem: qui Taurini per id temporis praeorē gerebat. Hi duo ex Chambriaco mox abequitāt citato itinere montē Cinisium transgressuri Italiā uersus: quo ex parte qua Mediolani gerebant agnoscerēt. Et supato iam eius montis cacumine: famulus illoꝝ aduenit: inquit se uniuersam adequitasse noctē amisso equo: posteaque ex Chambriaco: ubi ab ipsis ob negociū quoddā conficiundū relictus fuerat: discessisset adhuc cū die: quodque in Galeaciū incidisset indutū ornatu mercatorio: quique laneo pileo tectū caput capitiūque haberet atque faciē fere totā praeter oculos: addebat etiā se cū illo frustra sermonē cōseruisse: cū ne minimū quiddē uerbū ex eo excipere potuerit: habere autē secū ad quinque comites identidem indutos: nec deesse posse quātū ex eius equitatioē posset adiuertere: quoniam postridie eius diei transitū illac faceret in Italiā. Quibus auditis cū nihil locutū frustra sagacē sollertēque famulū cōsuisissent: ambo oī sublatā mora Abbas & Vgolinus cōuocatis cū primo diluculo ipsis hominibus qui plus posse uidebant Nouaficia: qui uicus est Italiā uersus situs ad radicē Montis: eis iubet ut sumptis armis diligenter obseruent Galeacium transcuntē Galeaciū Mariā Papiā comitē: indutum una cum pauca Maria habitū mercatorio: & cum captiuū faciant: Ita cū sibi imperasset se illustrissimā suā dominā Sabbaudia ducem: & ut captum agerent quā primū in arcē Secusia atque arcis praefecto traderet custodire Secusia

FRANCISCI PHILELFI

diendum: donec a duce ipsa imperatum aliud fuerit. Cum uero nō multo post montem descendisset: uidissetq; **Galeacius** ex **Nouacia** uico magnam montanorum hominum manum armis instructam currere aduersus sese: ab illo diuertit itinere: commonefactus a **Petrus** aquo/**Petro** **Mediolanensi** mercatore: cui cognomentum est aquobibo: bibus (Is enim **Galeacium** comitabatur) non longe abesse sancti **Petri** **Sancti** **Petri** ædem: cui per sacrosanctæ ecclesiæ **Romanæ** priuilegia **A**silius fo- ret. **Et** igitur **Galeaci** per loca deuia scopulosq; asperrimos maxi- ecclesia ro/ mo cum labore ac difficultate uix peruenit: mōtanis illis usq; rusti- mana cis insequentibus: cum præsto affuerunt duo industrij strenuiq; iu- **A**siliam uenes: **Amidæus** iuris pōtificij professor: fili⁹ clarissimi equitis au- **Amidæus** ro rati ac iuriscōsulti illustris **Antonij** **Marchionis** **Romagnani**: eius magnanus q; ex cōsobrino natus **Briantius**. Hos enim **Antonius** **Romagna** **Antonius** ro nus transituro **Galeacio** obuiam miserat cum alijs multis: quo illi magnanus nō fauori solum: sed etiam auxilium essent ubi opus foret. Residebat **Briantius** ro autem per id tempus **Antonius** **Taurini** in ducali **Sabbaudix** sena- magnanus tu: cū ab infracto animo muliere **Blanca** **Maria** edoctus est p litte- **Blanca** **Maria** ras de obitu uiri sui ducis inclyti **Francisci** **Sphortix**: ac rogatus ut **Fran. Sphor** curam omnem atq; diligentiam adhiberet: ut **Galeacio** filio q; tu- tia dux tissimus pateret in patriam reditus. **Et** **Briantius** quidem cognita periculi magnitudine dimisso **Amidæo** regreditur continuo ad **An** **toniū** quæ accidissent renunciaturus omnia. **At** **Amidæus** in mon- tanos rusticos: qui aliq; templum circumfederant: aliq; intra templū comitem **Galeacium** obseruabant: grauiter est inuectus: eorum in- crepās audaciam q; tam detestabile facinus essent aggressi. Qui re- **Augustinus** sponderunt se id fecisse facereq; inuitos. Ita uero iussisse **Augustinū** abbas abbatem & **Vgolinum** **Alemanum** **Taurini** prætores. Tum **Ami** **Vgolinus** dæus ad **Galeacium** reuerenter ingressus: ubi est eum hortatus: bo prætor no ut esset animo: quoniā ab **Antonio** **Romagnano** patre ita eius **Antonius** ro saluti & dignitati prouisum foret: **Taurini** in ducali senatu ut ei ni- magnanus hil quod nollet posset accidere monuit: ne illic diutius inter rusticos illos **Barbaros** tempus tereret: quin se tutissimæ uix ducem e uesti- gio sequeretur. Iacere enim ad postremam eius ædis testudinē sub- iectam uallē a nemine custoditam minusq; frequentatam: qua transitus esset per breuis in loca patris sui: quo ubi perueniret tu- tissimū iter fore ad **Taurinū**. Nam **Taurini** oīa futura pro suis opta- tis: Verum oportere ut p fenestrā quæ erat in pariete eius ædis post altare magnū se dimitteret in subiectā humū. Nā equitationē inde futurā per uallē: quod ut clam faceret corrumperdos esse pecunia montanos illos qui intra ædem se continebant. Quæ locutus ferē

pluresq; aureos **Galeacio** tradere dono uoluisse: qb⁹ ad eā rem ute
 rei: q̄s accipere ipse noluit: inquit satis sibi esse pecuniā. **Rursus**
Amidaus celeritatē hortatus: ait se cōtinuo iccirco antecedere: ut p
 fenestrā illā ubi se demiserit: sit paratus etiā cū equo: quo per eā ual
 lem q̄ cōmodissime uehere. **Et** ita rursus celeritatē hortatus abiit.
Nec Galeacius longius cunctandū esse iudicauit: ea ductus fiducia
 qd̄ iam pridē norat **Antonij Romagnani** fidē atq; obseruantia in
 patrē suū ducē **Franciscū**. **Vex** quo pacto inde abiret clanculū nō **Frāciscus dux**
 uidebat. **Nā** tamen mōtanos illos armatos intelligebat manū in
 se iniicere nō audere q̄ diu esset ī eo templo, ppter inhibitionē ecclē
 siasticā: tum cū secū ipse cogitaret eos nullas admittere suas mune
 ratiōes quas facere temptarat: & paulo ante uenisse quēdā ad se iu
 uenē ab **Vgolino** pratore uersute missum tanq̄ salutādi grā: nō ab
 re sibi cauendū norat: ne inde abiēs ab illis offenderet: **Et** iam dies **Vgolinus pra**
 tor
 inalbescebat. **Itaq;** postea a latere se recepit tanq̄ somno intercept⁹
 cācellario pri⁹ edocto qd̄ factō sit opus. **Is** rusticos mitib⁹ adit uer
 bis: rogatq; tantisper ex aede secedāt: donec domin⁹ suus q̄ tota no
 cte uentris doloribus uāhemētē uexatus fuerit: somno aliquo re
 creet. **Qui** quidē oēs nescio q̄ humanitatē afflatu se exhortari sunt
 passi: ea fortassis rōne qm̄ de uentris doloribus uera audiebāt: **Et**
 ita ex aede egressi sunt. **At Galeacius** pperē mutato habitu: cū suis
 oibus ex ea fenestra se demisit: cācellario **Bonifacio Aliprando** reli
 cto dūtaxat ad simulandū somnū: cū paulopost **Vgolinus** prator **Bonifacius ali**
 prandus
 aduenit: ut inde cōtempta atq; despecta omī ecclesiastici iuris censu
 ra **Galeaciū Secusiā** trāfferet custodiendū. **Is** cū ex cācellario dor
 Secusia
 mire eū audiret: inambulabat alios aliosq; sermones de industria
 cōferēs. **Sed** cū a supueniēti q̄piā didicisset comitē **Galeaciū** ī fugā
 se uēdicasse & abesse iā longius: tū exandescēs iubet cācellario adē
 curriculo patefaciat: nā eam ille quo princeps eius abire cōmodi⁹
 quiret: ualuis suis occluserat: **Aitq;** tu mihi mentiēs **Galeaciū** dor
 mire suadebas: q̄ se fuga subripuit. **Ad** eaq; cancellari⁹ rīdit: **Equi**
 dēnō meo cōsilio: sed domini mei iussu sum usus qui diceret nō esse **Boreas**
 dimittendū: q̄ capiendus nō fuerat: ac se malle auē esse siluestre: q̄ **Euxinū pelag⁹**
 cauealē. **Vgolinus** uero ita delusus: ira feruēs equū ascendit **Boreā** **Antonius ro**
 in **Euxino** pelago secuturus. **Nā** **Galeacius** cū inde mouisset iter mi
 nus cāteris frequētātū faciēs iam in portu nauigabat. **At** **Amidai** **Briantius**
 pater **Antonius** cū ex **Briantio** accepisset: quāto in periculo pendē **Augustinus**
 ret **Galeacius**: senatū **Cisalpinū** uniuersum **Taurini** coegerat: quē abbas
 & quia præerat: & quia grauitate & eximia quadā bonitate polle **Vgolinus pra**
 ret: uel **Augustino** **Vgolino**q; pertinacius repugnātibus: illū omnē **tor**

FRANCISCI PHILELFI

Frācisus dux cum mira assensione traduxerat in sententiā suā de excipiēdo **Ga-**
Galeacius leacio **Maria** ut ducis **Frācis** filio: & ipso futuro post illū ducē: nō
Sancti Petri solū phumaniter: uerū etiā pbenigne atq; honorifice. **Tum** uero **An-**
ecclesia tonius ipse **Romagnanus** multis uiris nobilib; fociatus iter capit
Amidæus ro- ad templū sancti **Petri**: quo **Galeaciū** inde libe; reddat: cum offen-
magnanus dit eū prudētia: & ingenio **Amidæi** filij inde exemptū plāraq; pas-
Blanca Maria suū milia per loca inculta atq; siluestria factitasse: ut idē antea filiū
Petrus poster- faciundū monuerat. Interea heroica hęc uirago **Blanca Maria** cū
cula rescisset quib; erat infidjs **Galeacius** filius circumuētus: mittit illi
Cremona co uig; strenuū: & ex nobilitate **Mediolanēsi** prastātē **Petr;** posteru
la: cui oīm uni maxime fideret cū legatōe libera: ut nihil oīo prater
mitteret ob filiū **Galeaciū** liberādū: etiā si cæi liberi **Sabbaudiēsi-**
bus obsides dedendi essent: & suū ad hęc dotale patrimoniū **Cre-**
mona tradenda dono. **Nec** tñ interea tps quicq; negligētius curat
qd; ad bellū pertineat: ubi **Sabbaudiēses** nullas honestas cōditio-
nes admitterēt. **Cætē;** nulla ut fuit opus: nullis obsidib;: nulla do-
Taurinum natiōe. **Nam** & **Taurini** **Galeacius** & per oīa **Sabbaudiēsium** op/
Nouaria pida atq; urbes liberalissime & summo cū honore exceptus est. **Cū**
uero **Nouariā** puenisset: oēs undiq; subiecti populi incredibili mul-
titudine cōfluxere: lachrymas gaudijs cōmiscētes. **Lachrymabanē**
em recentē ducis **Francisci** obitū: **Gratulabanē** autē comiti **Galea-**
cio insperatū reditū: sibiq; plurimū latabanē eum nō secus prastu-
pore intuentes q; numē aliq; demissum e cælo. **Vbi** uero reuertis-
Mediolanum set **Mediolanū**: statuto die. xij. **Kalēdas** **Apriles**: & ducat; insignia
xij. kl. apriles more patrio accepisset: nulli se uoluptati: nulli relaxationi tot tan-
tisq; laboribus fatigatus: nulli ocio dedit: sed ea quotidie obibat
oīa: quæ & in parētes erāt pietatis munera: in ciues autē charitatis
aciusti. **Et** iudicabat certe ab oībus sup; atātē sapere. **Sed** q; ei & no-
mē & auctoritatē mirū in modum auxit: pulch; est audire: & id q;
dem cursim. **Quod** modo attigerā: diuina hęc regina nostra: cui;
aīa pridie huius diei in cælum pro sanctissimis eius meritis una cū
suo sydere est assumpta: cum oīi in re circa liberos regie educādos
præcipua diligētia utebat;: tum in ea apprime singulari ut eloquen-
tiā cum sapientia copularēt. **Rebat** em id meritis cuiusdā nequiciæ
esse persimile: ut quæ prudētissime quis sentiret ea inepte loquerēt;
Id q; tum **Galeacio** duci profuerit: queso attendite. **Iussit** cōuocari
Curia ducalis ordines cunctos atq; magistratus in semotum ducalis curiæ locū:
quē ipse delegerat. **Nā** neq; pater nec alius quisq; ex eius maiorib;
Consilium se- id unq; egrat. **Qui** ubi oēs cōuenerunt: tum is aggressus ab ordine
cretum senatorio: cui secreto cōsilio nomē est: deinceps a prætorum colle-

gio: qđ iusticiæ cōsiliū appellat: gradatimq; ab utrisq; ædilibus & ordinarijs & extraordinarijs qui dicunt: & a quæstoribus dein demagistratibusq; cæteris dicēdo psecutus: ita memoriter: ita cōpōse: ita ornate atq; eleganter locutus est: ut ex eius lingua: qđ de Nestore apud Homēz legi: melle dulcior pfluere uideret oratio: cum ea sententiæ: ut atq; grauitate: quæ ex uniuerſa philosophorū schola colligi maior queat: nullum is profecto præteriens munus: qđ ad singulos pteriret. Ad postremū uero subdidit cū quadā imperatoria maiestate eā sibi esse mentē: ut singillatim præmia pro dignitate rependeret: & scđm iusticiæ sanctitatē: neq; affectioni cuiq; locum apud se fore: Proinde quisq; operā daret: ne quid præter officium perpetraret. Quæ ubi locutus est: ita omēs a se dimisit: ut eius eloquentiā atq; sapientiā admirati: dicere nō dubitarent: certe noster hic princeps iuuenile nil sapit: qui ita superat patrē: ut Peleas tra-

Consilium iu-
sticiæ
Magistri ordi-
narij
Magistri extra
ordinarij
Theſaurarij
Nestor
Homerus
Peleus
Achilles
Bartholomæus
Collio Bergomēsis: ut nunquam sua sorte cōtentus erat: contractis undiq; uiribus confusus magnitudine rei pecuniariæ: cuius auaritia semper ardebat: abdicat se ab ingenti Venetorū stipendio: ne illis quidē inuitis ppter inexplebilē hoīs auariciā: cui auri cōgerendi satis esse nil poterat: Mouetq; in Flāminiā ea ductus spe: ut Immola nullo prorsus impedimento potiret: quā iam ueniale proposuerat Borsio Aestensi. Borsius em̃ ut est aīo indyto: & ueluti natus ad imperādum: in rempublicā Bononiensem oculos cōiecerat: quā facile putabat ob ciuiliſ factiōes: qđ ea ciuitas semp fluctuat suæ uolūtati imperioq; cessurā: modo si quos in ea urbe fautores habebāt p multos: se id facile cōfecturos aiaduertēt. Auxerat huius rei cupiditatē Borsio Calixtus pōtifex maximus: qui ei pollicitus foret dono Bononiā datū ire: cū primū sibi huius munificentiæ gratia dinumerasset centū milia nummū aureum: ac deinceps quotannis iure ecclesiastici tributi aureos penderet quadraginta milia: Id qđ ex eo usq; tempore utrinq; cōfectum esset: nisi dux Frāsciscus hoc tā execrabile facinus prohibuisset suis uiribus Ioāni Bentiuolo auxilium ferēs aduersus Calixti Borsijq; cōuenta. Existimās igitur Bartholomæus Collio sibi Immolā extincto dux Frāscisco Sphortia esse in manu: nā Galeacium ducē nil cōtra ausurū: ut adoleſcētulū iudicabat: Idēq; dux Borsius sentiebat: qđ pōt celerrime p agere Ferrariēsem copias agit. Qđ ubi apud Galeacium increbuisse: ut est oī in re sollers ac diligens: senē iā ppe deſcrepitū adoleſcēs strenuus anteuertit expreſſum & incorruptū de se se oībus documentū exhibēs: nō minus bellicā disciplinā ex patre Frāscisco Sphortia: qđ urbanā oēm ex matre Blāca Maria didiciſſe:

Calixtus pō-
max.
Frāsciscus dux
Ioannes benti
uola
Ferrariensis
ager
Frāsciscus dux
Blanca Maria
dux

FRANCISCI PHILELFI

habereq; in promptu. Nā qm̄ & q̄s pater moriēs equitatus pedita
tusq; reliquisset: & q̄s ipse ex trāsalpina Gallia reuocasset: iā antea
ad cōtinēdos in fide pp̄os suos oīs circūquaq; ubi opus esse censu
isset: distribuerat: ijs sine labore ullo sequi iussis in agrū **Parmēsem**
Parma deuolat: ut inde pro tpe cōsiliū caperet. **Fredericū** uero **Feretranū**
Fredericus co- comitē urbinatē: q̄ nō lōge ab **Immola** se cū suis copijs cōtinebat:
mes urbini inde **Bononiā** uersus pp̄ **Bartholomæi Bergomēsis** aduentū mo
Bononia uisse audiēs: nō diutius differēdū ratus p̄ **Regij Mutinæq;** agrū ci
Regium tato agmine in **Bononiēsem** agit exercitū: q̄ & **Bononiēsis** ibi
Mutina aīos excitaret aduersus hostilis insidias: & **Immolēsis** auxiliū fer
ret cōtra **Bartholomæū**: uel cōtra **Borsū** potius: cui? inducū **Bar**
tholomæ oīa molirē. Putabat em̄ **Borsius** ubi **Immola** potirē:
facillimus sese **Bononiā** acturū in ditionē suā. **Galeacius** ubi **Bono**
niā cū maximo ciuiū applausu est ingressus: curauit apud oīs magi
stratus urbisq; primores habere orationē. Qui ubi oēs alacriter cō
uenissent: eos hortatus est: ne qd sibi neq; a **Bartholomæo**: nec ab
alijs ullis uirib; timēdū existimarēt. Nō em̄ se modo: sed etiā **Pher**
Pherdinādus rex **dinādū** regē & **Florētinos** & ceteros quosq; socios **Bononiēsis**
rex **Florentini** auxilio semp fore: modo secum ipsi ad publicā utilitatē dignitatēq;
cōuenirēt: & cōcordiā alerēt. Quā tāta cū maiestate & ornatu uer
boq; locutus est: ut ab oībus non minus eloquentia q̄ sapiētia uni
uersos principes anteire iudicaret. Tantā uero i eoꝝ animis excita
uit erga se beniuolētiā: ut in oīm ore honorifice & incredibili quadā
cū obseruātia uersaret: nec aliud quicq; mallēt q̄ uni **Galeacio Me**
diolanēsi duci gratificari oīa. Rebus ita apud **Bononiēses** cōposi
tis: mouet ilico infestis signis **Immolā** uersus quā **Bartholomæ** iā
Immola obsederat: **Iungitq;** sibi renouato stipēdio **Fredericū Feretranū**. **Is**
Bartholomæ em̄ qd stipēdiū sub **Frāncisco** patre meruerat: eo functus iā erat. **At**
us collio **Bartholomæus** collio lōge secus q̄ sperarat sibi accidisse intutus:
Fredericus co- obsidionē soluit primo ad **Rubiconā** nō longe a **Castrocaro**: dein
mes urbini uero ad **Fauētia** suburbia se recipiēs. Nihilq; oīm magis cauebat:
Rubiconā q̄ pugnādi necessitatē: quā ipsā effugere tandē nō ita potuit: qn̄ in
Castrocarum gēti cū detrimēto ac dedecore intra difficillima **Ferrariēsis** agri sta
Fauentia gna te tutaret: & ita coactus eiusdē **Borsij Venetorūq;** interuētū sol
Sabbaudiēses ueret omnē belli suspicionem: eodem regressus re infecta: undemo
Sabbaten do egressus maria uidebatur ac montes subiugaturus. Cum hac a
Sabbati mō. **Galeacio** geruntur in flammis: **Sabbaudiēses** quos **Sabbaten**
Allobrogēs ses licet a **Sabbatis** montibus atq; **Allobrogas** appellare: rati si
Ager nouari bi oportunitatem oblatam: agrum **Nouariensem** hostili manu ad
ensis oriuntur: igni omnia ferroq; uastantes. ¶ **Qua** quidem re factum

est: ut dux **Galeacius** raptim regrederet **Sabbaudiensibus** occursum: quos breui omnes & repressit & uicit: nonnullis eorum oppidis alijs direptis: alijs expugnatis. Quæ tamē omnia illis pacē petentibus perbenigne amiceq; restituit: & **Hyolātē** splēdidissima **Sabbaudiensium** duce **Caroloq;** nata rege **Frācorum** affinitatem cupidijs petēte: **Blancā** filiam eius filio **Sabbaudiæ** duci **Filibertho** iunxit matrimonio. Cum hæc tam multa tanq; & uaria & prædara & belli & pacis tam breui tempore a filio **Galeacio** duce gesta animo uolutasset **Blanca Maria** mater: cum certe dignissimū cenfuit: qui se tam difficilī tanti imperij gubernandi prouincia liberaret. Ad quod obeundum eo magis adducebat: quod diuino quodam somnio iam præfagiret se nō admodū diu futuram in uiuis. **Somniū** autem fuit huiusmodi. Cū post castigatissimū cum multa sobrietate ieiunium soluta esset in somnum: apparuit ei q̄ quiescissime dormienti (ita em̄ uidebat) dux **Franciscus Sphortia**: quē uel mortuum uxor pudicissima æque amabat atq; uitam suam. **Is** in hæc uerba eā adire uisus est: **Blanca Maria** qua mihi in uita iucundius nihil fuit: iam quiescēdi tempus aduenit. Nō multo post una futuri sumus in illa cælesti patria: ubi omnia sunt plena tranquillitatis & gaudijs sempiterni: tuæ de me pientissime orationes apud clāmentissimū humani generis redemptorem exaudiri meruerūt: **Vides** ornatū meū: ac uultus hilaritatem. **Nihil** triste apud me est: nihil lugubre. Apparuerat em̄ in habitu ducali: habereq; uidebat supra caput auream illā coronam: quā **Ladislaus** nobilissimus rex **Siciliæ** dono miserat ad **Philippum Mariā** ducem. **Prosequē**debat deinde: **Suspice** ad dexteram altius: contēplareq; illud syndus qđ multis illustrat stellis: **Hæ** angeli sunt: quorum tu comitatu tolleris in cælum. Cum primū syndus id apparuerit: itineri te accinge: **Mō** em̄ tibi diutius laborādū fuerit. **Itaq;** tanti tanq; difficilis imperij gubernacula trade **Galeacio** filio: q̄ etiā tibi monendus est: ut p acrimonia ingenij sui gerat omnia moderate: neq; rei cuiq; magis confidat q̄ deo: qui solus eum tueri potest reddereq; incolūmem. **Nam** humana cuncta præsidia uana sunt nulliusq; momenti: **Cōspiciatq;** oculos ad coronam: quæ paucis post annis ei debet: si iusticiæ maluerit q̄ cupiditati studere. **Quibus** dictis & ipse euauit: & **Blanca** somno est soluta. **Secum** igit̄ ipsa cōsyderans quæ dormiētī apparuerāt: nihil sibi cū insomnijs: quæ græci ἐνύπνια: enypnia uocāt: eē iudicauit: nec itē cū uisus: quæ φάντασμα: phantasmata sunt: cum hæc duo genera nihil post somnū portant futurū: sed aut esse somnium: hoc est ὄνειρος: oneiron: aut

Hiolātis dux
Carolus rex
Blanca infan-
tula dux
Filiberthus
dux
Galeacius
dux
Blanca Maria
dux

Ladislaus
Sicilia
Philippus Maria
dux

ἐνύπνια
φάντασμα
Τα
ὄνειρος

FRANCISCI PHILELFI

ὄρα μὲν uisionē quod ὄρα μὲν: horama appellatur: aut oraculum potius:
 χρῆσις quod χρῆσις: chresimon græci nominant: Et omnia q̄ accu-
 ratissime disquirens: nō difficulter cōiectauit tria hæc genera ad fu-
 turas actiones referri oportere. Itaq; admonito filio Galeacio: pro
 iussis paternis nihil ex ea die aliud curabat q̄ ea omnia quæ ad ani-
 mæ salutem spectabant. De quibus quidem rebus quoniam satis
 multa pro tempore sum atq; loco antea locutus: luctui mœroriq;
 nimio finē imponendū censeo nobilissime dux Galeaci: cum bene
 atq; perbeate cū sanctissima tua matre Blanca Maria actū sit: præ-
 fertim cum nihil unq̄ optarit in uita: cuius non se uiderit affatim
 adeo cōpotem factam: ut iam decessio magis metuēda foret in tā-
 ta humanarum rerum mutabilitate: q̄ accessio expectanda. Itaq;
 soluta aliquando aduersæ omni cuiusq; rei sollicitudine: & formi-
 dine bonitatis suæ: pietatisq; pennis euolarit ad cælum. Quāta p-
 deum immortalem cum animi æquitate arbitremur reginam no-
 stram migrasse ex hac caliginosa uita in serenū illud cælesteq; do-
 micilium: in tanta ciuium omnium & populorum beniuolentia: fi-
 de: cōcordia: obseruantia: quos æque amauit semper atq; uitā ip-
 sam: Eobrem etiam moriens non desinebat Mediolanensem po-
 pulum inter ceteros tibi præcipue commendare. Idq; iterum atq;
 iterum. Id unum dum taxat perinde atq; suspirās: q̄ Mediolani di-
 em obire ppter ingrauescentem uim febris nequiuisset. Illud autē
 imprimis addebat: p̄ magnæ sibi esse cōsolationi: q̄ foret relictura
 te filium pientissimum: nō ducem solum ac principem tanti & tam
 florentis imperij: uerum etiā beneficū: clementissimūq; patrem il-
 lustrum tuorū fratrum. Quare cū intelligebat iam sibi ad hāc hu-
 manā felicitatem nihil amplius optandū esse in uita: nihil etiam si-
 bi ducendū esse intēpestiuū: nihil in maturū: quo diutius inter ho-
 mines laboraret: Nec cū se corpore moriturā existimabat mulier
 sapientissima: quæ superstes foret in liberis: at animi immortalita-
 te: nō se prius frui didicerat: q̄ in illius conspectū puenisset: ad cu-
 ius imaginem & similitudinē nouerat se creatam. Ngitur ut rem
 tantam breui oratione complectar: nō mortua est: sed uiuit mater
 tua princeps illustrissime diua Blanca Maria: quæ cōmutata hac
 temporali uita cum sempiterna illa iam id præmij in cælo adepta
 est: qd̄ usq; optarat cum esset in uiuis. Fruitur præsentia: fruī uisu
 coram: fruitur cōsuetudine & colloquio humani generis redepto-
 ris. Hunc rogat: hunc orat: hūc precat: ut tibi semper in omnibus
 rebus actionibusq; tuis & propitius adsit & adiutor: teq; dirigat
 assidue in uiam iusticiæ atq; pietatis. Quæ cum ita sint: æquo no-

Mediolanum

Peroratio

bis animo ferenda est hæc omnis uel naturæ necessitas uel uoluntas diuinæ mentis. Nā ut nullum malum sit natura: ita quicquid ab deo est: id bonum certe æque atq; salutare ducendū esse nemo sane mentis ignorat.

Francisci Philelfi Oratio consolatoria ad Iacobum Antonium Marcellum Patricium Venetum & equitem auratū de obitu Valerij filij: III

CVPiēti mihi aliquid ad te scribere Iacobe Antoni Marcelle quo tuus acerbissimus mœror ille quem ex inopinato & immaturo obitu Valerij dilectissimi filij animo cōceperas: aut tolleretur omnino: aut magna ex parte leuaretur: eo difficilius consolationis genus est oblatum: quod paris ægritudinis socius accedens: non minus ipse consolandus uidear: q̃ te consolaturus. Quod enim cōsiliū cuiq; sit daturus: qui sibi uix possit: Qua spe alteri medeatur: qui ipse in morbo sit: Sum equidem eodē quoq; transfixus uulnere: quo te uideo laborare. Erat enim mihi puer mirabili indole Olympus Cellius: qui nato tertio Idus Apriles anno a natali christiano millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio: cum nōdum impleisset octauum annum: ea & loquebatur & sapiebat: quæ uix adultæ aut etiam grādiōris ætatis solent. Nihil leue præ se ferebat: nihil contemnendum. Urbanis erat & compositis moribus: Ingenio acri & facundo & splendido. Lingua ad omnem celeritatis: ad omnem motus conueniētiā expedita. Voce clara: facili & sonora. Aspectu miti & grato. Ea cōpactione aptitudinēq; membrorum: quæ & strenuitatem referret & robur. Et ne curiosius cuncta singillatim persequar: talis erat Olympus meus: ut in eo omnia naturæ ad probitatē adminicula inesse uiderentur. Quid enim memorem: quæ esset in me obseruantia: quo cultus: quæ pietas: Quæ omnibus in rebus studeret paternæ uel institutioni uel uoluntati non minus obsequi q̃ parere. Hic mihi iucundissimus tantæq; spei filius nuper ad octauum Idus Martias depositum quod acceperat usurarium: repetēti deo optimo maximo: non modo reddidit: sed ita grato animo: ita libenter reddidit: ut non uita excedere sed in sempiternæ atq; beatæ uitæ domiciliū sese commigraturum & constanti sermone & uultus tranquillitate hilaris quodammodo ac latus certo credere significaret. Quid animi tum mihi fuisse putas: cum repente illū interloquendum simul cum uoce spiritus defecit: Non potui equidem quod

Iacobus Antonius Marcellus

Olympus Cellius

FRANCISCI PHILELFI

fragilitatis est naturæ: humana in tam recenti tanq; inopinata luctus acerbitate non cōmoueri animo: cum eodē temporis puncto quē tam uahementer diligerem: & uiuū intuerer & mortuū. Itaq; ubi cogitabundus ac subtristis aliquādiu siluissē: tandem nō sine gemitu erupi in hæc uerba: **Q**uē miserabilis est humana conditio: **Q**uidendi cogitatus nostri: **Q**uē stulta consilia: **Q**uē uanitatis plena sunt omnia. Nihil est certi in hominum uita: nihil constantis: nihil diuturni. Omnis spes nostra inanis est: omne uotum frustrā. Quid de te mihi fili dulcissime nō pponēbā: non pollicebar: nō futurū existimabam? Gratissima tua præsētia iucūdisimoq; affatu leuabam curas: oblectabam animū: meq; ipse mihi totum uendicabam. Quem senectutis meæ bacculū ac præsidiū fore arbitrabar: En exanimū subito nullūq; aspicio. Heu me miserum atq; infœlicem. Sic me **O**lympe dilectissime deferis: Sic destituis patrem senem: **O** ineuitabilem nostram necessitatē. **O** ferreū atq; inexorabile humanæ legis iudiciū: quod nullis precibus: nullis pramijs: nulla ui neq; mutari nec flecti potest. Hæc paucis questus ilico rediens ad me totus cœpi me tacitus mecum cogitare: ac me paulatim leuitatis arguere: quod ea essē imprudentia ut nescirē & qua legē nati essemus omnes: & quantū quodq; dolendū foret aut nō dolendum. Continuoq; ita cogitanti mihi: ea uenerunt in mentem: quæ græce apud **M**enādriū dicta sunt in **T**rophimū. Sed ea referantur a me latine.

Menander
Trophimus

Si lege natus **T**rophime tu fores ea:
Ut omnia ad uotum tibi: quæ uelles fluere:
Et id deorum aliquis recepisset tibi:
Recte doleas quidem: sefellit enim fidem:
Ac fecit absurde: sed iisdem legibus
Commune quoniam tu quoq; quibus nos alij.
Cælum hauseris: ut audentius tecum loquar.
Ferenda sunt hæc fortius: & animo simul
Voluenda grāui quæ dico: paucis accipe.
Homo es & ob id mutabilis quidem citius:
Res ad miseras rursusq; animal nullum mala
Admittit ultro iureq; id sane: quoniam:
Natura quem tulit imbecillum: maximis
Se rebus is fulcit: cadens igitur bona
Quæ plurima conterit: ipse uero nunc **T**rophime
Neq; admodum orbatus bonis ex eximijs.
Nam sunt tibi nunc mediocria quidem mala.

Mediocriter igitur tibi quod deest: feras. **H**is igitur Menandri uer-
 sibus primū admonitus: & quæ esset naturæ lex: & quæ hoīs in-
 firmas: & quanti quod accidit incōmodi faciundum sit & quo-
 modo ferendum: deinde ad ualidiora rationis remedia auxiliaq;
 cōuersus: ita sum ijs & adiutus & cōfirmatus: ut intelligam plane
 mihi mali euenisse nihil: quod **O**lympum meum quo ne uitā qui-
 dem ducebam chariorem: non tam morte amiserim q̃ pramiser-
 rim. **H**æc autē qualia fuerint: in te consolando breuiter ostendam.
Neq; em̃ futurum uereor: quo minus rationi malis q̃ perturbati-
 oni obtemperare. **N**oui magnitudinem animi tui: noui prudētiā:
 noui grauitatem. **F**acile ut es maximo splendidissimoq; ingenio:
 reuocabis uim animi a sensuum imbecillitate: & non quid indocti
 sed quid uiri sapientissimi sentiant cogitabis. **N**ec sane cōmissurus
 sis: ut post tot tibi ac tantas res pulcherrime gestas patiaris claris-
 simum nomen tuū ulla uel inconstātiā uel mollitiā nebula obdu-
 ci. **E**rat tibi **V**alerius filius cum formæ præstantia: tū animi robo-
 re acrimoniaq; ingenij & elegantia morū tui admodū similis. **H**ic
 a prima usq; infantia qualis futurus esset: nullis aut præceptis aut
 admonitionibus: sed sola naturæ probitate suaq; adductus certis-
 sima signa dedit. **A**beras tu **C**hremæ prætor: cum tibi nuncius est
 allatus de infante nato. **Q**uod ipse audiens tāta uoluptate animi
 affectus perhiberis: ut ex oris hilaritate admirationē inijceres cir-
 cumstantibus. **I**nest sane in animis nostris diuina uis quædā: quæ
 supra corporis sensus permulta ex sese & intelligit & uidet: quæ
 nos plerūq; ne cogitamus quidem. **A**t primum de nato sibi infan-
 te nuncium tantā de illius futura probitate spem conceperas: ut ti-
 bi magnum ad foelicitatē cumulum additum putares. **N**ec te tua
 fallebat opinio. **F**ertur em̃ susceptus in lucem infans: & cum mini-
 mo parturientis breuiq; labore: & quod mirabile dictum est: non
 modo nō uagiens sed etiā surridens: ac ueluti parēti ipsi alludens:
 ut de eo rectissime dici posset **V**irgilianum illud: **I**ncipe parue puer
 risu cognoscere matrē. **E**rat facie liberali & eleganti. **I**nerant in ocu-
 lis quasi coruscantes scintillæ quædam: quibus paterni intuitus &
 uigor repræsentabat & grauitas. **T**otum uero corpus ut erat æta-
 tis initio grādiusculū: ita & decorum & solidum. **E**t quoniam ipse
 ob publici magistratus officium adesse nō poteras: continuo religi-
 one diligentiaq; materna per sacri baptismi lauacrū renascitur in
Christo **I**esu: indito noīe **V**alerio. **Q**uod ipsum nō sine quodā na-
 turæ ueluti præfagio secūdū **P**latonis sententiā mihi factū uideſ. **P**lato
Recte em̃ qui supra ætatis rationē plurimū esset ualiturus & inge-

Chrema

Virgilius

Christ⁹ Iesus

Plato

nio & pbitate: **V**alerius nominat. Solent infantes natura fere omnes ad mittendū uitæ alimētū esse piores: & tanq̃ edaces ob eāq̃ rem corpore etiam immundo: At **V**alerius secus oīa nutrici quā ei mater prudentissima & sobriā delegerat & pudicā: nunq̃ molestū se præstabat: sed horis per interuallū quasi constitutis lac modice capiebat: quo & corpusculū scite in pceritatem alebat. Et qm̃ nulla esset præter debitā stomachi cōcoctionē ei supfluitas: erat cute pernitida ac tersa: nullisq̃ neq̃ digestionis sordibus nec alia purgatione naturæ aut nimius aut grauis. Agebat iam mensem tertium cū mirifico mēbrorū oīm incremēto: dū ipse magistratus **C**hremēsis munere iam pfunctus aduenis domū: **V**ix ianuā es ingressus: cū nullo adhuc præcedēte domesticorū neq̃ strepitu nec uoce: ut q̃ a nemine subito adueniens uisus esses: cōfestim dimissa ex ore nutricis mamilla: quā modo solutus somno sugere cœperat: caput si mul oculosq̃ sustulit: & ueluti arrexerit auris tanq̃ aliquid noui uel uisurus uel auditorus: quæ qdē res præstatiōrē uim quādā animi declarat. **V**bi uero e uestigio apparuisses: uix teneri poterat a nutrice: quo post emissas uī manus atq̃ brachia ex incunabulis quibus erat artius inuolutus: nō se totū in te cōijceret lætis oculis risu q̃ suauissimo. Et quæ p̃ ætatē ploqui nō poterat: dimidiato noīe patrē balbutiebat. Apprehēderas eū tu nō stuporis minus q̃ læticiæ plenus. **C**ūq̃ infantē benedicēs osculareris: ille te cōtra e collo pendēs exosculari nō desinebat. Et ita oculos tuos oculis fixis inspiciebat gestiens: ut dicere uideret te sibi esse omni uitæ suauitate iucundiorē. **N**ā & a nutrice quæ ori mamillā obijceret: tanq̃ indignabūdus auertebat: & blandiēti matri eumq̃ abstrahēti pudore quodā magis ingenuo q̃ uolūtate concessit: sed ita cōcessit: ut te re flexa ceruice intueri usq̃ & p uerborū fractionē nescio quid blādius balbutire nō desisteret. **T**u autē præ admiratione loquebaris nihil tecūq̃ tacitus gaudebas qd̃ magnū quēdā & excellentē uirum atq̃ ciuē futurū **V**aleriū iudicares. **O** fallacē læticiā: o incertā spē nostrā. **A**lia sunt humana consilia: alia dei iudicia. **I**n dies augescēbati **V**alerio cū sensu corporis mētis intelligētia: quā innata quā dā prudētia: quæ peritæ senectutis est p̃pria: miro quodā incremēto comitabatur. **C**ūq̃ & supra ætatē & calleret & saperet: deū omnīpotentē religiosissime uenerabat. **C**haritate patria nihil ducebat sanctius: parētes incredibili pietate psequēbatur. **I**n necessarios omnis erat obsequētissimus: Eruditorū autē & grauiū uiroz p̃cipue studiosus. **C**ūpiebat semp̃ præclarū aliquid discere: aliquid audire. **I**taq̃ aut abs te cū quippiam oc̃j a publicis muneribus nactus

esses: aut a magistris aliquid quo doctior fieret: cōtinenter quare-
 bat. **Et** qm̄ in te uno atq; eodē oīa inesse gloriabā: quæ sibi effin-
 genda discēdaq; proponeret: adeo te semp̄ per oēm pietatis cultū
 admirabā: tanq; assidue nouū aspiceret. **Te** sequebatur in omni
 uitæ instituto: tibi adhærebat: te imitabatur. **Quo** tua præsentia:
 tuus sermo: tua admonitio se meliorē efficeret: q̄ diu eras domi:
 nusq; longius abs te aberat. **Erat** em̄ insatiabili quadā aliqd̄ semp̄
 discendi cupiditate: **Eoq;** mētis acie ferebat: ut aliquid boni quo-
 tidie supra annos: supra naturā assequerē. **Quo** quidē sciendi stu-
 dio: qua uitæ institutiōe: qua puritate morū effectū est: ut eius ani-
 mus nullis blandicijs seduci decipi illud posset. **Et** cum in eorum
 quæ discēbat: ueluti certamē ut sit cū aequalibus socijsq; descende-
 ret: quāq; modeste & generose animi submissionis laude supera-
 bat inuidiā: eā tñ multo magis in admirationē sui uertebat: q̄ nul-
 lā cuiq; relinqueret secū cōtendendi puinciā: adeo cū cōis uirtuti-
 bus oēs supra modū antecedeat. **Vincendi** autē laude nulla effe-
 rebat: nullā ferebat præ se iactantiā: quin ingentj morūq; grauita-
 tē frontis hilaritate cōdiebat: alios blandicijs leniens: alios sibi be-
 neficijs cōcilians: alios in stuporē sui obseruantiaq; cōuertens: ob-
 eam animi præstantiā: qua in omni bonitatis numero sine ulla cō-
 tentione eminebat. **Nilil** inerti ocio sibi magis ducebat aduersum.
Noc em̄ & contabescere uim ingentj & robur corporis demoliri di-
 citabat. **Itaq;** nullū sibi uacū tempus dabat puer egregius: quo
 minus aliquid aut lectitaret: aut tenellis digitis iam scriberet: aut
 ageret deniq;. **Cum** em̄ a matre quandoq; increparet: ut est inge-
 niū muliebre erga filios indulgētius: ne tantā operā litteris daret:
Fieri em̄ posse: ut nimia animi cura in aduersam ualitudinē incide-
 ret: uix tandē ab eiusmodi studio tantisper dum mater aderat: ue-
 luti auulsus tanq; ab intelligendi ratione ad actionem se conuerter-
 bat. **Circuibat** uniuersam familiam: **Quid** præbitor: quid procu-
 ratores: quid negociatores: quid reliqui domestici facerēt: diligen-
 tissime disquirebat: singulos leni hortatu atq; hilari uultu monēs:
 ut suo fungerentur officio: **Sic** enim fore: ut uel se internuncio atq;
 adiutore quicqd̄ a patre uellent assequerent. **Ex** quibus unus ubi
 iocundus subdidisset: **Cura** **Valeri** litteras: & hæc relinque pa-
 tri: cōtinuo exceptis: **At** ego in patre: & pater in me est. **Præterea** an-
 ignoratis ex litteris scientiam gigni: scientiam uero omnem refer-
 ri ad actionem: **Quid** enim profuerit cuiquā uirtutem scire: nisi
 secundū uirtutem egerit: **Quæ** illi audientes admirabantur: quæ
 si diuinum quiddam intuerentur in puero. **Frequentabāt** ut quo-

tidie solent: innumerabiles prope uiri amplissimas ædes tuas alijs
 tui salutandi: alijs negotijs sui gratia: quibus ille si forte aberas: con-
 festim fiebat obuiâ alacer aclatus. **Q**uid nã uellent sciscitabatur
 accuratissime atq; permodeste: seq; omnia patri cum primũ reuer-
 tisset domũ: renunciaturũ pollicebatur. **E**t ita cuiusq; intellecta ad
 uentus causa: neminem dimittebat quẽ sibi non antea reddidisset
 singulari affectum beniuolentia: cũ alijs opera: alijs uerbo: uolun-
 tate & diligentia omnibus inseruiturum se ostenderet. **Q**uotiens
 domũ redires: occurrebat ad ianuã: teq; reuerenter salutato: dex-
 terã blandius apprehensam osculabatur: & q̃ fortunatã res publi-
 ca & q̃ belle ipse haberet: quærere nunq; omittens: eaq; deinceps
 addebat: quã te merito in stuporem adducerent. **E**rant em̃ omnia
 prudentis senis: nō pueri uerba. **C**unq; erat domi: quantũ fas esse
 arbitrarẽ: abs te longius nusquã aberat: aut sedenti astant: aut
 inambulante subsequēbaĩ. **D**eniq; quicquid aut ageres: aut dice-
 res obseruabat. **T**um ipsum uultum atq; omnem corporis tui ge-
 stum conspicabaĩ acutius: sibiq; imitandũ proponebat. **T**antaq;
 animi uoluptate in te contemplando afficiebaĩ: ut eum gestientẽ
 aspiceres. **Q**uod si fortassis interdũ te cogitabundũ ut usu uenire
 solet: animaduerneret: attẽtissime tuos omnis & oculorum & cor-
 poris motus cōsiderabat tacitus. **D**einde tum ex matre: tum e ser-
 uis quarebat: **A**ccidit ne patri noui quippiã? **Q**uid ita cogitabat
 secum? **D**emum pudibundus & tanq; subtimidus te adiens pete-
 bat: nunquid quod nolles: quod deus auerteret: noui aliquid acci-
 disset: q̃ obrem ita minus laticia ostenderes in facie? **C**ui cum leni-
 ter arridens subderes: nihil mi **V**aleri: ilico exhilaratus dicebat:
Pone igitur mi pater aliquatũ difficultioris istos cogitatus tuos:
 estoq; tui similis. **Q**uid em̃ tot te semper curis affligis & publicis &
 priuatis? **S**erua te ipsum q̃ diutissime & reipublica & nobis: quo-
 rũ uita omnis manat e tua uita. **Q**uã loquentẽ dum oportune &
 apte ex tuis familiaribus quidã seorsum abduxisset quãsissetq; ex
 eo: dic mihi **V**aleri: si tuis optatis omnibus faueat deus: si quod **Ie-**
sus saluator noster auertat: alteri moriendũ esset: utrius obitum
 malles: tuum ne an patris? **T**um ille totus facie uultuq; cōmotus
 cōstantissime est indubitanterq; iuratus: suã se uitam pro paterna
 uita cũ usus foret: nō ultro solũ sed libẽter etiã traditurũ semper:
 cũ diceret sua se morte: aut nihil posse aut parum incōmodi afferre
 cuiquã: paternã uero mortẽ cum patriã nō mediocre incōmodũ:
 cum uniuersã familia nostrã maximũ detrimẽtũ ruinamq; illatu-
 ram. **S**ed quid ego plura cōmemorem: quã tanta sunt & tam mul-

ta: ut si ea uelim referre cuncta in medium: me dies sit defecturus.
Quare ne in prolixiore oratione eo uidear tibi magis refricare ac-
 ceptum uulnus: quo diligentior fuero circa diuini illius pueri cō-
 memorandas laudes: ueniam ad id: cuius causa hoc est consolādi
 munus a me susceptum. **I**n tanta ingenij atq; morum foelicitate:
 in tāta spe probitatis: in tanto futuræ gloriæ studio ut est hominū
 natura fragilis ac uarijs & pene infinitis obiecta periculis: **V**aleri-
 us ille tuus ægrotat ægrotationem primū: quantum uideri pote-
 rat: nō admodum grauem. **A**ccersuntur medici: quæritur morbi
 causa: quæ quoniam puer erat uita continentissima: alia nulla est
 uisa q̃ uæhementior susceptus labos in ludo. **N**osti em̃ **V**alerium
 tuum fuisse adeo natura bene institutum: ut nunq̃ sene in summa
 quidem inedia ac siti aut cibo ingurgitaret aut obrueret potus: sed
 & hoc dilutissimo utebatur & illo uilissimo: ita ut sapius ad panē
 obsonium nullum adderet: & obiurganti quādoq; matri: quid ita
 faceret: ille blandiens respōdebat: quia hoc o mater dulcissima de-
 lector magis. **P**ræterea crapula & ebrietas litteras non admittit.
Itaq; malo stomachum de me queri q̃ mentem. **Q**uapropter ex
 cōmuni medicorum consensu: ea omnis ægrotationis causa data
 est nimia lusioni. **N**am ad remittendum animi laborem cui **V**ale-
 rius circa litteraturæ & eloquentiæ instituendæq; uitæ studiū erat
 plurimū deditus: ut ludo se interdum exerceret permittebat. **R**es
 sane pueris omnibus natura maximæ grata. **I**taq; nō absurde qui
 primi apud græcos nomen pueri inuenerunt: id a ludendo deduxe-
 re. **L**udere em̃ apud illos dicitur παῖς ἔϊπ: pæcin: ex quo παῖς:
 pæs: hoc est puer descendit: quod ipsum nomen apud nostros etiā
 qui per litterarum mutationem quandam ab eodem uerbo acce-
 ptum cōtenderint: non inepte fortasse contendant. **L**udebat igitur
 quandoq; **V**alerius sed non tessaris quidē unq̃: nec alio ullo gene-
 re aleæ. **A**ut enim in palæstra: aut in cursu exercebatur: aut in emit-
 tendo iaculo: aut in iactu lapidis aut in pila. **D**eniq; ludum omnē
 ingenium quo uel agilius uel robustius redderet corpus: eiusmo-
 di nullum prætermittebat: & id quidem sine ulla æqualiū uel mi-
 nima offensione. **N**on modo em̃ uictor alijs insultabat: at ne uer-
 bo quidem ullo utebatur: quo se uicisse ostenderet. **Q**uinpotius
 quasi illorum causam ageret: semper aliquid excogitatum acuti-
 us efferebat: quo illis nō suo sed fortunæ uitio minus ex sententia:
 & ut par fuerat: euenisse cōtenderet: decereq; euentis consilia æque
 anteponi atq; fortunæ probitatem. **O** generosam pueri indolem:
O præclara eximia summæq; uirtutis documenta. **M**alebat puer

παῖς ἔϊπ
 παῖς

FRANCISCI PHILELFI

modestissimus extenuare laudem suā: q̄ in uero prædicādo uictis
 ægritudinem augere. **Q**uia ex re factū est: ut æqualibus omnibus
 & charissimus esset & honoratus imprimis. **I**nualescebat ī dies: &
 incrudescibat morbus. **N**ullæ rationes medicorū: nulla remedia
 pderāt. **V**is mali radicitus inharēs: assidue magis magisq̄ emer-
 gebat in robur. **F**ebrieat inclytus ille puer febrem & uāhementē
 & ærumnosam. **E**t quo magis efferuescētis ægrotationis immani-
 tate atq̄ diritate affligebat corpus: eo is erat animo maiore ac ma-
 gis inuictō. **R**emedia medicorū nulla deprecabat. **Q**uicquid iussif-
 sent & alacer obibat & fortiter. **S**pei q̄ bonæ plenus: quo uitalis
 spiritus magis atterebat in dies: eo erat ui animi erectiore. **V**su cer-
 te fieri uidemus: ut qui moribus fuerit bene institutus: quo magis
 est propinquus morti: eo sit sensu mentis uiuaciore. **D**eficiebāt in
 illo pederēt ac sensim: ut fit: uires aīæ. **S**trenuū illud delicatūq̄
 corpusculū iam languēbat. **F**rigus ac rigor pedes atq̄ genua occu-
 parat. **F**acies quæ omni erat niue candidior: pallore induebatur.
Rosæ genis exciderāt. **S**yderei ocelli segnius luceſcere palpebraq̄
 iam demitti. **L**ingua uero qua neq̄ tenuius nec expeditius nec mo-
 bilius quicq̄ fuerat: hebetior fieri. **V**ox deniq̄ sonora illa & cy-
 gnea ac fere diuina obmutescere. **Q**uæ aduentantis luctuosissima
 mortis signa: cū tu eorā aspiceres: nō potuisti ita tibi moderari:
 quo minus pro paterni affectus imbecillitate & lachrymis & ge-
 mitu animi sollicitudinem ostenderes. **Q**uod ille ita ut erat ui mor-
 bi moleq̄ deiectus: tanq̄ e somno excitatus ubi animaduertit: fe-
 bribus æstuans lassusq̄ anhelitu: quid agis inquit **P**ater mi dul-
 cissimè. **Q**uid gemis? **Q**uid ita illachrymaris? **I**ta consolaris **V**ale-
 rium tuum? **P**one quas o lachrymas mi pater: pone omnē animi
 curam. **B**ene nobis sperandum est. **N**os deus nō destituet: **C**ui ta-
 men quicquid placuerit: id tranquillo atq̄ læto animo feramus:
 necesse est. **Q**uod si bonam ualitudinē recuperaro: nūq̄ patiar
 ut eā nimia ludendi exercitatione amittā: id q̄ tibi bona fide polli-
 ceor. **M**eminerat em̄ puer spectatissimus se plarūq̄ abs te admoni-
 tū: cauere sibi a nimia lusione: ne ob laborem immoderatū in ali-
 quod morbi genus incideret. **T**um ipse: **F**ide igitur mi fili facili-
 quod uotum christo **I**esu: **F**ac **M**ariæ uirgini: **N**am quicquid uo-
 ueris: ipse persoluam. **H**is auditis puer nobilissimus quāq̄ erat to-
 to corpore prostratus atq̄ semianimus: perinde tamen atq̄ colle-
 ctis in unum dispersis & profligatis uiribus: sublato ad cælum in-
 tutu: in hæc uerba suauissimum os aperuit: **D**eus omnipotēs chri-
 ste **I**esu redemptor noster: te q̄ deuotissime precor per sanctissimā

Iesus
Maria

passionē tuā: te inquā clementissime rex gloriæ q̄ humillime obsecro per impollutā Mariæ uirginis tuæ pientissimæ matris merita: ut hanc a me domine: qua tam uahementer affligor ægrotationē: si tibi placitū est: amoueas: meq̄ iucundissimo patri huic meo matricq̄ dilectissimæ restituas. **A**t ego tibi liberator humani generis quid sim pro tanto beneficio relaturus: **N**empe ad perpetuum deuotionis uenerationisq̄ meæ studium omnia uestimēta mea ac reliquū omnē corporis ornatū dono do pauperibus. **Q**uæ locutus mirabili cum animi affectu quasi extremo labore fessus ac lassus obticuit. **H**ic tu pater aliquādo exhilaratus tempestiue subdidisti: **M**eum autem uotum **V**aleri mi suauissime illud est: ut ego una tecum: si conualueris: utar fusca ueste: **V**erum tu serica & in annum: at ego lanca idq̄ in omnē uitam. **A**ddidisti em̄ serica: ueritus quoniam puer uti semper consueffet lato quodā amœnoq̄ cultu corporis: ferret tristius fuscā uestem. **S**ed audi obsecro tu: ut ceteri tecum audiant: quid is respōderit. **A**bsit inquit: absit mi pater: **I**mo ego induar ueste & fusca & lanca: sic em̄ decet: tu uero eleganti ut semper atq̄ senatoria: **N**ā in te nō familiæ ac tuorū solum sed reipublicæ decus representat. **D**um hæc scite serioq̄ loquitur: mors paulatim irrepens: præcordia frigore obsidet: horret iam puer: ac tremitt. **N**ā quo magis animi magnitudine uincere nitebat fragilitatē afflictī corporis: eo magis febris immanitas membra prosternebat: ita ut demū diceret sublati ad cælū oculis: **M**iser ego: quis meliberabit de corpore mortis huius: **Q**ui diu claudar hoc sæculi carcerē: **Q**uod ipse audiens cum transfixus doloris iaculo cœpisset durius flere: **T**ūc ille: **Q**uid est mi pater ut tanto te dolore conficiās: **S**tat sua cuiq̄ dies. **I**mpleui cursum: qui mihi a domino datus est. **N**on hic uiuē nostro arbitrio. **P**eregrinamur: q̄ diu sumus in uita. **Q**uæ tamen uita certe non est: sed simulacrum quoddā pure innocenterq̄ uiuentibus uitæ illius beatæ & sempiternæ. **I**taq̄ studendū semper est: ut q̄ properantius licet: redeamus ad cōmunem bonorū omnium patrem: qui mitis est & misericors. **S**ic em̄ frui licebit corona iusticiæ: sic saturari æternis gaudijs. **S**uauis em̄ est dominus. **V**olentiq̄ plura loqui: iam lingua balbutiebat: **I**am grauior somnus sensum oppræsserat: febris in ardorem astuabat: **I**am desperatū erat de puero: **I**am parabant quæ sunt funeris. **C**ū ne quid intemptatum uideret: confestim accersit **Gerardus medicus Veronēsis**: uir sane & doctus & amicus. **N**am alij nonnulli **Veronēsis** neti medici antea puerum curandum acceperant: qui quoniam de sperant de salute: se inde subtraxerant. **Gerardus** igitur cum ue-

Ro. vii

Virgilius

Gerardus Ve
ronensis

FRANCISCI PHILELFI

Christus

nisset: omniū primum urinā in uitrea mathula cōspicat: quā & ru-
fam uidet & turbidam: deinde manibus apprehensis arteriolisq;
uitalibus contrectatis: reperit earū motiunculas pdebilis ac raras
& p̄ intercapedinē se mouētis. **Cō**trectat extremos digitos pedū:
deinde genua: demum partē uicinā cordi. **S**entit omnia mortis ui-
ribus intercepta. **V**ocat puerum suo nōmine: **R**espondetis nihil.
Vocat rursus altiore uoce: **V**aleri mi nihil respondes medicor **V**a-
lerius ad hāc ueluti reuiuiscens cōepit rursus leuiter respirare: & cū
difficultate maxima prolaxas palpebras tollit. **T**um **G**erardus pu-
pillas diligenter intutus quāsiuit a puero: an se agnosceret: ad quē
ille & si cū difficultate spiritus: agnosco inquit: **V**enisti em̄ iam pri-
dem ad patrē salutatum: cū se per aestatem ruri soluendi animi gra-
tia contineret. **I**d autē factum est: cū nōdū **V**alerius impleset ter-
tium ætatis annū. **M**emoriæ bonitatē medicus admiratus in tāta
præsertim ui morbi: rursus minutatim quāsiuit singulas aduer-
sæ ualitudinis causas ac p̄gressus: cui ille ita deinceps prudētēq;
respondit: ut medicus faciem auertens a lachrymis se nequiret cō-
tinere. **C**ūq; postea subdidisset: nemetue mi **V**aleri: **C**urabo nim-
te cōualescēs q̄ primum. **C**onualescam inquit ille: & breui equi-
dem conualescam. **N**ā mihi medicus **C**hristus est. **P**etijtq; ut uici-
næ sacerdos accersaretur: **Q**ui ubi euestigio affuisset rogassetq;
quidnam uellet: **R**espōdit puer: **I**am hinc mihi abeundū est. **I**taq;
audi: rogo: peccata mea: meq; si fas est: culpa omni absolve quo li-
berior iter qd̄ sum facturus: leuiorq; emetiar: **A**ssedit moderatis-
simo puero sacerdos: quæ is deliquisset in uita auditorus. **Q**uæ
sunt eius errata: **V**num id sane & maximū: quod dum post animi
circa litteras & facundiā morumq; disciplinam exercitationes assi-
duas nihil ocij sibi indulgens exercet etiam corpus ingenue: ea est
ui morbi correptus: qua ex hoc terrestri carcere ante in calestē pa-
triam reuocatur: q̄ per ætatem posset flagitij foeditatem cognosce-
re. **M**iratus igitur sacerdos singularē integerrimi pueri bonitatē:
quippe quē nulli reatui uideret obnoxiū: sed simplicis cuiusdā po-
tius atq; absolutæ probitatis speculū: dū eū iubet bene sperare: dū
religionis more imposta capiti manu omni culpa libere absoluit:
Valerius innocentissimus filius ille tuus: dū cleuatis ad calū ocu-
lis deū orans: castissimum pectus cōiunctis digitis atq; labella p̄-
cutit: seq; sanctissimo triumphalis crucis signaculo aduersus com-
munis hostis insidias armat ac munit. **P**ost breue suspirium ac la-
chrymulam tā leniter emittit spiritū: ut sponte rursus oclulis oclū-
lis obdormisse nō mortuus existimari posset. **E**t qd̄ mirabilius est

creditur: niueus ille purpuræ mixtus color: quo pulcherrimos omnis suæ ætatis pueros mirifice anteibat in uita: repente simul cum obitu maiore quadam gratia emerfit in faciē: Argumentū sane nō paruū neq; contēdendū eorū mortem qui recte beneq; uixerunt: nō modo nō esse malum sed bonū etiā atq; expetendū. At ipse tamē nō potes eius obitū nō dolere ferre: permoleste: in cuius uita magnā quādā ac certam spem & tibi & patriæ propositam esse existimabas: quem ex teipso genueras: in quo uiuo te etiā cum natura cōcessisset uicturū arbitrabare. Sunt ista profecto eiusmodi: quæ hominū animos nō cōmouere nō possint. Videmus opifices suis operibus quæ sibi ueluti genuerint: inscribere sua nomina. Erat nuper **Constantinopolis** quæ barbarus hic princeps **Amyras** **Turcorum** **Mahometus** amorati filius est demolitus: miræ magnitudinis atq; pulchritudinis equus aheneus: in cuius dextero pede anteriore legebantur græce expressa eminentioribus litteris huiusmodi uerba: **Patrophilus** fictor fecit. Egregius excusor ille **Patrophilus**: quoniā aliter fortasse nō poterat: per illiusmodi inscriptionem immortalitē sibi cōparabat in uita. At **Phidias** in eburneo **Minerua** simulacro quod eximia arte fabricatus traditur: cū lege patriæ suum nomē prohiberetur inscribere: effigiem suā in eius clypeo ita inclusit: ut sine totius operis demolitione diuelli non posset. Et grauissimi philosophi uirique sanctissimi quoscunq; libros adiderint: proprijs ipsorum nominibus illustrare cōsuerunt. Quod si huiusmodi monumenta ingenij iccirco plurimū nos delectant: quoniā per ea immortalitē quasi quādā memoriā nominis nostri apud uiuos assequimur: q̄; tomagis totius hoīs propagatio: quæ per filios a nobis manat: deinceps in posteros: & chara patri cuiq; eē debet & periucunda: Nō em̄ corpore dumtaxat quod ipsum natura sua mortale est in filijs uiuimus: sed nōnullis etiā animi partibus. Nam quāq; est cuiq; sua mens diuino creata arbitrio: plarēq; tamen sunt animi uires: quæ simul cū corpore a parentibus trāsfunduntur in liberos. Atqui fieri potest: ut uel malis moribus uel temporū calamitate uel alia maiore ui quapiā natura hominis deprauetur uiteturq;: id quod in **M. Tullij Ciceronis**: in **Qu. Fab. Maximi alobroici**: in **Aristotelis philolophi**: in **Dionysij senioris filios**: eodem quoq; modo in **Qu. hortensij**: in **P. crassi**: in **Africani fratris nepotes** accidisse legimus: rarissimos tamen inuenias qui parentum maioriū suorum & exteriorē & interiorē: tū magna ex parte minus exercent: haud referant tamē. Quare cū & bonitate natura & institutione diligentiaq; paterna eū haberes filium: qui to-

Constantino
polis
Mahometus
Amyras **Turcorum**
Patrophilus
Phidias
Minerua si
mulacrum

M. Tul. cicero
Qu. Fab.
Max. alobro.
Aristoteles
Dionysius
Qu. hortensij.
Qu. crassus.

FRANCISCI PHILELFI

tus tui erat simillimus: cum existimes fortassis ex illius obitu magnam tibi factā esse iacturam: censes te iure ac merito & eius & tua causa dolere oportere. Verū erige te obsecro Iacobe Antoni Marcelle: Cedāt rationi turbulentissimi atq; præcipientes motus animi. Fac ut interior exteriori homini dominet: si teipsum audire: si tui compos esse uolueris: intelliges profecto tibi non modo nihil accidisse mali: quod Valerius tuus abs te abierit: sed eo te esse meliore conditione: quod certo didiceris dilectissimum filiū simul cū agrotatione corporis liberatum omni ægritudine animi frui nunc celestis gloriæ gaudijs sempiternis: esseq; tui apud iudicem eum deprecatorem: qui & iustissime semper iudicat: & quæcunq; aut agimus aut dicimus: multo ante cognouit: q̃ a nobis fuerit cogitata.

Telamon
Anaxagoras
Aiax
Xerxes
Myriades
Herodotus

Quid em̃ per immortalem deū in unius infantis obitu acriter adeo tibi dolendum esse arbitraris? An ignorabas: quod Telamon Euripideus longe ante Anaxagoran clagomeniū de Aiace responderat: filium abs te genitū esse mortalem: Nū omnes ea lege nati sumus: ut alij citius: alij serius: omnes tñ moriamur deniq; Xerxes ille maximus atq; potentissimus rex Persarum: qui mōtes prostrauit: mariaq; constrauit: cum ex altiore loco exercitum illū dispiceret: quē ex quingētis myriadibus: ut tradit Herodotus: hoc est ex quinquies decies centenis hominū milibus conflat: se a gemitu ac lachrymis continere nō potuit. Interrogatusq; quid ita faceret: iccirco se flere respōdit: quod post annos centum eorū nemo quos tunc uidebat: sup̃stes futurus esset. Quam naturæ humanæ imbecillitatem Euripides meditatus: ut est omni in re grauis ac diligēs ita locutus est:

Euripides

Natura quæ mortalibus est rebus: tenes?

Haud uideor equidem: nam uideat auribus accipe.

Mors omnibus debetur his: nec est aliquis

Qui cras futurū se sciat. Quam igitur nobis polliceamur huius uitæ foelicitatē: cuius omnia sūt incerta: omnia mutabilia: omnia plena formidinis: Itaq; alio spes nostra dirigenda est: alio intendēdi cogitatus. Nam quid serius dici potest in hominū uita: cum nullus sit tantus annorum numerus: qui si cū æternitate conferat: minimā puncti particulam repræsentet: Nec ea profecto uita est optima: quæ uel Nestoris uel Sibyllæ quā fabulant: uel ea potius quæ Matusalem annos uixerit: sed quæ honestissima fuerit probataq; apud deum: etiam si unius diei uitam quis uixerit. Non em̃ multitudine annorum: sed magnitudine præstantiaq; uirtutis hoīs beatitudo simul cum uita definitur. Num iccirco Chrysippū aut alium

Nestor
Sibylla
Matusalem
Chrysippus

quēppiā huiusmodi: uel **Platoni** uel **Aristoteli** prætulerimus: quia **Plato**
 plura in philosophia uolumina proluxiora scripserit: **An** illos poti
 us **Chrysippo** & **Chryssippi** similibus: quoniā acutiora & meliora
 ingenij doctrināq; mouimēta posteris reliquere: **Num** propterea
 arborem laudemus: quod pluriū sit annorum: **An** quia & pluris
 de se fructus & suauioris efferat: **Et** ne celerius q̄ par est: a similitu
 dine discedamus: ut in arborū fructibus accidere uidemus: ut alijs
 alij citius maturescant: idq; non in diuersis modo: sed in eodē etiā
 genere fructum: **Ita** de hominibus quoq; uenire usu quis dubitet
 ut pro cuiusq; naturā temperamento: alij serius alij citius uitam fi
 niant: **Si** eū arrogātem solemus & dissolutum existimare: qui ho
 minum legibus aduersatur: qualis ducendus sit qui succenset na
 turā legi: quā uiuendi tempus omnibus definit: ut id præterire ne
 miniliceat: **At** naturā legibus irasci quid aliud est: q̄ deo aduersa
 ria: a quo natura omnis creata est: **Qui** enim ægrefert quod uoluit
 deus: is plane uidetur deum arguere iniusticiā in eūq; irasci. **Itaq;**
 non absurde hūc ab **Eschylo** legimus repræhensum: cum dixit: **Bo**
 ni est grauiusq; uiri: mali si quid patitur: nunq; deis irasci. **Quam**
 sententiam apte secutus **Euripides** ait: **Aduersa** qui bene fert: uir
 optimus mihi uidetur ac prudens. **At** mea me de **Valerio** meo: di
 cas sefellit spes. **Qui** em̄ nō doleā: q̄ ab eo relictus sim hæres: quē
 mihi fore sperabā hæredē: **Et** quē supstitē optabā: ei uideā me sup
 stitē: **Et** in quo uitæ huius oēm collocarā iucunditatē: eum morte
 sublatus aspiciā. **Qui** ergo tam tristi: tā acerbo: tam infœlici casu
 nō cruciet: nō angar animi: cum illum mihi tam immature: tam in
 opinato ereptū sentio: quo aliud nihil in uita preciosius habebā: ni
 hil amabilius: nihil charius: nihil suauius. **At** nihil debet esse inopi
 natū sapienti. **Amisisti**: fateor: in **Valerio** magnā huiusce uitæ iucū
 ditatē. magnū solatiū: magnū ornamētū. **Nō** poteras eius ingeniū
 atq; pbitatē cōsiderans nō tecū admirari: nō tibi plaudere: qd̄ ta
 lē filiū genuisses: tā modestū: tā uerecūdū: tā facilē tam stœnuū: tā
 benignū. **Delectab** at te plurimū ingenita eius prudētia & bonarū
 artū studiū ac faciūdia singularis. **Et** eius charitatē atq; pietatē ob
 liuisci nō potes. **Quæ** quidē oīa cū uideās tā repente una cum illo
 amissa: irrecuperabili te detrimento & maximo affectū arbitraris.
At uelim tecū aīo uolutes illā **Vlyxis** sententiā apud **Euripidē** po
 etā: **Sapiētis** est quā oportet in malis sapere. **Nū** iccirco fortasse te
 illulum & destitutū putas: qd̄ antea q̄ tua ferret opinio: **Valeriū**
 tuū ad se deus reuocarit: **An** tibi molestū est: qd̄ celerius tua snia
 euocatus ille ab deo ē: & emissus ex his corporis uiculis: ad seq; ideo

Eschylus

Euripides

Vlyxes
Euripides

FRANCISCI PHILELFI

- accerfitus: ut omni cura liberaretur: omni sollicitudine. **Q**uod si in re bellica turpe existimaſſet dicere: nō putaffem: ubi inopinato in nos hostis ac repente impetum fecerit: quāto id eſt turpius iudicandū in huius uitæ conditione: quæ innumerabilibus periculis & calamitatibus eſt obiecta: cuius finis ē ille quē effugere nemo poteſt. **O**mnes em̄ morimur horaq; mortis incerta eſt. **I**taq; recte admonemur: **V**igilate & orate: quia nescitis horam neq; diem. **Q**uid in quā facere nos oportet: quibus ſapiētia magiſter **I**eſus eſt datus: quando idē & a gentilitatis philoſophis poetiſq; prædicatur: **P**ati multa neceſſe eſt ait: **N**æuius poeta mortalem mala: **S**ed erudiſſimus **P**erſius longe apertius: **V**ive memor læti fugit hora: hoc qđ loquor inde eſt. **D**ecet nos certe ita uiuere ut ſemper credamus futurū ut moriamur. **A**liud nihil eſſe philoſophorū uitam affirmat **P**lato: qđ mortis cōmentationē. **E**t doctē id quidem atq; ſapiēter. **N**am ſi ad finem omnia referenda ſunt: ſi bene beateq; uiuēdi principium capit ab ipſo fine rationem: ſi finis humanæ uitæ mors eſt: cui nulla eſt mortis meditatio: iſ ſane neq; prudens nec ſœlix eſſe nullo pacto poteſt. **Q**ue uerba illa delectant: quibus utiſ apud
- E**uripides
Theſeus **E**uripiden: ut mihi uidetur **T**heſeus.
Atego quod a ſapiente quodam dediceram.
Curas calamitates & exilia mihi.
Mortis acerbis & malorum alia genera
Verſaueram animo: ne quid illorum prius
Quæ cogitarem: ſi quid accideret: magis
Recēs noceret. **I**diderat **T**heſeus a ſapiēte quodā: hoc eſt ab
- A**naxagoras **A**naxagora: **E**uripidis eſſe omnia quæ in huius uitæ mutabilitatē poſſunt cadere: diligenti meditatione prouidenda: quo in omnē caſum armati inſtructiq; ſumus aduerſus omnes animi motus: **V**t ſi cuti uigiles & periti gubernatores priuſq; dent uela **S**cythiam per euxinum pelagus petitori: ſe anchoris muniunt & rudentibus: ne ſi quis ſecus qđ opus ſit uentus incubuerit: fruſtra ſint auxiliū deſyderaturi: **I**ta etiam nos nō adeo rebus lætioribus efferamur: aut deſſciamur aduerſis: ut uideamur obliſi qđ uaria ſit: qđ fragilis: qđ incōſtans humana conditio. **Q**uid em̄ aut noſtrorum aut noſter etiam obitus nos affligat: **F**ac uitā corporis ſempiternā eſſe: **Q**uis adeo ſit tanta dementia: qui non mori qđ primū malit: ubi in eam ſit uitam peruēturus: de qua fore ſcriptū legimus: **V**t deleat deus
- A**poc̄. xxi omnē lachrymā ab hominū oculis: & ubi neq; mors amplius ſit futura: neq; luctus neq; clamor nec dolor: qđ i hac uerſari diutius hominū uita: quæ plena eſt miſerabiliū ærumnarum in tot rerum

omniū commutationibus: in tot cupiditatū tedijs: in tot fastidijs uoluptatum: Quæ hic nobis requies est: Quæ trāquillitas: Quæ non omnia plena formidinis: plena angoris: Nihil esse uidemus in hac instabilitate uitæ ita homini cōcupitū: cuius post usum satietas non sequat: ut quod maxime cōsequi studemus: id cōpotes uoti facti non abdicemus: & alia atq; alia deinceps appetamus. Nūq; nisi in morte appetitionis fax extinguitur. Itaq; nō ab re & **David** & **Hieremias** & **Elias**: alijq; nōnulli uiri sancti & sapiētes: uitæ diuturnitatem ingemuerūt: Ita sunt omnia uaria: ita incerta: ita infirma nusquāq; manentia. Idq; animaduertēs **Pindarus**: ut est in omni re prudens: ita locutus est.

David
Hieremias
Elias
Pindarus

Spes uirum sursum simul & deorsum:

Multa lactantes celeri feruntur

Orbe uersatæ probat id: quod ore

Nemo uenturam potuit deorum

Nosse fortunam: quoniam futuri

Cæca mens nobis: hominib; multa

Præter optatum tulit ipse casus

Tristia: & rursus miseris subactam

Extulit rebus propere uoluptas. **Quare** cum in rebus humanis nulla sit certitudo: nulla stabilitas: nulla fides: nihil sapienti oportet esse inopinatum: cū usu didicerit quotidie euenire: ut lætis tristia & tristibus læta succedāt. Itaq; ad eadem te hortabor: ad quæ **Corydōn** apud **Theocritum** **Battum**.

Corydōn
Theocritus
Battus

Fidere amice decet: melius cras forsan habebis.

Sperandum est uiuis: non est spes ulla sepultis.

Nunc pluit: & clarus nunc **Iuppiter** æthere surgit.

Vt em̄ silentio inuoluā: uel. **P. Ventidiū**: quē a patre **Gn. pompeij** magni actum in triumpho & oculis populi **Romani** miserabiliter antea subiectum: de parthis ad postremū pulcherrime triumphātem **Roma** conspexit: uel. **G. Cornelium Scipionem** nascicā: qui a **Carthaginēsi**um carcere ac uinculis nō solū omnia quæ seruitutis cōditione amiserat: postlimi iure recuperauerit: sed ad summa cōsulatus imperijq; fastigia est euectus: **Satis** unus **Iob** exēplo sit.

P. Ventidius
G. Cornelius
Scipio nascica

Quid em̄ hic triste passus nō est: quæ acerba nō pertulit: **Ipsē** de se testimonium perhibet: **Suscitabis** inquit corpus hoc meum: in quo multa mala sum passus. **At** idē **Iob** ubi aduersa omnia & corporis & fortunæ uirtutis patientia mirifice superasset: ita sibi propitium benignūq; deum reddidit: ut ad huius quoq; humanæ uitæ fœlicitatē nihil requireret. **Magna** profecto uirtus est patiētia.

Iob

FRANCISCI PHILELFI

Moderate nobis in utrāq; fortunā ferēda sunt oīa. **N**unq̃ diffiden-
dum est rationi: nunq̃ legi naturā aduersandū. **T**ollenda spes no-
stra in deum est **I**acobe **A**ntoni **M**arcelle: qui solus quid nobis re-
busq; nostris aut cōducatur aut nō cōducatur: & nouit temp̃: & tempe-
stiue prouidet. **S**euocādus est nobis animus atq; diiungendus ab
istiusmodi cogitatibus & motibus turbulentis. **N**ā perturbatiōes
Pindarus animorū: ut inquit **Pindarus**: sapientē etiā uirum cogūt insanire.
Neq; flenda tibi **V**alerij mors nec dolenda est: sed laude potius &
gaudio psequenda: quē dignum deus iudicari caelesti domicilio.
Nunc uiget in rerū oīm cognitione earū quas ita facile cū uiueret:
Plato discebat: ut eas nō tam discere q̃ reminisci secūdū **P**latonē quiret
existimari. **P**roinde satius feceris: si dolorē pectoris tui quo inopiv
nato percussus es recordatione illius laudū consolabere. **N**ā si eos
dolemus quibus bene est: quid de nobis sumus facturī? **N**obis p
fecto potius de nobis ipsis dolendū est: atq; cauendum merito: ne
dum filios flāmus: eorū beatitudini inuidere iudicemur. **I**lli enim
j. Cor. ij. ijs bonis nunc fruunt: quā nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec
in cor hominis ascenderunt. **N**os autem assidue uolutamur in cō-
no. **E**te o mors nostra & durior est & tristior futura: quo diutius ui-
uimus. **V**erum ea nobis offertur cōsolatio: quod nō multū abesse
possit: ut quos tanto animi ardore desyderamus: corā liceat intue-
ri: & tibi **V**aleriū tuum & mihi **O**lympum meū æqualibus nobis
Valerius æqualis illos. **N**am ut illi eodem & anno & mense nati cōplerāt an-
Olympus nū octauū neuter: ita nos annū quartum & sexagesimum ingressi
uterq; sumus: tu ad. xvi. **K**p. **F**ebruarias: ego uero ad octauū **K**p.
Augustas. **E**t immortales certe q̃tū mihi uideor augurari: futuri
nō sumus. **Q**uare inter nos & filios quos amissimus: nō admodū
lōga futura sunt diuortia: modo demus operā quod in nobis est:
ut una cū illis quos tāto desyderio ardemus: esse possimus. **Q**uā-
uis em̃ nesciamus: quā dies morti sit præsinita: quod tñ scriptum
Esa. xl. est: nos latere nō debet. **O**mnis caro fœnum: & omnis gloria eius
quali flos fœni. **A**t cum sciamus pulcherrimos atq; recentis floscu-
los leui aura tactos languescere: paruoc̃ uenti flatu agitados mar-
cescere solere: nihil esse uideo quod immaturū natura: quod intem-
pestiuū dici debeat inter homines. **Q**uādocūq; nos morituros ius-
serit deus: id & maturū ducendū est & tempestiuū. **Q**uid em̃ est ali-
ud mori: q̃ depositū reddere? **D**eposuit deus apud nos animum
nullo præsinito tēpore. **Q**uā igit̃ iusticia nostra fuerit cū repeten-
ti minus alacriter q̃ primūq; restitueret: **N**ū grauiter nobis feren-
dum est: si quod ab deo nobis datum est usui: id ei cum exigit red-

dere: **R**eddimus enim non damus. **A**t ne mensarii quidem si sapiunt: si decoquere erubescunt: moleste ferant depositum reddere alienum. **N**um uir sapiens atque idem gratus quæ animum accepit ab deo usui ac ueluti depositi iure: repetenti domino aduersari audebit? **N**ec ille minus in culpa iudicari solet: qui doleat uel depositum uel commodatum restituisse: quæ qui illud sit abiuratus: **N**am si des in utroque & gratitudo desideratur. **C**umque omne uitium graue sit ac periculosum: tum ingratitude turpissima atque admodum detestabilis censi debet. **H**omo enim ingratus pudore uacat. **Q**ui uero impudentiæ se facit obnoxium: is omnis se flagitio facinorique ascribit. **S**i primus **A**ngelus uoluisset gratitudinis meminisse: neque in superbiam exarsisset: neque inuidisset creatori suo: nec esumo beatitudinis gradu in extremæ miseriæ præcipitium corruisset. **Q**ue me delectant duo illa præcepta: quæ uocantur **D**elphica: **C**ognosce te ipsum: & **N**e quid nimis. **H**æc talia sunt: ut alterum manet ex altero: & inuicem se commutent. **M**am & qui se nouit: nihil nimis neque cogitat nec facit. **E**t qui nihil nimis aut dicit aut uult: seipsum nouit. **Q**ui ergo se mortalem esse cognouerit: neque effereatur nimis rebus secundis neque aduersis: ita humilem abiectumque prosternet: ut luctui semper ut eiulatus sit addictus: **H**onoratur sane luctus: ut est in fabula: lachrymis & doloribus. **I**taque non inuitus ad eos proficiscitur: a quibus huiusmodi honoribus excipitur: ab quibus autem negligitur: ipsi abstinet. **U**t omni in re demisso nos animo aduersus deum esse oportet: & quicquid ab eo sit: ad nostram utilitatem factum existimare: **I**ta quæ uidentur aduersa & uoluntati nostræ expectationique infesta: & constanter ferenda sunt nobis & sapienter. **N**am ut grauius inquit **E**uripides: **N**ecessitati qui dedit terga: sapiens est ille uir: nec inscius quidem deum. **S**i enim necessario omnes morimur finisque huius uitæ mors est: quid hæc nobis & frustra & inutiliter uel lachrymæda est uel dolenda? **A**udiamus obsecro **M**enandrum: quæ scite hæc: ut omnia **N**ostris mederi si malis possent lachrymæ. **S**emperque tolli flatibus quiret dolor. **L**achrymas emeremus auro: at herus negocia **N**on curat hæc: nec respicit: suam uiam **S**eu tu flæas: seu non: facient: proin quid facimus? **N**ihil dolor arborum instar hos fructus habet **L**achrymas. **N**ihil igitur dolendum est: roges: nihil ingemiscendum: nihil lachrymandum omnino: ne in morte quidem charissimi filij. **A**t fluxit

Angelus primus

Delphica præcepta

Luctus

Euripides

Menander

FRANCISCI PHILELFI

Iesus **Iesus** **Laçarum**: quem reuocabat ad uiuos. **Non** fleam ipse: nō ani
Laçarus mi torquear: qui me iucundissimo mihi filio mortuū sentiam. **Re**
spondebo equidem tibi audacter: & ex animi sentētia respōdebo:
ut nihil dolere omnino inhumanū est: ita dolore cōfici effōminatū
& molle. **Nullos** in quā sentire in utraq; fortunā animi motus
lapidis est nō hominis: quāq; etiā in lapidibus inesse motus quos
dam natura insitos: nō ex magnete solū sed ex silicibus ipsis perci
pitur. **Verū** pati motus eos effrānatus ferri: nec ullis compescere
rationis consilijsq; remedijs belluæ est propriū. **Si** em̄ in nobis nul
la prorsus inesset affectio: cum aliæ plaræq; animi uirtutes: tum
amicitia ipsa qua nihil in hominū genere suauius esse nec necessar
ium magis animaduerto: beniuolētiq; omnis e medio tollere.
Itaq; cauendū esse arbitror: ne falsa quadam decepti opinione: aut
quod nullū est: iudicemus malū: aut quod sua natura minimū sit:
maximū ipsi faciamus. **Qui** em̄ quod per sese aut bonū est aut bo
ni causa ducit in malis: hic non potest esse non demens. **Qui** uero
& tristitia & læta pro ratione apteq; tulerit: uir mihi prudētissimus
uideat efferendusq; summis laudibus. **At** nō potes tu quidem non
dolere quod tali uideas filio te orbatū: qd̄ sentias uiscera tua abs
te ueluti diuulsa: quod in eo sis mortuus: in quo te futurū supersti
tem putabas. **Homo**: argumentaris: sum nō deus. **Et** recte tu qui
Laçarus dem: præsertim cū deus etiā ipse: qui mortuū **Laçarum** ut obijcis:
erat suscitaturus: collachrymatus est. **Velim** tamē memineris gra
uissimæ illius quā modo dicebā **Solonis** sentētiæ: **Ne** quid nimis.
Iesus **Nam** quod ais collachrymatū etiā **Iesum**: recte quidē narras: mo
Laçarus do intelligas id esse ab eo factū nō minus quod **Laçarū** quē pluri
mū diligebat esset reuocaturus ab alterius ueræq; uitæ beatitudi
ne in huius quæ falso uita nominat̄ miseriam: q̄ ut humanæ im
becillitatis affectum exprimeret. **At** se supra hominem gerere: hoc
est supra uulgi cōsuetudinē: & omnia pro ratiōis regula deoq; me
tiri uiri est magnifici planeq; heroici. **Præterea** si uolueris meminif
se optime cū illo actum esse: qd̄ adeptus te patre suaq; uirtute om
nē uitæ huius foelicitatē quā dicimus: ita excefferit: ut cū ad umbra
to fucatoq; sæculi bono: æternā sibi gloriam & beatitudinē posses
surus: intelliges tibi latandum esse potius quod talem genueris:
q̄ dolendum qd̄ talem amiseris. **Quod** si illius nō potes absentia
ferre: qui celū habitat: nō tam eius uideris q̄ tuā uicem collachry
mari. **At** istud certe non est animi uero liberalis: neq; magni: neq;
paterni: neq; ipsius tui: qui pluris faciebas unum **Valerium** q̄ ui
tā ipsam: qui uir magnificus es & omni uirtute illustris. **Illius** bo

no gaudendū est inquā potius: q̄ tuo dolendum incōmodo. **At** qui ea conditione filios nobis cōmendauit deus: ut quādo cūq̄ re-
peteret redderemus. **Nū** igiŕ malimus creditori succensere: q̄ suū
exegerit: q̄ cōmodanti gratias agere? **Quin** potius imitandus est
nobis s̄ctissimus ille patientissimusq̄ **Iob**: atq̄ illius uerba s̄nce-
ro mentis affectu usurpanda: **Dominus** dedit: dñs abstulit. **Sicut**
domino placuit: ita factū est: sit nomen domini benedictū. **Quid** **Iob. i.**
tāto em̄ torqueamur dolere: quid diuturnis lachrymis: quos ami-
simus lugeamus: si quidem ad tempus est creditū: id perpetuo ser-
uare nō possumus: **Nihil** nobiscū agit natura durius: q̄ cum ele-
mentis uniuersosq̄ mundo cōsueuit. **Num** queriŕ terra: q̄ fructus
quos tanto cū labore cōcepisset: peperisset: aluisset: amiserit: cū tā
sape antea uomeribus scissa esset rastris: & ligonibus caesa: imbri-
bus obruta: tēpestatibus fracta: nūc rigore: nunc æstu uexata: quo
annua munera parturiret: cūq̄ uarijs amœnissq̄ floribus induta
gestiret: mox exuta spoliataq̄ omnē ornatū lataq̄ deposuerit: **At**
ne mare quidē moleste fert: quod per anni ac tēporū uices eorūq̄
momenta nūc remissioribus: nūc uāhemētioribus uentorū flati-
bus inter pcellas fluctusq̄ agitātū nauibus circūquaq̄ sulcatum:
& hamis ac retibus appetitū sentiat: quos genuerit auxeritq̄ tan-
tos piscium greges prædæ omnibus rapinæq̄ expositos & precio-
sissimas margaritas aliaq̄ p̄ multa & gemmarū & rerum nobilissi-
marum genera ab se aut uī auferri aut insidijs abducir. **Nam** quid
aer ipse mihi memorandus est: **Luget** ne an gemit: q̄ qui modo so-
lis radijs illustratus albesceret & iucundus omnibus esset aspectu:
mox nocturno caligat horrore: sep̄ numero etiā interdiu obscura-
tur: quodq̄ aues quarū & ludenti uolatu & mulcenti cōcentu gau-
det: multiplici dolo uarijsq̄ artibus in summa etiā regione capian-
tur: **Et** ne uidear i singulis enarrādis curiosior: cælū etiā ipsum nō
sem̄ eodē lucet aspectu: sed p̄ ortu occasuq̄ solis nūc manātibus
radijs collustrat: nūc coruscationibus stellarū ueluti scintillis de-
bilis fulget: qñq̄ etiā nusq̄ apparet. **Quare** si oīa sunt plena mu-
tationū: si nihil est in uniuerso mūdo liberū ab interitu: nihil ē qd̄
ipsi nobis præcipuū postulem? **Quod** si p̄ imbecillitate hūani in-
genij nō potes talem filiū nō requirere: nō dolere: nō ingemiscere:
cū boues etiā uideamus requirere uitulos quos amiserint: multo
q̄ mugitu ac tristi testari pium naturæ affectū. **Sed** omni in re mo-
dus seruādus est: & nusq̄ a ratione discedendū: **V**sus corporis cū
mētis affectu nobis est cōmutādus: ut quorū aspectu atq̄ sermo-
ne curas leniebamus: eorū gaudeamus recordatione ac beatitudi-

FRANCISCI PHILELFI

ne. **Ad** hæc tibi cauēdū est: ne cōtinuis lachrymis eo cōtrahas grauiorē culpā: quo diuinæ uoluntati magis uideris aduersari. **S**olet em̄ qñq; deus uāhemētius illos affligere: quos repugnātes sibi rebellisq; cognorit. **I**taq; nō absurde poetæ fingunt **Niobē** ob hmōi causam filios amisisse. **Q**uis scis præterea: si deus ipse: cui & præterita & futura oīa corā sunt: miseratus est **Valeriū** tuū: ob eāq; rem ad maiorē ætatē uenire phibuerit: ne quid tristius pateret? **Q**uot em̄ & quāta quotidie accidūt in uita tristitia: misabilia: ærūnosa: quæ sola morte effugiunt. **S**i **Cyrus** ille senior qui res tam multas tāq; præclaras gesserat: ad senectutē nō puenisset: nunq; tā crudeliter: tā ignominiose: tā seruiliter p calliditatē impotētiaq; foemineā perisset. **I**dē de **Croeso** rege: de poeno **Annibale**: de **Gn. Pōpeio** magno: de **G. Iulio** **Casare**: de **G. Mario**: de **Cicerone**: de **L. Annæo** **seneca** alijsq; p multū pōt aīaduerti. **Q**uāto igit **Valerius** tuus celarius excessit e uiuis: tāto eius mors desyderabilior est censenda: qd mali nihil neq; nosset: neq; ppetrasset. **Q**d eius rei cōsiderās **Menander** idē: quē modo meminerā: ait: **Q**uē dij amāt: mori iuuenis. **Liberat** pfecto mors sæpe nonnullos & maximis & acerbissimis malis: quibus ij uacāt: qui uel infantes uel pueri ex hisce uita ærūnis excefferunt. **S**i **Priamo** cōtigisset ea mors: quā falso immaturā dicimus: nūq; hæc tā stabiliter apud **Homerū** quererē.

Ingredere o fili murum: quo troas & omnis **Troias** serues: nomen neq; clarius hosti **Pellidæ** efficias: tua nec tibi fata ministres **Ante** diem: misericq; patris miserere: superstes **Quem** facis elatum: senij quē limine sæua **Sorte** deum genitor: perdet mala plura tuentem. **Funera** natorū: natas hostiliter actas **Stuprata**sq; nurus infantum strage sub alta **Membra** inflicta solo: nā me mucrone supramum **Postq;** aliquis uita spoliari: rictibus atræ **Ante** fores catulæ pergent laniare iacentem. **At** quādo canumq; caput canāq; molossæ **Dedecorent** barbā gradæui in cæde natantis: **Hoc** miseris fuerit longe miserabile cunctis. **Talia** uoce senex querit: multūq; capillum **Vertice** uellebat: sibi quod minus audiat **Hector**. **Q**uā quidē **Homeri** sniam **Virgilius** familiaris noster aptissime fecutus: uel potius executus inquit. **Hæc** finis **Priami** fatorū: hic exitus illum **Sorte** tulit troiam incensam & plapsa uidentem:

Hector
Virgilius

Pergama tot quondā populis terrisq; superbum.

Regnatorem asiae: iacet ingens littore truncus

Auulsumq; humeris caput & sine nomine corpus.

Ex quo possumus itelligere nō obscure: q̄ piculosū: q̄ formidabile sit diutius eē i uita. **Q**uid em̄ aut nostris aut nobis ipsis lōgiorē uita optamus tāq; nescij: quo diuturnior fuerit uita nostra: eo mortē fore p̄ctōrū mole grauiorē. **D**ies annorū uitae meae quos habeo. c. & .xxx. inqt **I**acob: minimi & mali. **V**nde ap̄pus: **M**ihi uiuere christus est: & mori lucrū. **R**ecteq; addidit: **D**issolui em̄ & eē cū christo multo melius. **Q**uid igit̄ tāta sit nobis uiuēdi cupiditas: cū nō sum⁹ ignari multitudinē annorū uitioꝝ multitudinem cumulari: **Q**uod siq; ē boni: qd̄ de se queat hāc uita mortaliū polliceri: id nō in animi & corporis cōiūctiōe ac uinculis sed i uirtute ipsa: quā animi rōne adipiscimur: & i bonis ē morib⁹ positū: **I**taq; ut uirtute qd̄ malū ē suū: cauet hāc uita mortalis: ita qd̄ bonū ē morte cōseq̄. **Q**uare q̄ sibi: hoc ē secūdū animi uirtutē deoq; uixerūt: q̄cūq; tpe moriāt̄ & tēpestiue moriūt̄ & bñ: eorūq; mortē nō eiulatu sed laude: nō luctu sed celebri memoria: non lachrymis & dolore sed gratiarū ad deū actiōe & animi trāquillitate p̄sequi debemus: qd̄ his piculis saeculi liberati caelestibus illis sempiternisq; bonis potiti sūt: q̄bus solis uera hoīm definit beatitudo. **C**ū tuus igit̄ **V**alerius ita egerit annos suos: ut nullā ne minimā qd̄ seferit corporis cōtagionē: sed potius eēt & puritatē & bonitatis exēplū: nō tā tibi lugēdū ē: qd̄ tali careas filio: q̄ imortales agēdā gratiā. **C**hristo **I**esu qd̄ illius te patrē facere sit dignat⁹: quo etiā aliqñ patrono uti apud se possis. **Q**uid em̄ tū lachrymarū effundis? **Q**uid adeo gemis? **Q**uid diutius doles? **A**n ignoras qd̄ totiens diximus fragilē nostrā & caducā eē naturā cōditionēq; corporis nobis datā esse cōem cū pecoribus & iumētis? **Q**uā nā ē huius uitae suauitas? **Q**uā cōmoda: uel quā potius nō incōmoda: nō tristia: nō plena malorū oīa? **S**cio me eo tibi dolorē facere lōgiorē: q̄ i dicēdo sū lōgior. **V**erū cū uideo tui te **V**alerij: quē tāto desyderas opere ueluti sagittis assidue uulnerari: & eo qd̄ aī uulnere qd̄ dolore te cōficit: institui non antea finē dicēdi facere: q̄ ita te tibi restituerō: ut me mihi in luctu meo restitutū sentio. **N**ō possū inq; a dolore: nō possū a gemitu: nō possum a lachrymis cōtinere me: ut quē sup̄stitē atq; hāredē mihi fore op̄iabar: eū efferrī & sepeliri uiderim. **O** imit̄ atq; iniq; mors: quā filios piētissimos ab idulgētissimis parētib⁹ distrahis: ut q̄s imortalē ē oporteret: i ipso uitae limīe opprimas. **O** malorū oīm malū atrocissimū: tērimū: pessimū. **E**odē uideo nos reuolui **I**acobe **A**ntoni marcelle. **F**rustra me uideo praecepta eloquētiā didicisse: q̄ eo tibi

Iacob
Apostolus
Christus

Christus Iesus

FRANCISCI PHILELFI

- quod cupio: quodq; in te est: minus persuadeo: quo sum in suadē/
do cupiosior. **N**um tibi soli mortuus est filius? **A**n ignoras: quæ in
mūdo sunt: & mutabilia esse oīa & mortalia: **N**um putas singuli
bus statibusq; tuis rediturū ad te **V**aleriū: **V**is ne tibi licere: quod
sibi deus ipse nō patī: deus: ut **A**gathō inquit: infecta facere quæ
facta sunt: tamen si deo nihil est neq; præteritū neq; futurū: cui oīa
sūt præsentia. **A**udi obsecro: qbus uerbis **D**itys cōsolat **D**anaen.
Dytis
Danae **E**sse inferis curæ gemitus putas tuos?
Suspirijsq; tuis tibi reditum ire filium?
Quiesce: moneo: proximorū si mala
Respexeris: feras facilius considerans
In uincla quot laxant homines: quot patres
Orbi senescunt: quiq; regnantes opibus
E maximis lapsi nihil sunt: hæc tuo
Versanda sunt animo. ¶ **C**ōsiderandæ sunt inquā tibi aliorū car/
lamitates & ærumnæ. **E**t quod monebat **S**ocrates: incōmodū tuū
cū aliorū aduersis rebus cōferendū. **Q**uod si feceris: inuenies pfe/
cto longe tibi meliorē esse fortunā q̄ alijs multis qui habent for/
tunatissimi. **L**audat a nōnullis **A**ntimachus poeta: & id quidē nō
iniuria: q cū ex obitu **L**ydæ uxoris: quā unice amabat: dolorē in/
tolerabilē cōtraxisset: scripsit grauē elegātēq; elegiā noīe **L**ydæ:
quā p enūerationē illustriū mulierū quæ extremis cladibus sūt cō/
fectæ: seipsum cōsolatus ē. **E**t. **M. Tul. C**icero: cū filia mortē æquo
aīo ferre nō possēt: grauissimā ipse quoq; ea de re consolationē sibi
lucubrauit: ubi cū. **Q**u. **M**aximi illius & **M. C**atonis: tū aliorū pe/
ne innumerabiliū & græcorū & **R**omanorū patientiā atq; cōstātiā
in mediū referens: se sibi sua in causa patronū cōstituit: grauissimis
exemplis rōnibusq; ostēdens: dolorem oēm qui ex alicuius morte
suscipiat: & muliebrē esse & uanū: cū nihil sit malū iudicādū: quod
fit natura. **E**t cū oīa nobis dederit deus: nec sit quicq; prorsus qd̄
tanq; iure peculij nostrū dicere possimus: quid est qd̄ uel amissum
uel redditū tāto ægritudinis cruciatu nos torqueat? **P**rudenter igitur
& q̄uerissime in hāc sentētiā **S**imonides poeta locutus est.
Simonides
Homines parū possunt inania studia.
Breuiq; tempore labor ad laborem etiā.
Quod est inuitabile: imminet omnibus
Mors sæua: cuius & boni & mali parem
Partē recipiūt. ¶ **N**ec minus apte **E**uripides.
Euripides
Non solum enim pecunias minime proprias
Homines habent: sed prorsus humanū nihil
In omnibus itaq; dicere par est: ea gerimus.

Quæ sunt hominibus a deis: hæc cum uolunt
 Rursum auferunt. **C**ū igitur nihil nobis sit propriū: sed quicquid habemus: id deus nobis usui dedit: quid tam moleste tamque iniuste ferimus alienū reddere & restituere mutuati. Nullis hic meritis: nulli uirtuti parci. Alia est dei: alia hominum ratio. Diuinæ retributiōes multo nostris meritis sunt maiores. Verū eæ dei iudicio non nostro æstimandæ sūt. Dauid rex & sanctus & sapiens filius antea duobus amissis: altero incesto: altero parricida: quos etiam mortuos flauit ut improbos: amisit deinde tertium eumque paruulū: quē habebat charissimū: hūc quod diu sperarat seruari posse: nec destitit lachrymari & diuinū auxiliū orationibus assiduīs implorare: & ieiunijs uti & in cilicio iacere: ceteraque omnia facere: quibus dominus propitius redderet. Vbi uero ad se puerum euocauit deus: simul cum luctu lachrymis positus & surrexit de terra continuo ac lauit: & regio more unctus atque indutus deū adorauit eique gratias agēs refectus est cibo. Suis autem re miratibus: rēdite se recte uiuo infante ieiunasse plorasseque: quā arbitraret uitā dñm misereri posse: nec dubitandū eū qui posset mortuos suscitare: uitā etiā seruare posse: iam uero obita morte quid ieiunaret. Non enim si bi licere mortuū reducere exanimūque reuocare. Ego: inquit: ibo ad eū: ipse autem non reuertetur ad me. Et grauius quod de ille & demisse qui neque de diuino iudicio auderet queri: aut lachrymas fundere: praesertim cū sciret puero melius esse cōsultū: & desiderium suū spe alterius uitæ cōsolare. Quid enim exēpla gentiliū in mediū proferā: aut Horatij puluilli: aut Dionis Syracusani: aut Antigonis regis: aut Demosthenis oratoris: aut Periclis olympi: aut Xenophontis socratici: aut. Qu. Martij regis: aut eorum quos modo nominā: Telamōis: Anaxagoræ. Qu. Max. L. Pauli hamiliij. M. Catonis: Ciceronis: aliorumque hominū: qui filiorum obitu & forti tulerunt & inuicto animo: Satis tibi unus Dauid exēplo sit. Hūc nobis proponam: hūc imitemur. Quid frustra collachrymemur: quos recuperare non possumus: & quibus uita non erepta est sed cōmutata. At non potes non desiderare: quē ex te genueras: quē magis amabas quam teipsum. Sed uir sapiens nihil unquam desideret: quod sibi cōtingere posse desperet. Et ut frustra quod habuimus desideramus: ita frustra quod amissum est lugemus. Itaque parcēdū ē lachrymis: cōprimendus gemitus: agritudo animi leniēda: ne quē pietas flatu excitat: diffidētiā ascribat. Non enim mortuus est Valerius: sed uita trāsegit cōditionē: ut quā mortalis erat: factus sit immortalis. Ille nūc simul cum angelis: quorum simillimus creatus ē & gratia & pulchritudine & splendore: faciē dei uidet: uultuque reuelato sempiternā dñi gloriā ineffabilēque beatitudinē latus cōtemplat & gaudēs. Nūc perspicue cernit: quod certo sperarat cū esset in uita: sibi

ff. Regl. xij.

Horatius pul
uillus
Dion Syracu
sanus
Antigonus
Demosthenes
Pericles
Xenophon
Qu. Martius
rex
Telamon
Anaxagoras
Qu. Maxi.
Paulus hamili
lius
M. Cato
Cicero

FRANCISCI PHILELFI

**Septem ordi-
nes beatorū**

glia apud hūani generis redēptorē repositā esse mercedē: suūq; sibi
seruatū ab angelis habitaculū. **Nūc** p̄nti corāq; aspiciere ei licet or-
dines illos vij. qbus beatorū animi p̄isatiabilē laticia p̄fruūt. **Nā**
& eos cernit: q supata carne & domita: nullis sūt ei? illecebris deli-
niti: & itē eos qbus p̄ assiduitate & inocētia illud ē precii datū: ut
erroribus cūctis p̄turbatiōibusq; p̄stratis: ob quāq; reꝝ memoriā
flagitiosorū aī p̄ curāq; astus sollicitudinūq; ardores torquē pen-
niter īcessantq; cruciāt: trāqlla ipsi potiant securitate. **Eos** deinde
uidet: q ob legē seruata eo dei testīonio ītelligūt se munitos: ut ob
ea quā gesserūt ī uita: neq; iudiciū se oporteat neq; iudicij euentū for-
midare. **Tū** illos cōtēplāt: q & requiē suā ītelligere: & quā sibi futu-
ra sit glia uidere iā incipiūt: eoq; se leniētes solatio angelorūq; p̄a-
sidij s̄tupati: suis in habitaculū mira cū tranquillitate req̄sūt. **Dein-**
ceps eos intuet: q qm̄ ex hui⁹ corporei corruptibilisq; carcerē tene-
bris ac uinculū ī lucē libertatēq; uenerūt: & affluētissimā exultatōis
suauitatē habēt: & repromissam sibi hāreditatē possidēt. **Post** hos
aūt ī uisui offerunt: qbus qd̄ scriptū ē: demōstrabiē: quia uultus
eorū sicut sol īcipiat refulgere: & stellarū luminibus cōpari. **Demū**
uero ī eos figit intuitū: q sūma cū fiducia exultāt: certoq; cōfidūt &
intrepide gaudētes accelerāt eius uidere uultū: cui p̄ assiduā serui-
tutē obsequētis se prāstiterūt: & a q̄ p̄ inocētis memoriā cōsciētia
ītelligūt gl̄iosā & sempiternā minimi laboris sui se mercedē cōsecu-
turos. **Nūc** firmo fixoq; obtutu **Valerius** tuus aspicit: aspicit atq;
admirat splēdorē īmēsu & coruscā te illius uibrātis luminis: q dei
facies oēs illustrat & īcōprahēribili fulgore qdā irradiat. **Nūc** ille
reuelata facie totū robustus aspicit ac uidet: quē hic ex pte cogno-
scebat: ut puulus & ueluti p̄ speculū ī aenigmate: **Quid** ergo dole-
mus illū regnare cū christo: q p̄ breui curriculo uitā lōgā bñ agen-
do uixit atātē? **An** ignoram⁹ christi morte oēm mortuā ēē mortē?
Itaq; uiuit filius tuus: q obdormiuit ī christo: qui etiā ipse dixit in
euāgelio: **Nō** ē mortua filia tua: sed dormit. **Et** **Laçarus** a sōno nō
a morte: quā ppe diē erat pitura suscitatus ē. **Nō** de filiis inq; no-
bis dolēdū est: q bñ habēt: & pbeate: sed de nobis ipsis: q quotidie
obijcimur p̄turbationū uulneribus: & a qbus de uerbo etiā ocio-
so rō exiget. **Securus** nūc **Valerius** uiuit tēptationū oīm: iam nul-
lis pōt flagitijs sordidari: q̄rū uulnera simul cū morte p̄strauit ac
uicit. **Ille** nūc uictor ac triūphās nō eqs **Camilli** aut **Scipionū**: sed
p̄ijs uirtutū opibus: sed cōtinuis illis ac sctis orationibus qbus mi-
tē sibi dñm p̄pitiūq; reddiderat: decorā illā atq; māsuētā faciē suā:
& splēdidos oculos uerecūdūq; uultū ī te cōuertēs cū & dolēt mīse-
rē & laborātī assistit: tū ut bono aīo sis: hortat: qm̄ tibi iā sedē pa-

Aenigma

Laçarus

**Camillus
Scipiones**

ret: qua secū omni animi angore curaq; solut⁹: aternis ī gaudijs sis
 māsurus. Quid em̄ mortē accusemus: sine q̄ ad tātū foelicitatis bo-
 nū puenire nō dat^r. **An** potius cū ī ea tm̄ sit boni: reprāsentāda no-
 bis est: cū adhuc sumus in corpe: quid semp iacemus humi pstra-
 ti: **Surgamus** aliqñ ex hoc terrestri coeno: **Abducamus** aīam a sen-
 suū tenebris. **Mētis** lumina tollamus ad calū. **Surgite** eam⁹ hinc:
 prācepit dñs. **Euolemus** ad **Iesū**: exuti terrenis cūctis p̄motionib⁹ **Iesus**
 ac pēnis pietat⁹ induti. **Volētibus** bñfacere nihil est difficile. **Adest**
 deus imploratibus se: **Orāt⁹** exaudit: **Inuocātibus** prāsto ē. **Quid**
 affligimur quotidie inanibus desyderijs: quid capi patimur illece-
 brarū laqueis: quid ultro fallimur uisco libidinū: **Quid** sciētes ui-
 dentesq; dolosis uoluptatū insidijs irrātimur: **Efficiamus** a nobis
 tādē: efficiamus inanis cogitatus. **Fallacis** opiniōes lōgius ferri qd
 sinimus: **An** ignoramus q̄ magis nobis blādīr mūdus: eo maiorē
 de nobis uictoriā hostē illū imānē atq; formidabilē sperare: **Quæ**
 res multā fluūt ad uotū: sine aliq̄ demū ingēri malo finiri nō pñt.
 Itaq; laudat rex **Philippus** **Alexādri** pater: cui cū sub eodē tēpore
 tres grati & fortunati nūcī essent allati: & qd equestri quadrigay:
 cursu **Olympia** uicisset: & qd ab eius duce **Parmenione** eēnt **Dar**
 danī pugna superati: & qd uxor **Olympias** ei filiū peperisset: cōti
 nuo sublati in calū manibus: **O** fortuna inquit paruo me malo
 aliquo p tot tātisq; bonis afficito. **Verebat^r** em̄ uir prudētissimus:
 ne qd accidere saepe solet: post tot res lātas magnū aliqđ infortu-
 niū sequeret^r: sicuti certe demū secutū est. **Nā** quā **Attalū** perpetra-
 ti flagitiī poenā dare neglexit iniuste: iustissime ipse luit. **Scimus** em̄
Philippū ab adolescente **Pausania** interemptū. **Theramenēs** autē
 uir grauissimus ubi aedes in quibus una cum alijs familiaribus q̄
 plurimis cōenabat: funditus corruissent: ceterisq; obrutis atq; op-
 prāssis omnibus: solus ipse seruatus esset: ob idq; perinde ac foelix
 a cunctis extolleret^r: alta uoce exclamauit inquit: **O** fortuna ad
 quid igitur me referuas: **Nec** se suus fefellit metus. **Nam** nō mul-
 to post tempore triginta tyrannorū iussu ueneno intrepide abdu-
 cto perijt in carcere: quē acerbitalis casum eo patientius tulit: quo-
 niā se antea in omnē aduentū accinxerat. **Itaq;** ubi mortiferū ue-
 nenū illud auidētius ac tanq; sitibūdus hausisset: arridens deinde
 atq; iocabūdus: eiectū qd reliquū erat: e poculo hoc inqt pulchro
Critias ppino. **Nep̄** illi quē in se fuerat iniustissimū expertus: fal-
 so mortē est ominatus. **Critias** em̄ nō multo post eorundem iussu **Critias**
 tyrannorum morte mulētatus est. **Et** ita quod ei mortis poculum
Theramenēs modo prābiberat: idem deinceps ipse non minore **Theramenēs**
 appotus mensura absorbit. **Istiusmodi** uero humanarum rerum

FRANCISCI PHILELFI

**Paulus hami-
lius**

Perseus

Horoscopus

Valerius

M. cccc. liij.

Olympus

Mars

Mercurius

Saturnus

Iupiter

Quadratura

mutabilitatē atq; incōstātiā cogitās **Paulus** hamilius sibiq; san-
ctius nihil ducēs patriæ charitate: cū ob uictū **Perseū** macedoniæ
regē in maximo atq; clarissimo fœlicitatis suæ puētū metueret ne
quid mali reipublicæ imineret: deos precatus est ut siq; aduersi in
populū **Romanū** molirēt: id omne ī domū suā cōuerterēt. **Quare**
cū ex q̄ttuor filijs quos & bonitate formæ & splēdore indolis ha-
bebat egregios: duos antea adoptiōis iure in **Corneliā Fabiāq;** fa-
miliā trāstulisset: reliquos duos q̄ domi erāt: alterū annos q̄ttuor
decim natū: quanto ante triūphū die: alterū uero q̄ annū duodeci-
mū agēs in triūphali curru cōspectus fuerat: quāto itē post trium-
phū die amisit. **Cunq;** pcedētē sibi obuiā ppīm uideret: q̄ & eius
uicē misere doleret colligeretq; **Paulus** eadē oris uultusq; gravita-
te q̄ uti cōsueuerat semp: **Nūc** ait patriæ sum eq̄dē metu atq; peri-
culo liberatus: qm̄ successuū meorū inuidiā quā ī familiā meā for-
tuna euomuit: p oībus tulerim. **Contigit** em̄ mihi qd̄ optabā: ut
uos meū casum potius lugeatis: q̄ ego uestrū ingemiscam. **Nū** tibi
uideat talis tātusq; uir aut doluisse aut fudisse lachrymas: qd̄ uel in
opinato sibi quicq; tristius accidisse: uel immature in tāta rerū lati-
cia pueros duos quos reliquos habebat: intra dies tā paucos diē
obisse diceret: **Vt** est em̄ prudentis & magni uiri: oīa quæ accidere
possunt in uita: longe antea meditari seq; in oēm casum cōponere:
ita nihil ducere immaturū: qd̄ uel natura facit uel rō aliqua tēpesti-
uū. **Nā** qd̄ difficillimū scitu est: si quis diligēter obseruaret atq; per-
spiceret: horoscopium syderūq; eorū influxus: quæ nascēti **Valerio**
illuxerūt: intelligeres pfecto nihil mirabile accidisse qd̄ minus is
diu uixerit. **Vixit** em̄ quātū ei fuerat natura definitum. **Id** aut̄ quo
nā habeat mō ita ostendimus: **Valerius** tuus natus est eodē & an-
no & mense quo meū **Olympū** superius natū meminerā: **Iteq;** hic
ad tertiū idus apriles paulo ante solis ortū: **At** **Valerius** post solis
ortū circiter horā secundā ad octauū **Kl. Maias**. **Volūt** aut̄ astrolo-
gi: q̄ istiusmodi tpe natus sit: eius uitā diuturnā esse non posse: idq;
tū ex **Marte**: q̄ teneret secundā domū: tū ex **Mercurio** q̄ a **Saturno**
offensus domui præisset: cum **Mars** etiā ipse **Iouē**: q̄ fortunæ parti
dominare: in sua quadratura offenderet. **Huic** em̄ secundā domui
ipsiq; **Mercurio** sub quo **Valerius** dici natus: uis quædā intrinse-
cus atq; extrinsecus data est: sine qua uita esse nō pōt. **Quod** si ab
ea secunda domo **Mercurioq;** qui domui dominatur: uis qua ali-
mur inest in nobis: nō uideri debet absurdū si ex offensione & do-
mus & dñi antea quis moriat̄ q̄ pfectū rōnis usum attigerit. **Nec**
mihi quisq; obiciat uolūtātē diuinā primā esse causam & spha-
rā & motionū nihilq; fieri: quod nō de interiore intelligibiliq; au-

la summi imperatoris egrediat: cuius quidem uoluntas causa prima sit & bonæ & aduersæ ualitudinis uitæq; ac mortis: tū etiam præmiorū poenarūq; eodēq; modo & collati cuiusq; beneficij & relata gratiæ: eādēq; dei uoluntatē solā esse: unde omnia quæcūq; sunt: traxere ortū: cū ipsa æterna sit ortūq; nullum habuerit. **Qua** si mens diuina & cælū ipsum & uniuersum mundū minus creauerit eamq; naturā & potestatem infuderit: ut omnia certa ratione atq; ordine progressus faciant suos: & oriendo & occidēdo per uarias diuersasq; & causas & effectus nunc serius nunc citius: & tempestiue tamē omnia. **Quis** em̄ sane mentis ignorat omnia p̄ diuino arbitrio ac nutu & creata esse & cōstituta: nihilq; cuiq; uel accidere uel cōtingere quod aut dono eius aut permissione non fiat? **Id** autē ita esse ne **Homerus** quidē ignorauit. **Apud** illū em̄ **Achilles** **Priamū** interempti **Hectoris** corpus suppliciter flābiliterq; rogātem: hisce uerbis cōsolat: **Ah** miserāde senex: mala quæ tibi plurima pectus **Obsedere** tuum: nauis ut solus achiuas **Veneris**: atq; oculis huius te ostēdere corā **Pertuleris**: qui tot natis & talibus orbū **Te** modo reddiderim: mens est tibi ferrea prorsus. **At** nunc animo quibus angere: pelle dolores: **Hocq;** sed e solio: gemitus nil p̄fuit ullus. **Vt** statuere dei: miseris mortalibus ægra **Vita** datur: nullis tangunt numina curis. **Dolia** nāq; iacent in limine bina tonantis: **Diuisim** quæ dona boni tenere maliq;: **Iuppiter** hæc miscens tribuit quādoq; maligno: **Et** quādoq; probō: uerū cui tristitia dira **Sorte** dedit: cunctis temnēdū reddit & unū. **Quē** dolor in terrā stimulis agit acer amaris: **Quēq;** dei atq; homines nullo dignātur honore. **Quod** si bonorū malorūq; nostrorum uel naturæ ordo uel dei uoluntas est in causa: qui quicquid facit & recte facit & utiliter nobis: nihil est qđ ullus nobis casus acerbus uideri debeat. **Nam** is nouit solus: quid nobis aut cōducat: aut nō conducat. **Itaq;** monebat **Socrates**: aliud nihil a dijs immortalibus petendū esse: qđ ut bona tribuerent: qm̄ ijdē scirēt quid cuiq; expediret. **Sed** qm̄ iam satis mihi uideor ostendisse neq; nostra causa lugēdū esse: quod neq; liberalis sit neq; paterni neq; magni neq; amantis animi: nec etiā filiorū certe causa: qđ eos scilicet putemus uitæ suauitatem ac fructū obitu amisisse: cū hic nō modo nulla sit suauitas: sed incōmodorū atq; acerbitatū plena uideamus omnia. **Siquæ** reliquæ sunt: quærāe tāti mœroris causæ: **Eas** inuenio tris posse asferri: quod aut existimemus cū corporibus simul animos interire: aut mortē sine maximo intolerabiliq; dolore accidere nemini: aut ppter futura ī inferno supplicia. **Quid** si has causas quoq; nō mi-

Homerus
Achilles
Priamus
Hector

Socrates

Aliæ quot
sint lugendi
causæ

FRANCISCI PHILELFI

nore tu uictoriaq; infringam atq; prosterne: q̄ de duabus illis superioribus factum uides: Cessabisne tandem a luctu? Redibis ad te ipsum: Intelliges tibi mali nihil in Valerio accidisse: Nam futura illa supplicia quibus tandem horrenda sunt: bonis ne an flagitiosis? Non ignoramus id: quicquid est mali quo quidē aliud nulum neq; formidabilius esse potest neq; arduosius neq; maius: illud hominū culpæ perpetratisq; in uita sceleribus: nō morti ipsi: quæ malorū omniū finis est: dari oportere: Quinimo p̄pterea esse morti maiore gratiā habendā: quod culpam nō patiat̄ annorū accessione fieri grauiorē. Præterea quæ illi supplicia debent̄: qui non modo nulli se flagitio unq; fecit obnoxium: sed ita probitati studebat assidue: ut in eo absolutissima quædā uirtus nō minus natura diuinoq; afflatu: ut de Nympholeptis Theoleptisq; fabulatur: q̄ disciplina inesse exercitationeq; uidere? Adeo em̄ egregius ille puer erat in omnē uitæ partem pulcherrime institutus: tātaq; ingenij ad omnē bonitatis præstantiā acrimonia & splendore: ut uis quædā supra hominē in eū diuinitus uidere? infusa. Quid em̄ ad natalē: quid ad Horoscopū reuertamur? Nō em̄ dicam ea ratioe Valerij tuū ingenio fuisse & acri & graui & facili & excelso appetentisimoq; discendi: quod natus sit ascendente prima geminorū facie: quo tempore Mercurius esset in ariete: qui & a Marte feruorem & temperamentū a Saturno acciperet. Quāq; hæc omnia ut cætera quæq; ab deo sint: tamen quia minus nota sunt omnibus: nō contendā cū indoctis & pertinacibus: Sed illud affirmare non dubitabo nō potuisse Valerium ea & loqui & agere: nisi aliquid supra hominis ingenij diuinūq; habuisset. Quo factū est: ut diuino quoq; beneficio uix pueritiā ingressus: huius sit uitæ periculis liberatus: ne si diuturnior hic fuisset: sordibus peccatorū inquinaret̄. Perdifficile em̄ est eum demū a scabiē nō corripī: qui diutius utat̄ consuetudine scabiosorum. Quod si eos immania quædā manēt atrocissimæq; supplicia qui uixerunt flagitiose: quæ illi præmia non sunt p̄posita qui se totos uirtutū deoq; dederunt. Qui uero opinantur non fieri mortem sine grauisimo sensu doloris: ij maximo in errore uersant̄. Non em̄ mihi crede: ipsa mors cuiq; grauis est: sed mortis metus: qui omnis tollit̄ cū mors aduenerit. Hinc illud est grauisimi Diogenis dictū: qui interrogatus: an mors esset mala: quomō inquit mala: quā præsentē nō sentimus? Atq; metus ille uiuenti homini grauis est: cuius deprauata opinio malorū esse arbitrat̄ quod bonū sit. Nā nullū esse dolorē in morte: ratioe haud difficili assequamur: si quō illa fiat: nolimus ignorare. Eadē enim

Nympholepti

Theolepti

Horoscopus

Gemini

Mercurius

Aries

Mars

Saturnus

Diogenes

Quomodo sit
sonus & mors

mors uia nos corripit: q̄ somnus inuadit. **Nā** ut docet **Almazon**: **Almazon**
 sanguinis recessu i finitimas uenas fit somnus: qui si diffundat: ex-
 perfectionē inducit. **At** si omnino sanguis recesserit: cōtinuo mors
 cōseqū. **Si** recedēte igit̄ in uenas sanguine rapimur in somnū ne sen-
 tientes quidē: quid miremur si sanguine in locos suos nō redeun-
 te: quasi perpetuo somno occupati morimur? **Vt** em̄ morte in om-
 ne tēpus sensum amittimus: ita somno cōsopiti sentimus ad tēpus
 nihil. **Itaq̄** nō indocte inq̄t **Aristoteles**: somni stuporē uolēs ostē- **Aristoteles**
 dere: in dimidio uitæ fœlices nihilo præstare miseris hoībus: dimi-
 diū em̄ uitæ p̄ somno posuit. **Et** mortē nōnulli philosophi semp̄
 ternū esse somnū definierūt: ob id tm̄ illi errātes quod somnus ille
 nō est adeo sempiternus: ut finē nullū sit habitutus inq̄. **Resurgēt**
 em̄ hoīes: idq̄ nō solū nostra hoc ē christiana: sed gentiliū etiā phi- **Persæ**
 losophorū sentētia: corūq̄ persarū. **Futurū** em̄ persæ affirmant: ut
 reuiuiscant hoīes sintq̄ immortales. **Quod** si somnus sit secundū **Diogenes**
Diogenē **Apolloniātē**: qui ait: ubi omnino sāguis diffusus uenas
 implet: & cū aera qui in uenis continet̄ ad pectus impulerit atq̄
 in subiectā aliū: somnū fieri ac thoraca quē uocāt: reddi calidiorē:
 q̄ si tota uis aeriæ uenis defecerit: mortē effici: quid plus in mor- **Plato**
 te molestiæ sit q̄ in somno? **Sin** autē **Platonē** malimus sequi: som-
 nus fit remissione spūs sensitui elati ad sinciput: quo in loco princi-
 patus ponit̄. **Cū** uero sensituius spūs oīo remittit̄ atq̄ relaxat̄: tū
 mortē effici **Platonē** placet. **Quod** si ita esse cōcedimus: nō minorē
 esse gratiā morti habendam q̄ somno mihi uideor intelligere. **Hic**
At qui recte quidē **Homerus** somnū qui pfundissimus sit: anēū **Homerus**
 uocat & eūdē mortē fratrē. **Mortēq̄** ac somnū ob eā quā inter sese
 & generationē & similitudinē habēt: geminos dicit. **Itaq̄** **Dioge-** **Diogenes**
nes ille cynopeus: q cognomēto dictus est cyon: cū uahemētissime **Cyon**
 ægrotās laxaret̄ i somnū: & excitatus a medico iterrogaret̄ mole-
 stius ne q̄c̄q̄ pateret̄: respōdisse tradit̄: nihil. **Verū** frater sororē an-
 ticipat: hoc ē somn⁹ mortē. **At** **Paulus** ap̄lus: ut spūs s̄cti plenus: **Paulus apo-**
 ita null⁹ elegatiō? doctrinæ iops: cū cōsiderasset mortē quā noīa **lus**
 mus: id est sepationē animi a corpe: aliud nihil ēē q̄ dormitionē at
 q̄ somnū quēdā: uetuit de dormiētibus eē dolēdū. **Ita** em̄ monet
 credēdū esse eos q dormiūt: suscitātū iri: & postea q̄ soporē digesse-
 rit: fore ut cū s̄ctis uigilēt: atq̄ una cū angelis dicāt: **Gloria** i excel-
 sis deo: & i terra pax hoīb⁹ bonæ uolūtati. **In** terra em̄ & i hoc mor-
 tali coeno qd aliud ē: q̄ s̄cti oēs: q̄ sediti oēs: q̄ discordiæ: q̄ bella
 q̄ icēdia: q̄ uastatōes: q̄ cades: **Quos** i hoc uitæ salo & mētē & cor

FRANCISCI PHILELFI

poris fluctus nō patimur: Quib⁹ nō obijcitur naufragijs: Quo
 quis melior fuerit: eo se magis addicit inuidentiæ iaculis & mucro
 nibus: Tum feriant summos fulmina montis. Quid patriæ chari-
 tas Camillo profuit: quid Miltiadi: quid Themistocli: quid Ari-
 stidi: quid utriq; Africanor: Num de his omnibus triūphum age-
 re uictrici iuidiæ pudor fuit: Nōne inuidetiæ diritate periit Abel:
 Nō eadem Ioseph omni ludibrio innocentē obiecit: Nōne in hor-
 to delictiarum serpēs hominē eo ueneno infecit: cuius morte huma-
 nū genus mors corripuit: Nō etiam in cælo primus angelus eadē
 peste correptus: insidias suo tendere creatori est ausus: Quid ago
 pluribus in re perspicua: Vt em̃ patriarchas & prophetas: ut apo-
 stolos ac martyres conticeā: Iesum ipsum impij liuoris immanitas
 p̃ oēm sœuitiæ & sceleris cōtumeliā erubescēdæ affixit cruci. Quæ
 igitur superbia nostra fuerit: ut qui ad imaginē dei ac similitudinē
 creati sumus: meliore postulemus esse cōditione: q̃ se deus ipse uo-
 luerit: Nū imago id antecellat: cuius ē imago: Nū deus mori: et
 homo sit immortalis: Quod si Christus, p̃pter nos mori nō dubi-
 tauit: nū ipsi propter nos ipsos tam uahementer mortē horremus:
 An ignoramus mortē esse introductā, p̃pter hominis uitii: ut ea
 restitueret bonitate sua: quod uitæ malignitate perierat: Quid ar-
 rogantius: quid impudētius aut dici potest aut cogitari: q̃ cū scia-
 mus nos esse mortalis: immortalitatē appeteret: Quid em̃ id quasi
 priuatum nostrūq; lugeamus: quod omnibus esse cōmune: omni-
 bus esse præscriptū: quodq; nullo pacto uitari a nobis posse intelli-
 gamus: Nulli est odio nobis habenda mors: sed optāda potius cū
 sit malorū omniū finis quibus quotidie affligimur: & cū sepultu-
 ra uitiorū quæ sola corpus animūq; interimūt: tum uirtutū susci-
 ratio: quarū meritis in gloria uiuimus sempiterna. Itaq; rectissime
 dictum legimus: Moriaŕ anima mea in animis iustorū. Quid em̃
 molestiæ potest esse i morte: quā somni simillimā esse ostēdimus:
 Omnis aut animi cōtractio nō ex alio mortis icōmodo: q̃ ex solo
 metu perficiŕ. Itaq; aptissime de morte Arceſilaus locutus tradit
 cū diceret: solū hoc quod malum diciŕ ex alijs omnibus quæ pu-
 tant mala: nemini unq; præſens molestum fuit: sed absens atq; ex-
 pectatū affert ægritudinē. Tolle igit metū: malū omne sustuleris:
 Metuere aut mulieris est nō uiri: Et metuēda quidē ea sunt: quæ a
 natura maxime abhorrent. Sed ut morte nihil est magis secundū
 naturā: ita iustius certe nihil. Sola em̃ mors æqualis est omnibus:
 quæ neq; pauperes discernit: nec excipit locupletes: regesq; pari iu-
 re adit & subditos. Quod nisi corpus nobis fragile eŕt: cor lubricū

Camillus

Miltiades

Themistocles

Aristides

Africani

Abel

Ioseph

Iesus

Christus

Nūeri. xxiij.

Arceſilaus

animus imbecillus: nō modo mortē nō timeremus: sed miro potius desyderio eā appeteremus: Intelligeremus em̄ maximā nobis in morte positā esse utilitatē: cū uita hāc pernicioſa sit tota: & extremo obiecta discrimini. Quod **Paulus** apte significās: **Paulus** Mihi inquit uiuere **Christus** est & mori lucrū. **Nā** **Christū** esse intelligebat corporis mortē & spiritus uitā. Mors certe illa est optima: qua cū adhuc sumus in carne: peccato quidē morimur: deo autē uiuimus. **Il**la uero & horribilis & pessima: de qua scriptum legimus: **Dimitte** mortuos ut sepeliant mortuos suos. Istiusmodi em̄ morte: dū uiuit etiā corpus: animus ipse facinorū mole opprēssus moriet̄. **Hinc** illud est: **Anima** quæ peccat: ipsa moriet̄. **Qua** quidē morte quæ mors alia esse queat aut tristior aut amarior: nullā reperio. **Hac** em̄ mors illa est ob cuius horrēdā formidinē dictū audiuius: **Quarēt** homines mortē: & nō inuenient eā: quicq̃ frustra dicturi sunt mōtibz: **Cadite** super nos: & collibus operite nos. **Et** mors quidem: qua discessum animus facit a corpore: quāq̃ sua natura in maximis bonis habenda est: quod & maximis huius sæculi malis nos liberat: & ad maxima alterius uitæ bona nobis trāsitū præbet: danda tamē est opera curādūq̃ diligenter: ne nos imparatos offendant. **Nam** & salutifera medicorū pocula qui minus tempestiue & ut oportet obduxerit: ad perniciē sui corporis nō ad salutem obducit. **Et** gubernator quibus uentorū flatibus poterat modo se cūdis uti: fit quādoq̃ eius uel negligentia uel ignauia aduersos ut patiat̄. **Mors** em̄ nusq̃ longius a nobis abest: quæ per omnē uitæ cursum nos comitat̄: nobiscū pernoctat: nobiscum uigilat: nobis adhæret semper: & quicquid uel agimus uel dicimus uel animo uersamus: curiose obseruat. **Nec** est quod quicq̃ malit: q̃ pdesse nobis: modo animaduertit nos sui non obliuisci: monetq̃ exēplo totius uitæ: ut quotidie discamus mori: cū perspicue cognoscere liceat nullā esse uitæ partē: quæ diutius duret: quæ nobis etiā uolentibus petētibzq̃ nō se morti dedat. **Quē** em̄ reperiēs qui suo ætatis statu cōrentus uiuat: **Debilis** balbutiensq̃ infantia ꝑccitatē & lusionem pueritiæ cōcupiscit. **At** pueri adolescentiæ libidinem atq̃ amores adamant. **Hac** uero ætas iuueututis robur & gloriā admirat̄. **Iuuenes** autē grandioris ætatis: tū prudētiā: tum auctoritatem maxime omnium optāt. **Sed** illo ubi est peruentum: quis est quē sui nō poeniteat: cū intelligat sibi frustra esse omnia cōcupita: seq̃ uideat uel ignorantē singulis ætatibus uitæ suæ esse mortuū: nec ita mortuū ut ampli⁹ moriēdū nō sit: **Quo** fit ut in omnibus sit innata quādā mutatiōis finisq̃ appetitio. **Sola** mors ea nostrarū

Paulus
Phil. j.

Ezech. xv iij.

Apoel. vj.
Luc. xxiij.

FRANCISCI PHILELFI

actionū omnium ultima: quæ tãto nobis est horrore: & perturbatio
tionū omniū finis est: & cū malorū omniū cessatio: tū cōmigratio
ad quietē. **N**ā quid mortē absentē horremus: quæ præsens similis
lima est somni: **V**t em̄ somno sapius intercipimur ne aduertentes
quidem illū adesse neq; sentientes: ita etiā morimur sensu penitus
intercepto: eademq; facilitate mortē obimus: qua somno occupa-
mur. **P**lurimi uero interest: utrū nos illa paratos expectātisq; inue-
niat: an imparatos inter oscitātisq; offēdat. **E**adē em̄ quæ nobis
q; optime cupit fore: speculatur nostra omnia acutissime insidiā
q; siquid agat a nobis perperā. **E**t captato tempore uiribus omni-
bus impetū in nos facit: **N**ullasq; neq; rationes nec preces admit-
tens naturæ debitū exigit. **F**acitq; cōfestim: ut quod cōcretū fue-
rat secundū **E**picharmū: discernat: eoq; redeat: unde uenerat: ter-
ra in terrā: spiritus aut̄ fursum. **C**uiq; em̄ elemētōrū: quod erat ele-
mētale in corpore hūano: p sua reddiī portiōe: & hum^o humo &
aquæ humor & aeri flatus & igni uis ignea. **N**ā animus qui ē sub-
stantia incorruptibilis: incōmutabilis: sempiterna: qui uitā infun-
dit corpori qui uita est corporis: nō humi remanet natura sui: sed
ubi se a corporea cōcretionē secreuerit: moriē quidē corpus: ipse ue-
ro mortē nō recipit: sed relicto corpore: si nullis se carnis sordibus
inquinauerit: euolat altius: nusquāq; consistit donec eo puenerit
unde pfectus est: ad illum scilicet: qui ait: **Q**uid scis an nocte hac a
te tua anima reposcat? **N**on em̄ moriē animus una cum corpore:
sed ab eo repetitur: a quo usui datus est. **I**taq; nō interit: nō dissipa-
tur: nō deletur: sed ut inquit propheta: **I**n manibus dei est semper.
Eo autē cū peruenerit: quiescit tandē longioris suæ peregrinatio-
nis fructus uberrimos per omnē beatitudinis laticiam affecutus.
Cum tantū igiē in morte sit bonum: eaq; tanta serpat facilitate: ut
ne sentiat quidē: quid mors nobis timēda est: uel potius nō optan-
da? **A**udi etiā quæso: quibus uerbis **S**ocraten facit **P**lato uti apud
iudices: **N**ec mireris: qd̄ tã multa a græcis traduco. **N**on em̄ id a
me factū est: ppter eā orationis facilitatē: quā mihi in omni & scri-
bendi & dicēdi genere æque apud græcos atq; apud latinos prom-
ptu esse opinaris: sed ut ad latinos: quos habere potes ipse p mul-
tos græcis quoq; testibus additis nō sis psuasū difficilis. **S**ocratis
aut̄ uerba hæc sūt: ut memini: **T**imere em̄ mortē o iudices aliud ni-
hil est qd̄ existimare se esse sapientē: qui non sit. **V**ideē em̄ scire: qd̄
nescit: **N**ā nemo scit mortē. **H**æc aut̄ bonorū oīm est homini maxi-
mū: quā hoīes æque timēt: ac si certo norint esse maximū oīm ma-
lorū. **E**t recte quidem **S**ocrates. **Q**uid em̄ boni in se habet hæc uita

Epicharmus

Luc. xij.

Socrates
Plato

mortalis: **V**el quibus potius malis nō abūdat: **P**ermulta pfecto nobis in huiusce uitæ agitationibus ac fluctibus in oēm partē ob- eunda ferēdaq̃ sunt aīo cōstanti atq̃ inuictō: quæ sunt omni mor- tis acerbitate quā falso existimāt: lōge acerbiora: **Q**uā ni ita esset: nō tam multi fuissent: q̃ ut se ijs difficultatibus aut animi aut cor- poris soluerēt: uitæ mortē spōte atq̃ alacriter prætulerūt. **Q**uē em̃ inuenies: cui uni ad animi prætatiā cōmoda oīa & corporis & for- tunæ p uolūtate cōtigerint: **N**ō patī rō naturæ: deus ipse nō pa- tiē: ut bona simul omnia: quæ uulgo existimant: ita in unū aliquē uirū cōfluant: ut tanq̃ ppetua sint futura. **I**d qd̃ etiam **Helena** illa **H**omerica nō ignorans ita loquī.

Ast alias alij quisquis ualet omnia solus

Datq̃ bonūq̃ malūq̃ deus. **O**mnia inq̃ nobis & bona & ma- la: hoc ē cōmoda & incōmoda ab deo sunt: idq̃ semper ad nostrā utilitatē. **N**am uitium & peccatū: quod certe sua natura malū est: a deo esse nō potest. **I**taq̃ studēdū est: quod in nobis: positū puto: ut bonorū operū uerāq̃ pietatis simus studiosi. **Q**uæ uero aut ex- traria sunt aut a nostra potestate aliena: ea si aderunt: & modeste utamur & grauitē sin aberunt: non turbemur. **N**am ut breui ex- emplo **Vlyxes** monet apud **Homerum**.

Non uni dat cuncta deus: formosus ut idem

Sit simul & prudens ac multa laude disertus.

Qui specie caruit: deus hunc uenerabilis ornat

Viribus eloquij: quo fit: mirentur ut unum

Hunc alij suauis linguæ dulcedine capti:

Hic autem fidens orat: leniq̃ pudore

In coetus excellit agens: quē numinis instar

Suspiciunt: urbem quisquis petiere: loquentem

Ast alium formæ bonitas quem cominus æquat

Cælitibus: penitus defecit gratia linguæ.

Ut igit̃ naturæ atq̃ fortunæ cōmodis moderate utendū est & secū dū rationē: ita etiā incōmoda si qua sunt: animo infracto atq̃ ingē- ti toleranda sapientes iubent. **S**iquid igit̃ **V**alerij obitus tibi for- tassis incōmodat: debes tu sane id quicquid est incōmodi cū illi^o maximo cōmodo pensare. **I**lle em̃ ex huius sæculi tædiosa & pmo- lesta peregrinatiōe: ex hisce erroribus turbulentis in tranquillū illum & exoptatum beatitudinis portū beneficio mortis elatus est. **E**t mors quidē ipsa quæ stultis tātō habet odio: nō solū est na- turalis atq̃ necessaria: sed habēda ī bonis optatissimis. **N**ā si quic- quid ex cōtrarijs rebus cōstat: corruptibile est natura: cui mirum

Vlyxes
Homerus

FRANCISCI PHILELFI

uideri debet oportere hominē aliquando corrumpi: quoniā sit ex contrarijs cōcretus. **A**n ignoramus id esse necessario corruptibile: quod generabile sit naturā? **C**unq; homo naturaliter generet: necessario fieri: ut is secū dū naturam corrumpat. **P**raterea humani corporis elementa nō alius sunt speciei q̄ aliorum partes elemētorū: sed cū ea elementa quorū cōcretionē alia cōstant corpora: corruptionē admittant necessitate naturā: nunquid meliore sint priuilegio humani corporis elemēta? **E**lemētis autē corruptis hmōi: nō frustra ne corpora integra sint futura? **A**d hæc si natura ipsa quā dicimus a mente diuina & pducta est & cōstituta: sicuti certe est: quācūq; a natura sunt: nō bona esse non possunt. **F**luunt em̄ ab illo de quo scriptū est: **V**idit deus cuncta quæ fecerat & erant ualde bona. **N**ec em̄ naturā solū: sed etiā effectus omnis qui sunt secū dū naturā: ab deo ut a prima efficienti & uniuersali rerū omniū causa pductos esse: & theologi omnes philosophi q̄ affirmāt. **C**ū mors igit sit effectus adeo naturalis ut unus sit secū dū sapientissimum

Salomon

Homerus

Minerua

Salomonē hominis iumentorūq; interitus & æqua utriusq; cōditio: eam qui malam esse dicit: & naturā cōtradicit & deo. **N**ihil est inquā morte cōmunius. **A**nimāti parciē nulli. **N**emo est neq; fuit unq; tanta foelicitate: tāta gratia apud deum: cui moriendi ius detrectare licuerit. **Q**uā rei necessitate **H**omerus secum animo meditatū: ita **M**ineruam loquentem introducit.

Sed neq; calicolæ quem dilexere: tueri

Aequa morte queunt: ubi pernicioſa trahentis

Sors rapuit læti. **E**t ne id quidem absurdum.

Num inquā qui sibi non pepercit: quo nos ab æterna morte recuperaret: nos patiatū ppter nos ipsos sæculi mortis immunes: sine qua ad sempiternā uitā ire nō licet? **Q**uod si animalia uniuersa in euitabili quadā naturæ lege morti sunt adiudicata: quid ipsi frustra atq; inutiliter naturali iudicio aduersemur? præsertim cū uix ullum sit animal homine imbecillius: **V**el **H**omeri snia: qui ait:

Nil magis est hominis natura infirmus omni

E numero: spirant quæcūq; animalia terris

Ac serpunt. **S**i em̄ uelimus nostri corporis naturā cum cæterorū singillatim animalium natura cōferre: inueniamus multo nos & pluribus & maioribus subiectos incōmodis q̄ aliud ullū animal.

Vlyxes Sophocles

Itaq; nō incōgrue **V**lyxes ille **S**ophocleus id cōsiderās ita loquit.

Quicūq; uitam uiuimus: aliud nihil

Quod simulacrum aut inanis umbra nos sumus.

Recte sane hominē simulacrum **S**ophocles atq; umbrā uocat: rē

sane & uanā & cōtemnēdā. Hunc autē ppe modum secutus **Horatius** **Flaccus** inquit: Puluis & umbra sumus. Sed longe id aptius & apertius **Pindarius** expressit.

Quid autem est ullus: quid nullus?

Umbra somniū homo. Nam cū umbra debilius nihil sit: quale sit umbra somniū: nō est intellectu difficile. Vnde igit tanta sit nobis animi elatio: nescio: ut qui cāteris animātibus sumus fragiliores: soli uelimus ex omnibus detrectare ius mortis: quā ut natura rationeq; debet: ita necessario cōmunis est omnibus. Quod si intelli-

geremus: quātū inest in ea boni: nunq̃ adeo nobis essemus aduersi atq; inimici. Quā em̃ imprudentia nostra est: ut ignoremus ad finē omnia referri oportere: finem uero ut bonū appetit. **Finis** autē uitae huius q̃ mors alius est nullus. Qd̃ si summum bonū & finis ultimus cōuertunt: mortē habendā esse in ratione foelicitatis qui negarit: quā sit foelicitatis ratio nō intelligit. Simul em̃ cum mor-

te & uita & hūana omnis finit actio. Itaq; recte **Croesus** & sapiēter monuit **Solon**: huiusmodi finē expectare oportere: & tū demū de humana foelicitate iudicare. Nōne prāterea scriptum est: Ante

mortem nō laudaueris quēq;: Mors em̃ & finis est & testimoniū anteaetā uitae. Tum demū suo officio functus est gubernator: cū nauim deduxit in portū. Nec orator laudem meruit: nisi persuaserit. Nec medicus: nisi sanauerit. Et miles absolutā stipendiū mercedem nō recipit nisi hostem superauerit. Et imperator cōfecto bello laurea decoratur. In ea secessione: quā animus facit a corpore: ipse quidem molestia omni sollicitudineq; absoluit at corpus resoluitur. Quo fit: ut animus ita absolutus incredibili gaudio perfundatur. Corpus autē resolutum in terram cū nihil sentit: mali omnino patiat̃ nihil. At mors est humanā huius uitae priuatio. Argute qu-

dem obijcitur & subtiliter. Priuamur em̃ mortis beneficio quotidianis curis diurnisq; & nocturnis angoribus. Priuamur inq; priuamur ijs cunctis perturbationibus: quā tanq̃ efferata quādam & immanes truculentissimāq; belluā animum corpusq; cōficiūt.

Quē em̃ mihi excipies: qui minus sit: aut ad sollicitudines anxius: aut ad labores desidiosus: aut pcliuis ad uoluptates? Quid tāti facimus hāc uitā: in qua nulla est securitas: nulla trāquillitas: nulla quies? Ad quas em̃ cupiditates nō incēdūt nostros animos: nō inflammāt ardentissimā facies corporis? An prāterit unquā dies integer sine aliqua uel corporis uel animi saltē offensiōe? Nōne in rebus etiā lētissimis tristitia ne interueniāt: nobis timēda occurrūt adeo ut metus ipse magis etiam nos affligat: q̃ quod perinde atq;

Horatius **Flaccus**
Pindarus

Croesus
Solon
Ecclesiasti. xj.

FRANCISCI PHILELFI

miserrimū timuimus cū aduenerit: Nū secundæ res quas opina-
 mur maiori nobis sunt uoluptati q̃ dolori aduersæ. Quod si eti-
 am bona quæ existimant sine angore nō sunt: quid in uita sit bo-
 ni: nō intelligo. Nō nasci longe optimū: inquit Salomō: Et id qui-
 dē multo melius q̃ Silenus. Is em̃ cōprehēsus: ut est apud Crāto-
 ra: monuit Midā regē: uitā hanc esse cruciatū: & a principio usq̃ or-
 tum hoīs infortuniū esse maximū. Et Iob uir ille sanctissimus diu
 antea ait: Benedictio morituri ueniat in me. Sciebat em̃ id humi-
 tener ac sepulchri latebris occlusum resolui in terrā: qđ non secus
 morti qđ uitio esset obnoxium: Illud uero qđ uirtutē disciplināq̃
 appeteret: qđ summi boni deiq̃ esset studiosum: altius euolare:
 eiq̃ adhærere: ad cuius imaginē est creatū: unde uitæ accepit spiri-
 tū: & in animā uiuentē factū est. Itaq̃ iure aliqñ dicere consuevit:
 Pereat dies illa in qua natus sum. Satis em̃ ostendebat: quātū bo-
 ni esset in morte: cū dies natalis sui ut periret optabat. Nā ut nata-
 lis initū est incōmodorū atq̃ malorum omniū: ita etiā mors trās-
 itum nobis præbet ad bonorum omniū sempiternā possessionem.
 Cuius rei desyderio & Hieremias se generatū esse deplorat: & rex
 Dauid petebat a dño: ut notū sibi faceret finē suū & numerū dierū
 suorum. Quod neuter certe fecisset: nisi mortē ut egregiū quoddā
 bonū optasset. Quātū præterea sit bonū in morte: nō modo patri-
 archæ & pphetæ ac ceteri sancti uiri: sed is etiā qui gentiū dñj sunt
 habiti: iussu ueri omnipotentisq̃ dei delucide ostenderunt. Cleo-
 bis & Biton fratresq̃ & Argiui: qm̃ pro iumentis iugo colla subdi-
 dere: matrēq̃ curru insidētem ad templū Iunonis usq̃: qđ stadjs
 quinq̃ & quadraginta distabat ab Argis: mira pietate traxerūt:
 pro summo tantæ bonitatis præmio: ut est apud Herodotū: a nu-
 mine morte donati sunt. Idemq̃ boni inter dormiendū cōtigit: cū
 Agamede & Trophonio: quoniā pulcherrimū Delphis templum
 Apollini sunt fabricati: tum etiā Pindaro: cum quid esset homini
 optimū: ab Apollinis oraculo quæsisset. Nam nō multū post tem-
 pus in Gymnasio cū esset relaxatusq̃ in somnum: caput in dilēctis-
 simi pueri sinum posuisset: suauissime diem obiit. Sed quid pluri-
 bus gentilitatis delyramenta cōfector: cū ratione nō obscura mor-
 tis bonū probari queat. Illud pprie ueroq̃ bonum & dicimus &
 tenemus: quod ad animi pertinet dignitatem. Quod autē animo
 detrimentum nō affert: id malū certenō est. Sed cum mors nullū
 afferat animo detrimentum: malū esse nō potest. Quod uero ma-
 lum nō est: id bonū esse patet. Quid ergo uel nostram uel nostro-
 rum mortem adeo ægre ferimus: quæ tātum continet in se bonū:

Salomon

Silenus

Crantor

Mida

Iob. xxix.

Iob. iij.

Hieremias

Dauid

Cleobis

Biton

Iuno

Argi

Herodotus

Agamedes

Trophonius

Delphi

Apollo

Pindarus

ut sine illa esse beati nullo pacto possimus: **Q**uare cum ostenderimus mortem esse & cōmunem & naturalem & necessariam & omnibus debitam: eādēq; habere rationē finis: qui nō bonus esse nō potest: & tanta præterea facilitate irrepere: ut uix a somno suauissimō quicq; differat: quid est quod eam nobis lugendā existimemus? quā sola nos liberat omni turbido corporis motu: seq; nobis tutissimam ducem præstat: qui ex his tenebris excedamus in lucem illā: quā & uniuersum mundū illuminat: & ex hominū corde caliginē omnē efficit: **N**um forsitan ignoramus mortē ipsam: quid sit? **N**ec aliud quicquā nos magis torquet: q̄ ipsius noīis significatū: cum uulgo affirmant iccirco mortem esse nominatam: quod mordeat. **M**ordere autem esse atrocium & immanium belluarū: quasi culices quoq; & muscas & pulices mordere non dicamus: quasi culices etiam nomina sint uel a natura uel a sapientibus indita: & non plura opinio sæpe uulgi ac uoluntas q̄ ulla exquisita ratio inuenerit. **A**tego nō a mordendo mortem deduci arbitror: sed a græconomine quod est *μóρος*: moros: quod sortem mortemq; significat: unde & morior & mortem descendere quis ambigat? *μóρος*: moros: aut a *μέρειν*: merin: descendit: q̄ uerbo pariri ac separare significat. **N**ā quid aliud est mors: q̄ quod modo dicebam: animi a corpore separatio: naturæ scilicet incōmutabilis atq; immortalis a natura mutabili & mortali: **N**um sumus obliti quicquid culpæ obnoxium est: id etiā morti deberi? **S**i ppter **A**dā sumus omnes in culpa: omnes propter **A**dā debemur morti. **S**i debitum igitur est mortis: decoctores indubitato futuri simus: ubi impatientius feramus mortis solutionem. **D**ebet em̄ finis cōuenire principio. **E**t quo pacto possimus p charitate patria pectus offere obuiā morti: si aliorū obitū tanto luctu: tāto mœrore psequi mur? **Q**uod em̄ accepimus: qui p patria mortē appetiuere: quod certe nunq; fecissent: si tātū in morte doloris: tātū mali posuissent. **A**n pluris fortasse patria nobis faciūda sit q̄ natura: q̄ deus? **N**ū quod dies tandem obliterabit: id non ratio prius leniat? **A**n malimus eorum quorum mortem acerbē ferimus: memoriā obliuisci q̄ per consolationis remedia tueri: ut quorum recordatio uoluptate debet: afficiat animū ægritudines? **S**i rursus effusior: si immoderātū gaudiū uitio datur: nū luctus: num lachrymarū nimietatem laudemus? **Q**uid quod perturbationū omniū ægritudinem esse pessimā grauissimi philosophi tradiderūt? **P**aucosne iuenias: quos nimius animi dolos alios ad insaniā: alios ad laqueū: alios ad ferū impulerit: ut quē mœrorem ferre nō possent: ab eo se morte uē-

μóρος
Moros
μέρειν
Merin

Adā

FRANCISCI PHILELFI

Niobe dicarent: **Prætereo** **Nioben**: quæ nimio luctu sensum amisit. **Arte**
Artemisia missa conticeo: quæ ob uiri **Mausoli** obitum in assiduis lachrymis
Mausolus & eiulatu cōtabuit. **Quid** **Phyllin** illā **Demophōtis**. **Quid** **Aiacē**
Phyllis **Telamonii** cōmemorē. **Quid**. **M. Catonem**. **Quid**. **M. Brutum**.
Demophon **Quid**. **M. Othonem** cæsarem. **Quid** alios pene infinitos in me-
Aiax diu referā: **Romanorū** & **Græcorū** historiæ amentiu hominū ple-
M. Cato nā sunt: qui sibi ppter ea mortē asciuerūt: qm̄ patientiā nō didice-
M. Brutus rant. Itaq̄ dū animorū magnitudinis se laudatum iri iudicassent:
M. Otho sunt a sapientibus uiris omnibus mollissimi iuxta atq̄ sup̄bissimi
iudicati. **Nam** quē animū ueluti deposuit apud nos deus: hūc de-
bemus reddere non abijcere: ne collatū beneficiū uideamur male-
ficij loco ducere. **Quæcunq̄** ab deo sunt: ea omnia bona sunt: sine
illo autē boni esse nihil cuiq̄ potest. **Vt** mors igit̄ optanda: ita mini-
me anteuerenda: quin opera danda est: ut nos uigilantis semper
accinctosq̄ inueniat. **Quod** si fecerimus: de animi sede nunq̄ neq̄
desiciemur: neq̄ mouebimur. **Et** nō modo interitū animi: quē in-
docti nōnulli falso opinā: sed ne dolorem quidē corporis in mor-
te qui nullus est omnino formidabimus. **Nam** uiuere animū post
dissolutionē corporis ac per sese cōsistere: pōt tripliciter demonstrari:
Et primum quidē quadā naturæ ui- tum rōne: demū uero diuina
iusticia. **Et** immortalitatem sane animorū satis nobis p̄bare debet
ipsa natura: si alia etiā nulla ratio: quæ sunt fere infinite: posset ad-
duci. **Videm⁹** em̄ nullā esse omnino nationē neq̄ fuisse unq̄: quæ
nō gerat diligentē curā mortuorū uarijs officiorū & generibus &
ritibus eorū animos p̄sequēs: qđ certe nemo faceret: si ea putaret
ad uita defunctos nihil pertinere. **Ad** quod omnes gentes cōmu-
niter sentiunt: id quadā naturæ lege fieri uidef. **Quem** quidem po-
pulorū omniū de animorū immortalitate cōsensum: ij oēs qui ha-
biti sunt animo altissimo acerrimoq̄ ingenio: maiore immodum
cōfirmarūt. **Quis** em̄ uir magnus ac sapiens mori ultro uoluisset:
si animū una cū corpore moriturum esset arbitrat⁹. **Num** se præ-
cipitasset in æternam **Empedocles** sine spe magna immortalitatis: **Si**
falsum esse **Theombrotus** putasset: quod de animorū immortali-
te apud **Platonē** legerat: nūq̄ se de muro præcipitē dedisset: quo il-
lam assequerē. **Quæ** tanta cupido gloriæ **Curtiū**: quæ tanta pa-
trix charitas in illū terræ hiatum potuisset immergere: si totum se
periturū morte credidisset: **Idē** de **Codro** rege. **Idem** de **Philenis**.
Idē de tribus deinceps **Detijs**. **Idē** est de alijs q̄ plurimis existimā-
dū: qui prudētia & uirtute plurimū claruerūt. **Ex** quibus rebus co-
gnosci pōt: animū nō modo nō interire cū corpore: sed ab ei⁹ uincu-

Animū uiue-
 re post mortē
 tripliciter p̄ba-
 Prima proba-
 tio.

Aetna
Empedocles
Theombrot⁹
Curtius

Codrus
Phileni
Decij tres

lis solutū lōge eē meliore statu uitæ. Itaq; recte inqt **Phocyllides**. **Phocyllides**
Vita brevis nobis: ad tempus uiuimus omnes.
Ast animus mortem seniumq; ignorat: & idem
Viuat æternū. Nec illa ineptius dicta ab eodē **Phocyllide** legim⁹. **Phocyllide**
Nāq; manent animi mortali in corpore mortis
Expertes: homini concessus spiritus usu:
Est imago dei ¶ **Q**uod si ui naturæ prisci illi gētiles p̄ quas dā uelut
 ti cōiecturas perq; nocturna atq; diuturna uisa aiōrū immortalitatē
 assequēbant: quid nobis faciūdū est: quib⁹ renatis in **Christo** **Iesu**
 omnis caligo inscitia e mentibus debet esse sublata: **Homerica** **ῥέκυομαρ**
 la necati hoīs diuinatio: que uocat̄ **ῥέκυομαρτία**: **Necyomātia**: **τία**
 quid aliud tota demonstrat q̄ animos esse immortalis: **Et homi**
 nē aliud nihil esse q̄ animū ipsum inquit. **Necyomātia**
Tiresiasq; anima sceptroq; ornatus & auro **Tiresias**
Venit. ¶ **D**edita em̄ opera cū anima in fœmineo genere usus esset
 poeta sapientissimus: ad masculinū trāsiuit genus: ut ostēderet ani **Homerus**
 mā esse **Tiresiam**. Itaq; omniū primus **Homerus** fuisse legi ex gē
 tilibus: qui hominis corpus carcerē nominarit: hoc est **δέμας**: de **δέμας**
 mas: ut doceret solā esse mortē: quæ hominis animū corp oreo **Demas**
 carcere atq; nexu liberat. Animū uero a corpore separatū & uige **Homerus**
 re & sapere meminisseq; ac uelle. Quā quidē sententiā **Homerus** se **Patroclus**
 cutus ita **Patroclum** in somnis facit loqui perite **Ad Achillen**. **Achilles**
Num dormis oblite mei: nunc negligis orbem
Luce: modo uiuum quē sic curaueris ante:
Me sepeli propere: quo inferni **Dytis** **Achille**
Transuehar ad portas: animi nam me eminus arcent
Exincti populi secū tranare uetantes
En uagor: & frustra manes peto: porrigē dextram:
Implo: nec em̄ retro me annare potestas
Post ignis fortem: nec uiui longius acti
Afoctis sessum: nos consultabimus ambo.
Sed me quæ genuit: fors dura absorbit olim.
Et te fata eadem **Troia** sub mœnibus alma
O superis forma similis stant certa perite ¶ **N**ū hæc finisset unq;
 antiquissimus ille diuinusq; poeta: nisi firmissimis rationibus cō
 pertū habuisset animos hominū cū discessum fecissent a corpore:
 per sese consistere nullaq; tangi mortis suspitione: **Et ut reliquos**
 poetas missos faciā: audiamus **Euripiden**: qui **Anaxagora** docto
 re est usus. **Apud** hunc em̄ hæc loquit̄ **Polydorus**.
Adsum relictis promptuarijs latebris

FRANCISCI PHILELFI

Portisq̃ tenebrarum: colitur ubi deum
Aregia procul erebus: cyſſeide
Polydorus **H**ecuba natus ac **P**riamo patre:
Qui urbem periculum cum teneret argolici
Martis: ruinam ueritus ad **T**hracis hospitam
Polymestoris me clanculum misit domum.
Is cherrhonesiam optimam glebam serens
Populum ferocem ui regit: mecum simul
Multum dat auri pater: ut esset filijs
Quo uiuerent: satis superstitibus suis.
Atqui priamidum quoniam erā natu minimus.
Me misit extra genitor: arma nam iuueni
Hastamq̃ ferre nō potis eram brachio.
Dum **T**roia rectis mœnibus: dum turribus
Infracta staret: dum meus frater feri
Hector secundis utitur belli uicibus
Paternalis hospes me quasi quem surculum
Alebat augens miserum: at ubi patria perijt
Hectorq̃ frater: & patris lares penitus
Cecidere. **P**yrri & ipse procubuit manu
Iugulatus impij pater ad aram deæ:
Occidit auri gratia me hospes miserum:
Corpusq̃ pelago tradidit: quo aurum domi
Haberet ipse: iaceo nunc in littoribus
Nunc in salo ponti sine sepulchro & flatribus
Que plurimis uorticibus actus fluctuum
Nunc corpore relicto feror matrem ob hecubam.
Iam tertium pendens diem: quantum mea
In cherrhonesio solo ex troia ueniens.
Adest misera parens: quietem danai agunt
In littore omnes huius agri theici
Cum nauibus simul suis: nam peleo
Satis parente super suo uisus tumulo.
Omnis **A**chilles copias classis **D**anae.
Quæ palmulas domū maritimas dirigunt
Remorať unus uictimam suo dari.
Ac pramium **P**olyxenam tumulo petens
Meam sororem cōsecuturus quidem.
Nec em̃ ab amicis nō feret quē petit iugulum
Fatum sororem cogit hœc die perimi

dam defuncti patris cautione plata: qđ filio nesciente a patre iam fuerat p̄solutū: cōtristari homo grauissime cōcepit atq; mirari: qđ ei pater moriens nō dixerit quid deberet: cum fecisset etiā testamētum. **Tū** ei nimis anxio: apparuit idem pater eius in somnis: & ubi esset recautū: quo illa solutio uacuata fuerat: indicauit. **Quo** inuēto iuuenis atq; monstrato: nō modo falsi debiti calumniā p̄pulsauit: sed etiā paternū recepit chirographum: qđ pater nō receperat qñ est pecunia p̄soluta. **Hic** igiē putat animā hois curā gessisse p̄ filio: & ad eū uenisse dormientē: ut docēs qđ ignorabat: a magna eū molestia liberaret. **Ambigendū** ne est cuiq; animos hominum esse immortalis: ubi a corpore se diremerit: cū perspicue intueri liceat eis uiuos etiā esse curā. **Sed** audi deinceps magis admirandū: qđ sequit̄. **Sed** eodē ferme tēpore quo audiuius id: nobis apud

Mediolanum **Mediolanū** cōstitutis: **Carthaginis** **Rhetor** **Eulogius**: qui me⁹ in eadē arte discipulus fuit: sicut ipse mihi posteaq; in **Africā** reme-
Carthago auimus retulit: **Cum** **Rhetoricos** **Ciceronis** libros discipulis suis traderet: recensens lectionē quā postridie fuerat traditurus: quēdā locū offendit obscurū: quo nō intellecto uix potuit dormire sollicitus. **Qua** nocte somnianti: ego illi quod nō intelligebat: exposui: immo nō ego sed imago mea nesciēte me: & tā longe trās mare aliquid aliud siue agēte siue somniantē: & nihil de illius dubijs omnino curante. **Quomodo** fiant ista: nescio: sed quomolibet fiant: cur nō eodē modo fieri credimus: ut in somnis quisq; uideat mortuū: quo fit ut uideat: & uiuum ambobus utiq; nescientibus neq; curatibus: quis uel ubi uel qñ quorundā imagines somniet. **An** fortas-

Augustinus sis cuipiā minus locuples testis uideri debet **Aurelius** **Augustinus** & episcopus & tanta sapientia uir: qđ nō quā ipse fortasse p̄multa in se esset expert⁹: prae uerecūdia narrare noluerit: sed aliena retulerit: **At** non ea p̄fecto narrasset uir grauissimus: nisi uera esse certo didicisset. **Verū** audiamus præsbyterū **Hieronymū** uirū ut trium linguarū eruditissimū: ita ueritate & sanctimonia nemini imparē.

Hietonymus **Is** em̄ in ijs quā ad **Eustochiū**: & ad reliquas uirgines scribit de regula uiuēdi in monasterio: ita inquit: **Expert**o itaq; seni deuota cōsulentī credite filiā. **Si** semel gustatis: qđ dulcis est dñs: ad quē accedentes poteritis ab eo illud audire: uenite: & ostendā uobis omne bonū. **Et** tūc ostēdet uobis talia: qualia non nisi assueta mentes norunt. **Scio** quid charissimā. **Nā** ut insipientiam loquar: ego homūculus sic abiectus: sic uilis ī domo dñi adhuc uiuēs in corpe: angelorū choris saepe interfui: de corporeis p̄ hebdomadas nihil senties: diuinā uisionis intuitu post multorū saepe dierū spatia præs-

Mediolanum
Carthago
Cicero

Augustinus
Hietonymus
Eustochium

futurorū. **C**orpori redditus flābam: quid sic manēs fœlicitatis habebā: quid inenarrabilis delectationis sentiebam: testis est ipsa trinitas: quā cernebā: nescio quo intuitu: testes sunt & ipsi beati spiritus qui aderant: testis est & conscientia mea quibus bonis ipse fruebar: quot & qualia nescit, pferre mollicies corporis mei. **N**on potest ad tantā cōtēplationis dulcedinē cor sēcularibus plenū negocijs peruenire. **H**æc ab Hieronymo scripta sunt. **Q**uā uero uas electionis **P**aulus apostolus de se scripserit: nō sūt uisa mihi prætereūda. **N**am & auctoritate scribentis & rei magnitudine sunt auditu dignissima. **S**i gloriari inquit: oportet: nō expedit quidem. **V**eniā autē ad uisiones & reuelationes domini. **S**cio hominē in christo ante annos. xiiij. siue in corpore siue extra corpus nescio: deus scit: raptum huiusmodi usq; ad tertiū cælum. **E**t scio hūmōi hominē siue in corpore siue extra corpus nescio: deus scit: qm̄ raptus in paradysum: & audiuit arcana uerba: quæ nō licet homini loqui. **S**i uiuentium adhuc in corporibus animi nō per uisa quædā allata extrinsecus quæ a græcis uocāt φαντάσματα: **P**hāasmata: sed sui ipsorum ui atq; natura siue ad breuissimū tēporis punctū ab illo fuerint a corporibus separati atq; iisdem redditi: qui uerbo & **L**açarum suscitauit & puellā: siue a sensibus abducti atq; altius eleuati ea lumine mentis perspexerint: quæ oculo corporeo uidere non licet: si uiuētū inq; animi possunt sine ullis corporis adminiculis permulta scire atq; cognoscere quæ sunt ab omni sensu corporis aliena: quid dubitemus & animos esse immortalis: & tum demū frui suæ immortalitatis bono: cū a se omnino abdicarint corporeū omne impedimentū. **S**ed hæc horūq; similia: si cui fortasse uideant antiq̄iora: exemplis item duobus tēpestatis nostræ cōtēti simus. **G**abriel cōdelmarius: qui postea **E**ugenius nominatus: summa cū dignitate & gloria **R**omano pontificatui præsuit: cū uāhementius agrotaret: essetq; de eius salute a medicis omnibus desperatū: illi iam de morte nō tam sollicito q̄ nihil certius expectāti: & **P**etrus & **P**aulus apostoli duo apparuerūt in somnis: utq; bono animo esset: hortati sūt. **N**ā & bonā ualitudinē ei redditā eē: & ppe diē fore: ut summus pōtifex crearet. **Q**uod quidem utrunq; secutū est. **N**am tū simul cū somno illū reliquit febris: tū nō multo post cum **M**artinus **C**olumna prudentissimus ille & amplissimus pontifex q̄ fortunatissime & cū mirifico ecclesiæ **R**omanæ incremento uitā finisset: pontificatui ipse præsfectus est. **A**t **N**icolaus quintus optimus ille & eruditissimus plane uir: in cuius munificētissimi patris obitu: docti omnes ingenioq; præsntes extremū naufragiū passi

Paulus ap̄lus

ij. **C**or. xij.

φαντάσματα
Τὰ
Phantasmata
Laçarum

Gabriel cōdel
marius
Eugenius

Petrus
Paulus

Martinus co/
lumna
Nicolaus
quintus

FRANCISCI PHILELFI

Nicolaus cardinalis sunt: Cū **Nicolai** albergati sapiētis imprimis & sancti uiri: **Cardi-**
Thomas nalis **Bononiēsis** obitum molestius ferret: hunc tandē per somnū
ad se uenire existimauit: & ita anxium appellare: **Thoma** fili quid
diutius gemis: **Quid** adeo te affligis: **Pone** lachrymas: & te collige:
Nobis em̄ bene est benignitate **Iesu**. Itaq; surge atq; accingere. **Ad**
Petrus ap̄lus breue em̄ tempus graue tibi subeundū est munus **Petri** gubernan-
dæ nauiculæ. Quā quidē somni uisionē haud ille dissimulāter præ-
se tulit. Nam cū alijs nōnullis familiaribus: tū etiā mihi cum hac
iter faceret **Germaniā** petens ab **Eugenio** legatus: cum inter loquē-
Germania dum in sermonē incidissemus de mansuetudine & grauitate **Nico-**
Eugenius lai cardinalis: id omne somnū coram ueluti iocabundus retulit:
Philelfus Subdidit em̄ cū hoc euenerit: **Philelfe** mi fructū recipies ueteris no-
Aeneas Silui- stræ consuetudinis. Cūq; intra alpes eodem itinere obuiam habu-
us isset **Aeneam** siluium integerrimū & eloquentissimū episcopū **Tri-**
Frederic⁹ rex gestinum: qui a **Frederico** austrio: **Romanorum** rege orator uenie-
Philipp⁹ dux bat ad **Philippū** **Mariam** inelytum **Mediolanensiu** ducem: simul
q; uterq; uesp̄ri diuertissent in quandā cauponulam: & **Aeneas**
parcius sumptum faceret: utpote qui ab eo rege legaret: qui stoica
eruditus instructusq; disciplina: nō minus parsimoniae nummorū
q; uitæ frugalitati continenter studet: tum ad **Aeneam** conuersus
Thomas: Reuerendissime pater inquit: quid est opus tāta utamur
parsimonia: cum uterq; in ecclesia **Romana** pontifices maximi fu-
turi sumus: Quā quid: rem nō serio minus q; ioco eū prædixisse
certus ostendit euentus. **Videmus** em̄ alterum summa sua cū lau-
de summū pontificem cōcessisse naturæ: at **Aeneam** cui nunc **Pio**
Pius secūdus secūdo nomē est: nō secus fortiter q; constanter pōtificatū gerere.
Sed quid tam multis exemplis utimur: Nū uetus nouūq; testamē-
tū frustra emanarit in mūdū: **Suscita** **Samulē** ait **Saul**. **At** **Iacob**:
Samuel Descēdā ad filium meū in infernū lugens. **Hæc** ne ab utroq; dicta
Saul essent: si minus certo tenuissent filiorū animos post corporis disso-
Iacob lutionē etiā uiuere: **Quid** em̄ asseram testimoniū **Pauli** apostoli
Paulus apo- atq; doctoris gētiū: **An** huic etiā nō credemus: **Licet** inquit exte-
stolus rior homo noster corrumpat: interior tamē renouat de die in diē.
Rursusq; licet moriat in corpore: uiuit in anima. **Quid** em̄ memi-
nero aut mortuū diuitem sepultumq; in inferno: aut mēdicum ab
angelis portatū in sinu **Habraæ**: cū ore domini dictū audiamus:
Habraam **Qui** credidit in me: nō moriet in aternū: & licet moriatur uiuit:
Viuit in quā **Iacobe** **Antoni** **Marcelle** **Valerius** filius ille tuus: & ui-
uit is quidem eam uitam: quæ mutabilitati nulli subiecta est: sed
eadem semper atq; perbeata. Itaq; uinciendus tibi est atq; obstrin-

gendus rationis custodia omnis animi mœror. **L**uctus omnis ac
 gemitus abdicandus: in te florētissimi senatus & bonorū grauīq;
 uiroꝝ omniū oculi dirigunt. **Q**uare tibi cauēdum est: ne quid cō-
 misisse existimeris: quapropter reprehendi iure queas. **Q**ue me de-
 lectat **H**esiodus: qui natales omniū dolens gaudet in funere: **Q**uē **H**esiodus
 ipsum fortasse **T**hraces secuti tradunt ortus hominum lugere: obi **T**hraces
 tus uero celebrare soliti. **A**t **M**assilienses eodē die quo funus est ela **M**assilienses
 tū: adhibito domestico sacrificio necessariorūq; cōuiuio: luctū fini- **L**ycij
 re cōsueffe. **A**pud **L**ycios uero nō morem dūtaxat sed legē fuisse le-
 gimus: ut nō nisi ueste muliebri luctum seruarent: **I**dq; ob eam rē
 factum: ut cultus deformitate commoti se maturius a mœrore ab-
 ducerent: cum intelligerēt luctum effœminatum esse & mollem &
 a uiri grauitate dignitateq; maxime alienum. **T**ot igitur exemplis
 admoniti nō uincemus tandem omnē animi molliem: **N**ō repri-
 memus lachrymis: **N**ō luctui finem statuemus: **C**auendum est: si
 sapimus: ne nimia nostra in filios pietas desperationis loco apud
 deum habeatur. **Q**uod si cōmunis ea omniū gētium opinio: si tot
 graues ueracq; sententiæ nobis animorū immortalitatem nō pro-
 bant ppter eos qui deprauatis moribus existimāt animos una in-
 terire cum corporibus: ob eam scilicet rem: quod ne in corporibus
 quidē ipsis suos sibi animos esse sentiūt: utamur etiā rōnis admini-
 culis atq; armis: quibus omnis male credentiū pertinacia non op-
 pugnet modo: sed etiā expugnet opprimatq;. **S**ed anteq; differen-
 di aciem descendā: in mediū ueniant priscorū philosophorū de ani-
 mo sententiæ. **S**ic em̄ facilius uictoria nobis erit. **A**ggrediamur au-
 tē ab ijs: qui in philosophia **I**onica claruerūt. **T**hales milesius ani- **T**hales
 mum dixit esse naturam: quæ semper seipsam moueret: **T**alis autē
 definitio & si declarat animum esse immortalem: nō homini tamē
 magis conuenit: q̄ præstantiori cui dā essentiæ. **A**naxagoras uero **A**naxagoras
 clazomenius esse animum dixit specie acreum & corporeū. **Z**eno **Z**eno
 stoicus animum uoluit ignē esse. **A**lij uero plariq; stoici spiritum
 calidum animum esse dixerunt. **E**t hi quidē omnes nō de hominis
 animo: hoc ē intellectuū: sed de sensitiuo atq; corporeo sunt locu-
 ti. **P**latonis autem discipulus **A**ristoteles dupliciter de animo est **P**lato
 locutus. **N**am ubi quattuor nota illa principiorum genera com- **A**ristoteles
 plexus esset: ex quibus corpora inferiora oriuntur omnia: quintā
 quandam censuit esse naturam: ex qua sit mens. **E**am uero nomi-
 nauit ἐντελεχίαν: **E**ntelechiā: hoc est pfectionē: iccirco ita ap- **ἐντελεχία**
 pellatam: quod animatum corpus perficiat ea ui atq; uirtute: qua **E**ntelechia
 corpus est animatū. **E**ntelechiam uero ipsam aliud nihil esse uult

ij. probatio

FRANCISCI PHILELFI

ἐνέργεια
Energia

Animi defini-
tio

Essentia tri-
plex

Plutarchus
Auerrhus

Aristoteles ὅτι ἐνέργεια: energian: id est agilitatem quādam & operationē interiorē: quā est ueluti uia ac dux ad exteriorē corporis actionē. Huiusmodi em̄ ui atq; motu animi corpus animatum ad operandū impellit. Ipsum autē animū ita definit: **Animus** est entelechia prima corporis naturalis instrumētalis: qd̄ uitā habere pōt. At huiusmodi de animo definitio nō interest magis hominis q̄ & pecūdis & stirpis. Præterea entelechian **Aristoteles**: quā ut dixi: perfectionē significat: p̄ speciali intelligi uult essentia: quā est in effigie. Nā essentia tripliciter accipit apud **Aristotelen**: Vna quā constat corpore quidem: sicut animalia & ea quā non arte fiunt: Et hæc p̄pterea essentia dicit̄: qm̄ & hæc ipsa sit & cætera quā sunt: esse faciat. Altera est essentia: qua materiā informem & rudē adhuc mente cōsideramus: Et hæc quidem essentia potestate est omnia quā fieri ex se possunt: effectu autē nihil adhuc: ut aris mas: & ligna rudia. Tertia uero est essentia cui effectu accidens perficat eam: exornatq; formā impressiōe. Ex qua quidē forma quā in signiuit ars: id quod perfectū est nomē accipit: ut statua quā ex similitudine formā cuius est statua: simulacrū uocat. Similiter inquit homo animal certe est: & ē rudis materialisq; essentia: & hæc sanē cōposita ex materia ac forma: quippe quā ex corpore animo q̄ cōstat. Eius igit̄ corpus materia est: animus uero forma. Et secū dum eam formā: hoc est animū: animal nomē accepit. Hanc igitur formā qua singula formant̄: **Aristoteles** generaliter uocat entelechian: id est absolutā perfectionē. Hæc em̄ obuiente perfectione: rudia quā antea & in sola potestate fuerant: ad actū effectūq; perueniunt. Nā sunt quādā: ut ipse inquit: sola potestate animalia: ut oua aut semina: quādam uero cū operatione & effectu: ut quā adhibito fotu excidunt animalia: quēadmodū cognosci ex auibus potest: Nā ex ouis quā fouerint: pullos excidunt. Quā ex re nō obscure apparet entelechian non cuiusuis corporis esse animū: sed eius tm̄ qd̄ animi capax sit: & ob eam rem dixit: quod uitā habere pōt. Nō em̄ quicquid est corpus: idē etiā uiuit. Nec tm̄ prætereū dū arbitror **Aristotelen** pro illo quinto genere aliud intellexisse nihil secūdū **Plutarchum**: q̄ cælū ipsum. Quare cū **Auerrhus** ille cordubensis: qui in plerosq; eius philosophi libros egregie est cōmētatus: colligit ex **Aristotelis** dictis: unā esse & eādē in omnibus mētē: ita id puto accipiendū: quod ita ex illa celesti specie animus intellectiuius in cūctos homines æqualiter fusus sit: ut corpora animantiū omnia ex quattuor illis elementis ortū habēt. Hanc autē animi uim: eundem hūc esse immortalē uoluissē: patet ex ijs quā

ab eo sunt scripta in libris de animo. Ita em̃ inquit: De mente autē
 & ui cōtemplatiua nōdū est perspicuū: Sed uideē esse aliud genus
 animi: Et hoc solū potest separari: quēadmodū id quod est perpe-
 tuū: ab eo qđ corrumpi potest. Sensit igit̃ Aristoteles tātus ille & Aristoteles
 tam illustis philosophus: qđ secundū erat animi genus: immorta-
 lem esse animū: cū ostendit mentem quā nobilissima est & optima
 pars animi: & corrumpi nō posse & esse sempiternā. Et mentē qui-
 dē docet eā esse animi partē atq; uirtutē: ad quā referūt quā singu-
 li sensus nunciant: & quā de ijs quā sentiunt iudiciū facit: exami-
 natq; cuiusmodi ea sint quā sensibus uarie occurrūt. Hāc uero lo-
 catā esse in penetralibus cordis asserit: ubi alias quoq; animi speci-
 es locatas dicit: imaginationē: memoriā: appetitū: excursionē. Et
 alio in loco asserit Aristoteles mentē aduenire extrinsecus: eāq; so-
 lam esse diuinā. Ita em̃ scribit libro secundo de animalium genera-
 tione ad uerbum. ¶ Relinquitur ergo mentem solam extrinsecus
 aduenientem ingredi: & eandē solā esse diuinā. Nihil em̃ cum eius
 agilitate habet cōmune operatio corporalis. Omnis igit̃ uis ani-
 mi uideē alius corporis esse particeps & eius quidē diuiniore qđ
 illa sunt corpora quā uocant̃ elementa. Nec me latet quā sit cō-
 munis philosophorū quorūdā nostrā tēpestatis opinio: qui se so-
 los Aristotelicos haberi uolunt: etiam ijs quā nusq; ab Aristotele
 scripta cogitatae sunt: cōtendentes: isti quidē animū esse totū in
 toto corpore: & totū itē in qualibet parte corporis. Sed habeāt isti
 sibi philosophiā: quā uolunt filosofati potius qđ philosophi: Philosophati
 mō aut Augustini sententiā quā minime improbo: ubi scilicet intel- Augustinus
 ligatur de illo toto solū: quod perfectiōis essentiaq; uocat̃: aut in-
 eptias suas Aristoteli nō ascribāt. Nam quāq; animi uires magis
 in uno loco qđ in alio apparent: aliā in cerebro: aliā in iecore: aliā
 in testibus: & aliā in alijs membris pro qualitate & aptitudine cor-
 poreorum instrumentorum: earum tamē omniū initia & quasi ra-
 dices quasdam Aristoteles probat e sede cordis emanare: quando
 succus cōcocti atq; confecti cibi per uenas cordis ceterū corpus irri-
 gat: & motus corpore⁹ qui locularis est: a corde ipso initium sumit.
 Venarū em̃ & neruorū initium & ueluti quidā nodus ipsum cor est:
 ut Aristoteli placet. Penes cor aut̃ intellectiua uis agitata rationa-
 biliterq; ignita se ibidē coaceruare existimat: potestate quidē illic
 habitans: actu aut̃ atq; effectu ad corporis cōseptū & uiciniam com-
 means: Quinetiā docet Aristoteles in ijs quā de motu animalū
 causa reliquit scripta: nulla necessitate fieri: ut i quāq; corporis par-
 te sit animus: sed in quodā p̃cipio. Id aut̃ esse cor: antea exposui

FRANCISCI PHILELFI

mus. Itaq; neq; secundū totū quantitatis animus est in qualibet corporis parte: cū animus talē totius naturā nec per se habere possit nec per accidens neq; etiā secundū uirtutis totū. **Nō** em̄ p sua ui qualibet animus est in qualibet corporis parte: sed secundū uim uisūā in oculo: & secundū auditū in aure: & secundū alios sensus in alijs sensuarijs. Sed ut redeā ad mētis immortalitatē: separari docet Aristoteles intellectiū hoc animi gen^o ab illo quod sensitiū uegetatiūq; dicimus. Hāc em̄ pars tota est corporis: quod quoniam constat ex cōcretionē quattuor illorū elementorū & discernat & corrumpat: necesse est. Aristotelis autē auditor **Dicæarchus** & **Aristoxenus** **Dicæarchi** cōdiscipulus **Aristoxenus**: mihi pbari nullo pacto possunt: quorū alter animū esse dixit cōuenientiā corporis & intentio nē quandā: quā ex ipsius corporis natura figuraq; uarios motus multiplicesq; cieret. **Dicæarchus** uero animum uoluit aliud nihil esse q̄ conuenientiā quattuor elementorum. **Vt** q; em̄ de animo in cōmuni locuti sunt. Hos autē quodāmodo secutus **Asclepiades** medicus: animū esse dixit cōcertationē sensuū. **Cōcertationē** autē uoluit eā esse cōuenientiā qua sensus ipsi certatim ad naturā minus uterent. Itaq; hi tres pariter animū uoluerunt esse corporeū.

Critolaus **At Critolaus** & ipse peripateticus animū dixit cōstare ex quinta essentia: hanc uero p cālo intellexisse nemo est qui secus sentiat.

Hipparchus **Hipparchus** uero **stagerites** a doctore suo necessariōq; **Aristotele** dissentiens: ob idq; longe deterior uoluit animum aliud nihil esse q̄ ignem. Sed anteq; de **Platone** reliquisq; **platonicijs** uerba faciam: me cōferā ad **Pythagoram**: qui philosophiæ **Italici** princeps fuit: uir sane & doctus & magnus. **Verū** **pythagorici** hunc aliqui narrando antecedāt. **Et** omniū primus **Epicurus**: qui animū esse dixit tēperationē ex hisce quattuor ex qualitate ignea: ex q̄litate aerea: ex qualitate spiritali: & ex qualitate quarti cuiusdā generis innominati: quod apud eū erat sensitiū. **Ex** quo potest intelligi **epicuri** de animo intellectu locutū omnino nihil. **Democritus** uero quē **Epicurus** in **physicis** est plurimum secut⁹: putauit animū esse cōcretionē igneā ex ijs atomis quæ in rōnis cōtemplationē cadūt: quæ formas qdē orbicularis habēt: uim autē ignitā: quod esse corpus uoluit. **At Leucippus** huius doctor cū posuisset numerū atomorū frigidarū: dixit animū esse tēperatū respiratiōis frigus. **Nec** multo meli⁹ sensit **Agrigētinus** **Empedocles**: qui animū esse affirmauit sanguinē cordi suffusum: in eodē ille errore uersatus: quo ij qui dixerūt animū esse cor ipsum ex quo & misericordiā dicimus & cōcordiam. Sed **Hippon** animū esse aquā: ob eā rem non dubi

tauit affirmare: quod diceret semen genitale: nō sanguinē esse sed aquā. **Critias** uero nō aquā animū esse uoluit sed sanguinē: quoniam uideret quod membrū sanguinis sit expers omnino: continuo morte intercipi. Verū eo ē **Empedocles** tolerabilior **Critias**: quod in corde principatū animi intelligendiq; uim cōstituit. Inquit em sanguine cordis uigere hominis intellectū: siquidē intīmis nostris sensibus sentimus ea quæ sunt extra nos ppter cognationem: ob eamq; rem ita reliquit scriptum.

Terreno terram nostro flamasq; calore

Humidaq; humenti sentimus & aera flatu:

Paceq; tranquillū sit litis imagine litem

Sed de his omnib; uel qualia sint: uel quātā habeāt differentiā inter sese: cordis sanguine dicebat dijudicari. Fuerūt etiā q dixerūt animū esse aīam: hāc aut esse uoluerūt spiritū quo uiuimus: **Nōnulli** existimarūt quādam cerebri cellulā: animi tenere principatū: **Alīj** uero secus. **Nā** neq; cerebri partē ullā esse animū uoluerūt: **Sed** animi sedē ac locū s; posuerūt in corde: hi aut in cerebro. **At** **Pythagoras** sapiens cuius nomē habitū est illustre auctoritasq; amplissima: æternitatē animorū ostēdere conatus: animū definiuit esse numerū qui seipsum moueret. **Nec** est mirū ita **Pythagorā** animū definisse: qui tantā uim numeris dignitatēq; tribuerit: ut eos ante mūdi animum fuisse assereret: & cū unū nō esse numerū diceret sed fontē quēdā atq; originē numerorū: inferebat unitatē: quæ a græcis dicitur μονάς monas:

Et ita eā deducēs ad diuinā illā summāq; essentiā referebat: eiusq; notionē assequētū rerū numero posteritateq; ideo sequestrabat: quod nō pluralitate nec tēporis posteritate sed pcreatione seiunctam uellet: eandēq; unitatē ad uniuersi mundi animū: a quo sint animi singulorū: simili rōne referre nō dubitabat. **Itaq;** hanc unitatē quā a prima rerū causa ortā affirmaret usq; ad mūdi aīm ubiq; integrā semp; indiuiduā ppetuam perēnemq; potestātē seruare **Pythagoras** arbitrabat. **Et** qm putaret numeros esse rerū omniū substantias: dicebat unū qd esset principū numerū: & qd cū ente cōuerteret: idē esse. Numerū em ex unitatibus cōponi: neq; ad ens ullā oīno accessionē facere sed diuisionē negare dūtaxat. **Omne** aut ens aut simplex esse & ita diuisionē nullā admittere neq; operatione neq; potestate aut esse cōpositū: & id quidē nō in diuisione suarū partiū sed in earū coniunctione habere suū esse: & ita unū qd tueri suū esse: ut suam tuetur unitatē. **Huiusmodi** igitur humani substantiam quam æternam opinabatur: numerum esse definebat

seipsum mouentem. **E**t is quidem numerū pro mente accipiebat: quā ipsam iccirco numerū appellauit: quoniā ad harmoniā quæ conuenientia quādā est: numero opus sit. **V**erum etsi hic aliquid dixit: nō multum tamē. **N**ā in pecudibus quoq; animus q̄diu est in corpore: seipsum mouet. **P**hilolaus uero **C**rotoniates **P**ythagoran secutus: animū esse differuit harmoniam. **A**t **H**eracleus **E**phe sius ingenio suo filius magisq; doctoris cuiuspiā disciplina: quo se nullo unq; usum affirmat: duplicē esse animū uoluit: alterum mūdi: alterū animantiū. **A**c mundi quidem animū esse euaporationē ex humidis quæ in ipso sunt: **S**ed animantium animū ex ipsa fieri euaporatione: quæ extrinsecus fit: & ex ea quæ similis generis est in ipsis. **I**taq; mirādū nō est: si intercutis aquæ morbus fuit in causa: ut periret, qui tantū humidorū euaporationi tribuerit. **Q**uam ipsam opinionē **A**lchmaeon medicus idēq; philosophus eadē demētia est secut⁹. **D**iogenes uero apolloniates & **A**naximenes **C**retensis: nō multo his duobus mihi sunt uisi prudentiores: qui rerū principiū aeri tribuerūt: & hūc esse uoluerūt animū. **N**ā qm̄ secundū illos aer est elementorū omniū & tenuissimus & principiū: ideo animus & cognoscit & mouet. **Q**ua em̄ principiū est: cognoscit etiam cetera: qua uero tenuissimus: ideo esse pbant cōsentaneē motiū. **E**t qđ prætereundū nō est: de **H**eracleto: sunt qui illū dicant definisse animū esse scintillā stellaris essentiae. **X**enophanes quoq; colophonius mihi incōstantior uisus est: qui animū nunc ex terra aquaq; cōstare: nūc spiritū esse dixerit: & utroq; tamē modo mortalē. **N**ec **X**enophane mihi uisi sūt multo acutiores: aut **P**armenides qui ex terra & igni: aut **B**oethus qui ex aere & igni animū constare sunt opinati. **A**t **H**ippocrates medicus animum esse dixit: tenuem spiritū per corpus omne dispsum. **S**ed iā ad **P**ythagorā nostra reuertat oratio. **I**s em̄ **P**herocydes syrio usus doctore: philosophorū omniū primus ut tradūt quidā: aternitatē animorū asseuerauit: quāq; **T**hales milesius q̄ **P**ythagoran annis circiter cētū antecessit: idem tenuisse ostendit. **P**ythagoras igitur primus ex **I**talia philosophorū familia: asseruit animos nulli subiacere interitui: nulla tñ ad eā rem reddita ratione: siue quod definitionē satis ex se se firmam esse iudicasset: siue qđ tanta eius foret auctoritas apud omnes: ut quæ quid ipse dixisset: omni ratiōe firmitus haberec. **S**ecutus est tandē **P**lato **S**ocratis auditor: quē tris pbare ac sequi solitū legimus: doctore suū eū quē dixi: **S**ocratē in moralibus: & **H**eracleū in naturalib⁹. **I**n ijs uero quæ supra naturā diuināq; sunt **P**ythagoran. **I**s igit̄ **P**lato cū ad mūdi similitudinē animū trifariā

Philolaus
Heracleus

Alchmaeon
Diogenes
Anaximenes

Heracleus
Xenophanes

Parmenides
Boethus
Hippocrates
Pythagoras
Pherocydes

Thales

Plato
Socrates
Heracleus
Pythagoras

diuississet: eius principatū: hoc est mentē: quæ ratiocinat: intelligit ac sapit: in cerebro tanq̃ in capitolio aliquo collocauit: quoniā ea corporis pars longius abest a colluione & sordibus: uigorē aut iracundiæ atq; animositatem: quē græci θυμός: thymon: appellant in corde: cupiditatē uero subter præcordia. Huiusmodi em̃ ordinē etiā in uniuerso mūdo & in republica ipsa seruauit **Plato**. In ciuitate em̃ & uniuerso populo qui prudētia cæteris ciuibus sapiētiāq; præstāt: eos habitare iubet æditiōis locos urb̃is: quicq; præcepta dent iubeantq; agenda. In medio aut̃ urb̃is tanq̃ in castris militarem iuuetutē & rebus agendis aptam collocat: quæ exequatur & agat: quæ sunt a præstātoribus cōstituta. In extremis uero urb̃is eiusdē locis opifices esse uult & uulgaris reliquosq; omnis: qui aut in se illi: aut in sordida arte uersent: ut pareant pro cōuenienti quoq; atq; utili ministerio. Eadē ratione ac similitudine in mūdo est usus: cuius summatē ac principem qui imperat regit moderat omnia: cælesti domicilio dimetiē. Huic tanq̃ in media regione subijcit Angelos atq; dæmones: qui agāt omnia exequaturq; pro imperio. In terra uero homines sunt positi ut pareant: & ministerio præsto sint. Et ita in nobis quiddā regale esse uult positū in summo quod imperat: quiddā uero qd̃ agat collocatū in medio. Tertiū aut̃ pubetenus & infra positū: qd̃ regit atq; administrat: & ea quidem duo appetitus species esse uult: quæ rationi tamē naturaliter pareant. Imperat igit̃ mens in capite: quæ est prima animi uis eaq; cōtemplatiua: qua intelligimus ac sapimus. Altera uero animi uis quæ secūda est dignitatis: in pectore cōstituta ut agamus: quæ iussa sunt efficit. Reliqua uero inferius posita illa uis uiribus melioribus morē gerit. Censet aut̃ **Plato** animū meare per omnes artus totumq; corpus: & per singula membra quasi instrumenta uim suā ostendere & ad ipsum in sentiēdo quidem referri oīa: quæ sensibus occurrant: ea uero quæ sensus referant: esse alia atq; alia. **Definit** aut̃ **Plato** animū hisce uerbis: **Animus** est substantia incorporea seipsam mouēs ac rationalis. Huius uero immortalitatem demonstraturus ita **Socratē** in libro de pulchro: q̃ **Phædrus** inscribit: differētē facit tali argumētatione: & ea quidē ad uerbū. **Animus** oīs immortalis est. Quod em̃ semp mouet̃ est immortale: Quod aut̃ aliud mouet & ex alio mouet̃: cū finem habet motionis: uitā etiā finē habet. Solū ergo quod seipsum mouet: ut quod seipsum nō relinquit: moueri nūq; definit: sed etiam cæteris quot quot mouent̃: hoc fons & principiū est motionis. At principij nulla est origo. Ex principio em̃ omne ortū necessario oriē. Ipsum ue-

θυμός
Thymos

Angeli
Dæmones

Animi definitio
Phædrus
Argumētatio
platonica

FRANCISCI PHILELFI

ro nullum ortū. **N**ā si ex aliquo principiū gigneret: principiū esse nō posset. **S**ed quoniā nō orit: necesse est ut nec etiam corrumpat. **P**incipiū em si perierit: neq; id ex alio unq; nec aliud ex illo oritur. **S**iquidem a principio oriri oportet omnia. **I**ta igit fit: ut motionis quidem principium ex eo sit quod ipsum moueatur a seipso. **H**oc autē nec interire nec nasci potest: uel & omne cælum natura; omnis corruat atq; consistat. **Q**uā ipsa nunquid ex eo consistere rursus possint: unde agitata ortum sint habitura: **C**ū igitur perspicuū sit id esse immortale quod mouet ex seipso: quis uerebitur hanc ipsam esse animi essentiā & rationē dicere: **O**mnem em corpus quod exteriore agitat motu est inanimū: **Q**uod autē interiore motu suoq; agitur: animatū est: hæc em est propria animi natura. **Q**uod si hoc ita habet: aliud nihil esse pōt qd ipsū a seipso moueatur q; animū: necessario sit ut animus neq; nascat neq; moriatur. **E**t subtilissime certe **P**lato: & q; pulcherrime immortalitatem animi argumentando cōclufit: modo nō ita principium quēadmodū finem sustulisset. **N**am etsi animi nō nascuntur: creantur hi tamē simulq; ab illo infunduntur in hominū corpora: ab quo sunt omnia ex eo creata: quod antea non fuisset: & eodem quidem temporis puncto & creant & infunduntur. **N**ec em cū illis sentio quolunt aīos nostros simul omnis creatos esse: **M**ec itē cū illis: q; afferunt ita hominum animos ab animo ut corpora ab **A**dā corpore manare. **X**enocrates uero aliud dicere nihil uisus est: q; quod doctor eius **P**lato sensisset. **N**am cum ait animū esse numerum: cuius uis ex natura sit maxima: nihil plus addidit: q; omnem illam seipsam mouentem uim ab ipso deo manare: id quod etiam **P**latonē uoluisse ex eius scriptis deprehendi potest. **A**rcesilaus uero ut fuit mediæ auctor academix: ita etiam a **P**latone superioribusq; platonis dissentiens: eadem ratione animum esse putauit sanguinē: qua & **H**ippon & **E**mpedocles: nō quæ mentis uis foret secum ipse cōsiderans: sed omnia ad sensum referens: qui cum totus sit corporis: interit etiam una cum corpore. **N**ec prætereundus est **H**eraclides ponticus: qui animum dixit esse lucem: principatum is uis delictet igni tribuens. **S**ed redeamus ad **P**latonem. **H**ic nō tam animi nobis qui creatus esset: immortalitatem ostendit q; eā æternitatem cuius etiam principium nullum est: firmissima argumentatione demonstrauit. **Q**uā ratiocinandi uim & **S**peusippus ac reliqui fere omnes qui a **P**latone fluxere: maiorem immodū approbauerunt suntq; secuti. **V**nus **A**ristoteles est inuentus: qui a doctore suo quem annis uiginti audiuerat: dissentire sit ausus: argutia po-

Plato

Xenocrates

Arcesilaus

Hippon
Empedocles
Heraclides

Plato

Speusippus

Aristoteles

tius usus q̄ ueritate. Quod si maluisset uirum se gratū & iustum existimari q̄ æquæ uersutum ac doctum: nunq̄ ab eo quod non minus probat: q̄ acutissime norat: declinasset itinere. Sed ita sunt hominum ingenia gloriæ cupiditate plerumq̄ accēsa: ut neq̄ pen si uelint: nec ueritatis habere rationem. Nec tamē stoici prætereundi sunt: qui auctore Antisthene Socratis discipulo nomē inter philosophos habent: honorificum pleriq̄ horum ex natura ignea cōstare animum putauerūt: Qui consentientes Empedocli: eius principalem partem locauerūt in corde: nec eam tamē sanguinem esse uoluerunt. Siquidem sanguis cum corpore simul nascitur. At Zeno Cictieus Thebani Cratetis auditor: opinatus est animum esse spiritum: ex eo nactus rationem: quod spiritu recedente a corpore animal moreretur. Itaq̄ dicebat hoc sane est animal: Sed naturalis spiritus dum recedit moritur animal. Quo fit: ut naturalis spiritus animus sit. Chrysippus uero Stoicorum omniū ultimus idēq̄ eius sectæ eruditissimus: & in scribendo non minus copiosus q̄ accuratus: dicebat una eademq̄ re nos spirare & uiuere. Sed quoniā naturali spiritu spiraremus: eodem etiā nos uiuere spiritu. Et quia nos animo uiueremus: hinc concludere nitebatur animū nihil aliud esse q̄ naturalem spiritū. Animum uero ipsum in partes octo diuidebat. Constat enim hunc asserebat ea ui quæ imperat & sensibus quinq̄: tum uocali substantia: præterea serendi gignendiq̄ uirtute. Partes autē animi a cordis sede tanq̄ a fontis origine manare: & per uniuersum diffundi corpus uitaliq̄ spiritu singillatim membra complere omnia: & ea regere atq̄ moderari arbitrabat innumerabilibus diuersis uirtutibus alendo: adolendo: mouēdo: localibus motionibus instruendo: sensibus compellendo ad operandum totumq̄ animū sensus qui sunt eius officia ueluti ramos ex illa principali parte tanq̄ trabe futuros: eorum quæ sentiuntur nūcios pandere. Ipsum uero de ijs quæ nūciauerint: iudicare tāq̄ regem. Et ut singuli quidem sensus unum quiddam sentiunt idq̄ ad præsens tempus. Nam neq̄ præteritum quicq̄ meminere: nec futurū suspicantur quicquā: ita intimæ cōsultationis deliberationisq̄ propriū esse Chrysippus uult: tum cuiusq̄ sensus passionem intelligere: & ex his quæ nunciant: colligere quid ea res sit: tum accipere præsentia: meminisse præterita: prouidere futura. Additq̄ muta etiā animalia habere uim animæ principalē: sed eā dūtaxat qua cibos discernāt: imaginent: insidias declinēt: prærupta præcipitiaq̄ prosiliant: & locos sibi tutioris quæritent: ac necessitudine

Stoici
Antisthenes
Socrates

Zeno
Crates

Chrysippus

FRANCISCI PHILELFI

recognoscant: multaq; sibi parent quæ ad salutē expediūt: sed hāc uim secundū naturā esse dicit: nō secundū eam mētis rationē quæ ex omnibus animantibus homo utiē solus. Adducitq; similitudinē uir eruditissimus nō ineptam. **A**it em̃: Quēadmodū **A**rachnea in medio cassis sedens omnia filorū exordia tenet pedibus: ut cū ex bestiolis quid ex quacūq; parte plagas inciderit: de proximo ipsa sentiat: sic principalis uis animi posita in media cordis sede sensuum exordia retinet: ut cū quid nunciabunt de proximo recognoscat. **E**t uocem quoq; **C**hrysippus uult e gremio cordis mitti: quæ ubi tandem a lingua cæterisq; dictionis instrumentis formata fuerit: sonos articulatos ædere qui sermonis sunt elementa: quo quidem ueluti interprete: ipsius mentis arcani motus aperiantur. **E**t id uocant animi principale. **Q**uare cū spiritum animum esse dicit: cū sane corpus dicit: ideoq; eundē pati quē corpus interitum. **S**iue aut̃ simul cū corpore eiufmodi animus intereat: seu nō multo post ad rem nihil quāq; nō intelligo: quid nō pereat simul cū corpore: cū idem sit etiā corpus. **A**t **P**ossidonius cū animū diceret esse corporis formā aliquid dicere uidebat: sed nō multum: cū eam subijceret interitui. **N**os uero alia ratione & ab ijs qui sibi animū cum pecudibus cōmunem esse uoluerunt: & a **P**latone & cæteris qui hominis animū deo æqualē statuerūt: non iniuria dissentimus. **C**redimus em̃ & affirmare indubitato audemus ita animū esse in corpore humano: ut deum in mundo. **N**am ut deus qui nullo tangit̃ motu: omnia actu mouet cū ipse neq; per se neq; per accidens moueat: eodem modo cū animus immobilis ipse sua natura sit: corpus tamen mouet. **M**ouet em̃ per accidens animus cū mouet̃. **N**ā ut cæteris in rebus omnibus deo est animus: ita uirtus animi quæ mouet̃: inferior est dei uirtute quæ mouet oīa. **S**ed iam ad firmioris nos rationes & christianas & nostras, ppius accessuri qui bus animi immortalitas dilucide appareat: quid animus ipse sit: nostro quasi Marte definiamus: atq; tueamur nō tam fortasse subtiliter q̃ recte ac religiose. **I**d uero facillimum factū fuerit: si prius ostenderimus nō simpliciter dici animū: cū eius nomē latius pateat. **N**am quæcūq; dicimus uiuere: ijs animū damus. **Q**uare cū & herbe stirpesq; omnes uiuāt: hæc oīa minime carēt animo: eo scilicet quo alunt̃ & adoleſcunt. **E**t in pecoribus & iumentis inest animus idem qui in herbis & in arboribus ac præterea qui dicit̃ sensitiuus: **S**ed in his neq; intelligentiā nec perfectam rōnē inesse uolumus. **I**taq; animus omni perfectionis numero absolutus in homine est solo. **H**unc ergo ita definiamus: **A**nimus est creata substantia

Possidonius

Plato

Animi definitio

spiritalis simplex ratio is intellectusque particeps: quæ seipsam mo-
 uēs naturale instrumentaleque corpus tādū afficit ea ui: quæ & uita
 lis est: & sensibilia admittit: quoad eorū natura capax elementalē
 cōueniētiā seruat. **Hic** mihi humanus uidet animus: quē si quis
 ignorat quonā pacto: quo Delphico præcepto admoemur: seip-
 sum cognoscat nō intelligo. **Huiusmodi** aut animū neque corrumpi
 nec aliud quicquē pati posse: quo a seipso discedat: cū discessum facit
 a corpore nullus mihi uidet labore sustinere audacterque defende-
 re. **Nā** ut a facilioribus rem pbare aggrediar: animus corpori ap-
 plicatus nequaquē est: ut **Platoni** placet. **Id** em si esset: nō unū quiddā **Plato**
 esse animus posset: sed multa pmixta. **Nec** em iccirco uitā suscipit
 corpus: quod ei animus applicet: sed qm per oēs eius partes diffun-
 dat. **Quid** aut aut pmixtionē aut cōcretionē afferā: cū nullum cor-
 pus queat aliud corpus usque quaque penetrare. **Quare** si neque corp⁹
 neque corporeū quicquē penetrat: animū corpore carere quis neget.
At qui omne corpus aut interiore agitāt: aut exteriorē motu. **Sed**
 quæ exteriorē utū motu in anima sunt: quæ aut interiore anima-
 ta. **Quod** si animus esset corpus: aut animo aliunde sumpto ute-
 ret: aut ui animi careret. **Sed** cū utrūque horū absurdū sit: relinquit
 animū esse incorporeū. **Præterea** si animus esset corpus: sequeretur
 corpori sociari corpus: **At** ea societas uel ex applicatione fiat neces-
 se est: uel ex pmixtione uel ex cōcretionē. **Sed** ex applicatione ani-
 mi qui solus dat uitā corpori: societas ea fieri pōt: cū applicat⁹ ani-
 m⁹ si sit: ad corpus intimū nō pmanat: **Nihil** em penetrat applica-
 tū. **Itaque** animus & corpus applicatione sociari nō possunt: sed nec
 etiā pmixtione. **Nō** em anim⁹ esset unū quiddā sed pmixta multa.
Num fortassis cōcretionē societas ea fiat: **Si** ita foret: duo p se cor-
 pora inuicē transirent: & locus unus quo corpus cōtineret: duorum
 corporū capax esset: quod fieri certe nō pōt. **Quare** cū neque ex appli-
 catione neque pmixtione neque cōcretionē corpus & anim⁹ sociant:
 patet animū esse incorporeū. **Et** qm sua quadā ui naturaque cōsistit
 eundē etiā immortalē. **Mouet** em ipse ex sese: & mouet corpus: nō
 mouet a corpore. **Nec** a corpore quicquē recipit secundum esse & sub-
 stantiā suā: sed uitā dat corpori: & ut sentiat efficit. **Idque** semp dum
 adest: habitatque in corpore. **Cū** se uero secreuerit a corpore: hoc sa-
 ne ei⁹ discessu interit. **Ille** aut quia indissolubilis & immortalis cre-
 atus est atque sempiternus: p se cōsistit: & eo melius habet: quod ser-
 uitate ueluti quadā corporis catenisque liberat⁹: sua natura suoque
 bono fruīt: cū iam ei nihil esse potest impedimento: quo min⁹ acu-
 tius ac pfectius & intelligat & sapiat: omnēque iam pspiciēs diuinā

FRANCISCI PHILELFI

essentia ueritate sua beatitudine sit contentus. Ita ut in ceteris animantibus mors est interitus: quo animus simul cum corpore & dissipatur & perit: Quoniam nihil in istis est eo sensu perfectius: qui sine corporis uita esse non potest: ita in homine est animi a corpore separatio: quae ubi contigit leuis ille atque incorruptus euolat altius: nusquam retardatur: donec in illius conspectum peruenerit: cuius imaginem ac similitudinem praese fert: & tum demum omni labore omnique taedio peregrinationis huius mundanae uacuum: securus tranquillusque quiescit. Nam quid aut Epicuro aut Heraclito alijsque istiusmodi in mentem uenerit: nescio: qui simul cum sensu corporis perire intellectuum animum putauere. Nam id fortassis opinati sunt: quoniam animum corpore solutum corporeis oculis uiderenon possent: quasi non illum eadem ipsa & cogitatione complecti & ratione consequi possimus qua deum datur: quem & si corporis oculis non uideremus: ratione tamen atque intelligentia perspicue comprehendimus. An ignoramus mentem ac sensum differre inter se plurimum? Sensus enim a sensibilitatis nimietate corrumpitur: ut de his legitur: qui sedent a Catadupos: ob eamque rem debilius sensibile a sensu ipso minus sentitur: ut in tubicinibus tibicinibusque nonnullis: & in istis qui aut fistulis aut tympanis crebrius utuntur: persaepe animaduerti: Redduntur enim auditu imbecilliore adeo ut quae uoce sunt debiliore minus audiant. Idemque accidere illis solet: qui oculorum intuitum aut in solis radios aut in altioremiuue fixius intenderint: Nam uidendi aciem aut hebetant: aut etiam amittunt. De mente autem secus accidit: quae posteaque intellectu attigerit intelligibilia illa caelestia ac summa: longe facilius ac melius intelligibilia quae sunt inferiora mundanaque intelligit. Quare si mens magis operando non frangitur: nec etiam quo minus sit: corrumpatur. Praeterea rerum earum quae sunt inter se contrariae: contrariam esse rationem puto mihi concessum iri ab omnibus. Si quicquid est concretum: discretionem patitur: & dissolutionem omne compositum: animus certe qui neque compositus est neque concretus: nec discerni potest nec dissolui. Nam si quod materia uacat: corruptioni non subiacet: quomodo animus quem simplicem esse substantiam definiuimus: corrumpi queat? Et cum uideamus in natura quasdam formas a materia separatas omnino: ut angelos ac daemones: quasdam autem omnino insitas atque immerfas: ut naturales formas ex materia uel abstractas: nonne formae quaedam tertiae ueluti mediae dandae sunt ad ipsius totius perfectionem: quae a materia scilicet manantes secundum illud esse quod inferius nominatur: ut ex manant formae:

Epicurus
Heraclitus

Catadupi

Angeli
Daemones

quæ a materia sunt deductæ: quæ manâtes inquâ a materia separari ab ipsa possint secûdû suum esse superius quæadmodum sunt formæ separata omnino. **S**ed huiusmodi certe sunt animi nostri: qui quo ad vires sensitivas manât a materia: sed quo ad vires intellectivas separari possunt. **H**inc fit: ut quantû ad mentalem attinet uirtutem: æque hi atq; angeli & dæmones nullum interitû patiant. **I**nsuper ignorandum ne sit: quod simplex est: id a seipso separari nō posse. **S**ed animus cum sit simplex: quo pacto separaretur a seipso? **I**taq; neq; a suo ipsius esse: **N**ec em̄ per aliam quandâ formam q̄ per propriâ ac suâ animo est suum esse quod dici. **N**ā de concreto & composito secus est. **I**d em̄ habet esse per formā: quæ potest a materia separari: & ita etiā corrumpi. **A**d hæc: nihil corrûpitur nisi aut per id quod sibi contrarium habet: aut ob alicuius defectû rei: quæ sit ad eius esse necessaria: **S**ed huiusmodi animis nihil habet contrarium: neq; ad p̄priû eius esse corpus est necessaria: cum siue in corpore sit: siue extra corpus: animus ipse per sese cōsistit. **E**x quo satis patet animû nō corrumpi corruptione corporis. **N**eq; re alia differet ulla: q̄ quod dum est in corpore: se corpori animus cōmunem facit: dum abest a corpore nō facit. **R**ursus si fieri nullo pacto potest: ut frustra sit naturalis appetitus: cūq; homo natura appetit semper esse: & esse id dicamus: ad quod fertur omniû appetitus: & nos ipsum esse mente concipiamus non solum ut præsens pecudum more sed simpliciter potius. **A**n est obscurû hominē qui sit corpore mortalis: cōsequi perpetuitatē secûdû animû quo esse absolute & secundum omne tempus apprehēdit? **A**tqui si anim⁹ simul cū corpore interiret: nemo se morti obſceret. **N**eq; aliud quicq; duceret uita charius. **N**ū Mutius ille qui postea **S**cæuola est cognominatus: habuit corporis potius q̄ animi rationē: cum solus intra tot hostiû milia **P**orsennâ est adortus moriturus: cum foculo manû tanq; imprudentiæ ream exurēdam imposuit. **N**am **Z**eno **E**leates quanti corporis salutē fecerit: **P**halaris testis est: cuius sæuitiam & truculentiam metu mortis pluris duxisset q̄ animi dignitatem: nunq; facinus illud tam præclarum esset adortus: quo & **P**halarim interemit: & se iam pene interceptum reuo-
cauit ad uiuos. **Q**uid. **L.** Brutum memorem: qui ut **A**rūtem **Tar** Leonydas quinij regis filium interimeret: uitæ suæ non pepercit. **E**adem fuit **T**hermophy-
ratio **L**eonide ad **T**hermophylas: eadem **E**pamynondæ apud le
Leuçtra: eadem. **M.** Marcelli fortissimi gentilis illius tui: cum ab **E**pamynōdæ
Annibabe quem nuper omnium primus **R**omanorum imperato **L**euçtra
rum in fugam uerterat: insidijs est circumuentus. **N**am si corporis **M.** Marcellus
Annibal

FRANCISCI PHILELFI

**Maximianus
Cæsar**

**Aristoteles
Δύναμις
Dynamis**

saluti maluisset: q̄ animi magnitudini detoroq; consulere: se ho-
sti fuga facile abstulisset. **Certe** si animus una interiret cū corpore:
nunq̄ esset ullus inuētus qui nō se omni ope atq; opera ab omni
mōtis discrimine abduxisset. **At** uidemus & p multos & magnos
uiros: qui se aliq; p patria aliq; p deo deuouerūt. **Nō** solū uniuersa
Romana legiō atrocissimis impij **Maximiani Cæsaris** satellitibus
trucidandā se præbuit: sed maximi quoq; ornatissimiq; exercitus
idē saepenumero fecerūt: faciūtq; quotidie. **Nec** em̄ dubitāt corp⁹
qđ sua natura mortale est: morti exponere: quo animū immorta-
lē per egregia uirtutis pietatisq; facinora liberēt periculo atq; mise-
ria huius uitæ. **Et** nos adeo nostri obliti sumus: ut nostrorū obitū
nō secus lugeam⁹: q̄ si animi simul cū corporibus sint sepulti: tan-
quā animo qui est hūani corporis forma: grauius accidere quicq;
possit: quo corruptus intreat. **Tripliciter** em̄ forma corrūpi pōt:
Aut p actionē cōtrarij: ut calor p frigoris actionē: **Aut** per subiecti
uitiū: ut oculus si perierit: pereat etiā uis uisua necesse est: **Aut** per
causā defectū: ut si præsentia solis defuerit: deest etiā lumen aeris.
Sed animus noster nihil hmoi pati potest. **Nam** quo pacto p acti-
onē cōtrarij corrūpat: cū per eam mentē quā **Aristoteles** uocat se-
cundum Δύναμις: dynamin: hoc est uim atq; potestātē possit &
cognoscere & recipere cōtraria oīa: **Cuius** aut subiecti corruptio:
ni subiaceat qui nō a corpore manat secūdm suū esse: sed ab ipso
deo creatus est: **Defectus** uero causā qui possit ullus accidere cū
eius causa quæ alia nulla est q̄ deus: & immortalis sit & incom-
mutabilis & æterna: **Quem** præterea mihi afferes uel mediocriter
doctū qui minus cōfiteat quicqd est intelligibile ideo esse & diu-
turnius & firmitus: quod sensibile esse dicimus: sed qđ sensibilius
in rebus est: sicuti materia prima corrūpi non potest quo ad suam
substātiā: **Hinc** fit: ut longe etiā minus ea mens quæ est secūdm po-
testatem corrumpi possit: **Formarū** em̄ intelligibiliū capax est. **Itē**
quod agit: est eo quo patiatur multo perfectius atq; preciosius.
Mens est autem huiusmodi ea quæ secūdm agilitatem operatio-
neq; dicitur. **Hæc** enim facit: ut actu ea intelligatur: quæ corrup-
pi nō possunt. **Sed** huiusmodi mens est quædam animi nostri uis
quæ neq; separari neq; misceri nec pati pōt: & ppter ea immortalis.
An illud etiā fortassis ambigam⁹: qđ ex seipso mouet & operā-
do & agēdo: alteri applicari non possit: **Nā** si alteri applicaret secū-
dū esse & essentiā: tunc operādi agendiq; causā operationib⁹ atq;
actionibus æqualiter respōderēt. **Quod** si ita sit cōiunctū: oēs in-
ternæ operationes externæq; actiōes sint ipsius cōiuncti: necesse est.

Quo fit: ut causæ quoque sint eiusdem cōiuncti: nec illud sit quicquid ex seipso mouet ad operandū & agendum. Itaque huiusmodi consequens est tollendum. Nam quod seipsum mouet ad operationes actionesque suas non applicat alteri: **A**nimus uero intellectiuius ita seipsum mouet ad interioris exteriorisque actus: ut ad hos nullo naturæ impulsu agitetur. Id quod in his quoque artibus cognosci potest: ceterisque rebus quæ principium capiunt ab actiuo ratiocinatio quoque intellectu. Itaque secundū esse & essentiam non applicat corpori. Quod cum ita sit: patet animum interitu eius interire non posse: cui secundū esse & essentiam non applicat. Nūquid etiā simus nescij: id cuius operatio & materiā excellit & corpus: corruptione corporis non corrumpitur. Nec enim operatio excellentior est ea substantia cuius ipsa est. Cum igitur intellectiui animi operatio sit huiusmodi: intelligit enim uniuersale: is ne una cum interitu corporis interibit. Qui uero putat animum esse corporis uirtutē: magno in errore uersant. Videmus enim uirtutum instrumentalium operationis post annos quinque & quadraginta in humanis corporibus fere omnibus frangi & debilitari solere. At illo ætatis flexu & sapientia augetur: & ad sciendum reddimur acriore ui quadā mentis longe præstantiores. Quod si animus ille noster corporis uirtus esset: ea dumtaxat intelligeret quæ corporis sunt. Nam cuiuscunque aliquid capax est: pro sua natura est capax: Sed mens cum spiritalia simpliciaque intelligat: corporis uirtus certe esse non potest. Ad postremum ne uideamur quod oportet argumentando longiores: quicquid pro una eademque formæ ratione est imago & similitudo separata illius atque diuinæ mentis: non manat a corpore secundum esse & potestatem. Nam si ita manaret: cum quicquid formæ alicuius capax est: eius pro ui propria suaque est capax: & ita eam sibi formā pro corporis materiæque natura impræssam reciperet: quæ quidem in eo esset uel tanquam forma corporea: uel quæadmodum forma quæ & in corpore & pro corporis cōuenientia non ui propria operatur: qua quidem absurditate nihil absurdius. Nam quod mentis diuinæ imago similitudoque est: sua ui suaque natura ita mouetur ad operandū in corpore humano: ut illā uniuerso in mundo operari & dicimus & certo credimus. Itaque necessario fit: ut quicquid secundū eandemque formæ rationem est imago & similitudo diuinæ mentis: quæ ut habet in **Ezechiele**: signaculum est similitudinis: id a corpore secundū esse & operationem & potestatem manare nullo pacto queat. Sed forma huiusmodi separata mentis cum & omni in loco semperque sit: si quis ambigat eadem hanc rationem recipi in animum intellectiuum: is ab omni se ratione alienum fateatur: oportet. Quod

Ezech. xxvij.

FRANCISCI PHILELFI

cū ita sit: quid ueremur audacter ueroq; affirmare huiusmodi ani/
mū nec manare a corpore: nec fieri ullo modo posse: ut intereunte
corpore ipse intereat: Nihil in quā habet anim⁹ noster in se mixtū:
nihil cōcretū: nihil corporeū: nihil externū: sed sua quadā natura
constat suaq; ui: qua sentit: qua sapit: qua uiuit ac uiget: qua to/
tus est dei simillim⁹: quo fit ut neq; dissolui queat: nec secerni nec
deleri: sed immortalis sit potius planeq; sempiternus. Quid ergo
dolemus **Iacobe Antoni Marcelle** nobis ereptos filios: Quid tam
diu collachrymamur: Quid querimur: Diruperunt illi tandem:
diruperūt: atq; leues puriq; peruaferūt nebulosum: hoc est caligi/
nosum calū: eoq; sunt euecti: ubi nulli uētorū flatus: nulli imbres:
nullæ sunt tēpestates: ubi nullus rigor: nullus ætus: nulla mutabi/
litas sed tranquilla omnia serenaq; sunt ac plena gaudij ineffabi/
lis. Itaq; redi aliquādo ad te ipsum colligere: recreare: agnosce qui
sis quātusq; ciuis. An unus fortasse tu inter patricos **Venetos** sis
inuentus: qui diuinæ iusticiæ diffidere uelle existimeris: Hæc em̃
Venetis uobis laus est ueluti peculiaris: qd̃ mortaliū oīm primi iu/
sticiā colitis atq; ueneramini. Num **Veneti** iusti sint: deus uero in/
iustus: Nā hoc erat tertiū qd̃ mihi dicendū modo pposueram: cū
animorū immortalitatē ostēsurū me sum pollicitus. Quæ iam p/
bata qm̃ nobis est non minus firmissimis rōnibus q̃ incorrupta
quadā natura lege: reliquū est: ut idē a diuina iusticia muniamus:
ac ueluti roboremus qd̃ certe facillimū factū est. Præstantissima
quidē inter uirtutes: & eadē splēdidissima optimaq; uirtus a uiris
sapientibus iusticia iudicā. Nā neq; domus neq; res publica neq;
ipsum hoīm genus uacare iusticia ullo pacto queat. Qui calū ip/
sum omnisq; natura cōcidat: est necesse: ubi iusticia sit medio subla/
ta: Si solus deus est uirtus: & omni uirtute præstantior: solus certe
deus est & iust⁹ & toti⁹ iusticiæ fons atq; origo. Hic est ille: de quo
scriptū est apud **Esaiam**: Meæ sunt iusticiæ & imperiū. Itaq; nō ab/
surde in **Osee** legi. Recte uiæ domini & iusti habitabūt in eis. De
hoc ipso etiā **Dauid** inquit: Iusticia est plena dextera tua. Quod si
tanta est iusticia dei & tam abundās: si tanta est eius imperij pote/
stas: dubitandū ne sit eū qd̃ est apud **Matthæū** apostolū: cuiq; se/
cundū opera sua redditurū: Nā si secundū **Aureliū Augustinū** pla/
cuit diuinæ pudentiæ præparare in posterū bona iustis: quibus
nō fruēti iniusti: & mala impijs: quib⁹ nō excruciabunt boni: sa/
tis nobis argumento esse debet animos nostros esse immortalis.
Videm⁹ em̃ quotidie: quāta in his rebus cōfusio sit: quæ orbilu/
nari subiectæ sunt. Qui em̃ in huius sæculi cōmodis ordo est: uel

Tertia pbatio

Esaias

Osee

Dauid

Matthæus

Aurelius

Augustinus

quæ potius nō abufio: **Q**ui omni sunt feruitute inferiores: imper-
 rant uiris bonis atq; dominant. **H**onorant impj: contēnunt p̄j.
Qui doctrina ualent & gravitate: ridiculo sunt. **A**ssentatores indo-
 cti habent in precio. **F**lagitiosi ac neq; & opibus abūdāt & gloria:
Viri frugi ac prastantes & mendici sunt & obscuro. **N**ulli p̄bitati:
 nulli eruditioni est locus. **L**euitatis omnia & stulticia plena sunt.
Quā rerū absurditatē **A**bacuc ueluti admirās inquit: **Q**uare respi- **A**bacuc
 cis contēptores: & taces: cōculcante impio iustiorē se: **E**t quod ui-
 demus quotidie usu fieri: affligunt uiri iusti ab impijs: & ad mor-
 tē usq; per oēm uitā cursum acerbissime cruciant. **Q**ui aut uim: q;
 iniuriam: qui cōtumeliā inferūt: nō modo pœnā subeunt: nullā p̄
 sceleris magnitudine: sed in delictijs potius & uoluptate uiuūt: **S**ar-
 danapoli uitā: nō exitū assecuti. **Q**uod si uera sunt: quæ scripta le-
 gimus: **N**ullū malū impunitum: & nullum bonū irrenumeratū:
 cū persepe improbi nullā p̄petrati facinoris in hac uita pœnā reci-
 piunt: nec premiū probi: ubi esset dei iusticia si animi simul cū cor-
 poribus interirēt: **N**um fortasse **D**iagoran illum meliū malimus **D**iagoras me-
 q; ueritatē sequi: **D**iagoras em̄ melius: cū accusasset eum ab quo **li**us
 liber quē ipse cōposuerat: surreptus esset: idq; ille a se factum peie-
 rasset: deinde libro perinde adito ac suo magnum ex ea re sibi no-
 men atq; gloriā peperisset: **D**iagoras quia impune adolescentē in
 tāto successu fortunæ peierasse uideret: deū esse homo stultissim⁹
 negauit. **N**esciebat em̄ aliā esse dei: aliā hoīm cōsuetudinē. **P**ermit-
 tit qñq; deus affligi bonos: quo uel magis exercitati meliores fiāt
 uel merita meritis cumulātes maiora sint pramia habituri: uel ob
 aliā reconditā causam hoīb⁹ nobis incognitā illi notā. **I**taq; re-
 cte in libro sapientiæ scriptū est: **N**ec em̄ est alius deus q; tu. **T**ibi **Sap. xij.**
 cura est de omnib⁹: ut ostendas qm̄ nō iniuste iudicas iudicium.
Neq; em̄ rex neq; tyrannus in conspectu tuo inquireret de his quos
 perdidisti. **C**um ergo sis iustus: iuste omnia disponis: ipsum quoq;
 qui non debet puniri: condemnas: & exterum existimas a tua uir-
 tute. **E**t paulopost: **T**u autem dominator uirtutis in tranquillita- **V**bi supra
 te iudicas: & cum magna reuerentia disponis nos. **Q**uis est prae-
 terea ita ab omni ratione sensuq; abhorrens: ut quod ab hominib⁹
 nō negligitur: id ab deo neglectum putet: **S**i nos eorum quos
 genuerimus: diligentissimam curam gerimus: nū arbitremur deū
 nullam rerum humanarum: nullam horum quos ipse creauerit
 curam gerere: **F**aciamus ne deum omnino ociosum: & secundum
Epicturum providētiā eius tollamus omnem: **A**t audiatur **E**c-
 clesiastes: **N**e dicas coram angelo non est providentia: ne forsan

FRANCISCI PHILELFI

Hieremias

**Cōclusio per
enūerationē**

Peripatetici

deus iratus super sermones tuos: dissipet cūcta opera manū tuarum. Quapropter cū deus gubernet omnia puidētia: & cū iustus sit dominus: secundum **Hieremiā**: satis nobis pbari debet eos omnis qui in hac uita receperint: fore ut in altera uita post interitū corporis quicq̃ pro meritis suis aut prēmii recipiant aut poenā. Sed cū corpus ab animo separatū quoniā nihil sentiat: nihil etiā pati possit: an diffidimus quin id totū quicquid est uel optandum uel formidandum: animo ipsi primū: deinde post resurrectionē & animo simul cumulatione quadam mensura debeat & corpori. Quare ex re patet uel pro diuina iusticia hominū animos esse immortalis. Cum igit̃ iam satis ostensum sit: nullā esse neq̃ necessariā neq̃ honestā causam tam diuturno ac tam uāhementis doloris tui: qđ filium uideas teterrimo ac tristi corporis carcere mortis beneficio liberatū: cū morti quæcunq̃ in mundo sunt: debeant omnia: eāq̃ intelligas malorum omniū atq̃ incōmodorum finem quibus hominū uita cruciat̃: & cū suauissimi præterea cuiusdā somni imaginem: tum uitiorū omniū sepulturā: & ut improbis propter futura supplicia formidandā: ita probis ac pijs quibus aterna debet gloria: expetendam maxime atq̃ exoptandā: Quid est per immortalē deum: quod in hac tanta immortalitate libertate: beatitudine animorū lugere te oporteat faustum: felicē & fortunatum **Valerij** tui obitum: qui ut te patre uiro præstantissimo: ita admiratione probitatis suæ adeptus omnem huius uitæ quæcunq̃ haberi potest foelicitatem: ex hisce luctuosissimis tenebris cōmigravit ad lucem illius cælestis & pacatissimæ ciuitatis: ubi omnia ridet: omnia exultāt: omnia bonorū omniū plena sunt. Iam sane tu **Valerij** beneficio qui nup̃ solum eras **Venetiarū**: cælestis patriæ factus es ciuis: ubi nullus est liuori locus: nullus obtrectationi: nullus cōtentioni. Quicquid em̃ bonorū acquirūt liberi: non minus bonis parentibus q̃ sibi acquirunt. Quare cū pulcherrima & dilectissima tui portio cælesti republica es donatus: potes etiā iure tu cum uoles: uelle aut̃ semper debes: iura tibi filij uēdicare. Quid em̃ est amplius quod requiras in uita? Abundas tu certe his omnibus & bonis & cōmodis: quibus humana foelicitas cumulatur. Nam si ad sæculi huius foelicitatē triplicia bona Peripatetici prinere præcipiunt: fortunæ quæ aliud nihil q̃ dei uoluntas est: corporisq̃ & animi: quis neget foelicitissimū esse te? Ut em̃ a patria incipiā: si quis secū animo uoluerit: & qui primi fuerint **Veneti** & quæ regna tenuerint: & ubi tandē cōfederint: & quas urbes illustrioris cōdiderint: satis quod ad patriæ laudem spectet: a se narratū existimet.

ORATIO FVNERIS III

Nam res illoꝝ maiorūq; tuoz clarissime gestas si uel deliberare in
stituerō: nō breui quapiā aut oratione aut libello: sed tot uolumini
bus opus sit: ut uel eas enumerare difficile fuerit. Itaq; ut paucis rē
percurrā: es tu **Iacobe Antoni Marcelle** omniū primū in ea patria
natus: & ab ineunte adoleſcētia ad istā usq; ad præsentē uel aduen
tantē iam senectutē per omēs ætatis gradus egregie honoratus: q̄
nulla uideo in uniuerſo terraz orbe nominis gloria clariorē. Quæ
em̄ gēs nō mō in Italia sed etiā intra oēm terræ ambitū nobilior est
Venetis: Qui primū profecti a **Doribus**: ut **Diodorus Siculus** au
tumat: relicta ea **Galliæ Transalpinæ** parte opulētissima & præcla
ra: quæ iacet e regione **Britāniæ**. Nec em̄ iſs assentior qui **Venetos**
putāt & ortos & nominatos: alijs ab **Eneto** rege **Illyricoz**: alijs ab ur
be **Eneta**: quæ etiam ipsa in **Epiro** & illustis fuit & potēs: cōſedere
post res multas atq; peringētis pulcherrime gestas i **Paphlagonia**.
Deinde **Phylamene** duce atq; rege auxiliū regi **Priamo** ferētes ad
uersus **Græcos**: tandē post maxima clarissimaq; facinora **Phylame**
ne amisso cū **Paphlagoniā** ob intestinas eius regni seditiones repe
tere nollent: se abeunti **Antenori** nauigationis atq; fortunæ socios
addidere: siue is post **Ilj** quā uulgo tradūt captiuitatē: **Græcoz** be
nignitate pro ueteris hospitijs iure usus sit: siue post ambitionē sub
fœderibus **Græcoz**: ut sunt **Aegyptij** hui⁹ sentētiæ locupletissimi
auctores: ex ipsius **Priami** & **Hæctoris** uolūtate coloniā deduxerit
intra sinū **Hadriaticū**. Itaq; bello uictis fugatisq; **Euganeis** q̄ ma
re inter alpeſq; populi ferocissimi incolebāt: **Eneti** simul **Troiani**q;
uniuerſæ illius regionis **Ponti**: in quē primū essent egressi locū **Tro**
iam uocauerūt: Idq; **Pago** nomē māſit. Gentē autē uniuerſam ob
multitudinē uireſq; **Enetoz** ex ipsius **Antenoris** **Troianorū**q; sen
tentia **Eneti** sunt appellati. **Eneti** igit̄ adepti pulcherrimā atq; fera
cissimā **Italiæ** orā **Patauio** atq; **Aquileia**: quā postea ipsam tempo
rū calamitate funditus deletā rursus cōdidere **Romani**: alijsq; nō
nullis in ea cōditis amplissimis & opulētissimis urbibus ac regno
mirabili incremēto amplificato. Demū ut sunt res humanæ incon
stantes omēs ac mutabiles: **Enetj** idem qui addito æolico digāma
Veneti postea dicti sunt: ob **Hunnoz** **Gotthorū**q; impetū ac uasta
tionem fortunæ temporibusq; prudēti atq; salutari cōſilio cedētes
quotquot ex uniuerſa **Venetia** proximisq; **Italiæ** urbibus & opib⁹
& nobilitate præstabāt: in hunc istū locū quē foelicissime nūc tene
tis: ut erat ab omī **Barbaroz**q; turbine & imanitate apprime tut⁹:
sele omēs cū suis omībus incolumes receperūt. Vbi urbē **Venetias**
diuino quodā ductū atq; auspicijs cōdiderūt: qua quidē una nihil

Venetorum
origo
Dores
Diodor⁹ Sicul⁹
Gallia transal
pina
Britannia
Eneta
Epirus
Paphlagonia
Phylamene
Priamus
Græci
Antenor
Ilium
Aegyptij
Priamus
Hæctor
Euganei
Eneti
Troiani
Troia
Eneti
Patauium
Aquileia
Æolicum di
gāma
Veneti
Hunni
Gotthi
Venetia

FRANCISCI PHILELFI

est sub sole neq; mirabilius nec melius. Per idem uero temp⁹ incl^y
Marcelli ti illi maiores tui plariq; **Marcelli** moti nō cum uetere illa necessitu
Aeneas dine ac beniuolentia quæ **Aeneæ** **Antenoriq;** fuerat inter se maxⁱ
Gothi ma: tum securitate & amœnitate loci post uersam a **Gothis** urbē
Roma **Romā** i prædā & uniuerſam ferme **Italiā** ferro igniq; uastatā cū or
natissima opulētissimaq; classe se **Venet** priuatim ac publice p oia
M. Marcellus ioris tuos: aut. **M. Marcellum** fortissimū & clarissimū imperatorē:
Annibal perprimus **Romanorū** ducum uidit **Annibalem** fugienē: qui unū
de quadragies collatis signis mirabili sua cum gloria cum hoste di
micauit: qui non minus aduersis q; secūdis in belli uicibus cadē se
animi constantia strenuitateq; semper gessit inuictum: aut. **M. item**
M. Marcellus **Marcellū** uirum nō minus acrem & grauē q; eloquentē: qui ut pu
Pompeius blice libertati bonoq; consuleret: maluit incerto ac formidabili bel
li discrimine **Pompeiū** sequi: q; ullo blandiētis fortunæ ufusus be
Cæsar neficio sentire cum **Cæsare**: Qualis aut futurus erat **Marcellus** ille
Octauia adolescēs quē **Octauiae** sororis filiū **Cæsar** **Augustus** propter mo
tum ingenijq; præstantiā sibi adoptarat: si diutius fuisset in uita: ex
Virgilius **Virgilio** nostro cognosci potest. Ita em de illo cecinit.
Mauors **Quantos** ille uirū magnā **Mauortis** ad urbem
Campus aget gemitus: uel quæ **Tiberine** uidebis
Funera: cum tumultū præterlabere iacentē.
Nec puer iliaca quisq; de gente latinos
In tantū spe tollet auos: nec romula quondā
Vllo se tantū tellus iactabit alumno.
Heu pietas: heu prisca fides inuictaq; bello
Dextera: nō illi quisq; se impune tulisset
Obuius armato: seu cum pedes iret in hostē:
Seu spumantis equi foderet calcaribus harmos.
Heu miserande puer si qua fata aspera rumpas:
Tu **Marcellus** eris. Prætereo reliquos maiores tuos: q; & plurimi
extiterūt in florentissimo isto **Venetorum** senatu & amplissimi uiri:
quos certe oīs cū maximo sui nominis splendore mirū in modum
reipublicæ profuisse constat. Quid enim de uniuerſa uestra republi
ca uerba faciam: aut sim circa publicas laudes curiosior: cū uestro
rum quorūdam causa effectum uideā: ut propriae laudes negligā
tur? Quo factum est ut tot tantæq; **Venetorum** res gestæ ad hanc
diem in obscuro sint eorū uitio: qui nulla ipsi fortasse uel minima
digni laude aliorum gloria offendantur: nescientes ij quidē uix ul
lum in republica uitium esse inuidentiā execrabilē perniciosiusq;.

Desinant igitur fucatae simulatores iusticiae male consulere: ne dum uidentur id agere ne quid discordiae in bene morata ciuitate oriat ex cognitione illustrium facinorum: non minus uniuersae patriae quam optimis quibusdam ciuibz occultis odijs nocuisse iudicent. Nos autem hoc tempore praetermissis publicis laudibus illisque & maximis & prope infinitis de te uno quod coeperamus: breui absoluemus.

Natus ergo ex illustri genere **Marcello**z adeptusque opera diligetia quam parentum ea initia & adminicula omnia quae bonum & egregium ciuem factura essent: & ab ipsa usque adolescentia in rebus grauissimis semper fortiter innocenterque uersatus: breui temporis curriculo cum incredibili omnium admiratione ad summam gloriam perualisti. Conticebo enim breuitatis gratia comoda tui corporis: quibus heroas etiam illos quos ob excellentiam humanae naturae decantat antiquitas uel aequas uel superas: perceritatem: latitudinem: robur: conuenientem membris: cooperationem: tum uigorem scintillasque oculorum: integritatem omnium sensuum: formam bonitatem ac praestantiam: qua ita emines inter alios: ut ea de te iure dici queant: quae de **Iasone** canit **Orpheus**.

Clarius in cunctis diuus splendebat **Iason**:

Iuno etenim latos oculis afflatur honores.

Et pulchrum dederat magnamque pectore fortem.

Quae quidem omnia tamen non mediocria ad uirtutem sunt adminicula: talia tamen sunt: ut simul cum corpore consenscant. Sola est animi uirtus: quae in dies magis atque magis reuirescit ac floret: eosque fructus de se fert: qui & suauissimi sunt & salutes & sempiterni. Quibus autem uirtutibus ipse non polles? Quid ingenio tuo uel acutius uel fecundius? Quis te uno in dicendo aut grauior: aut ornatio: aut gra-

tior: e cuius lingua quod de **Nestore** **Homerus** memorat: dulcior
omni melle oratio profluit: iusticia uero integritateque tantus es: **Homerus**
ut neque **Fabricius**: neque **Cato**: nec **Paulus** **Hamilius**: nec **Aristides**: **Fabricius**
nec **Phocion** tibi sit praefereendus. Quid memorum temperantiam: quod in
uictum animi robur: quid tolerantiam & constantiam tuam omnibus in rebus: **Cato**
Nam fide & pietate ueritateque tibi sanctius nihil ducis. **Facili**
tate uero humanitate: mansuetudine: affabilitate: beneficentia tan- **Paulus** ha-
tus es: ut eos etiam qui te nunquam uiderunt: mirifico tui desiderio afficias. **Aristides**
Phocion

In omni autem prudentiae & consilij genere quae tibi antepone habeo ne-
minem. Et ne id quidem mirum. Ita enim a primis annis & mari & terra es
per omnes uicissitudines fortunae: uel tuo uel reipublicae tuae nomine in
rebus plurimis uariisque & maximis diu multumque uersatus: ut ea
de audeam de te affirmare: quae de strenuo atque sapienti **Vlyxe** illo
Homerus poeta finxit.

Iason
Orpheus

Nestor
Homerus
Fabricius
Cato
Paulus ha-
milius
Aristides
Phocion

Vlyxes
Homerus

FRANCISCI PHILELFI

Callentē dic musa uirū: qui moenia sacra
Diruta post Troia multūq; diuq; pererrans.
Et mentes hominū multoꝝ nouit: & urbes
Vidit: & horrifona qui tristia plurima ponto
Pertulit: in patriā quo se sociosq; referret.

Sed illud in te est uirtute omni præstātius: quod cū ceteros omni lau
de antecellis: tenon modo ceteris omib; parem uelis: sed multis
etiā in rebus inferiorem. Et facis tu quidē omnia sapiēter. Nam etsi
pulcherrimū duciē ceteros beneagēdo superare: lōge tñ & pulchri
us est & diuinius seipsum ita uincere: ut nihil inani gloriæ tributū
uideat. His artibus: his studijs factū est: ut oīa in maximo tuo am/
plissimoq; senatu nō modo nō petens: sed qñq; etiam fugiēs cum
maxima tua sis laude consecutus. Quanti aut faciunda sit egregia
uirtus tua singularisq; prudentia: existoꝝ patrū de te iudicio facile
potest intelligi. Est em patricioꝝ apud uos ordo: id qđ de Roma/
nis quondā regi Pyrrho Cyneas retulit: senatus multoꝝ regū: Ita
qđ nihil apud uos temere iudicat: sed & mature & sapiēter omnia.

Romani
Pyrrhus
Cyneas

Quod ut re ipsa clarius pateat: paucis e multis breuibusq; exēplis
& grauissimū senatus tui de te iudiciū & tuā in rebus gerēdis confi/
ciundisq; strenuitatē: celeritatē: industriā compendio exponā. Fuit
florentissima reipublica uestra nuper cū nobilissimo illo & excelso
animo principe Philippo Maria Anglo diuturnū bellū atq; pericu/
losū: cuius initiū a Florētinoꝝ fractis afflictisq; rebus fluxit: qui
cū a uobis opem & auxiliū implorassent aduersus eū: qui cū uetus
uobis necessitudo atq; amicitia semper fuerat: cū graui detrimēto
uestrū arariū affecerūt: tum in tantā rerū difficultatē uos coniece/
runt: ut de uniuerso quandoq; imperio inire discrimen cogeremi/
ni. Casalem cognomēto maiore: quod quidē oppidū positū est in

Philipp⁹ dux
Florentini

Casalis maior
Padus

Padu ripa: oppidanorū defectione tenebatis. Id Philippus ingenti
ornatissimoq; exercitu classeq; munitissima flumine terraq; ador/
tus: indefesse atq; acriter oppugnabat: & pilis saxeis & missilib⁹ at/
q; omni tormētoꝝ ac teloz genere. Per multū em rei suæ eum locū
cōductuz arbitrabat: uel ad tutandū agrū Cremonēsem: uel ad
tollendā spē hosti subuehēdā classis aduersus urbes suas quæ Pa/
do adiacēt. Erāt iam oppidani peregriniqu; milites assiduīs uigilijs
& laboribus ita defessi & exinaniti uiribus corpoꝝ: ut de deditiōe
consilium inirent. Tu uero qui oppidanis cunctoꝝ præsidio præ/
fectus intelligeres quāti iuteresset illud oppidū nō solū ad turban/
dam rem hostis: sed etiam ad Brixia salutē: quæ rei frumētaria in/
opia laborabat: nec ei aliū de qđ ex Casale quo a Venetis per Padū

Brixia

nuper maxima uis frumēti esset aduecta: consuli per id temporis ac
 prouideri posset om̃ibus & animi & ingenij uiribus cōtra annixus
 alios beniuole monēdo: alios acriter accusando: hos adhortatiōe:
 illos minis: singulos singulis remedijs ut usui erat impellēdo: illud
 breui consecutus es prudenti oratiōe & animi magnitudine: quod
 alius quisq; in tanto hostiū terrore: in tantis difficultatibus oppidi
 nullis uiribus sperare ausus esset. **Frustrari** em̃ hostis cum sua se ui-
 disse spe ob uni⁹ **Iacobi Antonij Marcelli** consiliū atq; diligentia:
 coactus est deniq; inde abducere suas copias. **Quæ** quidē res cum
 magnā de tua præstanti singulariq; uirtute admirationē apud ho-
 stem: tum præcipuā apud tuos tibi laudē comparauit. **Obsidebat**
Philippus idem maximo & firmissimo equitatu peditatq; urbem
Brixia: quæ **Cœnomanorū** omniū caput est: & populo atq; opib⁹ **Philipp⁹ dux**
 præpotens. **Eoq;** iā res erat adducta ob diuturnitatē belli obsidio **Brixia**
 nisq; molē: ut ciues præssi famæ & rerū necessariarū omniū defatiga **Cœnomani**
 ti inopia: in ultimā essent desperationē acti. **Nam** & uniuersus cam-
 pus ea tempestate & municipia castellaq; montana fere om̃ia in ho-
 stiū erant potestate. **Itaq;** nullus aditus in urbem patebat om̃ino:
 adeo **Nicolaus** ille **Perusinus Philippi** imperator uigilantissimus **Nicolaus**
 bellicosissimusq; locos om̃is nō modo urbi uicinos copijs suis cu- **imperator**
 stodijsq; uallarat: sed etiam eminus iacentis per quos ullus patere
 posset accessus: munitione firmissima asseruabat. **Rumor** quotidie
 magis apud **Venetos** increbruerat propediē **Brixia** periturā: nisi &
 frumentū & auxiliū ilico mitteret. **In** tanta rerū iniquitate cum flu-
 ctuarent patres: neq; quid consilij caperēt in casu tam repentino &
 tam difficili offerret: tum ipse ut es ingenio acerrimo & animo ad
 res magnas atq; periculosas inuictō: te ultro quasi alter **Scipio** ad **Scipio**
 id negocij atq; discriminis iturū polliceris. **Cunq;** nōnulli te rem su-
 pra uires conaturū dicerēt: aliudq; nihil q̃ mortē tibi & senatui de-
 decus reportaturū: solus **Franciscus Foscar⁹** princeps ille sapiētissim⁹ **Franciscus fo**
 mus est inuentus qui mirificā tuæ diuinæq; uirtutis grauissim⁹ iu- **scaris dux**
 dex ac censor & probaret tuā profectionē & magnā ex ea utilitatē:
 ac laudē ad rempublicā puenturā certo speraret. **Tu** autē more oīs
 impatiēs: iter arripis p̃ inuia uilliū diuerticula: per inaccessibiles ue-
 pribusq; cōseptos atq; misere impeditos siluarū ambitus: per aspe-
 ros montiū saltus rupesq; præcipites. **Et** ita om̃i quiete uacuis die-
 bus cōiungens noctes quo tpe ducalis miles **Brixia** turrim coepe-
 rat: eratq; in urbē iam populalūdus descensurus: inopinato ipse ac
 subito quas cælitus missum numē: cū ardentius pugna utrinq; fer-
 ueret: cū plumbeis oīa pilulis scorpionibus & missilibus streperet

FRANCISCI PHILELFI

atq; intonarent: appares inter ipsas dimicantiū dextras. Quem ho-
stes repente intuti atq; stupescētes: taq; fluminis ictu aliquo tacti
essent sese cōtinuo oēs & ab urbe & a turri quā occuparāt: prācipi-
tes auertere: coactiq; sunt ab obsidione re infecta discedere. Tu autē
recreatis cōfirmatisq; ciuiū animis oratione primū: deinde etiā re/
Roatum rū omniū copia & prāsidio **Roatoq;** municipio tuo etiā ductu ex
obsidentiū hostiū faucibus erepto: in agrū **Veronensem** qui ab ipsi-
dem hostibus pramebat: mira celeritate reuertisti: cuius aduentu
Veronēsi prāsidio quod hostiliū metu uiriū intra mōnia urbis se
cōtinebat: magnisq; pramebat incōmodis: cōfirmato: rebusq; ne-
cessarijs & oportunis omībus instructo: ager **Veronensis** omīs qui
ad **Mintiū** iacens labare iam & sentire cū hostibus cōperat: ad sani-
tatē rediit nihil fide aduersus **Venetos** sibi sanctius ducens. Cūq;
Philippus nō multo postea: idem **Philippus** maiore apparatu & uirib; bellū
Brixiani **Brixianos** instaurasset: classēq; in **Benacū** ualidā & ingentē inue-
Benacus xisset: omīaq; terrore tumultuq; impleffet: nouū ipse nauigandi ge-
nus & nunq; antea auditū excogitasti: & id quidē: tum admodū sa-
lutare **Venetæ** ditioni: quod exemplo postea nocuit plurimū regie
Mahometus urbi **Constantinopoli**. Nam impius iste **Mahometus** **Amorathi**
Bosphorus filius: eodem machinamēti genere traducta classe per continentē a
Constantino **Bosphoro** **Constantinopolitanū** in portū inexpugnabili illa nobi-
polis lissimaq; urbe potit⁹ est cum maxima christianorū omniū iactura.
Xerxes Laudat sane **Xerxes** q; **Asiam** atq; **Europā** ad **Hellespontū** ponte
Asia cōiunxerit: q; continentē ad **Athon** nauigabilē reddiderit. Sed lon-
Europa ge tua est laus illustrior: q; classē **Venetā** quasi **Dædalū** remigio
Hellespontus alax: cælo ipsi credideris. Nam cū omnia municipia & castella quæ
Athos **Benaco** adiacent: in hostiū essent potestate: nec ullus pateret aditus
Dædalus ad classē deducēdā in eū lacū: montiū iter ad nauigandū mirabili
qdā ingenij acumine reperisti. Cōpactis em̄ trabib; æqualib; inter
se se p nauiū latitudine atq; longitudine interuallis illisq; sulcatim
excis in longū pro carinæ dorsi capacitate in ijs myoparones bire-
mesq; atq; triremes omēs singulæ singulis sunt impositæ. Et ita ab
Athesis **Athesi** flumine per asperrimas atq; eminētis montiū rupes scopu-
losq; horrendos ad ipsa usq; caligantia montiū cacumina rudenti-
bus ac machinamētis incredibili sunt tractæ celeritate: Cōtinuoq;
eadem ui atq; industria retinaculis tamen quibusdam impetū mo-
derātibus: & aqua ueluti perenni in trahiū sulcos infusa: nenimio
pondere ac motu accenderent: eadem inq; industria eadem naues
omēs suis ordinibus a summo ipso montiū uertice subiecta præci-
pitia demissa: prius in **Benacum** uisæ sunt descendisse: q; de illarū

molitione quicquid audiret. **Quarū** subita praesentia quasi portento hostium animi cōsternati: nihil sibi inhonesta fuga potius duxere. **Magna** tamen ex parte formidabilis illa **Philippi** classis aut capta est aut demersa. **Blasius** autem **Axeretus** classis eius praefectus qui **Blasius exa**
paucis ante annis nobilissimū regem **Alphonsum** in mari **Tyrrhe** retus
no cum duobus simul fratribus totque regulis ac ducibus ad **Caie** Alphōsus rex
tam illustri illa nauali pugna superauerat: & in captiuitatē egerat **Caleta**
piscatoria inscensa cymba: in fugā uersus hostiles manus uix effu-
git. Et haec quidem uictoria tibi tota est danda: cuius calliditate &
consilio factum est ut uinceretur. **Ad** haec cum non multo post tem-
pore idem **Nicolaus** imperator cum ingentibus copijs ac uiribus **Nicolaus im-**
Veronensem **Vincentinū**que agrum non parua ex parte occupasset: perator
Venetorum imperium in tanta rerum mutatione instabilitateque ani-
morū nō mediocri periculo laboraret: **Tota**que spes in uno **Francisco** **Fran. Sphor.**
Sphortia fortissimo & fortunatissimo iperatore: q nūc **Mediolanē**
sū dux & **Insubribus** & tot amplissimis urbibus pacatissime imperi-
tar: ubi accersitus a **Venetis** cum exercitu quadraginta milium mi-
litum rei uestrae auxilium ferunt: certe nisi tua industria obuiam oc-
currisses: frustra fortasse tantus apparatus extitisset. **Nicolaus** em̄
qui tanti imperatoris aduentum praesenserat: cum nō esset inscius:
& quantus **Franciscus** esset in re bellica: & quē ipse illo uiribus in-
ferior: se praeupta latissimaque fossa ac uallo & turribus munierat
futurum opinatus ut ante urbe **Verona** quam obsidebat potire-
tur: quē transeunda fossa a **Francisco** facultas esset. **Tu** uero qui ut
es mentis acie acutissimus: & rerum peritissimus humanarum uiri
consilia optime calleres: intellecta periculi magnitudine nihil con-
tactus tecum assumpta parte praesidijs **Veronensis** intrepide atque ex-
pedite per medias hostium stationes cunctis munitionibus supera-
tis: ad iuga montium inaudita celeritate perualisti. **Illud**que es pro-
pere consecutus: ut municipijs cunctis castellisque recuperatis: & ho-
stium praesidijs pulsis: oibus te quē primū imperatori **Francisco** cō-
iunxeris: & exoptati in urbem transitus comitem simul dūteque pra-
stiteris. **Qua** quidē re audita: confestim **Nicolaus** obsidionē omnē
deseruit: fugā similē reditū faciens: parūque defuit: quin a **Sphortia**
nis insequentibus caperetur. **Id**que opinione omnium factū esset nisi a suis
domesticisque militibus sublati humeris: nam dum incautius se **Ni-**
colaus reciperet: equus in praecipitiū obuiū lapsus est ex insequentium
manibus esset ereptus. **Tua** igitur non minus diligentia quē tanti im-
peratoris aduentu ac uiribus factum uidemus: ut & **Verona** obsidi-
one illa ducali atque imminente captiuitate liberaretur: & **Vicentinus** **Ver-**

FRANCISCI PHILELFI

ronensisq; ager omnis recuperatus immortalis ageret tibi gratias. **Si** uelim oia tua memorabiliaq; facinora singillatim suoq; ordine re-
 ferre: dies me deficiat. **Itaq;** ceteris omiſſis: illud certe reticendū nō
Philipp⁹ dux est. Cum idem dux **Pphilippus** superato etiā **Mintio Verona** urbe
Mincius per insidias eſſet potitus: nihilq; ei deeſſet præter arces: & iam ciues
Verona omnes: alij perterriti ob tantā hoſtiū multitudinē quos intra moenia
 receptos curſitantesq; uidebant: alij rerū nouarū cupidi: ut populo-
 rū mos eſt: ſe **Nicolai** unius poteſtati permitterēt: tu accerſito impe-
Fran. Sphor. ratore **Franciſco** qui iuga ſupra **Benacum** occuparet aduerſus ho-
Benacus ſtium præſidia: conſeſtim ſuperiorē ingreſſus arcem cū expeditiſſi-
Atheſis mis uiribus in urbē rediſ. **Tantusq;** in hoſtes impetus factus eſt: ut
 firmiſſimus ille pons qui **Atheſim** cōiungebat laxareſ: atq; una cū
 ingenti militū numero in ſubiectū amnem fractus corrueret. **Auſu**
 git igiſ bellicoſiſſimus ille inuictusq; **Nicolaus**: nec eum puduit cla-
 ra uoce teſtari apud **Philippū Mariā**: ſe ab uno **Patricio Veneto** Ia-
 cobo **Antonio Marcello** urbe **Verona** extruſum eſſe. **Quin** etiā im-
 perator ipſe **Franciſcus** ſæpenumero aliſq; permultis audientibus
 quotiēs de tuis laudibus loquit̃: **Loquit̃** em̃ & frequēter & perlibē-
 ter. **Addit** etiā illud **Nicolaū Peruſinū** non minus tua q̃ ſua opera
 urbe **Verona** eſſe eiectum. Sed omniū tuorū quæ & plurima & pul-
Coloſſus cherrima facinora fuerūt: illud mihi uiſum eſt ueluti **Coloſſus** ali-
 quis extitiſſe: q̃ poſt **Nicolai** obitum quo nihil **Philippus** unq; du-
Addua xit in uita triſtius: cum ueſtræ copiarū **Adduam** uſq; uniuerſum **Phi-**
lippi agrū populatæ eſſent: **Michaelē Attendulo** imperatore: factu
 q̃ utiliſſimū omnibus uidereſ: tranſmittere q̃ primū in agrū **Inſub-**
riū: quo & **Mediolano** & **Laudi** & **Como** & **Ticino** ac reliquis **In-**
Mediolanū ſubriū populis facultas eorū omniū tollereſ: quæ ſunt ad hominū
Laus uitam uictūq; neceſſaria: nemo in tanto exercitu eſt inuentus: qui
Comū prior flumen peruadere auderet. **Nam** iam hyems erat aſperior: &
Ticinū **Addua** qui ſua natura ſemper eſt altus: tunc imbriū ui magis intur-
 muerat uorticibusq; feruebat: & pontes oēs in **Mediolanenſiū** erāt
 poteſtate. **Parandi** aut̃ ex tempore nauigiū nulla præſtabat occasio
 & celeritate opus erat & diligentia. **Hic** tu ceteris tranſitum detra-
 ctantibus: animo illo tuo infracto planeq; **Marcellus** repēte flumē
 eques ingrederis reliquosq; ut te ſequant̃: hortaris. **Nuſquāq;** de-
 flectens inter altiſſimos rapidiſſimosq; uortices ante in ripa **Inſu-**
brium uiſus es: q̃ alius quiſq; ex tanto & militū & ductorum nu-
 mero equorū ungulas aqua tinxiffet. **Cœpit** tandē ceteros pudor:
 ſeq; omnes animi fortunaq; cōmiſere: pauciſq; fluminis rapiditate
 amiſſis ſe **Inſubres** contulere. **Fuit** ſane dies illa præſtantiſſimo illi

principi **Philippo Mariae Anglo**: & tristis & ad mortē usq; pernicio
sa: ut qui modo propter tot tantasq; uictorias & terras & maria ter
rore sui nominis cōcussisset: nunc se uideret amisso & imperatore &
uifū. Nam & **Nicolaus Perusinus** iam diem obierat: & **Philippus**
ipse nimia uigilandi assiduitate uifū amiserat: intra **Mediolani** mor
tia urgeri: & qui antea semper afflictis om̃ibus auxilio esse consuef
set: iam cogi ut aliunde auxiliū imploraret. Tu em̃ unus **Iacobe An
toni Marcelle**: quod certe uel mea uel aliorū pluriū eruditissimorū
& grauissimorū hominū causa factū nollem: præcipuus auctor exti
tisti extremæ calamitatis illius clamētissimi atq; optimi principis:
qui nō contentus **Adduā** superasse: & amœnissimas late uillas ui
cosq; bonis om̃ibus refertissimos diripiendos militib⁹ obiectasse:
ac tot pecorū greges: tantū hominū numerū uertisse in prædā: uolui
sti etiā ut uexilla ipsa signaq; **Venetorū** ex illa celebri sublimiq; arce
sua **Dux Philippus** q̃tum oculi paterent: posset corā aspicere. Nā
cum uniuerfis copijs intra secundū lapidē quasi **Annibal** confedi
sti: teq; ab imperatore **Michaelē** aureis militiæ insignibus in illius
humanissimi principis ludibriū ornari es passus. Cūq; ad ipsa usq;
suburbia te quotidie inter præliantiū militū globos uifendū osten
deres: nunc hos: nunc illos ad suburbiorū irruptionē hortādo: inci
tando: impellendo: nimirū ita animi ægritudinē diuino illi princi
pi auxisti: ut inde uahementi ægrotatione contracta post paucos
menses in maxima regni clade uitam ipse amiserit. Cuius morte cū
omnia essent tumultuaria tuis: adhortationibus atq; suasionibus
Laudēses Placentiniq; adducti se **Venetis** dedidere: principii sane
ingens ad totum **Philippi** regnū & breui consequendū & expedite:
si plus amor patriæ apud tuos q̃ quorūdam priuatus aduersus te
liuor ualuisse. Sed utendum est uulgari illa consolatione: Quid si
hoc melius: Cadunt persæpe inter principes similitates irritamēta
q; animorū: & id quidem occulto quodam ac iusto dei cōsilio: q̃
ipsum etiam **Agamemnona** & **Achillē** accidisse **Homerus** narrat.

Ita em̃ incipit carmen **Iliados**.

Iram diua refer **Pellidæ** immitis **Achilli**
Innumeris quæ sæua malis afflixit **achiuos**:
Heroūq; animas tot fortis impulit **horcho**
Membra minutatim quorū laniata **molossis**
Alitibusq; dedit pro regis mente **deorū**.

Atqui mirum uideri neminē debet: si in tot tuis & tam illustrib⁹ suc
cessibus ulli sint reperti: qui tuæ clarissimæ uirtuti inuiderint: ob eā

Annibal
Michael

Laudenses
Placentini

Agamemnon
Achilles
Homerus
Iliados prin
cipium

FRANCISCI PHILELFI

q̄ rem nō patriæ minus obfuerint: q̄ tibi optarint: quem infectan-
 do splendidiorē effecere: cum uideamus non defuisse per idem tem-
 poris: qui inter grauiſſimum tuum ſapientiſſimūq; **S**enatum: & in-
 uictiſſimū principem hunc meū **F**ranciſcum **S**phortiam maximas
 diſcordias bellaq; infuderunt. **Q**uibus non multum poſt tempus
 e medio ſublatis: pax repente: rursus atq; ſocietas inuicem eſt ſub-
 orta aduerſus **M**ediolanenſes: qui collati: ut noſti: immemores be-
 neficii aduerſus eundem hunc principem impie coniurarant. **Q**uo
 in bello cum tu legatus a tuo ſenatu datus legatione libera cū mul-
 tis maximisq; in rebus huic uni profueris: tum illud beneficiū fuit
 maximū: quo prudentia conſilioq; tuo idem ſibi uitam ferme ere-
 ptam recuperauit. **F**ranciſcus enim **P**erufinus qui a patre **N**icolao
 fortiffimo imperatore nō minus fide degenerauit: q̄ **I**acob⁹ frater
 uirtutes paternas omnis nō mediociter uel æquauit uel ſuperauit:
 cum animo efferato ac nefario decreuiſſet huius humaniſſimi prin-
 cipis necem occultisq; inſidijs cum hortareſ ad inuadenda huiusce
 urbis munitiffima ſuburbia: cū inſtructam ſe habere diceret quan-
 dam **M**ediolanenſium factionem: quæ ſecum pro eo ſentiret: ei⁹
 modiq; nonnulla afferret argumenta: quibus facile ſibi fidem uen-
 dicarat: ſolus certe fuiſti tu: qui hunc ne id faceret: ijs rationibus es
 hortatus: quibus apertiſſime poſſet animaduertere ſibi omnino ca-
 uendum eſſe ab omni **B**raciana factione. **I**taq; abs te uno perſuaſus
 a ſuburbijs ſe abſtinuit. **Q**uæ ſi eſſet ingreſſus: quem **M**ediolanen-
 ſes nunc habent ſalutarem: hoc principe carerent. **Q**uid aut dicam
 de inſidijs **M**ogontinis: **Q**uas de te laudes prædicat princeps me-
 us: **Q** de te honorifice ſemper loquitur: **O**bsidebat **M**ogontiam
Franciſcus **S**phortia. **E**t in id difficultatis oppidum coniecerat: ut
 diutius obſidionem ferre non poſſet. **I**amq; de deditione **M**ogonti-
 ni conſultabant: cum idem **F**ranciſcus **P**erufinus de interimendo
 imperatore ſuo clam conſilium init: **I**dq; poſtridie futurum erat: cū
 tu noctu **S**phortia adiēs: mones eum inter loquendum: ne ita ſolū
 ſe quotidie immiſceat ordinib⁹ **B**racianis: **F**ieri enim poſſe ut opor-
 tunitas pariat qd nulla honeſtas ſinit. **I**nueteratam eñ eſſe ſimul-
 tatem atq; maliuolentiam **B**racianis aduerſus **S**phortianos. **P**ræ-
 terea **F**ranciſcum non eſſe patris ſimilem & eundem ſibi uideri in-
 conſtantem ac leuem. **I**taq; cauendum eſſe ab illo plurimum. **Q**ua-
 re cum **S**phortia in poſterum diem tuum ſequi optimū conſilium
 q̄ morem ſuum inſtitutūq; maluiſſet: ſeq̄ ab inuiſendis ordinibus
 abſtinuiſſet: **F**ranciſcus idem ueritus ut opinor: inſidias ſuas illu-

Franciſcus pi-
cinus

Nicolaus pi-
cinus

Iacobus pi-
cinus

Mogontia

Mogontini

stratas patefactasq; teneri continuo transfugit **Mediolanum**. Ad-
 dam item ad hæc unum egregia tuæ prudentiæ documentū. **Iam**
 inhorruerat anni tempus: tantaq; erat ac tam uahemens hyemis
 magnitudo: ut uniuerso **Insubrium** agro & niuibus obruto & ob- **Insubres**
 stricto glacie nihil pabuli usq; offerretur: **Aloysius** uermius: alijq; **Aloysius uer-**
 ductores plariq; omnes imperatorem adeunt: eumq; pro se quisq; **minus**
 impensius hortantur: ut in **Comensem** agrum citato agmine uires **Comenses**
 agat. Sic enim fore: ut **Comenses** qui intestinis inter sese discordijs
 diglantur deditionē faciant. At **Sphortia** & si intelligebat suo-
 rum consilia: aliud nihil q̃ prædam machinari: tempori tamen ce-
 cens eis obsequebatur. Verebatur enim militum inconstantiam.
Iam uniuersæ copię procedebāt: Tū tu ut es facundia insignis: ab
 ijs coeptis & ductores ipsos dehortaris: & milites eos docens: & pa- **Novarienses**
 buli rerum omniū inopiam passuros apud **Comenses**: Apud **No-**
 uarienses autem secus omnia. Quibus illi adducti rationibus cum **Dux sabbau-**
 in **Novariensem** agrum diuertissent: continuo ciues imperatori se **dia**
Sphortia dediderunt: plures adducti beniuolentia: pauci etiam
 metu: & ij quidem qui ad ducem **Sabbaudiam** eodem ipso die de-
 ficere instituerant. Quod certo factum uidebatur nisi callidissimo
 tuo sanoq; consilio esset obtemperatum. Qua quidem spe **Sab-**
 baudientes copię destitutæ **Romanianum** **Novariensium** munici- **Romanianū**
 pium in fidem receperūt. At **Franciscus** **Sphortia** ut est animo gra-
 uissimo: te q̃ amicissime complexus: palam & alta uoce professus
 est se tibi debere plurimum: cuius opera factum foret: ut **Novaria** **Novaria**
 potiretur. Quæ uero deinceps sunt subsecuta: tam belli q̃ pacis: ea
 diuino consilio uoluntatiq; danda esse ambigendum certe non est.
 Quæ autem **Laudenses** **Placētina**q; partes **Venetas** sunt secuti: tua **Laudenses**
 prudentia factum scimus. Quod in præsentia duci **Francisco** foeli- **Placentini**
 cissime parent a uobisq; desciuerint: non tua sed illorum culpa qui
 tuæ uirtuti inuiderunt effectum est: & id quidem ut modo loque-
 bar: iudicio quodam ac mēte dei. Quis enim (ut est apud **Esaia**) **Esa. 40.**
 cognouit sensum dominic: aut quis consiliarius eius fuit: Quod si
 ea quæ & incommodāt hominibus: & a plarissq; ducuntur in maxi-
 mis quibusdam malis: sine diuina sententia non fiunt: nec ea tunc
 in tantis tuis & tam secundis rebus sine diuino consilio acciderunt
 aduersa non tam tibi q̃ republicæ: nec **Valerij** recentem obitum si-
 ne mente dei: qui quicquid facit ad nostrum facit emolumentum:
 debemus factum esse existimare. Num iccirco in tot & animi & cor-
 poris ac fortunæ bonis deterius habes: q̃ ex tot liberis puerū unū
 ad se reuocarit deus: Quod si in mercatura non sumus uno cōtenti

FRANCISCI PHILELFI

- nisi lucrū etiā dignū accefferit: **Num** deus iniustus sit: si ex tot liberis quos nobis mutuo dedit: unū sibi exigerit: **Habes** tu & filias & filios pluris moribus ingenioq; eximios: eosq; & grandiuſculos & minusculos: quib⁹ te potes nō conſolari ſolū: uegetiā per oēm animi iucunditatē oblectare. **Vt** em̄ ceteros prætereā: quāto tibi ſolatio: quāto gaudio uoluptatiq; eſſe debet **Franciſcus** tuus: tanto ingenio: tāta moy elegantia: tanta probitate uir: **Num** habeas qd ad tuæ ſœlicitatis ſummā tibi ſit deſiderandū: cū oculos ac mentē in **Franciſcū** unū cōieceris: **Nōne** etiā iſte tui eſt q̄ ſimillim⁹: **Num** pueri te magis recordatio torqueat: q̄ uiri filij præſentia aſpectus q; delectet: **At** de **Valerio** mihi magna ſpes erat. **Quod** de **Valerio** futuruſperabas: id tibi de **Franciſco** præſtare licet: **Etiā** **Alcibiades** q magna ſpe puer fuerat: perditiffimū pernicioſiffimūq; ciuē **Athenæ** expertæ ſunt. **Itaq;** ſi me audias: imo te uirū magnū & ſapientē: omnē iſtū animi motū uincies tandē ut antea monui: atq; obſtringes rationis cuſtodia: ut quod tempus aliquñ eſt factuſ: faciat ratio eadē nunc qua poſtea es uſurus. **Nec** em̄ tuuc erit meliore uitæ conditione **Valerius**: **Et** turpe eſt proſecto plus apud te ualere tempus q̄ rationē. **Quid** quod iam annū prope agis in luſtu: **Hic** eſt natalis chriſtianus. **Ad** proximū **Kalendas** Ianuarias **Valerius** tuus reliquit mēbra mortalia. **Satis** naturæ affectui: ſatis cōſuetudini datum eſt. **Redi** tñ ad te: & tibi te totū uendica. **Simuſne** ingenio muliebri inferiores: **Quot** em̄ legim⁹ mulieres: quæ obitū filioꝝ & cōſtanti & infracto aīo tulerūt: **Mulier** **Lacana** filiū qui in acie ceciderat: ſepeliēs hoc illū diſticho hilaris proſecuta:
Sit flendū timidus: hilaris te nate ſepulchro
Condo meū pariter & **Lacedæmoniū**.
Altera cum filiū ſepeliret: & tenuis quædā anicula propius accedēs miſerabiliter dixiſſet: **O** mulier fortunæ: cōtinuo illa p̄ geminoſ bonæ reſpondit. **Qua** em̄ gratia filiū peperit: ut pro ſparta moreretur: **Gyrtia** hoc mihi contigit. **At** **Gyrtia** & ipſa **Lacana** cum nunciuſ ueniſſet ex **Creta**: qui **Acrotati** ex filia nepotiſ mortē nunciaret: reſpondit: **Acrotatus** **Nonne** cū iret aduerſuſ hoſteſ: aut erat ab illiſ interimēduſ: aut illoſ interempturuſ: **Libentiuſ** uero ait cum mortuū audio pro matris & urbiſ maiorūq; ſuoꝝ dignitate: q̄ ſi tempuſ om̄ne ignauuſ uiueret. **Damatrīæ** uero factū eſt longe ſeueri⁹: quæ cum accepiſſet filium & timidū eſſe & ſe indignū: etiā cum primū adueniſſet occidit: inſcripſitq; huiuſmodi epigramma.
Damatrīoſ **Hunc** timidū mater **Damatrion** ipſa peremit
Nec dignū matre nec **Lacedæmoniū**.

Et alia item **Lacana** cum audiuiſſet filiū & ſeruatū eſſe & fugiſſe ex hoſtiū manibus: ita ei ſcripſit: **Mala** de te fama diſfuſa eſt: aut hanc nunc elue: aut ne ſis. **Alia** ruruſus filiū aduenientē intuta: & quid ageret patria percunctata: **Cum** iſ reſpōdiſſet: om̄es periſſe: cū tegula ſublata percūſſit atq; interemit: inquit: **Te** igit̄ malū nunciū nobis miſerūt. **Idem** etiā a **Lacana** illa muliere factū legimus: quā filiū qui ex acie fugerat occidit inquit: **Non** meū eſt hoc germē: ad diditq; huiuſmodi epigramma.

Vade malū tenebras germē pete: quēq; perofuſ

Eurotas ceruas ne fluat ad timidas.

Si catulus nequā perrexeris: ito ſub horchum.

Nec ſparta dignus: nec generis titulis.

Et qm̄ exempla huiuſmodi poſſem infinita pene afferre: uno tantū & peregrino & de **Lacana** itē generoſaq; muliere exēplo addito reuertar ad uiros eoſq; **Patricios** ac **Venetos**. **Lacana** quādā mulier filios quinq; quos habebat ad id bellū miſerat: quod in ſuburbis gerebat. **Quā** cum ſtetiſſet euentū pugnae expectans: ubi quis adueniēs percunctanti ei nunciaſſet filios om̄is obiſſe: nō hoc inquit percunctabar ignauū mancipiū: ſed qd agit **Patria**. **Cui** cū ille ſubdiſſet ab ea eſſe uictoriā: **Libenter** igit̄ ait accipio etiā filioꝝ mortem. **Sed** audi iam de tuis eruditiffimis duobus & ſapiētiffimis ui-

ris **Leonardo** **Iuſtiniano** ac **Franciſco** **Barbaro**. **Hic** em̄ fratrem habebat **Zachariā**: uirū certe grauē & perhumanū patrem ampliſſimi **Veronēſis** pontificis **Hermolai**: qui nō ſecus **Franciſcū** educauerat atq; dilexerat: q̄ ſi ex ſe ipſe genuiſſet: eum uero **Frāciſcus** æque obſeruabat & om̄i pietatis munere uenerabat ac ſi pater extitiſſet: ubi uero diem obiit **Zacharias**: primarij urbis ciues ad **Frāciſcū** uenere cōſolandū: quos ita ille excipiebat: & oris tranquillitate & grauitate ſermonis: ut qui cōſolaturi uenerāt: cōſolandi fuiſſe uiderent.

At **Leonardus** qua cōſtantia: qua æquitate animi: qua lenitate: q̄ ui oratiōis in obitu **Marci** fratris uiri cōtinentis & integri: quo uno nihil habebat in uita charius uſus fuerit: quis eſt qui melius norit q̄ ipſetur: **Quod** taliū uiroꝝ factum laudas: quid tibi faciendū ſit noſti. **Turpe** eſt em̄ qua laude ipſi careamus: eam cuiq; ut rem præcipuā præclarāq; tribuere. **Reliquū** eſt: ut duorū principum & **Pas-** **Pascalis** dux **ſchalis** & **Malipperij**: qui præſentia ſummæ reipublicæ præſt: & **Frāciſcus** dux **Franciſci** **Foſcari**: qui hunc in ea dignitatis maiestate antecēſſit: in clytas eadem in re uirtutes ſilētio inuolui nulla uel cōſuetudine uel negligētia ueſtra patiar: q̄ id fieri fama eſt quorūdam culpa: qui uel domesticæ cuiuſpiā ſibi notæ conſcij: uel quia neq; in ſua: nec in

Leonardus iu
ſtinianus
Frāciſcus bar
barus
Zacharias
Hermolaus
epiſcopus

Pascalis dux
Frāciſcus dux

FRANCISCI PHILELFI

suorum maiorum ulla uirtutis luce uersati aliorum gloria inuideant. **Francisco** enim **Foscaro** tanta prudentia: tanta rerum magnarum omnium cognitione: tanta eloquentia: tanta animi magnitudine uiro **Iacobus** erat filius: quem pater & quia filium & quia unicum incredibili charitate atque indulgentia diligebat: adeo ut eo nihil habere in uita iucundius posset ab omnibus iudicari. Quid autem in causa fuerit: nescio. Illud mihi uideor scire nullum: aut esse aut excogitari posse genus cruciatus: quo ille fere ad mortem usque afflicto saepe non fuerit. **Ad** postremum accessit ex insula **Creta**: ubi relegatus asseruabatur: & in organo porrectus ac uinctus: quo torquendi genere aliud nullum ferre neque durius esse neque horribilius: ita membratim tractus exagitatusque est: ut solutis nervis artibusque laxatis exanimus prope redderet. Num dux **Franciscus** aut uultum mutauit unquam: aut uerbum fecit ullum in tanta & tam atroci filij clade quam coram quodammodo intuebatur. **Satis** enim intuebatur cum & filij uociferationes eiulatusque ex proximo cubiculo audiret: & quod sit organi supplicium: non esset ignarus. Cumque post illius immanitatem truculentiamque supplicij coram uideret allatum: nam quo is modo duci potuisset: cui nulla corporis pars consisteret: Nunquid ullum immutatum signum ostendit in facie: quicquam ne est locutus aut mollius: aut remissius. Quasi istiusmodi questionis horribilitas non superet omnem mortis non dicam doloris: qui ut docui nullus est: sed doloris formidine quem indocti iudicant. **Nam** **Paschalis** dux quo uno nihil prodixit natura humanius: nihil mitius: nihil melius: nihil amabilius: solum filium quem habebat: uirum magnum & modestum: quinto mense ante ducatum amisit: & quem filij loco mirifice diligebat solum ex eo filio nepotem praestanti indole & spe maxima puerum hoc anno paucis ante mensibus sepeliuit. Quis eum uidit aut in filij aut in nepotis obitu uel lachrymulam unam funderet. **Et** sapienter id quidem. Quid enim ullus doleat quod & naturale est & necessarium & bonum. **Scimus** hunc casum omnibus esse communem. Itaque uanus est dolor: quem nec primum nec solum esse cognoscimus. **Et** praesens uita quod habeat in se boni nihil uideo. Proinde sapienter ait **Ecclesiastes**: Totam uitam odio habui. Quod si uita habenda est odio ut malorum omnium causa: certe mors & appetenda est & amanda plurimum. Hoc habet tantum uita in se boni: quod per eam transitus patet ad mortem: sine qua reuiuiscere nemo potest. Quem enim mihi probabilis resurrecturus nisi mortem antea moriatur. **Cupio** dissolui inquit **Apollonius**: & esse cum christo. **An** id dixisset uir ille sanctissimus: nisi intellexisset: ut erat omni doctrina sapientiaque insignis: & in hac uita mortali nihil esse omnino boni: & in morte ut mali omnino nihil: ita boni etiam plurimum. Quare si **Franciscum** **Philelsum** tuum: qui & ipse

in simili casu est: & te plurimū diligit: audire sequiꝫ institueris. **Iacobus** anto-
 cobe **Antoni** **Marcelle**: nō modo non lugebis obitū **Valerij** filij: sed **nus** **Marcell**⁹
 gaudebis potius: quoniam cum illo actum est optime. **Exultat** ille **Valerius**
 nunc inter angelorum choros: perturbatione curaꝫ om̃i uacuus.
Diuinā substantiā uisione fruitur. **Tibiꝫ** patri indulgentissimo
 quo dum erat in terris: nihil sibi neꝫ charius habebat neꝫ iucun-
 dius: in calo domiciliū parat. Inest enim adhuc in filijs nostris san-
 ctus quidam appetitus recipiendi corporis: ut quo socio in terrestri
 hac peregrinatiōe & comite usi sunt: cum eo etiā simul in caelesti trā-
 quillitate & beatitudine gaudeant. **Quod** si corpus appetūt secum
 esse: parentes etiam quorum portio corpus est: consentaneā appe-
 tūt. **Quid** igitur doleamus in gaudijs & gloria filiorum? **At** indul-
 gendum aliquid fuit naturā desiderio: ne si efferuescēte adhuc uul-
 neri remedia fortiora essent adhibita: dolor magis atꝫ magis exa-
 gitatus incrudesceret. **Qui** enim recenti uulnere curationes adhibet
 ualidioris: dolorem exasperat magis q̃ lenit. **Sed** ecce annus iam
 tibi praterit: satis naturā imbecillitati: satis opinioni: satis officio
 tributum est. **Iam** ratione uti nos decet. **Priuatus** dolor cum ami-
 corum dolore tibi est digerendus. **Omnes** enim quibus es charissi-
 mus: tua causa dolemus. **At** fuerint uel humanitatis: cuius mirifi-
 ce ab omnibus laudaris: uel liberalitatis tuā qua ceteros homines
 antecellis: liberare nos tandem om̃i doloris aculeo: quod una sane
 re feceris: si te uiderimus finem imposuisse tantā doloris acerbita-
 ti. **Quod** si neꝫ tua neꝫ nostra etiam causa: ut tibi tuāꝫ aetati par-
 cas: potes adduci: moueāt te saltē reliqui tui liberi: q̃s tu⁹ mōxor te
 net i lachrymis. **Moueāt** **Luca** uxor tua nobilissima prudētissimaꝫ
 uirago: quā longe magis tantus dolor tu⁹ affligit: q̃ cōmunis iucū-
 dissimiq̃ filij mors cōmouerit. **Q̃** ei⁹ ingeniū: ei⁹ moderatio me de-
 lectat: quā se maiorꝫ suorꝫ similē q̃ se ostendit illustrē. **Est** uxor ista
 tua **Patauia**: & ex **Leonib**⁹ q̃dē **Patauina**. **Ferē** autē **Leon** inter **An** **Leones**
 tenoris proceres clarissim⁹ extitisse. **Ex** illo autē auctore **Leonū** fami **Antenor**
 liā **Patauij** emanasse ne grācā quidē negāt historia. **Quare** ut no- **Leon**
 bis amicis omnibus: ut liberis tuis: ut tanta probitate uxori tam **Patauiū**
 diuturnam: tam grauem: tam intolerabilem animi molestiam om-
 nino auferas: & monet tempus & cogit ratio. **Id** autem facillime as-
 sequaris: si ijsdem remedijs in tuo isto casu: ut aliquando institue-
 ris quibus ipse in obitu **Olympi** mei sum usus. **Mam** ad eas cāte- **Olympus**
 ras rationes quas modo collegi: plurimum tibi proderit: non ad le-
 niendā aegritudinē solū: sed etiam ad latoris uitā suauitatē si om-
 nem **Valerij** filij infantiā: si indolem: si ingeniū: si corporis formā: si

FRANCISCI PHILELFI

morum probitatē ac decus: si doctrinā & eloquētiā studiū: si tot il-
 las tantaſq; uirtutes repetere tecū animo perrexeris. **Nec** em̄ eſſe de-
 bes oblitus: cum tuo ex collo **Valerius** penderet: cum te ofculareſ:
 cū hæreret in brachijs: & quo magis garrula lingua balbutiebat:
 eo fiebat ipſa uerborū offeſſione iucūdiſior auditu. **Remiſcere** præ-
 terea q̄ lucebat in eius oculis ſcintilla uigoris tui: & ut tuorum mo-
 rum ſimilitudo tanq̄ per cutis erumpēs ſpeculū: animi tui magni-
 tudinē ac prudentiā referebat. **Recordare** faciē illam niue om̄i can-
 didiorē roſeaſq; genas purpurā q̄ ſimillimas. **Nōne** ſic ore matris
 uenustatē formæq; paternæ dignitatē repræſentabat: ut uno in cor-
 pore uterq; cognofci poſſet. **Repete** eius māſuetudinē & modēſtiā:
 qua erat tanta: ut om̄nē uinceret ſanctimoniā. **Necq;** em̄ ingentij do-
 ctrinæq; & eloquētiæ bonitate abutebaſ: ut in ſuperbiā elatus ab-
 ducta fronte æqualis cæteros cōtemptui haberet: ſed ſe om̄ibus fa-
 cilē: affabilē amabilēq; præſtabat. **Grandioris** uenerabaſ: præſer-
 tim eos qui uirtute & grauitate antecellerent. **Inferioris** uero tanta
 ſibi cōciliabat beniuolētiā: ut ſe illis parem facere uiderēſ. **Et** adeo
 gloriā purgati animi uirtute anteibat: ut nullā aduerſus ſe concita-
 ret inuidiā: ſed æque diligereſ atq; obſeruareſ ab æqualibus om̄i-
 bus. **Et** quaſi intelligeret ex æqualiū moribus ſe iudicatū iri: illorū
 puerorū ſemper cōſuetudine utebaſ: qui om̄i uacaret incontinētiā:
 quos nullius flagitiij reos ſentiret: quos ad diſcipuliū: quos ad pro-
 bitatē incitatos agnoſceret. **Quos** tñ omnis quaſi ſtellarū fulgores
 ipſe tanq̄ iubar ſolare quoddā mirabili ſplendore obumbrabat at-
 q; obſcurabat: & q̄ magis ab illis fugeret honorari: eo ſe honorabi-
 liorē præſtabat. **Quoq;** erat animi celſitudine excellentior: eo ſe hu-
 militatis uirtute quā apud **Chriſtū** primā eſſe didicerat magis deiſ-
 ciebat. **Iurgantis** aut̄ inter ſe ſocios quēq; pro more cuiuſq; aggre-
 diebaſ: aliū monēdo: aliū blandiēdo: aliū rogando: & ita om̄is leni
 amicoq; ſermone mutua beniuolentia ueluti fœderabat. **Quod** ſi
 quē uidiffet ex ſocijs aut uerbo laſciuo uti aut ineptiore: illū uel cō-
 tracta frōte uel triſti uultu aſpiciēs arguebat leniter ac ſubmiſſa uo-
 ce: inquiring eiufmodi ſermonē nō eſſe patricij nec ingenui pueri: &
 quod per oris orationē uolūtas oſtēdereſ. **Et** ne qua uanæ cogita-
 tionis ſagitta feriri poſſet incautus: nullū ocium admittebat. **Nam**
 qñ ab alijs rebus ſibi ocij uidebat oblatū: diuinā aliquam oratio-
 nem animo uolubabat: qua ueluti clypeo uæhemētior ictus om̄is
 repellereſ. **Quis** em̄ adeo eſt a natura bene inſtitutus: ut tanq̄ ſen-
 ſus expers perturbationū initijs nō tangaſ: qbus tñ reſiſtere & eas
 non pati effundi latius ſummæ uirtutis eſt. **Meminerat** ſane quod

Chriſtus

ORATIO FVNEBRIS III

scriptum est: proclivius esse cor hominibus a puericia ad malū. Quare tamen erat generosa quadā atq; pene inaudita animi magnitudine: ab ira tñ quā nōnulli cotem fortitudinis esse dicūt: ita se cōpescibat: ut iratus nunq; uideret. Repetebat em̄ frequēter aīo nō mō illud Archytæ Tarentini dictū in uillicū: Afficerem te supplicio: nisi iratus essem: sed etiā multo melius illud propheticū: Turbatus sum & nō sum locutus: atq; Irascimini & nolite peccare. Quid q; ornatu corporis sæculo ac mentis puritate deo seruebat: Diuitiarū affluentia nō uitioꝝ sed uirtutū materia illi erat. Quicquid pecuniolæ aut abs te patre prudētissimo aut ab indulgētissima matre accipiebat: id om̄e pauperib; tribuebat. Illudq; præceptū assiduo sermone celebrabat: Si uis esse pfect; uade & uende om̄ia quæ habes & da pauperibus: & ueni & sequere me. Et qm̄ uerecūdia se nō metu ad uirtutē munierat: modeste semper aliquid proponebat: libenter audiebat: nec unq; sine ingenito illo pudore q; ornabat ætatem proponētibus respondebat. Recta suscipiebat: quæ praua esse animaduerteter: acriter cōfutabat: Operāq; dabat: ut aduersariū docere magis q; uincere uideret. Si quid boni aut fecisset aut dixisset: eius laudē om̄nē uel in parētes uel in magistros referebat. Q; si quicq; ut sit aliter euenisset q; uellet: suū esse erratū dicebat: magistros aut aut parētes nulla esse in culpa. Ita eius sæcundū ingenium multipliciū uariarūq; laudum studijs tenebat: ut instar lætæ segetis uberisq; agri culmis atq; aristis luxuriātis supra omnes uirtutis gradus mirifico incremēto quotidie adolesceret. Quid enim plura meminerim: Nihil eius ingenio natura docibili; protulit: nihil acutius: nihil feracius: nihil admirabilius. Et cum nō esset in discendo minus uelox q; in audiēdo quæ didicerat: ita memoriter tenebat: eloquenterq; proferebat: ut diuino quodā afflatus numine quiret ab om̄ibus iudicari. An hæc & alia fere infinita si tecū tacitus recensueris: nō cogitatōe ipsa lætabere: nō gestes: nō exilies gaudio: Eadem existimo te illū nunc absentē perinde reflexa ceruice inter dormiendū persæpe & quærere: & aspicere: & complecti: & alloqui q; si præsentē. Num parū tibi ex illius recordatione suauitatis superest: cum uideat adhuc cogitanti tibi oculos tuos deosculari: uultui hæerere: ceruicē complecti uulnulis: teq; blandiēs rogare: ut sollicitudinis tædia abducas: ut curas leues: ut ægritudinē oēm animo abijcias: ut nihil seruilius: nihil languidius: nihil enervatius: nihil humilius: nihil demissius præ te feras: cum qui excelsiore loco natus Iacobus Antis: qui res illustres tot tantaq; gesseris: nullum tuū neq; dictū neq; tonius Marfactū latere possit. Hæc inq; tibi reminiscenda sunt Iacobe Antoni cellus

FRANCISCI PHILELFI

Marcelle: atq; uersanda frequēti animo. Quod si factū abs te fuerit: nō poteris nō miro perfundi gaudio cū intellexeris & tibi & filio cōsultum esse q̄ optime. **I**lli quidē quod post innocēter & bene actam sēculi uitā aternā adeptus beatitudinē iam nihil sibi sentiat formidandū: tibi uero qđ certo sperare liceat a **V**alerio tuo paratā in cælo sedem: ubi tu nō post diuturnū admodū tempus tranquil- lam atq; iucūdā uitā una cū illo p̄ sempiternā gloriā sis actur⁹. **I**nterea uero quod reliquū est: ad idem te adhortabor: ad quod **N**icodē regē **I**socrates: Quoniā mortale tibi cōtigit corpus: animus aut̄ immortalis enitere: ut animi memoriā relinquas immortalē.

Ex **M**ediolano anno a natali christiano: **M**illesimo quadringentesi- mo sexagesimo primo: octauo **K**alendas **I**anuarias.

Francischi **P**hilelfi **E**pistola consolatoria ad **P**etrum Iustū- num **P**hilelfum nepotem suum de obitu **A**lphinae ma- tris dilectissimæ. IIII

Audio te angī animo ex obitu **A**lphinae matr̄ honestissimæ & probatissimæ foeminæ uāhementius q̄ par est. **A**misisti tu sane matrē: at ego filiā: cum em̄ nata esset ex **N**icolao fra- tre meo germano: habere q; **T**holētini primaria quādā mulier: eā certe diligebā ut filiā. **I**taq; nō minor mihi in ea iactura facta est q̄ tibi filio. **N**um fortassis ignoras ea nos lege natos omnis: ut tandē moriamur: **I**llorū dolenda mors est: qui nunq; meminere se mori- tuos. **A**t **A**lphina quid de hac mortali uita sentiret: liquido fecit exploratum oībus: cum foret usq; pietatis & christianæ religionis obseruatissima: misericordiæ operibus assidue dedita. **N**ullo in pro- ximos odio tenebat iniuriarū: nō minus oblita q̄ beneficētiæ me- mor. **I**ntelligebat in hoc sēculo nihil esse firmi: nihil stabile: nihil sūmopere appetendū. **S**ed uerā & optandā tranquillitatē ac beati- tudinē in cælo repositā: ad quā peruenire q̄ uellet: cū uacare oportere oīni sorde mundana: seruari ab angelis habitacula bonorū: in- fernalis poenas & intolerabilis cruciatus ihs apud inferos cōstitu- tos: qui sui deiq; obliti uitā uiuerent bālluag. **N**ihil neq; faciebat: neq; loquebatur: neq; cogitabat: cui⁹ nō redderet probatissimam rationē. **E**rat ab oīni muliebri uanitate atq; immūdicia abhorrēs. **C**ibo ac potu utebat̄ moderatissimo eoq; minime delicato. **N**orat em̄ oris incontīnētiā iter parare ad illecebras & obscenas corpo-

ris uoluptates: quibus & corpus uitaretur & anima. **E**t quia didicerat ei cum immortalis deo esse sermonem: qui diuinis orationibus studeret quicquid subripere poterat a domesticis negocijs illisq; necessarijs: id omne oratio usurpabat. **P**restabat formæ bonitate cunctas mulieres **T**holentinates: quā ipsa nulla fouebat arte: sed ea grauitate pudoreq; leniebat: ut uenerabilis omnibus redderetur. **F**amiliam suam bene moratā ut redderet: modestissimis suis moribus curabat esse exemplo. **C**elebrationi hostiæ christianæ ut q̄ deuotissime interesset: ne unum quidem diem prætermisit unq̄. **L**iberos suos castigatione magis q̄ uerberibus instituebat: castigationem inquit dicit humanitatis: uerbera iracundiæ: quæ a furore alio nihilo distare q̄ tempore iusticiam nō legibus sed bono & æquo metiebatur. **C**onstantiam in sexu muliebri apprimè laudabat. **L**euitatem non oderat modo sed etiam execrabatur. **F**ortitudinem probabat eam: cui nihil admixtum esset excandescentiæ. **E**t ut prudentiæ operibus gaudebat: ita ab omni mala malicia perinde quasi a teterrima quadam peste auertebatur. **S**omni erat paucissimi: cūq; uigilaret omnis eius cogitatio erat de animæ immortalitate ac futura uita. **P**ræterea per noctem cogitabat quid in die foret actura. **P**arsimoniam domesticis in rebus amplectebatur: **I**n diuinis uero liberalitatem ac munificentiam. **I**eunijs quibus supra naturam muliebrem utebatur: reddi se dicebat & ingenio perspicaciorē: & membris ualidiorem. **S**ed quid hæc tibi & alia plura cōmemorē: quorum non es ignarus? **N**empe ut memineris ex talibus uita institutis laudatissimisq; operibus nihil mali **A**lphinae matri euenire potuisse: sed iam ea contigisse bona: quæ maxime optabat cum esset in uita. **F**ruitur enim æterna beatitudine: breuiq; futurum sperat ut illud possideat habitaculum quod angelica custodia sibi seruatū nouit. **D**eum omnipotentem pro te orare non desinit: ut hanc uitæ peregrinationem ita trāsigas: ut secum una in cælesti patria sis futurus. **H**æc si tecum ipse cogitabis: iudicabis profecto non modo tibi non esse dolendum sed latandum potius: qđ ea sis matre natus: cuius sanctissimis meritis in cælestem sis gloriam peruerturus. **V**ale ex urbe: quindecimo **K**alendas **M**artias: **M**illesimo quadringentesimo septuagesimo sexto.

Francisci **P**hilelfi **O**ratio funebris pro magnifico ducali senatore & clarissimo equite aurato **P**hilippo **B**orrbo/
mæo comite **H**aronæ.

FRANCISCI PHILELFI

PEr difficile mihi profecto & apprime laboriosum oblatum esse dicēdi argumētum intelligo uiri excellētissimi: qui cum ipse cōsolandus sim: uos cōsolaturus aduenerim. **Q**uid enī **Philippus bor** nō admodū doleam atq; ingemiscam **Philippi huius Borrhomai** splēdidissimi uiri obitū: in cuius uita permagna erat bonis oibus spes reposita: **Q**uare cum publicū & cōmune quoddam perfugiū atq; præsidiū e medio uideā esse sublatū: iure mihi dolēdū possim existimare: **I**taq; merito libet mihi exclamare: **O**h durā & ineuitabilem naturā humanā necessitatē: cui nulla nostra remedia aduersant: **O**h inexorabilē & immitem hominū sortem: quā tum opprimis maxime: cum nullas abs te putamus impendere insidias. **S**ed quo feror demēs: **L**euaturus accersor nō exasperaturus acerbitatē crudissimi uulneris. **V**inciat igitur obstringatq; omnis animi dolor rationis custodia: ut quē deniq; tempus tollet omīno: eum iam hic sedet prudētia & cōsiliū. **N**am animus perturbat^r ita sese abhorret: ut recte iudicare nihil queat. **E**t qm̄ uulgo putant nō esse humanitatis solum: sed etiam iusticiā lugere plurimū eius mortē: quem plurimū dilexerimus: quā adduci possint istiusmodi mōroris causas: uidef dicēdum paucis. **N**amq; hāc diligētius cogitanti mihi offerunt quinq; numero. **A**ut enī dolemus nostra causa: quod existimemus ex alterius morte magnis nos quibusdam priuari commodis: aut illius causa qm̄ eum opinemur uitā huius suauitatem amittere: aut qā arbitremur mortē sine acerbissimo dolore accedere posse nemini: aut qd̄ uereamur fore: ut animus ipse intereat una cum corpore: aut propter futuros apud inferos cruciat^r. **E**t doleat quidem nostra causa hominis est sese amātis: non alteri: ob eāq; rē neq; magnanimi: neq; liberalis: quin potius ignaui prorsus nulliusq; uirtutis. **I**n morte autē q dolor inesse potest quā simillima somno est adeo: ut **D**iogenes ille **C**yon solutus in somnū anteaq; morerē ueluti iocabundus dixerit fratre sororem anticipari. **N**am eadē uia atq; ui & mortē & somnū fieri: acutissimi philosophi tradidere. **S**ed ut somno ita etiam morte ne sentiētēs quidē corripimur. **T**ertio uero censent animos simul cum corporibus interire: hi sane cū maxime uidentur uiuere: mortui sunt: nō ea scilicet morte qua huius uitā cursum munusq; explemus: neq; ea qua peccato morimur & deo uiuimus: ut inquit **A**postolus: **C**onsepulti enī sumus cum illo per baptisimū in mortem: sed ea potius quā est peccati: de qua etiam scriptū legitur: **A**nima quā peccat ipsa moriet^r. **F**uturi aut apud inferos cruciat^r illis horrēdi sunt q semetipsos cū uiuerēt hāc mortalem uitam: per omē flagitiū immanitatisc; genus q; foedissime

ORATIO FVNEBRIS V

uoluntariū: non **Philippo** **Borromæo** cuius uniuersam uitam plenam fuisse honestatis & officij nostis omnes. Quis enim uno **Philippo** cōtinētiōr: quis modestior: quis cōstantior: quis in omni re moderatiōr: Nam & humanitate & beneficētia semper quāta fuerit: **Humanitas** nemo est quē lateat. Et nō modo nemini unq̃ iniuriam intulit: sed **Beneficētia** ne cuiq̃ inferret omni ope operaq̃ curabat. **Religionis** eius & pietatis studiū ne parietes quidem ipsi ignorant. **Religio** Intelligebat enim homo prudentissimus nō esse in hac mūdā uita patriā nostrā sed in cælo. Et q̃ diu hic peregrinamur oportere nos meminisse illi patriæ: ubi nostra māsio futura sit sempiterna. Quare ut ab omni cōtagiōe peccati & maleficio abstinebat: ita die noctuq̃ aliud nihil neq̃ agebat: neq̃ cogitabat q̃ prostratis & cōculcatis turbulentissimis animi motibus: ad illius se uoluntatē componeret atq̃ confirmaret: ad cuius imaginē & similitudinē factus esset. Nullis inq̃ nunc supplicijs est obiectus innocentissimus & optimus uir **Philippus** **Borromæus**: sed illis frui præmijs quæ in cælo his proposita sunt: quod in huius uitæ curriculo se exercent q̃ minimā sibi societatem cum corporibus esse sinūt: Nam quā mihi fabulē quispiam uitæ uatāt: Quæ nam est in hac procellosa uita suauitas: quæ tranquillitas: quæ requies ulla: Quod si quā tandem suauitatē deprauata hominū ratio sibi finxerit: nō tam eius accessio ulla optanda fuerat in **Philippo**: q̃ metuēda secessio. Implerat iam quintū ætatis & quadagesimū annū ualitudine prospera: & eadem integritate sensuū: qua ab ineunte adolescētia semper fuit. Bona uero externa quæ animo bene instituto erant maiora alia expectāda: Natus est **Vitaliano** patre uiro in omni genere laudis probatissimo: quo uno illustrissim⁹ ille & sapiētissimus dux **Philipp⁹** uix habuit apud se quicquam aut charius aut splendidius. **Vitalianorū** autem originē altius si quis repetere uoluerit: inueniet eam manare a **Vitaliano** antiquissimo totius **Venetia** rege: a quo etiam ipso fluxisse compertum est sanctissimā uirginem hanc **Iustinā**: cuius sacratissimum nomē per tot religiosissima monasteria in uniuerso prope orbis terrarum celebratur. Sed ne curiosius q̃ par est: uetera conspecte: quæ sunt fere innumerabiles: breuitatis gratia prætereamus: reliquit ut omnes scitis nobilissimus uir **Philippus** **Borromæus** filias tris easq̃ pudicissimas: filios uero duos. Nonne ex illarū honestissimis matrimonijs tris sibi clarissimas potentissimasq̃ familias perpetuo affinitatē ac beniuolentiæ uinculo cōiunxit: **Ruscones** **Comi** **Vicecomites** **Mediolani**: **Parmæ** autē **Rufos**: Nam ex huius **Ioānis** **Mediolanū**

FRANCISCI PHILELFI

cōiungio ornatissimi equitis aurati: in quo uno patritæ auitaq; uirtutes mirifice resurgunt: **M**agnificos carpi dominos habebat affinis. **D**e **V**italiano autem ingēti spe puero quem hic præsentem lugubrēq; uidetis: nō dum per ætatem ei licuerat aliam curam cape-
re: q̄ id præstare ut & fratris & sui q̄ simillimus foret. **Q**uid em̄ lo-
quar de patriæ splendore: qui qualis quātusq; sit: satis superq; pau-
ter: cū de ciuium maioribus sum locutus: **N**am siue **P**atauinū **P**hilip-
Patauiū pum dixerimus: siue **M**ediolanēsem: patria natus est & uetere & in
Antenor tro primis incluta. **N**am **P**atauiū **T**roianus **A**ntenor cōdidit: qui quic-
ianus quid iacet inter alpes & sinū **H**adriaticū: magna sua cū laude subiu-
Alpes gavit. **M**ediolanū uero ab **H**eduis **G**allisq; transalpinis conditum
Mediolanū esse cōstat: qd̄ ipsum nomē accepit ab urbe prisca illa & nobili **M**e-
Hedui diolano quæ in **X**anthonib⁹ adhuc extat. **Q**uanti aut̄ **M**ediolanē-
Galli sem hanc urbem fieri oporteat: ex eius rebus tam multis & tā præ-
Xanthonēs claris cū supiorib⁹ sæculis: tū nostra etiā tēpestate assidue gestis nō
obscurè iudicari potest: accedūt opes & amplissimæ facultates: qb⁹
cæteris **M**ediolanēsibus om̄ibus post ipsos principes superior **P**hi-
Angleria lippus erat atq; habebatur. **D**ominabatur em̄ nō **A**ngleria & **H**a-
Harona ronæ solum: cui⁹ erat **C**omes: sed alijs quoq; nōnullis municipijs
Municipia & castellis. **Q**uid em̄ meminero: uel militiæ: uel senatorij ordinis
Castella insignia: quibus a diuo principe nostro propter eximias eius illu-
strisq; uirtutes ornatus est. **Q**uero charus esset & pericūdus uni-
Pompa uersis ciuib⁹ atq; peregrinis: ex præsentis funeris pompa licet anim-
Honos aduertere. **Q**uod si duo maxime in om̄i republica expetunt: honos &
Vtilitas utilitas: in quibus ipsis permagnā positam uoluptatē rentur: quid
Voluptas uni **P**hilippo defuit in tantis uel suis uel fortunæ cōmodis ad uitæ
Philippus suauitatē. **T**empestiue igitur excessit ex hac uita turbulentissima: in
eam profecturus uitā: quæ nulli est motui: nulli mutabilitati subie-
cta. **A**n fortasse nescimus quo diutius uiuitur: eo magis peccatur:
Mors itaq; optāda profecto est ea mors: cuius interuētū sit ne culpa red-
Aristippus cy- datur quotidie cumulator. **Q**uod si **A**ristippus uoluptari⁹ ille **C**y-
renaicus renaicus: quo uitæ cōsuleret: quicquid nummoz ferebat secum ab-
ieciisse fertur: nos quo uitam possideamus æternam: miserabilē ui-
tam hanc atq; æruminosam: quæ & caduca est & lubrica & incerta:
Paulus ap̄lus tanti ducendam arbitrabimur. **C**upio (inquit **P**aulus) dissolui: &
Christus esse cum christo. **Q**uis uero cū christo futurus sit: ubi se minus eius
imitatorē gesserit. **Q**uod si ille nostra causā mori uoluit: nos ppter
nos ipsos dubitem⁹ mori. **N**ec em̄ ea mors mala esse ullo pacto po-
test: quæ ubi aduenerit: om̄i malo nos liberat. **A**t dixerit quispiā:
quod uitā tollit: nō malum esse non potest. **N**ec illud rursus in bo-

nis nō est habendū per qd̄ uitā adipiscimur sempiternā. **N**isi boni plurimum esset in morte: nunq̄ dixisset sapientissimus ille **David**: **P**reciosa in conspectu domini mors sanctorū eius. **Q**uod si beneficio mortis terrestri hac om̄i mortalitate perturbationibusq̄ exuti immortalitatē simul cum tranquillitate induimur: si ne resurgere quidem licet: nisi animi a corpore separatio antecesserit: nolimus per deum immortalem: nolimus mortem in malis ducere: quæ aut est optima: aut optimorū bonorum causa. **I**taq̄ ponendæ sunt **l**achrymæ: reprimēdi gemitus: & animi dolor sedandus penitus. **N**ā **Dolor** cum om̄is perturbatio grauis sit: omniū tamen molestissima est & perniciosissima ægrotudo: cui⁹ ui atq̄ impetu sæpe factum legim⁹: **Ægrotudo** audiuius: uidimus: alios in ægotationes incurabilis incidisse: alios furore infaniaq̄ correptos: alios sibi manum cōscidisse. **E**t ne prolixius nostra protrahatur oratio: prudentissimus ille mihi uide ri debet: qui & naturæ legi non aduersatur: & æquo animo fert necessitatem.

Hæc quidē oratio habita est in templo diui **Francisci**: decimotertio **K**alēdas septembris: **A**nno a natali christiano: **M**illesimo quadringentesimo sexagesimo quarto.

Francisci Philelfi Oratio funebris pro magnifico equite aurato ducaliq̄ senatore Stephano Frederico Tode/ schino.
VI

Quamq̄ non obscure futurum animaduertam illustres uiri **Stephanus fre** & amplissimi patres: ut mea hæc omnis de **Stephani Fre/** **derici Todeschini** obitu: hominis sane & præstantis & ma/ **dericus** gni tumultuaria consolatio: nō tam persuasiois apud uos locum: q̄ impetudinis consequatur: uolui tamē in hac uāhemēti ac prope communi omniū uestrum acerbitate pertinacius eorum uoluntati refragari: qui apud me & auctoritate & gratia ualere plurimū & possunt & debent. **N**am si alia etiam omnia quæ huic tanto tam pio: tam singulari: tam eximio muneri pernecessaria quib⁹ nō tēssent: quæ certe adesse nequaquā sentio: duo tamē sunt quib⁹ nō temere a dicendo non deterreor. **Q**uo enim pacto aut ausit aut speret quispiam consolari alios: qui uel in primis cōsolandus ipse sit: **N**on enim possum nō dolere & grauiter & permoleste ferre eius uiri obitum: cui⁹ uita tum nostro diuo principi **Philippo Mariæ An/** glo suauissimis suis moribus periucūda: tum bonis om̄ibus grata:

FRANCISCI PHILELFI

quippe qui intelligerent commune sibi quoddam & firmissimum patrociniū: praesidium: opem in eius salute positam ac locatū esse.

His igit nō absurde cum officij aut auxilij quicq; uel aduersis uel secundis in rebus suis desiderant: **V**irgilianū illud liceat crebra memoria atq; lachrymis usurpare: **Q**uis te paliure deorum eripuit nobis? **Q**uod autem secundo loco me ab huiusmodi oratione magis atq; magis dehortatur: est recentior & inusitatus dolor acerbior uulneris: cui si mederi intempestiue studeo: uereor ne uim doloris aggrauassem potius q̄ ulla ex parte leuem: faciam tamen necesse est quod imperiti medici nōnunq; solent: qui ubi grauius agrotantes curandos acceperunt: ueriti ne si diutius tardarunt fore ut morbus & inualefcat & incrudescat magis: non graues solū sed etiam periculosas curationes adhibent. **E**t ita fit fortuna quadam: ut q̄ sana ratio desperarat: temeritas bonam saepe ualitudinem afferat.

Demades
Demosthenes

Nolim autem miretur quisq; si in hoc subito & repentino dolore ac luctu subita quoq; & repentina nostra erit oratio: sapiatq; **D**emaden magis q̄ **D**emosthenem. **E**x tempore enim mihi dicendum fuit nullo apparatu: nulla praemeditatione: nullo ordine uti licuit tanq; tumultuarius miles in aciem descendo. **M**agna profecto iactura nobis: & ea pene intolerabilis patres amplissimi in huius magnifici & excellētis uiri **T**odeschini obitu facta est. **A**misimus enim eum qui nullius officij: nullius bonitatis: nullius erat uirtutis ex pers. **N**am cum ab ineunte aetate accepisset duas esse uirtutes ac uias hominū animis propositas: quarū altera per temporales actiones: altera quā in contemplandis aeternis rebus uersatur perueniretur ad deum: non solum ut sciret: sed longe magis ut saperet operam omnem suam industriam omnē diligentiam accommodauit.

Iob

Memoria enim tenebat quod **Iob** uir sanctissimus loquebatur: pietatem sapientiam esse: malis autem abstinere scientiam. **N**ihil uero magis esse ex media pietate q̄ deū colere: quippe qui & uera & unica sapientia sit: & omnis rerum temporalium scientia ab ipso manat: id quod tum alij nōnulli: tum **A**postolus **P**aulus plane docet: inquiens: **A**lij quidem per spiritum datur sermo sapientiae: alij sermo scientiae scđm eundem spiritū. **I**obrem non solum has nobis inferioresq; uirtutes: prudentiam: iusticiam: fortitudinem: temperantiam egregie in omnē uitam secutus est **T**odeschinus: sed multo magis atq; magis sapientiam ipsam. **I**ntelligebat enim per huiusmodi temporalium rerum cognitionem: & humanae turpitudinis fugam iter sibi quoddā parari ad immortalem deū: q̄ tamen se nunq; esse ad eum omnino deducturum: nisi & pium ipse se & il-

Paulus apłus

si⁹ incōprehēibilis & ineffabilis maiestatis indefessum observatio-
 re cultorēq; prastitisset. Itaq; nihil tāti faciebat: quanti diuinā reli-
 gionē. **E**a se recreabat & reficiebat: ea se dies noctesq; oblectabat:
 nec illorū quicq; aut omittebat aut pratermittebat: quā sacrosan-
 cta christiana fide prācipianē. **T**unc se sancti & boni uiri officio ma-
 xime fungi arbitrabatur: cum nihil quod a diuina lege abhorreret:
 sed quod fas piumq; uidisset facitaret. **P**rædicare palam consueue-
 rat q; **P**ausanias **P**listonatis filius cuiusdam olim responderet: leges **P**ausanias
 uiris nō legibus uiros dominari oportere. **E**t quoniā omī in re deū
 semper ante oculos poneret: cui nihil occultū esse iudicabat: nihil
 erat eius fide cōstantius: nihil certi⁹: nec promissi pœnitebat unq;. **E**a
 em̄ in promittendo grauitate utebatur: & ita metiri omīa ac con-
 spicere studebat: ut nemini unq; iniuriam faceret. **Q**ua in re illud re-
 gis **A**gesilai minime probabat: **C**ui cum quidam aliquando di-
 ceret: **A**t promissisti: eodēq; sapius reuolueret: **I**ta me hercule pro-
 misi inquit: si istud quidem est iustum: sin autem iniustum: locutus
 sum: nō promisi. **N**ihil em̄ neq; promittēdum: neq; ullo pacto per
 simulationē dissimulationēue dicendum esse censebat: quod a iusti-
 cia honestateq; foret alienum. Itaq; **A**gin illum quem **L**acedæmo- **A**gis
 nio⁹ ultimū regē prodidere: mirū in modū laudabat: qui cū parē-
 tes ut quippiam per iniusticiā sua gratia ageret: hortarentur acro-
 garent. **V**bi aliq; diu contradixisset: & illi nixius urgerēt ait: **Q**diu
 apud uos fui nullam tenebam iusticiæ notionem: **A**t posteaq; me
 patriæ tradidistis huiusq; uirib⁹ itemq; iusticia atq; probitate pro
 uirili parte institutis: hæc enitar: & non uos sequi. **E**t quia uultis
 me quæ optima sunt agere: optima uero sunt quæ iusta fuerint: cū
 homini priuato: tum ualde magis principi: quæ uultis agam: quæ
 dicitis missa faciam. **N**on igitur mirari quemq; oportet: si tanta cū
 æquitate: moderatione & abstinentia ius omībus diceret: si nullius
 nec precibus nec opibus a iusticiæ & pietatis regula dimoueri unq;
 potuit: adeo erat & magno & inuicto & elato animo: ut nulla earū
 rerū cupiditate caperetur: quas uulgi maxime haberet in precio.
Quotus enim quisq; est: qui si cui negotio procurationiue præfue-
 rit: non iure possit repetundarum arcessi. **N**equaq; hi cum animo
 secum reputant: quod & prudenter & uere **A**lchanes **T**helecri fili⁹ **A**lchanes
 aliquando respondit. **N**am cum quis percunctaretur: q; ob rem a
 mesenitis munera nō accepisset: **Q**uoniam si accepissem inquit: le-
 ges pace frui nequiuissent. **A**t cum **T**hodeschinus ei a nostro huma-
 nissimo principe magistratui præfectus esset: quo nullus ali⁹ inter
Insubres **L**iguresq; omnis neq; maior est neq; illustrior: quippe

FRANCISCI PHILELFI

quod eius ditioni iurisq; reddendo omnes sacerdotum omniū dignitates: quæ permultæ amplissimæq; sunt: subijciuntur ac parent: nō modo a nemine munera unq; accepit: sed eos etiam pro sua grauitate acerrime castigabat: qui uel post iudicatam causam disceptionemq; omnino compositam & tranquillam huiusmodi aliquid sibi detulissent. Existimabat enim homo prudentissimus decere iudicem & magnum uirum non corruptela solum: sed omni corru-

M. Curius ptela & auariciæ suspitiōe uacuum esse. Proindeq; & **M. Curius** fa-
Photion ctum: quia a **Samnitibus** aurum dono missum noluisse accipere: non poterat non probare: & quod **Photion** **Atheniensis** his respō-

Alexāder rex derat: qui centum ad se talēta donaturi attulissent: laudibus ad ca-
lum extollebat. Nam cum rex **Alexander** regale id pulcherrimūq;
munus ad eum misisset: nuncios rogauit **Photion** quid tandem in
toto **Atheniensium** numero se solum **Alexander** ea pecunia dona-
ret: qui cum respōdissent: quoniam solum ipsum **Alexander** duce-
ret: & bonū & æquum uirum: proinde ait: sinat me & uideri & esse
talem. Quis igitur heu talem & tantū uirum nō iure nobis ereptū
doleat: præsertim hac turbulentissima tempestate: cū ei⁹: tum præ-
sentia: tum uirtute maxime opus esset. Non em̃ is erat qui **Titanū**
ut ita dicamus ac gigantum genere senatum existimaret. Nam qui
ex illis ortū sibi uendicaret: perpetuas cum deo inimicitias gerere
ab eoq; puniri nō dubitabat. Sed quod iustis omnibus innocentib⁹
busq; uiris cōmune est: & ab deo se certe opinabatur: & ad deum re-
ditum sibi facilem expeditūq; patere. Nos em̃ dii **Coloniā** inferio-
rem hūc orbem incolere: quia & **Coloniæ** ciuitatum illarum a quib⁹
missæ fuerūt: & iura & leges sequi obseruareq; cōsueuerint: ite-
dem & nos diuinæ iusticiæ atq; pietati lege celesti obstrictos esse.

Agis Quod si religiose casteq; tueremur: breui fore ut tanq; ex laborio-
sa quadam peregrinatione atq; exilio potius q̃ carcere ex hac mor-
tali uita moleq; corporea in ciuitatē patriam: in caelestem liberta-
tem: in beatitudinem sempiternam reuocaremur. Itaq; stultos &
insanos appellabat: qui uentri & somno dediti: qui uel inanib⁹ uel
turpissimis obnoxij libidinibus: nec unde uenissent: nec quo redeū-
dum foret: nec qui tandem ipsi essent cogitarent. Nec em̃ nos cor-
pus esse: sed aliquid maius corpore multoq; præstantius & diuini-
us. Nam minime dici frustra nos ad dei imaginem creatos. Præter

Apollo rea nunq; ignorauit antiquum illud: siue dei **Apollinis**: siue sapien-
tis alicuius dicere maluerimus: & apud omnes celebratum grauis-
simūq; præceptum: Nosce teipsum. Nam aliud nihil esse interpre-
tabatur seipsum noscere: q̃ ut animū suum esse immortalē: & cor

pus mortale quisq; cognosceret. Quacūq; igitur ageret: quacūq; diceret: quacūq; deniq; cogitaret: ad immortalitatem animi: ad beatam uitam cælestemq; referebat. **Meminnerat** quod **Simonides** poeta **Pausania** regi **Lacedæmoniorum** consuluerat: se hominem esse. **Meminnerat** bonorum mortem non esse interitum omnia dissipatē atq; desentem: sed uel separationem quandam animi a corpore: hoc est immortalis uitæ a uita mortali: uel sempiternum somnum: ut **Plutarchus** ait. **Tam** diu autem sempiternum quoad cælestis illa tuba insonuerit. **His** igitur cogitatiōibus **Todeschinus** utens: ac sese per omnes humanæ ac diuinæ uirtutis modos exercēs & deo charus & hominibus admirandus est redditus. **Non** enim sine quadam diuina dilectione atq; benignitate tantā in huius sæculi fluctibus ac naufragijs prosperitatem ad ultimā usq; diem expertus est: & eam certe prosperitatem propterea firmā atq; immutabilem qd̄ omnia deo & non fortunæ: quod **Leutyichides** etiam ille primus monebat: semper credidisset. **Qui** em̄ spem suam in deo collocarit: nunq; se sua fallit spes. **Respicit** semper deus pios & iustos homines: eosq; non modo tuetur: sed rebus secundis om̄ibus auget atq; amplificat. **Verum** quid cælestia quæq; supra nos sunt pluribus consecremur. **Quanti** esset hic uir florentissimus facundus: satis nobis illustrium uirorum laudatissimarūq; uirtutū optimus æstimator pramiatorq; ostendit: sapientissimus princeps nobis: qui ubi mirabili illa sua acutissimi ingenij ui & diuino quodā mentis aspectu omnia diligentissime rimatus penitus perspexisset: nihil in eo esse quod minus fidem & integritatem saperet. **Quem** adhuc infans a patre summo principe ad sese instituendum formā dūq; acceperat: non aliter semper apud se habuit & omni honore dignatus prosecutusq; est: q̄ uel **Chironem** uel **Phœnicem** **Achilles** traditur. **Nec** id quidem ab re: animaduertebat enim in **Todeschino** facilitatem: humanitatem & modestiam singularem: mirificam animi constātiā atq; magnitudinem rerum gerendæ: intelligentiam non uulgarem: eximiā grauitatem quadam ingenua comitate conditam: præcipuam innocentia: egregiam æquitatem: fidē incorruptā: pietatē inauditam. **Quæ** certe singillatim om̄ia aliaq; permulta dum mecū ipse cōsidero: non possum equidem eius obitu non uahementer moueri: angī: excruciarī. **Nec** **Stoicis** assentior **Stoici** qui quod natura fieri nō potest: agritudinem omnē amouent: **Nō** em̄ sum animo perfracto: saxeo: ferreo: adamātino. **Verū** cū rursus expendo me: & qua cōditōe nati oēs sum⁹ intueor: facile intelligo

FRANCISCI PHILELFI

huiusmodi omnē dolorē frustra a nobis suscipi. **Q**uid em̄ per imortalem deū tantopere mouere nō debet. **N**on uolumus cū natura pugnare. **Q**uā tanta demētia nobis est. **Q**uā deliratic. **Q**uā tanta demū infania. **A**n illud quod græcog sapientissimus apud **H**o-

Vlyxes merū **Vlyxes** loquū: nunq̄ audiuius. **N**ihil homine infirmius tellus animalia nutrit. **I**nter cuncta magis. **A**n qui mortales nati sumus perinde atq̄ dei similes quin potius supra deum. (**N**am deus ipse mori etiā uoluit) ueluti cū deo ipso quo imortales futuri sum⁹ cōtendere audemus. **A**n ignoramus non in hoc terreno cœno: sed in cælesti illa & triumphali gloria immortalitatē parari nobis. **H**o-

Plato mo em̄ (ut inquit **Plato**) nō terræ: neq̄ imobilis plāta est: sed cæli: cuius caput: in quo mentē & rationē & intellectū posuit: & ex quo reliquū corpus uersum ad terrā prodeat: ueluti radix sit erectum ad cælum. **Q**uid præterea hæc uita quæ tot tempestatibus: tot naufragijs: tot incēdijs: tot ruinis obnoxia: erumnosa plane mors est: adeo delectare nos debet: ut cū eius ergastulis & uinculis nostri alii qui liberantē: flere: lamētari: lugere nō desinamus. **N**ō iniuria illud

Epamynōdas prudētissimi ducis **Epamynōdæ** dictum uideo a ueterib⁹ laudari: qui cū tempore leuictricæ cladis audisset bonū quendā & fortē uirum animā efflasse: **O** **H**ercules inquit: quod ocium uir hic nactus est: ut inter tot negocia ac turbationes per ægrotationem ex hac uita discesserit. **D**iscessit inq̄ **T**odeschin⁹ ex hac mortali uita ætate iā ultima: mente sana & sensibus integris: post omīa quæ externa uocantur bona in medijs totius **I**taliæ procellis ac fluctibus: **E**t ita discessit ut quoniam bene & beate uixerat: mortem quā inuocare nō cogere tur foelicissimam sibi duceret. **N**am cum sciret eum male uiuere qui semper in uita fore se putaret: ita boni animi semper stuit: ut nihil ei inopinatum possēt accidere: & mortem ipsam quandoq̄ ueniret non inuitus expectaret. **Q**uibus quidem orationibus id tandem est mea sentētia assecutus: ut quod semper optarat: nunc per hanc quā mortē uulgo appellamus: immortalis effectus immortalē deum coram aspiciat: & quod humano generi ultimū sempiternūq̄ bonum est & uero & solido & incōmutabili & æterno fruatur gaudio. **Q**uare nolumus obsecro patres amplissimi uæ hementius dolore affici q̄ oporteat: & qd̄ non diu post tempus docebit: huiusmodi necessitatem æquo animo ferēdam esse. **I**am hinc ratio ipsa docere nos incipiat: ne nostro uideamur non alterius torqueri incommodo: & alienæ quodammodo inuidere foelicitati. **M**ediolani in templo diui **Ambrosij**: **M**illesimo quadringentesimo quadregesimo.

ORATIO NVPTIALIS I

ORATIONES NVPTIALES.

Francisci Philelfi Oratio de inita societate inter illustrissimos duces Bonam eiusq; filium Ioannem Galeacium: & Herculem Aestensem.

I

Aristoteles ille peripateticus: qui ob singularem quandam ac prope diuinā ingenij acrimoniā & uarietatem magnitudinēq; doctrinæ: & diligentiam præterea indefessam atq; incomparabilem inter uniuerfos philosophos habitus est illustris: docet in ijs præceptis quæ ad **Alexandrū** Macedoniæ regē reliquit scripta: opus esse in omni rerum publicarū genere eorum societate cōstituere: qui & potētissimi sint: & in proximo habitēt: quo tum adesse tempestiue inuicē: tum usui mutuo esse possint. Quæ autē societas aut cōiunctior: aut cōueniētiō: aut etiā certior ac tutior q̄ ea offerri queat: quæ maxime ē scdm naturā & deū. Scimus hoīem ex omībus animātibus natū ad societate: & hunc deū oīpotentē ubi creasset in amœno illo atq; iucūdisssimo delitiarū paradiso impolluti uinculo matrimonij cōtinuo munisse atq; decorasse: cum ait: Crescite & multiplicamini terrāq; replete. Sapientissime igit atq; optime gloriosissimi principes **Bona** simul cū **Ioanne Galeacio** filio **Nediolanēsum** duces: & uos item magnifici oratores **Bonifaci Aquobibe Nicolæq; Roberthe** curiscōsulte: qui nomine ac uice illustrissimi ducis **Herculis Aestensis** hic adestis: cum uobis ipsis: tum uestre posteritati cōsuluistis: q̄ per sacratissimū cōiugij uinculum innocētissimæ infantulæ **Annæ Mariæ** uicecomitis: & præclare indolis **Alphonfi Aestensis**: qui & ipse item est infantulus: eam hoc die initis societate: quæ utriq; principatui & decori plurimo & utilitati nō mediocri futura est. **Cæte** Amplificatio
rum ut rem omnē præstātissimi senatores & uos alij ducales magistratus uiriq; nobilissimi apertius intelligatis & melius: cōuenerūt inuicēssimi nostri duces cū excellētissimo duce **Hercule**: ut pro mutua beniuolētia beneficijsq; q̄ plurimis citro ultroq; collatis ad perpetuam societate utriusq; principatus **Anna Maria** ducis **Bonæ** filia & **Ioannis** huius **Galeacij** ducis soror cōiungat per legitimi ius matrimonij **Alphōso Herculis** ducis filio primogenito. Quod em̄ Confirmatio
ad tantæ rei cōfirmationē ac stabilimentū potest aliud sacramentū interuenire: aut uenerabilius: aut incorruptibile magis q̄ quod in primis parētibus suo ineffabili ore statuit deus optimus maximus

Exordium cū diuisione

Alexāder rex

Narratio
Bona dux
Hercules æstē.
Anna Maria
Alphonfus
æstensis

Cæte Amplificatio

Confirmatio

FRANCISCI PHILELFI

Christus per cōiugij sanctitatem. **Nōne** **Christus** etiam ipse humani redemptor generis in cōiugio nasci uoluit: **Qui** ad nuptias quoq; inuitatus nō interfuit modo: sed eas ornauit ac iuuuit: cum aquā uertit in uinū. Quinetiā apud priscam illā gētilitatē: quāto in honore habitum cōiugium fuerit: satis dilucide declarat nobis perpulchra illa atq; perurbana fictio poetarū: qui perhibēt **Cecropa** primū extitisse inuentorē auctorēq; matrimonij: eundēq; fuisse dissimili corporis figura: quippe q̄ a dimidio sursum repraesentaret hominē: inferiore aut̄ parte bestiam: **Vertisse** hunc scilicet uolūt in composita illam & incōtinentē hominū uitā: qui bestiarū more in montibus ac syluis passim nullis certis neq; nuptijs: nec legib⁹: nec domicilijs uagabant: in usum ciuile atq; coniugale. Itaq; ob tantæ rei gloriā **Cecrops** ab **Atheniēsis** pro deo & habitus est & cultus: a cui⁹ etiā noīe ij sunt **Cecropidæ** appellati: & urbs **Athenæ** **Cecropis**. Et sūt hi sane duo p̄cipat⁹: nō finitimi solū: sed ijs muniti ciuitatib⁹ quæ nullā **Italiæ** potentiā metuāt. **Theauris** uero tot tātisq; abundāt: ut & in pace omnē aliorū ornatum superēt: & si qua bellādi (ut fit) necessitas acciderit: possit & terra & mari copias maximas robustissimasq; parare. **Ad** hæc q̄ p̄sentes affinitates inter se cōueniant: expediā paucis: nec altius repetā: ne qui dicēdo gratus audiētibus esse uelim: afferā prolixitate ipsa fastidiū. ¶ **Quattuor** mihi requirenda occurrūt in quolibet matrimonio: nec ea qdē in sponso minus q̄ in ipsa spōsa: p̄bitas: pulchritudo: nobilitas: diuitiæ. ¶ **Probitas** hoc tempore nō tam in ipsis infantulis est cōsideranda: q̄ in parētibus. **Nam** ea ætate sunt ut spem de se optimā ex educatione dumtaxat nobis p̄stare uideant. **Alphonfus** cū ab indyta matre **Leonora** regis **Pherdinādi** filia & altæ & educent: nō debet nō egregios de se fructus polliceri. **Est** em̄ **Leonora** nullius uirtutis inops. **Nam** de **Bona** indyta duce nostra quæ possint laudes a quoq; excogitari: quibus ipsa nō superet oēm hominū opinionē: **Prætereo** eius pudiciā: humanitatē: benignitatē: modestiā: continentiā: religionem: sanctimoniā: clementiā: & omne deniq; bonitatis genus. **Vidistis** certe uos omēs: uidistis in q̄ quāta cum animi magnitudine ac robore proximis domesticæ cōiurationis tumultibus illis nocturnis uel furorib⁹ potius occurrerit. **Quo** ipso in discrimine tanto tamq; repentino atq; inopinato & formidabili quis nō miretur atq; obstupescat intrepidū inuictūq; heroicæ **Bonæ** animū: quæ incredibili quadā cum fiducia uoluerit arma capere atq; arcē egredi di manūq; conferere cominus cū perditissimis tanti tamq; truculenti atq; imanis sceleris auctorib⁹. Quā ergo **Myrinā**: quā **Penthesilea**

fileā: quā **Tomyrin** magnanimā huic uiragini comparemus: quā **Tomyris**
 in tanta animorū consternatione tam præclarum facinus uel sola
 aggredi non pertimuerit: **Huiusmodi** igitur nata educataq; uiragi
 ne **Anna Maria** talis sponsa futura est quæ nulla probitate speran
 da sit matre ipsa inferior. De pulchritudine autem utriusq; uel ex **Pulchritudo**
 hac dijudicare possumus & sponsam & sponsum ea uigere formæ **ij.**
 bonitate: ut cum angelica specie quadam existimentur comparan **Nobilitas. iij.**
 di. **Quod** si de nobilitate utriusq; pro dignitate loqui uoluerō: dies **Pherdināus**
 me deficiat. **Nam** maternum **Alphonſi** genus auum refert **Pherdi** **Alphōsus** rex
 nandum regem manu profecto strenuū & animo infractum. **Quid** **Hercules** dux
 enim meminero **Alphonſum** proauum illum: qui talis tantusq; fu **Borsius** dux
 it: ut non absurde cum omni antiquitate potuerit de regia maiesta **Leonell⁹** mar
 te contendere: **Nam** pater **Hercules** quantam de se laudem polli **chio**
 ceatur: probāt eius res clarissime gestæ cum sub **Alphonſo** & **Pher** **Nicola⁹** mar.
 dinando regibus nobilissimis: cum multo clarius in recuperando **Anna Maria**
 seruandoq; patri to auitoq; principatu. **Quis** autē est nescius quan **Sabbaudiēs**
 ta in luce uixerit splendidissimus dux **Borsius**: qui omnium primus **Allobroges**
 ducalem dignitatem inuexit in **Aestensem** prosapiam: **Cuius** fra **Cyprij** reges
 ter **Leonellus** marchio doctrinæ splendore ceteros suæ ætatis prin **Fracoꝝ** reges
 cipes antecelluit. **At** **Nicolaus** horum omnium pater nulla uirtute **Sphortiani**
 carens immortalitatis sibi memoriam comparauit. **Annæ** autem **Daciæ** reges
Mariæ genus unde originem ducat: nemo est quem censeam præ **Philipp⁹** Ma
 terire. **Nam** maternum non solum a **Sabbaudiensibus**: qui **Allo** **ria** dux
 broges sunt: manat principibus: sed a **Cypriorum** **Francorū**q; re **Fran. Sphor**
 gibus. **Paternum** uero si uetustatem **Sphortianorum** in medium **tia** dux
 efferamus: inueniemus a **Daciæ** regibus originem sumpsisse. **Ve** **Galeacius** **Ma**
 rum ceteris breuitatis gratia prætermisſis: illos tantū attingam **ria** dux
 quos omnes & uidimus & nouimus: **Philippum** **Mariam**: **Franci** **Galeaci⁹** dux
 ſcum **Sphortiam** & **Galeacium** **Mariam**: tris mea quidem senten **Nestor**
 tia in omni gloriæ numero præclaros atq; summos duces. **Ingenio** **Homerus**
 & prudentia atq; consilio **Galeacius** non difficulter mortales om **Gallia** trans
 nis mirabiliter anteibat. **Eloquentia** uero fuit tanta: ut ex eius lin **alpina**
 gua: quod de **Nestore** **Homerus** cecinit: melle dulcior proflueret **Lodouic⁹** rex
 oratio. **Insuper** rebus bellicis quantum claruerit: testis est **Gallia** **Flāminia**
 transalpina: qua tempestate uiuo adhuc patre auxilium tulit regi **Bartholomæ**
Francorū **Lodouico**. **Testis** est post patris obitū **Flāmina**: quo tem **us** collio
 pore **Bartholomæus** collio ac ceteræ tam multæ hostiū uires pſi **Gallia** cisalpi
 gata sunt. **Testis** est semel & iterū extrema illa atq; opulēta cisalpi **Pedemonta**
 nā **Galliæ** regio: quā uulgo **pedemōtanā** uocāt. **In** ea em̄ ingē **ho** **na** regio

FRANCISCI PHILELFI

Fr. Spho. dux stiū copias superauit: uicit: oppressit: perdidit. **De** Francisco autem Sphortia huius patre quid dignū eius memoria recitemus? **Is** per omnē inuictus atatē: & uictor semper tale tantūq; imperiū nullis hominū adminiculis sed sola sua immensaq; uirtute adeptus est: &

Italia Italiam uniuersam q̄ diu uixit: perinde atq; peculiarem haberet in manu in pace perpetua trāquillitateq; seruauit. **Nam** de huius socero nobilissimo illo principe & si uerecūdius uerba facio: quod nō parem eius diuinis meritis orationem referre me posse intelligo: tamē nō ambigam profiteri (& id uerissime quidem) neminem unq; mihi neq; uisum: neq; lectum: nec auditum: qui & belli & pacis artibus cum uno egregio duce illo **Philippo Maria** fuerit cōfēdus: usq; adeo supra omē humanū ingeniū fuit auimo infracto ac sublimi & amplo. **Quod** aut ad postremū q̄to loco mihi dicendū proposueram: id omē circa utriusq; patris opes diuitiasq; uersat: quæ cū alijs multis in rebus ac maximis plurimū ualēt: tū in parando: gerēdo: cōficiēdoq; bello necessariae sunt omīno. **Hæ** uero tales tātāq; existunt in huius sponsæ sponſiq; parētibus: ut cunctos **Italiae** exercitus quādocūq; fortunæ aliqua uis turbulentiorue casus ingruerit: aut hominū insidiæ uoluerint aduersari: nimio cum labore conducere audeant & q̄ diu uoluerint sustinere. **Quare** cum & diuitias: & nobilitatem: & pulchritudinem iuxta ut probitatem utraq; pars de se merito p̄fiteri queat: reliquū est: ut quæ utriusq; principatus societas potentia plurimum pollet: & confinia habet admodum proxima: ea solido atq; inuiolabili futuri cōiugij sacramento q̄ sanctissime confirmetur: & uinculo roboretur indissolubili. **Quod** igitur fœlix: faustum fortunatūq; sit: uos magnanimi duces **Bona** mater **Ioannes**q; **Galeaci** frater **Anna** **Mariæ** infantulæ: & uos itē ornatissimi oratores: qui cū ac personā constantissimi ducis **Herculis** p̄ eius filio **Alphōso** infantulo primogenito repræsentatis: quæ cætera ad tantam rem pertinent post auxilium indiuiduæ trinitatis: **Mariæ**q; uirginis imploratum per expressam uultū hilaritatem animiq; leticiam facitote.

Conclusio per enumerationē

Bona dux
Ioannes Ga/
leacius dux
Anna **Maria**
Hercules dux
Alphonſus
Trinitas
Maria uirgo

Hæc quidem oratio habita est ab eodem **Francisco Phileſo** **Mediolani** in arce portæ **Iouis** sexto **Idus Iunias**: **Millesimo** quadringentesimo septuagesimo septimo.

Francisci Philelſi **Epithalamion** in illustriū **Beatricis** **Aeſtensis**: & **Tristani Sphortiae** nuptijs habitum. II

Et si lætandū mihi admodū sentio **I**llustrissime dux **Borsius** **P**roœmīū
qd' eā sum nactus dicēdi materiā quæ cū faciūditate sua: tū **Borsius dux**
etiā dignitate sit tāta: ut ne tenui qd' exiliq; ingenio uerba
deesse unq; possint: nō ad loquēdū modo: sed ad copiosissime q; &
ornatissime eloquēdū: tū nō debeo nō cōmoueri: cū intelligo non
tā ipsius rei amplitudinis atq; splendoris: q; tps potius rationē ha
bere me oportere. **D**icendū est em̄ de nuptiali bono: cui⁹ nobilitas **Narratio**
quāta sit: quātiq; faciūda: uel ex eo probari auctore potest: q prim⁹
matrimonii instituit. **E**t quēnā hunc fuisse dixerim⁹: **N**um **Cecrops**
pa illū uetustissimū legūlatorē: q genere **A**egypti⁹: eadē apud **G**ra
cos tempestate claruit: q sapientissim⁹ **M**oyles apud **H**ebraeos: **A**n **M**oyles
Vulcanū qui **M**ercurio apud **A**egyptios successit in regnū: **N**am **V**ulcanus
uterq; horū q; lōgissime fuit antiquior **R**omulo: quē tū nō medio
crem laudē affecutū perhibēt: qm̄ urbe cōdita nihil sibi potius du
xit ad salutē decusq; imperij q; fide charitateq; cōiugali ciuiū aīos **M**ercurius
diuincire. **T**radūt em̄ & **V**ulcanū legē tulisse de pudicitia muliebri: **R**omulus
& **C**ecropa ipsum posteaq; hoīes qui in syluis ac mōtib⁹ passim ri
tu feraz; nullis domicilijs: nullis certē nuptijs: nullo deniq; uitæ cul
tu dispersi uagarenē: unā in ciuitatē q; prudētissime coegisset: eaq;
urbe munisset: quā a suo noīe **C**ecropida primū dici uoluit: **A**the
nas deinde nominatā: salutiferas dedisse leges: qb⁹ p̄miscua illa cō **Cecropida**
cubitus inconsiderataq; libidine sublata: certō redderet partus: &
oēm uiuēdi feritatē medio tolleret. **Q**uib⁹ sane pulcherrimis atq;
optimis nō tam inuētis q; inuētōz; imitatioib⁹ eā legimus utriq;
gloriā cōtigisse: ut & **C**ecrops in **G**racis: & **V**ulcanus in **A**egyptijs **Cecrops**
regnauerit: honoribusq; diuinis ornatus fuerit. **Q**uid em̄ e gentili
tate: quid ex humano genere quēq; meminerimus: cui huiusmodi **G**raci
inuentio danda sit: cū rem: tū multo antiquiorē: tū adeo nobiliore **V**ulcanus
esse uideamus: ut si ad ullū humanū ingeniū referat: q; stultissimū **A**egyptij
sit. **N**ullus certe uir usq; tū cōiugij fructū: tantā sanctitatē: tantā su
auitatē: tantā bonitatē primus inuenit. **F**uit em̄ solus: fuit inq; de⁹
ipse oīpotens solus: qui in primis parētibus prior ostēdit nihil esse **D**eus oīpotēs
humano generi cōueniētē: nihil cōducibilius: nihil oīno melius di
lectiōe & necessitudine nuptiali. **Q**uantū aut hoc unū matrimonij
sacratissimū institutū: ceteris oib⁹ institutis mirifice antecellat: ea
ratiōe licet intelligi: q; reliqua sacramēta humanæ sunt uel inuētio
nis: uel pietatis: at cōiugij immortalis deus est auctor: & id quidē qd'
modo dicebā in primis parētibus illisq; innocētib⁹: & nulla adhuc
tutillatiōe sensu irritatis. **A**t quo in loco: **N**unquid in cubiculo
Nū in tenebris: **I**n sereno certe illo atq; floreo & p̄amōeno delitiar;

FRANCISCI PHILELFI

παράδεισος horto: quē **Græci** παράδεισος: paradison: uocant: heden ab **He-**
braeis nominatū. **E**thūc quidē lē cū rex oīm uisibiliū atq; inuisibi-
lium deus cōditor iccirco in terra quasi quandā regiā nullius pror-
sus neq; pulchritudinis neq; bonitatis inopem cōstituit: ut quē ad
suā imaginē ac similitudinē proinde atq; regē terrestrē creauisset: ui-
tam in sanctissimo agēs pietissimoq; cōiugio foelix in ea beatusq;
federet: uniuersaq; terræ imperitaret. **N**on igit̃ est mirandū: si dein-
ceps **Christus** optimus maximus: qui & uerus est deus & ueri dei
filius: tum in cōiugio nasci uoluit: tum uxore nisi adulterij causa di-
mittendā prohibuit: tum etiā nuptijs inuitatus interfuit easq; pro-
bavit. **Q**uo fit ut cōrectissime utriq; uestrū prospectū existimē: & ti-
bi **Beatrix** illustris ac prælara totius muliebris uirtutis atq; digni-
tatis species: & tibi item **Tristane** paterni illius Sphortiani insupe-
rabilisq; splendoris fulgētissimū lumē: Satis es præsens: satis es co-
rā o **Tristane**: qui per legitimū procuratorē auunculū tuū ornatissi-
mū equitē auratū **Lancelotū Mainū**: omnia tuo noīe transigi uolue-
ris: cōrectissime inq; uobis prospectum consultūq; existimo: qui ut
estis incomparabile continētiae & pudicitiae ornamentū: sacratissi-
ma uos cōiugalis necessitudinis charitatisq; lege mutuo deuinciri
institueritis: ut quæ humanæ societatis copula prima est natura: iā
uestrū alterq; uirū: alterā uxore & dici & haberi oporteat. **N**on enim
parua sunt aut negligēda nuptiarū bona: si ea nobiscū docte cogite-
mus: quippe quæ tripartita uiri sapiētissimi p̄didērūt: fidē: prolem:
sacramentū: **A**tq; sacramēto quidē ipso quo aterni uerbi repræsen-
taē ecclesiæq; cōiunctio: hoc uel maxime præstaē ne diuortiū fiat:
ne qm̄ cōiugale decus in regēdi matrimonij suscipiēdoq; libero-
rū officio positū est: alter ab altero separet: ne dimissa dimissusue al-
teri cōiungat: ne prolis quidē ullius gratia. **A**t proles cū pie suscipi-
enda est: tum benigne alēda: & q̄ religiosissime educāda. **F**idei aut̃
munus est ne quā in libidinis intemperantiā præter cōiugalis uin-
culi sanctitatē delabamur. **I**dq; æque uiro atq; uxori cauendū cen-
seo: quo neuter adulteri crimini fiat obnoxius: sed mutuae dilectio-
ne prosequant̃. **I**taq; memineritis iā utrūq; uestrū quātū ad corpo-
ris potestātē attinet: alterq; alteri seruire & uxore uiro & uirū itē uxo-
ri. **N**um ut **Aurelij Augustini** grauis est ueraq; sentētia: ne cōtinere
quidē coniugi licet ubi cōiunx noluerit. **H**æc aut̃ una seruitus usq;
adeo ē libera: ut alia libertas nulla ī ciuili uita neq; liberior sit neq;
utilior nec sanctior. **I**taq; nō absurde **Lycurgus** **Lacedæmonius** sa-
piētissimus legūlator: eos omīs qui nubere noluisse a spectaculo
Gymnici Iudi gymnicorū ludorū arcendos iussit: & quē honorē atq; obseruantia

iuniores præstabāt senioribus assurgendo cedendoq; eosdē carere uoluit. Quo factum est ut illud postea dictum in **Dercyllidas** improbare a nemine. **Dercyllidas** q̄ spectatus esset & clarissimus imperator: cum aliqñ uenisset in cōfessum: adolescēs quispiā ei subsellium haud cessit: quin quasi exprobrādo inquit: nam nec tu mihi q̄ cessurus esses genuisti. Et ut reliqua bene cōueniētis foelicisq; cōiugij commoda breuitatis gratia prætereā: quid de eius iucunditate: quid de laudatissimo insuperabiliq; amore dicendū sit. Nā nec secundis: nec aduersis in rebus qui se tanto ac tam pio cōiugij bono dignos præstiterē: inferiores usq; iudicati sunt: quo min⁹ omīs uel fortunæ uel naturæ difficultates superarint. Quid enim aut **Penolpes** quā fabulanē constantiā: aut **Euadnes**: tum patientiā: tum animi magnitudinē i mediū referā: Nōne **Tiberi⁹** ille **Gracchorū** pater uxoris uitā suā uitæ prætulit: Nā **Artemisia** regina **Cariæ**: nō modo se uiri **Mausoli** cineribus sepulchrū: præbuit: sed ne diutius esset i uiuis tabescēdo iuenit. Omitto utrūq; **Plautiū**: Omitto. **M. Bruti**: Omitto **Mithridatis** **Pompeij**q; uxores: quæ tñ ipsæ perspicue declararūt nullum esse inter humanas societates uinculū: quo magis q̄ cōiugio modesto atq; morigero nos uinctos esse in omnē fortunā gaudeam⁹. Possē innumerabilia pene exempla meminisse quib⁹ cōiugalīs foelicitatis ius atq; decus magis magisq; pateret. Sed qm̄ breuitate utendū est: ceteris omissis: uos illud unū fortunatissimi coniuges etiā atq; etiā moneo atq; hortor: ut nihil uobis maiore studio magnifice ex aīo curādū existimetis: q̄ ut deū semp ante oculos corāq; habeatis: quo proinde atq; præsentē uidenteq; & cogiteris & agatis oīa: ad eūq; mentē omnē animūq; uestrū sancte pieq; referatis. Quod si fecerit: sicuti certe facietis: agetis oīa sobrie: oīa cōtinenter: oīa pudice: oīa ritu moreq; diuino. Itaq; deus uis cunctis in rebus propitius uobis aderit: uos complexabit: uos tuebit. Propediē uobis cuius rei gratia matrimoniū est cōstitutū: optati liberi iucundiq; dabunt: cōsequēter nepotes posteritas propagabit: oīa deniq; uobis fausta: foelicia: fortunata erunt. Et qd̄ proxime accedit ad deum facile obsecro ut parentū generisq; uestri laudatissimos mores præstantissimasq; uirtutes quoad eius rei fieri a uobis poterit: dies noctesq; imitemini. Tu em̄ **Beatrix** splendidissimū pudicitie castitatisq; documētū (ut reliqs illustribus maiores tuos tpi obsequēs cōticescā) nata es eo patre **Nicolao** **Aestēsi** florētissimo principe: qui grauitate & animi magnitudine cū oīi antiquitate potuerit de glia cōtendere. Habuisti **Leonellū** fratrē: cui⁹ sapiētia uirtusq; tāta fuit: ut nulla sit ætas laudes ei⁹ obscuratura. Est em̄

FRANCISCI PHILELFI

tibi nō frater solū sed humanissimi & beneficētissimi p̄is loco: quē
hic præsentiē & mirabili cū animi uoluptate cōiectis in te oculis astā
Borsius dux tē intueris: **I**llustrissim⁹ dux **Borsius**: qui & belli & pacis laudibus
q̄ti sit faciū dus: cū alijs permult⁹ argumētis ostēdi potest: tū uel ea
rōne maxime q̄ prim⁹ suorū oīm in praeclārā & prapotentē **A**estē
sem familiā cū immortalī sui noīs gloria ducatū inuexerit: quā quidē
dignitatē hoc tpe scimus ad regiā esse proximā. **Q**uare tui est offi
cij atq; p̄bitat⁹ **B**eatrix nobilissimā: ut tuis te maiorib⁹ atq; dome
sticis q̄tū fert ingeniū tuū castissimiq; mores: rebus in oībus dignā
præstes: & ita præstes ut & luce functi in tua prudētia integritateq;
reuiuiscāt: & dux **Borsius** qui te nō secus ac filiā mira charitate por
sequit⁹: de tuis laudibus audire in dies magis magisq; delectet. **I**d
autē una re facile cōsequeris: si tecū assidue memineris: & quo gene
Tristanus re nata es & cui iradiata cōiugio. **T**ristanus em̄ uir tu⁹ inter uniuer
sos nostræ ætatis iuuenes: siue ingenij splendorē: siue robur magni
tudinēq; animi: siue corporis dignitatē: ac uires cōsideremus: talis
Iason est ac tantus ut ea de se quæat oīa nō iniuria polliceri: quæ de **I**aso
Orpheus ne in argonauticis fingit **Orpheus**: cū illū cateris heroib⁹ præferēs
Iuno ita cecinit: **C**larior in cunctis diu⁹ fulgebat **I**ason: **I**uno etē latos
ocul⁹ afflarat honores: **A**c pulchrū dederat magnūq; & pectore for
Fran. Sphor. tē. **N**am qd de ipsi⁹ patre **Frācisco Sphortia** fortissimi illius ac sū
Italia mi imperatoris **Sphortia** filio: quē oīs mirata est sensitq; **I**talia in
præsētia mihi in tā breui t̄pis curriculo dicendū sit: **C**um eius res
clarissimæ gestæ tot tātāq; sunt: ut si eas nō dicā exponere: sed enu
merare uelim: ante diē clauso cōponet uesper **O**lympo. **S**atis illud
superq; sit q̄ unū ex oīi hominū memoria esse nouimus: qui par
ua etiā manu uniuerfos **I**taliæ ac maximos robustissimosq; exerci
tus: quibus cū est cōgressus: cū quib⁹ em̄ cōgressus nō est: **E**t ne id
quidē laceffens unq;: sed laceffit⁹ semper coact⁹q; iniuria eos sem
per cū gloria fuderit: fugarit: uicerit: oppresserit. **Q**uæ certe nuncq;
aduersus oīs fortunæ turbines atq; procellas potuisset efficere: nisi
ob maximas innumerabilisq; uirtutes: quib⁹ mortales ceteros mi
rabiliter ante it: oīpotenti deo gratus charissimusq; esset. **E**tē fru
stra sunt hominū conatus: q̄ se a iusticia abduxerūt. **I**llos solos tueē
de⁹ ac reb⁹ secūdis auget atq; ornat: q̄s uiros iustos bonosq; cogno
rit. **Q**uare mirari neminē oportet: si aduersus florentissimas opulē
tissimasq; respublicas: aduersus maximos potentissimosq; reges:
aduersus omnē irruētis & infestæ fortunæ: quā uocāt impetū: illud
imperīū est adept⁹: nullis humanis opibus: sed deo dūtaxat in tan
tarū & tam illustriū uirtutū præmiū: auctore duce atq; uexillifero:

EPISTOLA AD LODOVICVM CASELLAM

quo nullum est in Italia nec opulentiꝛ: nec pulchriꝛ: nec magni Italia
 ficentiꝛ. Et qđ magis stupendũ esse iudico: cũ uniuerſa Italia mu-
 tuis belloꝝ incendijs modo cõſlagraret: reliquis oĩbus principibꝰ:
 ciuitatibus: regibus de pace omĩno deſperãtibus: ſolus Franciſcus
 Sphortia eſt inuentus: qđ ſingulari ſua ingenij acrimonia diuinaqꝰ
 ſapientia: ardentiffimas bellicoꝝ flãmas præter omnẽ oĩm opinio-
 nẽ ſubito reprãſſerit: extinxerit: deleuerit: tãtãqꝰ repẽte pacẽ intule-
 rit: qđta ex omĩ hoĩm ſaculo in Italia nunq̃ fuit. Cũqꝰ deſperati qđ
 dam proſtratiqꝰ Antaĩ Romanã eccleſiã oppida urbẽqꝰ diſturba-
 re atqꝰ diſſipare molianẽ: ſolũ hunc unũ eſſe proſpicimus: qui qua-
 ſi uitalis ſalutarĩſqꝰ oĩbus bonis aura eccleſiã ipſam iã metu exani-
 matã atqꝰ ſui inopem: cõſeruet: alat: augeat: ſuſtineat: ſenſuqꝰ affici-
 at. Indignũ ſane & impium eſſe ducens: ſi qui rebus in cunctis deo
 utĩ ſalutifero adiutore: nō eius ſacroſancto ſe domicilio & adiuto-
 rem & liberatorẽ præbeat. Cum tales igit̃ parentũ uestroꝝ ſplendi-
 diſſimiqꝰ generis ideas per oēs uirtutis numeros uobis propoſitas
 eſſe intelligat̃: foeliciffimi cõiuges: curate quãſo efficeatqꝰ ut corpis
 oculꝰ & mẽt̃ luminibꝰ ita eas intuamini inſpiciatĩſqꝰ ut uestriſ oĩbꝰ
 honori: uobis uero ipſis emolumento & qđ iucũdiſſimã uoluptati
 eſſe poſſitis. Quod aut̃ ad rem attinet: iure gratulandũ eſſe uideo:
 & tibi præſtãtiſſime dux Borſi: & optimo illi meo maximoqꝰ p̃ciĩ Borſus dux
 pi glorioliſſimo Mediolanẽſiũ duci Franciſco Sphortia: qui per cõ Fran. Sphor-
 ueniẽtiſſimi huius pulcherrimiqꝰ cõiugij uinculum: nō modo priſti tia dux
 nã neceſſitudinẽ uestrã ſingulari beniuolẽtia cõfirmatiſ: ſed bonis
 oĩbus totiꝰ Italia ſpem certiffimã attuliſtis perpetui ocij exopta-
 tãqꝰ quietis. Quis em̃ dubitet bene uobis inter uos cõſentientibus
 pacẽ Italicã firmã incõcuſſamqꝰ duraturã: Sed ne ſim dicendi pro-
 lixior: ad ea ueniẽs: quoꝝ gratia tanta om̃es frequentia cõuenerũt:
 quã reliqua ſunt materno uſitatoqꝰ ſermone tranſigã.

¶ Ferrariã. viij. Idus Apriles. M. cccc. lv.

Franciſci Philelſi interpoſita epiſtola reſponſita inſimu/
 lationi ac calumniã Guarini Veronenſis: ad Lodouicũ
 Caſellam.

Baldasar Cremẽſis: qui medicinã ſtudet apud uos: renũcia Baldasar
 uit mihi hoc die ſeſe interfuiſſe nup̃ ſermoni cuipiã Guarini Guarinus
 ni Veronenſis: qui affirmaret iccirco in proximo Epithala Beatrice
 mio: qđ i indlytã atqꝰ pudiciſſimã Beatrice: & magnifici Trifani Trifanus

FRANCISCI PHILELFI

Borsius dux **S**phortiae nuptiis habuisssem **Ferrariae**: nullis me donatū muneribus a praestantissimo duce **Borsio**: quā dicere praetermisisssem de **Aestensi** principū origine: idq; oīm maxime dicendū fuisse: **Guarinū** nostrū cōtendere. **H**ae ipse audiēs **Lodouice**: partim cogor tibi q; dāmodo ut ita loquar succensere: partim **Guarini** memoria ridere atq; cōmiserescere: qui oblitus uideat **Philelfum** in scribēdo oīno neq; praeterire: nec negligere solitū. **Q**uid em̄ **Guarinus** nouit: qd̄ **Philelfus** ignoret? **N**am si quid plus ualeat **Philelfus**: an id min⁹: doctiores iudicēt. **O**mnīū primū breuitati: ut scis: fuit inseruiendū id quod in mea orationis initio paucis quaestus sum: deinde nō alius repetendū de principib⁹ **Aestensib⁹** fuerat: q̄ de **Sphortijs** facerē. **A**t plures sunt a me laudati **Aestēses** q̄ **Sphortia**: cū tñ essent **Francisco Sphortia** tali ac tātō principe ad id negocij obundū & delectus & missus. **Q**uid q; multo fuisssem & copiosior & ornatior si me per tuas litteras docuisses: quod de tuis: immo nostris **Aestē**sibus abs te antea tribus deinceps epistolis contenderā. **N**unquid es oblitus me tertium scripsisse tibi eam esse principis mei in sententiā: ut istucirē habēdi **Epithalamij** grā: **T**eq; etiā atq; etiā rogasse: ut quoniam mihi nulla esset eorum cognitio: quā ad **Aestensis** familiae laudes maxime pertinerent: ad me omnia q̄ diligentissime perscriberes: quā laudanda ac principi tuo grata censerēs. **N**onne eadem quoq; abs te per litteras: tum per **Antonium Triciensem** ducalem aulicum continuo petij: quo die in suburbanos illos **Ferrariae** hortos diuertimus: **A**t haec quis est uel mediocriter doctus: quem latere debeat extraria ista omnia quā tanti **Guarinus** facit: ab alijs uiris sapientibus in minimis duci bonis: ab alijs uero ne in bonis quidem duci: quo fit: ut omnis uera laus sit: **A**t uirtutis a me **Aestenses** sunt pro tempore egregie laudati. **N**ulla igitur aduersus me quisq; utatur in simulatione: nulla calumnia: quare minus me munifice munificētissim⁹ dux **Borsius** tractarit: cū ab ipso equidem (quāta mea fert opinio) perhumaniter tractatus fuerim: & ut **Graci** dicunt μέγα λό προεπώσ: megaloprepos: quippe q me tum publice miris laudibus extulerit: tum hilariter priuatim monuerit: si quid esset qd̄ de se mihi usui foret: id omne in mea esse potestate positum. **A**ut igitur nihil a me erratū est: aut si quid est erratum: id omne tibi amicissime **Lodouice** dandum existimo. **I**taq; uel meam tu apud in simulators istos: uel tuam apud me causam tuere. **V**ale & me illustrissimo isti principi unice commenda. **E**x **Mediolano** sexto **Idus Augustas**: **M**illesimo quadringentesimo quingesimoquinto.

Francisci Philelfi Oratio habita in sponsalitijs Theodo-
ri Plati clarissimi iurecōsulti: & Helisabet Vicecomitis. III

Sive ipsum naturæ ductum: siue ratiōis atq; honestatis uim
cōsideremus: nihil esse in actiua ciuiliq; uita aut antiquius
aut dignius reperiāmus: bene cōuenientis coniugij charita-
te & sanctimonia. Nam si ex oibus gregalibus aīalibus homo est
maxime ad societate natus: quis nō id uel institutū: uel sacramentū
maiorē i modū probet: laudet: admiret: q; hanc naturæ cōmunita-
tem & tuetur & propagat. Hoc autē matrimonio prāstari qui ne-
scit: seipsum uidet ignorare. Recte igit ac uero scriptum legim⁹ ab
Aristotele acutissimo illo eruditissimoq; philosopho: hominē soli-
tariū aut bestia duci oportere: aut deum: utpote bestia paucis egen-
te rebus: deo aut nulla. Secus uero de hoīe usū uenit: qui cum mul-
tarū uariarūq; rerū ad uitam indigeat: eas solus parare sibi nullo
pacto possit. Itaq; prima uitæ domusq; societas in coniugio est si-
ta. Ex hoc em tanq; seminario reipublicæ manāt liberi: nepotes po-
steriq; omnes: qui cum unis ædibus capi nequeant: in uicos primū:
dein in ciuitatē propagant & regnū. Quare nō prudenter solū: ueq;
etiā sancte ac pie ille mihi humano generi uidet cōsuluisse: qui pri-
mus ad hāc naturæ cōmunitatē matrimoniū instituit: ab quo ipso
qui abhorret: nō debet nō fateri: cū deus nō sit: se simillimū est bel-
lū. Et qui nā is fuit: Num Romulus: Num Cecrops: Num Vul-
canus: Stultus profecto existimandus uidetur mihi: qui huiusmo-
di inuentū humano ingenio tribuat. Alti⁹ certe repetendū est nobi-
lissimi huius ac sanctissimi instituti principum. Fuit: inq; fuit omni-
potens ille ac summus rerum omnium & auctor & creator deus: qui
continuo in primis nostris illis parentibus coniugium cōstituit: iu-
bens: Crescite & multiplicamini terramq; replete. Itaq; possumus
liquido intelligere: quanta insit in matrimonijs sanctitate non laus
solum sed etiam ueneratio: cum id a mente diuina & profectum sit
& constitutum & iussum. Et est sane cōiugium: hoc est uiri atq; mu-
lieris scđm legem ad procreandos liberos coniunctio: ea prima so-
cietas: quæ cum societatū omnium inter homines & origo est & fun-
damentum: tum & suauissima ducitur & utilissima honorificaq; in
primis. Hæc enim tria maxime expetuntur in uita: honos: utilitas:
uoluptas. Vel ea potissimum ratione: q; honos debet uirtuti: uti-
litas necessarijs rebus cultuiq; domestico: uoluptas autem ea: qua
uel corporis: uel animi labore atq; negotio aliquando conquiesci-
mus. Quæ quidē oīa inesse in bene morato coniugio nō difficulter

Aristoteles

Romulus
Cecrops
Vulcanus

Tria expetuntur
in uita
Honos
Utilitas
Voluptas

FRANCISCI PHILELFI

inueniamus: si uelimus nobiscū ipsi aīo uolūtare: a quot quantisq; flagitijs p̄ matrimonij sanctimoniā & tuti reddimur & salutare: ob eāq; rem maxime honorifici. **T**emperātes em̄ atq; pudici coniuges nihil agunt: nihil cogitāt: nihil loquunt: nisi qđ honestū deco- rūq; sit atq; scđm deū: quippe qui semper ante oculos habeāt ad il- lius se imaginē ac similitudinē creatos: nihil agere oportere qđ mi- nus creatori suo gratificent: sed oīa sobrie: oīa caste: oīa innocēter: oīa scđm legē diuinitus constitutā. **D**e utilitate uero quid est opus prolixiore utamur oratiōe: cū nemo sit natura usq; adeo profusus aut incōsideratus: qui dum se uidet obstrictū coniugali bono: nō continuā habeat rationē amplificandae rei familiaris: qua sese atq; uxore suosq; oīs nō alat solū: sed cum dignitate tueat. **E**adēq; mē- te uxor oīa ad cōseruationē rei domesticā: oīa refert ad parcimo- niā. **Q**uibus utriusq; studijs quāta cōflecti utilitas nemo est quē la- teat. **Q**uē prāterea fugit eorū qui sine cōiugio sunt: rem omnē fami- liarē habere deteri⁹ in dies: utpote cui parcat nemo: sed obliguriāt eam oēs atq; diripiāt. **A**t uoluptatē nō ea metior ratione qua pecu- des uidemus: ut sit suauis quādā sensuū titillatio leuiscq; pruritus. **S**ed ea mihi uoluptas uidet^r optanda: qua qđ modo dicebā & ni- hil corporis labores remittunt & animi pturbatiōibus qñq; prās- si ueluti relaxant. **H**uiusmodi uero uoluptatē bene compositū ma- trimoniū in sese cōtinere nemo sane mentis ignorat. **N**am & uir in uxoris probitate: pudicitia: parcimonia: diligētia atq; charitate mi- rifice cōquiescit: & uxor in uiri prudentia: strenuitate: industria ac mutua erga se uolūtate: oēs animi molestias: curas: sollicitudines & reponit & sedat. **A**d hac uero quāta est ea animi uoluptas: quā cōtinuo ex procreatis liberis percipit: cum in ijs sese parētes intueā- tur nō solū esse: sed perpetuo fore. **P**ossem alias plārasq; rationes in mediū afferre: quib⁹ ostenderē in hac actiua atq; ciuili uita nihil esse cōiugio nec prāclarius: nec melius: sed unū illud potissimū: qđ cātera sacramēta hominū prudentiū excogitatiōe atq; auctoritate **Matrimoniū** & inuēta sunt & cōstituta. **Matrimoniū** uero cū deus ipse in prima nostra origine suo ore cōstituit ac iussit: & id quidē in horto delitia **Christus** rū: & in summa uita cōtinētia atq; puritate: tum etiā christus opti- mus maximus dilucide cōfirmauit: qui in matrimonio nasci uolue- rit: & diuortiū temere fieri prohibuerit: & ad nuptias inuitatus eas sua prāsētia honorauerit ac iuuerit. **P**erbeate igit^r illis ego prospe- ctum reor uiri magnifici matresq; nobilissimā: qui hac foelitate cō- iugij muniri sese insigniriq; instituerint: **Q**uorū honorifico splendi- dissimocq; coetui uos hoc die ascriptū iri iurecōsultorum clarissime

atq; integerrime **Theodore** **Plate**: & nobilissima pudicissimaq; uir **Theodor⁹ pla.**
 go **Helisabet** **Vicecomes**: iure ac merito p mea erga uos inocētissi **Helisabet ui**
 ma uoluntate & lator & gaudeo. **Intelligo** em̄ in hoc mutua chari **cecomes**
 tatis uinculo fore: ut tranquillā ac faustā & fortunatā uitā uestrum
 utriq; partē & aiaduertāt oēs & fateant. **Hoc** aut loco haud absur/
 dum fuerit mea sentētia: ut quid uobis tenendū seruandūq; sit pau/
 cis cōmenter. **Em̄** uero prima cōiugij causa est spes quādā imortali/
 tatis: quā ex liberis nobis pariē. **Nam** qui corpore mortales sum⁹
 per illos reddimur imortales. **Propagāt** em̄ caro nostra in ijs quos
 genuerimus. **Accedit** etiā illud qd cōiugati haud difficulter uitant
 illicitos oīs phibitosq; cōgressus: **Ob** quā quidē rem monet **Apo.** **j. Cor. vii.**
 stulus: ut quisq; habeat suā. **Est** prāterea uxor uiro permultis i re/
 bus adiūmēto nō mediocri. **Solere** etiā p uxoriā charitatē & acer/
 bissimas inimicitias tolli ardētissimaq; bella restingui. **Raptā Sa**
 binā nobis exemplo sunt. **Possē** alia meminisse permulta: qbus
 cōiugij bonitas elucesceret. **Sed** qm̄ res patet ipsa per sese: ea breui/
 tatis grā missa facio: **Modo** unū illud uestrū prātereat neutrū: tri/
 plicia esse bona cōiugij scdm̄ **Aureliū Augustinū**: fidē: prolē: sacra/
 mentū. **Fidei** aut illud est munus: ne prāter uinculū cōiugale cū al/
 tero aut altera cōcubāt: **Id** qd nō minus uiro seruandū est q̄ uxori.
In prole uero attēdiē ut cum charitate suscipiāt religioseq; educe/
 tur & urbane. **At** in sacramēto cauendū est omī studio ne coniugiū
 separet: ne per diuortiū alteri coniugat: ne prolis quidē ipsius cau/
 sa. **Estq;** prāceptū illud perpetua recordatiōe usurpandum: **Quos** **Matth. xix.**
 deus cōiunxit homo nō separet. **Quare** illud est maxime officio: ut
 oī ope atq; opa studeat: ut nō corpore mō: sed nec etiā aīore ulla sit
 diuortij suspitio. **Debēt** enim coniugati assidue mutua se charitate
 completi: meminisseq; iccirco matrimoniū appellari: ut quā uiro
 cōiungit mater fiat. **Hac** em̄ est tanq̄ regula nuptiar: quo genera/
 tionē regeneratio excipiat: & ita deinceps regenerādo perpetuo p/
 paget per mutuū charitatis & obediētiae uinculū: cū neuter habeat
 sui corporis potestatē: sed alter alteri sint adeo obstricti: ut se cōtine/
 re nequeāt altero cōnubij debitū postulāte. **Catez** quid pluribus
 est opus: **Solū** cōiugij sacramentū diuino ore cōstitutū est: cū cate/
 ra sacramēta humanā sint inuentiōi ascribēda. **Quod** deus igit uo/
 luit: cōstituit: iussit. **Id** si quis negarit ulla carere bonitate: hunc ego
 ausim appellare & sceleratū & impiū. **Nunc** aut separati ad utrūq;
 uestz quādā pauca sim dictur⁹: atq; te primo alloquar **Helisabet.**
Habes tu sane ea oīa quā in sponsa spectari cōsueuerūt: probitatē: **Helisabet**
 uenustatē: nobilitatē: dotem. **Tua** probitas est tota: quippe quā in **Probitas**

FRANCISCI PHILELFI

animo est posita: hanc tibi eripere nemo potest. **Quare** cum tibi sit
 peculiaris: noctes tibi ac dies curādū est: ut ei semper aliqd addas:
Venustas eā amplifies: exornes: illustres. **Venustas** corporis est: quæ eo ma/
Nobilitas gis habet in precio: quo magis fuerit cū uirtute cōiuncta. **Nobili-**
Dos tas & diuitiæ: fortunæ censent bona. **Dos** tibi & pulchra est & pro/
 ciuitatis cōsuetudine satis ampla. **Nam** de tui generis splendore qd
Vicecomites attinet multa memorare. **Non** eīm familia **Vicecomitū** aut obscura
 est aut noua: sed & prisca admodū & illustris & præpotēs. **Nam** ut
 reliquos missos faciā uiros in omī dignitatē gradu clarissimos qui
 ex hac prosapia emanarūt: id satis mihi superq; uidet q̄ uni **Vice-**
 comites indyti & excellentissimi principes annos iam prope centū
Mediolanū ac septuaginta nō **Mediolanū** dūtaxat: qua una urbe nihil habet
Italia orbis terræ populosiū: nec uniuersa **Italia** magnificenti: sed alias
Gallia cisalpi. item permultas & **Galliæ** cisalpinæ & **Liguria** potētissimas urbis
Liguria foelicissimo imperio & tenuerūt q̄ diutissime: & hac etiā tempesta/
 te tenēt q̄ pacatissime. **Sed** ne in maioribus tuis enumerandis am/
 plissimis certe oībus optimisq; uiris uidear dicendo prolixior: satis
Gasparin⁹ ui pro tempore fuerit meminisse **Gasparini** **Vicecomitis** parentis tui:
cccomes uiri profecto & generosi & singulari bonitate præditi: qui illustrissi/
Philip. maria mo illi principi **Philippo** **Mariæ** ob incomparabilis suas multipli/
 cisq; uirtutes & charissimus fuit & periucundus: adeo ut nihil unq̄
 ab eo frustra postularet. **Quid** enim loquar de tua nobilissima illa
Ioanna **Ioanna** matre: quæ præstantissimis **Rusconibus** nata: qui tum alia
Ruscones nōnulla oppida: tum etiā urbē **Comū** quondā tenere dominatu:
Comū in omī pudicitia ac prudētiā gloria: nulla se gessit clarissima foemi/
Ioānes aloyfi⁹ na inferiorē. **Habes** præterea q̄ hic adsunt: tum ornatissimū equi/
Franchinus tem auratū **Ioannē** **Aloysiū**: tum **Franchinū** nō fraterno solū san/
 guine sed etiā mirabili charitate cōiunctos: qui ut sunt corpore ma/
 gnitudine ac forma inter oīs **Mediolanēses** spectatissimi: ita pluri/
 bus uirtutibus ac maximis apprime celebrandi: ob easq; res excel/
Agnes lentissimo nostro principi gratissimi. **Sunt** ad hæc tibi in uiuis sor/
Antoni⁹ mar res tres nō uulgari celebres honestate: **Agnes** uiro grauissimo eidē
lianus sapientissimo & optimo **Antonio** **Marliano** cōiuncta matrimonio:
Leçadra & **Leçadra** comitis **Francisci** **Turriani** uxor: qui quidem ambo in/
Fran. Turria- tegerrimi sunt prudētissimiq; ducales ædiles: quos uulgo magnos
nus comes uocāt ducaliū intrataz. **Est** itē soror tertia **Margarita** nupta ducali
Aloysius du- aulico **Aloysio** **Dugnano**. **Quibus** sane sororibus tuis: **Helisabet**
gnanus pudicissimis pbatissimisq; debes nulla uirtute cedere. **In** primisq;
Helisabet meminisse hunc te uirum esse habiturū id quod faustum foelix for/
Theodor⁹ pla. tunatūq; sit **Theodorū** **Platū**: qui & genere natus est splendidiss/

mo & parētib⁹ optimis: & ipse quoq; probitate: eruditione: eloquentia posterior nemine: siue cum iurecōsultis conferatur: siue cū philosophis: siue cum oratorib⁹ maximisq; uiris in omni genere laudis & gloriā. Vellem mihi liceret **H**elisabet ea omnia de tuis laudibus dicere quā & pulcherrima sunt & uerissima. Sed cū ea sit apud omnes de te fama pudicitia: prudentia: probitatis: ut uirginib⁹ omibus una tu exemplo esse & possis & debeas: iam tempus me admonet: ut omnē meū orationis cursum in futurū hunc sponsum tuum breuibus conuertam. Quid autem de te primū laudem **T**heodore **P**late: uel quid non laudem potius? Nam quis omnium est: qui de tuis pulcherrimis maximisq; uirtutibus: ingenio: disciplina certius testimoniū uno **F**rāncisco **P**hilelso afferre queat: cuius uel admodū adolescens institutus es disciplinis: & cum aetate prouectus & sapientia ab eiusdem te familiaritate & amicitia nūq; alienum te uoluisse: **F**inxit te natura ingenio uigili: acri: strenuo: dextero. Quare nō modo quā recte audires: celeriter tanq; percipiebas: sed permulta quoq; assiduo studio diligentiaq; tua ex uarijs lectionibus conquiesita atq; collecta: perinde atq; in optimā quēdā atq; frugiferā messis aceruū cōgerebas: nihil qd uel ineptū esset: uel minus luculentū admittēs. Quibus quidē naturā tuisq; institutis factū est breui: ut nihil quod ad oratoriā attineret: nihil quod philosophia grauitate saperet ignorares. Cum uero intelligeres & pro conditione temporis: & pro maiore tuorū gloria legū ciuilib⁹q; iuris sapientiā omnino tibi esse obeundā: ad hāc te totū tanq; in patritā & auitā possessionē recepisti. Idq; usus & ingenij acrimonia & memoria bonitate & cōtinua quadā diligētiaq; industria breui tps curriculo prastitisti: ut iurisconsultorū & eruditissimus habereris & innocētissim⁹. Nec tū inter hāc studia si quid ocij uenari poteras: id uacū fluere patiebaris. Sed qd alij pleriq; oēs ad relaxationē & uoluptatis illecebras conferūt: id tu omne aut ad rerū diuinarū perspicientiā: aut ad aliarū disciplinarū cognitionē transferebas. Quo factū uidemus: ut omni in laude uersatus existimeris. Nec em̄ te fugiebat duo esse hoīm genera: **A**ltez doctū & urbanū: altez indoctū & rusticū: & hoc quidē humana prastantia q; minimā partem repraesentare: Quo de uno uerecunde locutus est **H**ieronymus inquiens: Sancta quippe rusticitas soli sibi prodest. At alterum illud longe propius uidetur ad diuinam bonitatem accedere: cum non sibi solum: sed uniuerso humano generi natum iure queat iudicari: quod & consulendo & monendo & instituendo & tuendo sit omnibus usui. Etenim cum duae sint animi ptes: quāq; altera rationē habet: altera caret: i utriusq; ui

Duo hominū
genera

FRANCISCI PHILELFI

eximius esse uoluisti. Quapropter uirtutes oīs cōplexus es & contemplatiōis & actionis: quo utriusq; foelicitatis etiā inter uiuos fieres cumulatissime particeps. Turpissimū certe iudicās a primis tuis illis maiorib⁹ **Platone**q; & **Solone** ulla ex pte degenerare. **Plato**q; em familiā & priscam esse & percelebrē satis nobis oñdit ipse unus **Plato**: ab quo **Plati** defluxere. Quis em audeat negare extitisse **Platonē** philosophorū plane oīm & maximū & grauissimū: Vt diuini nullius ingenij summæq; sapiētiae cetera argumēta prātereā: fuit ille omniū philosophorū primus: q & de trinitate & de reb⁹ diuinis ac nostris multo ante humani generis redēptorē q̄ apertissime fuerit pientissimeq; locut⁹. Qua ipsa re una q̄q; philosophorū omniū nobilissimus iudicari debet: altius tñ eius est nobilitas recēsenda.

Platōis origo **Plato** uir fuit **Atheniēsis** **Xenocratis** academici & **Aristotelis** Peripatetici doctor. **Is** suo proprioq; noīe **Aristocles** dictus est. Nā **Platonis** appellationē aut a pectoris latitudine ab oratiōe uberiore deductū putāt. **πλατὺς**: platys em grāce latū latine significat. Hui⁹ paternū genus a **Codro** manauit **Atheniēsiū** iustissimo rege **Melanthi** filio: at maternū a **Dropide** poeta elegātissimo **Solonis** legulitoris fratre. Qui quidē ipsi altius referūt genus suū in **Nileū** heroonis filia: nati sunt filij duodecim: quorū natu minor fuit **Nestor** is qui in bello **Troiano** sapientia & eloquentia inter **Gracos** ceteris prāstitit. Itaq; mirandū certe nō est: si **Theodor⁹** **Platus** huiusmodi ortus genere: & ipse iuxta ac pater **Georgius** clarissim⁹ ille iurifconsultus legū ciuilib⁹q; iuris sapientia est illustris: & **Petrus Antonius** hui⁹ frater: cū militiā gloria: tū poetica est & oratoria laude insignis. **Theodorus** em pro transfusa & propagata in posteros uis fertiaq; naturae: **Platonem** **Solona**q; reprāsentat. At **Petrus Antonius** tum **Nileū** illum qui & **Pilum** cōdidit & res gessit maximas: tum **Amphiona** & **Dropiden**: quos eloquentia reddidit celeberrimos. Vterq; aut bonitate referunt **Codrum** regem. **Is** em pro iusticia & charitate patria sese ultro morti obiscere nō dubitauit. Ea deniq; ratione hi duo fratres pro diuino principe nostro patriaq; salute: si opus esset: uitā ipsam ultro alacriterq; exponerēt: prāsertim cum animaduertāt in principis salute patriā salutē esse constitutā. Quam in uno ipso **Theodoro** omnē maiorū suorū laudē & gloriā ita liceat reperire: ut nullus nobis neq; **Amphion**: neq; **Dropides**: nec etiā **Nestor** sit desiderādus. Nā ad ceteras uirtutes & uersu uallet & oratiōe soluta: adeo ut qd de **Nestore** apud **Homerū** legim⁹: ex ei⁹ lingua melle dulcior oratio pfluat. Adde modestiā: facilitatē:

Plato **Solon**
Origo domus
Theodori **Plati**
ti

Platōis origo
Aristoteles **peripateticus**

πλατὺς

Codrus
Melanthus

Solon

Nileus

Chlora

Amphion

Nestor

Theodor⁹ **plati**

Georgius **iurifconsultus**

Petrus **Antonius**

Platus

māsuēdudinē: comitatē morūq; elegantīā mirifica & inaudita quā
 dā ingenij dexteritate prudētiāq; conditā. **Quid multis?** Ita ipse p
 sese pollet: ita suo splēdore praelarus est: ut uideat maiorē etiā cla
 ritudini praeluxisse. **Quid em̄ sim longior in recensenda** **Platoz** no
 bilitate: cū nō modo in **Insuēribz**: ut uetustiora illa silētiō iā inuol
 uā: uēgetiā & in **Placētino** ac **Parmēsi** solo superioribz temporibz
 & in ipsa etiā **Liguria**: cui⁹ caput est **Genua** lateq; per **Italiā** nōnulli
 ex **Platoz** familia uiri magni & prapōtētes: castella plurima oppi
 daq; possederint. **Quare** ne prisca illa curiosius repetētes: quā ma
 gis ad rem faciūt prāteream⁹: paucis mihi cōplectendū uidet⁹: qđ
 & ostendi oibus potest & ipse legi. **Extant** em̄ grauissimā quēdā ta
 bulā quā uulgo hac tēpēstate uocantē publica instrumēta: & ea q;
 dem repertā in **Archio** **Placētino** cōfectāq; anno a natali christia
 no uigesimosecūdo supra millesimū. **Quibus** quidē tabulis perspi
 cue patet fuisse fratres sex ex quodā natos magnifico militaris di
 gnitatis uiro **Plato** noīe: q; ex **Plata** familia ortus esset: ac nobili foz
 mina **Mathodia**: quā filia foret magnanimi eq̄tis aurati comitisq; **Mathodia**
Donielli **Luciani**: atq; his paternū autē extitisse **Facinū** **Platum**: & **Doniellus** **luci**
 ipsū equitē auratū: autē uero pbatissimā & nobilē fōeminā **Dom**
 nillā **Arasmi** turriani filiā. **Atq;** his quoq; in tabulis quā cōfectā **Facin⁹** **platus**
 sunt **Herciscundā** familiā gratia: dilucide apparet fuisse illis **Platis** **Domnilla**
 amplissimū patrimoniū & arces permultas atq; oppida: quā pro **Arasmi** tur
 suis portionibus singillatim inter eos fratres diuisa sunt. **Castellū**
 aut unū noīe **Platonū** iccirco indiuisum atq; cōmune relictū esse: **Castellū**
 qm̄ **Platoz** familia a diuino illo **Platone** philosopho trahēs origi
 nē: haberet agnatiōis suā ppetuū cognomentū. **Cūq;** hi sex fratres
 scđm portioēs quā cuiq; obtigerāt: ali⁹ **Bononiā**: ali⁹ **Ferrariā**:
 ali⁹ **Genuā**: ali⁹ **Parmā**: ali⁹ **Immolā** sese cōtulissent: **Antoni⁹**
Platus qui foret ex illis omnibus natus minor: haberetq; portione
 suā in **Mediolanensi** ditione: **Mediolanū** se recepit: ab q̄ quidē uno
 cū cāteri maiores: tum illustis & sapiētissimus iurecōsultus **Geor**
 gius **Platus** clarissimi huius sponsi pater pfectus est. **Quid** em̄ me
 morē qđ est oibus luce ipsa magis perspicuū: uirū illum grauē atq;
 sapientē **Guidetū** **Platū**: quē ipse **Georgi⁹** autē habuit. **Fuit** em̄ ille **Guidet⁹** **plat⁹**
 tanta probitate & sapiētiā: ut nō modo apud **Ioannē Mariā** secun
 dum **Mediolanēsiū** ducē iuuenē sane ferocissimū primū locū obti
 nuerit: sed apud eius etiā patrē **Ioannē Galeaciū**: q̄ nihil uidit atas **Ioannes** **Ma**
 illa in oīi prāstatiā genere: nec admirabili⁹: nec perfectius: tanto
 est habitus in honore: ut existimari posset diuinus ille princeps ni
 hil apud se habere uno **Guideto** **Plato**: aut charius aut preciosius.

in omni uos laude similis fore parentū maiorūq; uestroꝝ. Rñdebit̃
em̃: rñdebitis .pfecto genituræ semini: talisq; uos præstabit̃ ut nō
minus illis præluxisse q̃ accepisse ab illis lucē sitis iudicādi. Quare
qđ foelix faustū fortunatūq; uobis sit: iā ad ipsum desponsationis
mun⁹ .ppio accedam⁹. Mediolani. iij. Idus septēbres. M. cccc. lviij.

**Francisci Philelfi Epithalamiō in nuptijs nobiliū cōiugū
Iohannis Antonij Simonetæ: & Margaretæ cottæ. V**

Inter humanæ societatis uincula: quib⁹ ratiōe duce iucūde
inter nos uiuimus: nullū profecto neq; iucūdius neq; util⁹
esse aiaduerto: q̃ quo uir & uxor mutua charitate inuicem
cōiungunt̃. Scimus em̃ in uniuersa re domestica qua cōstituit̃ semi
nariū reipublicæ: triplicē esse societate: Heri & serui: uiri & uxor: pa
tris & filij: & id quidē scđm triplex ciuitatis administrāde genus. **Triplex socie**
Hæc uero cōmunionū cōiugū qđ uocamus: tantā uim in se babe
re: tantā magnitudinē: tantā præstātiā excellētissimi philosophi
tradiderūt: ut inde gradatim secūdis auspicijs ad summū usq; eā
imperii. Ut em̃ unius egregij uiri principat⁹ & optimatiū præstat
& populi dominatui: ea rōne scđm **Gregoriū Naſianſenū**: qđ ex
emplo unius dei in cælo regē unū oportet esse in terra: Eodē modo **Gregorius na**
cōiugalis dignitas quæ unius ē ad unā: reliquas societates antecel
lit. Itaq; mirandū certe nō est: si deus optimus maxim⁹ ab ipso usq;
humanæ creatiōis initio cōstituit iussitq; matrimoniū: continuoq;
adiecit: Crescite ac multiplicamini & replete terrā. Nō em̃ a **Cecro**
pe illo quē fabulant̃: nō ab **Aegyptiaca** superstitiōe: nō a **Romulo**
nescio quo est huiusmodi cōiunctionis bonitas aut introducta aut **Aegyptij**
excogitata: sed ab ipso īmortali deo: a quo quicqđ est boni: ad nos
peruenit: & sine quo boni esse oīno nihil pōt. Et q̃ q̃ maritalis cha
ritas inter oīs suauitates est sua natura suauissima: tunc tñ sit longe
suauior & gratior si qua rōne instituta ē: eadē etiā perpetuo seruet̃.
Nam pcreatiōis gratia matrimoniū introductū uidemus: & id nō
hoīm magis q̃ cōmuni quadā naturæ lege. Sic em̃ & arbor arborē
& seges segetē: & aīal ex se aīal gignit: qđ qui diligēter secū aīo uo
lutarit: oīni opera diligētiāq; curabit: ne quid in maritali præcellē
tia aut agat: aut mediteŃ qđ ab ei⁹ decoro sit alienū. Sanctū inq; &
impollutū oportet esse cōiugū: qđ ut in oī uita mutua dilectiōe tu
eamur: illud nos oportet præceptū assidue meminisse: nec uirū ha
bere potestātē sui: nec uxorē sui esse arbitrij: sed utrūq; alteri pari q̃
dā pietate obstringi. Quid em̃ meminero: quæ quantaq; cōmoda

Qui sacratissimum cōiugij uinculum nō summo opere laudāt
 excellētissimi principes: indigni profecto illi mihi uideri de-
 bent: qui ex ullo hoīm numero iudicent. **N**am si natura fie-
 ri uidemus: ut quicquid aut alitur aut sentit: producat aliquid sibi
 simile quo in sua specie propageat: idq; nō in ceteris aīalibus solū
 quā ratione carent: sed in herbis etiā & arborib⁹ quæ sunt inopes
 sensus intueri liceat: quid de humano genere dixerimus qđ diuinā
 imaginem præ se fert? **N**onne ad ipsum naturæ appetitum diuino
 quoq; præcepto admonemur: ut crescāmus ac multiplicemur ter-
 ramq; repleamus? **E**t est sane coniugium (ut mea fert opinio) uiri
 atq; mulieris scđm legem ad procreandos liberos cōiunctio. **N**on
 em̄ ad pruriendis libidinibus: nō ad titillantis sensus: nō ad obscœnæ
 uoluptatis intemperantiam institutum est matrimoniū: sed ut pro-
 ratioe: pro lege: pro sanctimonia nobis similes generemus. **I**taq; in
 coniugio admodum est cauendum non modo ne quid per adulte-
 rium quod impium est: sed ne per lasciuia quidem ullam quod pe-
 cūdum est proprium perpetremus. **O**mnia sunt a nobis scđm uir-
 tutem ac deum agenda: dicenda: cogitanda. **H**æc qui pure caste in-
 nocenterq; seruare perrexerint: nō difficulter triplicia illa bona asse-
 quent: quæ dicuntur fidei: prolis: sacramenti. **H**uiusmodi autē ma-
 trimonium tantum in se iucunditatis habet: ut nihil in uita possit
 esse foelicius. **Q**uod si ex ullo unq; sperandū fuit: tamē ex hoc præ-
 senti fausto fortunatoq; coniugio non modo licet sperare: sed ita
 omnino sperare atq; ea quæ oculis cernuntur & in nostra sita sunt
 potestate. **Q**uis enim ignorat sponsam ipsam **H**elisabet **P**rin-
 cipualis **L**ampugnani uiri clarissimi atq; optimi **K**atherinæ **S**pinellæ no-
 bilis & honestissimæ mulieris filiā ita esse ab prima usq; infātia edu-
 catam: ut simul cum lacte uideatur pudicitiam bonitatemq; om-
 nem hausisse? **N**am de **P**etro sponso quid attinet multa dicere: quē
 omnes scimus nemine suorum æqualium in omni probitatis gene-
 re inferiorem? **E**t ne longior sim qđ tempus locusq; patiat: est cer-
 te **P**etrus parentum maiorūq; suorum qđ simillimus: quippe qui
 natus **A**ntonio **B**irago ornatissimo uiro & **H**elisabet **S**ouica mu-
 liere probatissima: habuit **M**asseolum paternū auum: quem præ-
 stantissimus dux **P**hilippus ob eximiam erga se fidem singularēq;
 prudentiam præfecit suæ uniuersæ curiæ magistrū: quem quidem
 pulcherrimum & amplissimum magistratum **M**asseolus ea diligen-
 tia & integritate gessit: ut perinde atq; hæreditariū diuinus ille prin-
 ceps in **A**ntonium eius filium post patris obitum trāstulerit. **Q**uid
 dicam præterea de hui⁹ patruo: **A**ndrea **B**irago uiro magnifico & ragus

Diuinū præ-
 ceptum
 Coniugiū
 Liberi
 Intemperātia
 Lex
 Sanctimonia

Matrimoniū

Helisabet
 Katherina

Petrus
 Antonius bi-
 ragus
 Masseolus
 Philipp⁹ dux

Andreas bi-

FRANCISCI PHILELFI

grauissimo: Nōne idem dux **Philippus** tanti eū semper fecit: cū publicis: tum priuatis in rebus ob ingenij acrimoniā magnitudinēq; cōsilijs: ut neminē haberet chariorē: neminē iucundiorē: neminē cui plus aut tribueret aut crederet: **Apud** hunc autē illusterrimū principi nōstrū q̄tum semper idem **Andreas** ualuerit quoad uixit & auctoritate & gratia & domi & belli: ob eā qua plurimū semper claruit diligentiā ac fidē: nemo uesterū omniū est qui nesciat. **Quid** em̄ uager p̄ alienas familias q̄b⁹ **Petrus** sponsus affinitate cōiunctissim⁹ est: **Souicos**: **Posterulas**: **Amidæos**: **Aduocadros**: **Morones**: **Vicecomites** ipsosq; **Lampugnianos**: cū inter **Biragos** tot uiri floruerint ac etiā nūc floreāt in omī uirtutis genere: ut si eos numerare uoluero in hac t̄pis breuitate: sim nō mediocri t̄dio futurus: **At** de nobilitate & generis claritudine pudicissimæ huius sponsæ **Helisabet**: si uerba uoluero pro dignitate facere: non sit mihi huiusmodi breui sermone opus: sed proluxa oratiōe uel q̄spaciosis potius uoluminib⁹. **Nam** quæ familia est paulo excellentior nō **Mediolani** solum: sed in hac uniuerſa **Gallia** cisalpina: quæ nō sibi maximo semper duxerit ornamento **Lampugnanoꝝ** affinitates: **Quare** ut t̄pi inseruiat: cætera oīa omittētes: paucis ea percurramus: quæ ad domesticas sponsæ laudes in huiusmodi necessitudinis genere attinent. **Nata** ē **Helisabet** patre ut modo dicebat **Princiualle**: uiro certe mea sentētia: qui & dexteritate ingenij & strenuitate magnitudinisq; animi alteri nemini suæ patriæ cōcedat: fide autē & obseruātia tanta in excellētissimos nostros principes **Franciscū** **Sphortiā** **Blācā** **Mariā**: duo hui⁹ temporis splendidissima luminaria: q̄to esse maior nullo pacto possit. **Quid** em̄ meminero aut **Petrū** autē patris nū civilis pontificijq; iuris peritissimū grauissimūq; doctorē: **Aut Georgiū** **Georgiū** illū patruū: cuius ad paternas laudes tanta beniuolentia accessit in hunc diuinū principē: ut eā nō nisi cū uitæ exitu terminarit: **Nam** & **Bernardū** philosophū ac medicū & baptistā atq; **Ioannē** **Andreā** uidetis in uiuis nō uulgari uirtute iuuenes. **Hieronym⁹** etiā ipse patruus q̄ta modestia humanitateq; præstiterit: dum uita frueret cognostis oēs. **Sed** ut de reliquis ne sim in dicendo longior conticescā: **Nōne** unus hic **Oldradus** **Lampugnanus** magnificus eques auratus ducalisq; senator sapiētissim⁹: tanto semper in honore est habit⁹ ob eius præclaras summasq; uirtutes: cū apud **Philippū** **Mariā** illū: tum apud hunc ipsum **Franciscū** **Sphortiā** socerūq; duces: ut alterū habeam⁹ neminē: qui cū hoc uno queat de gloria cōtendere: **Quæ** cū ita sint: nō dubia nobis oībus spem affert⁹ foelicissimi cōiuges: **Helisabet** **Lampugnana** **Petreq; Birage**

Helisabet

Gallia cisalpi.

Fran. Sphor.
Blanca Maria

Georgius

Bernard⁹ phi
losophus

Baptista

Ioānes andre.

Hieronymus

Oldradus

Philippus Ma
ria dux

in omni uos laude similis fore parentum maioremque uestro. Rñdebitur enim: rñdebitis. profecto geniturae semini: talisque uos praestabitur ut non minus illis praeluxisse quam accepisse ab illis lucem sitis iudicandi. Quare quod felix faustum fortunatumque uobis sit: iam ad ipsum desponsationis munus propius accedamus. Mediolani. iij. Idus septembris. M. cccc. lviij.

Francisci Philelfi Epithalamiō in nuptiis nobilium coniugum Iohannis Antonij Simonetae: & Margaretae cottae. V

Inter humanae societatis uincula: quibus ratione duce iucunde inter nos uiuimus: nullum profecto neque iucundius neque utilius esse aia duerto: quam quo uir & uxor mutua charitate inuicem coniungunt. Scimus enim in uniuersa re domestica qua constituitur seminarium reipublicae: triplicem esse societatem: Heri & serui: uiri & uxor: patris & filij: & id quidem secundum triplicem ciuitatis administrandae genus. **Triplex societas**
Hae uero communium coniugium quod uocamus: tantam uim in se habere: tantam magnitudinem: tantam praestantiam excellentissimi philosophi tradiderunt: ut inde gradatim secundis auspicijs ad summum usque eam imperium. Ut enim unius egregij uiri principatus & optimatum praestat & populi dominatus: ea ratione secundum **Gregorium Nasianzenum**: quod exemplo unius dei in caelo regem unum oportet esse in terra: Eodem modo coniugalis dignitas quae unius est ad unam: reliquas societates antecellit. Itaque mirandum certe non est: si deus optimus maximus ab ipso usque humanae creatiois initio constituit iussitque matrimonium: continuoque adiecit: Crescite ac multiplicamini & replete terram. Non enim a **Cecro Cecrops** pe illo quem fabulantur: non ab **Aegyptiaca** superstitione: non a **Romulo Aegyptij Romulus** nescio quo est huiusmodi coniunctionis bonitas aut introducta aut excogitata: sed ab ipso immortali deo: a quo quicquid est boni: ad nos peruenit: & sine quo boni esse omnino nihil potest. Et quod maritalis charitas inter omnes suauitates est sua natura suauissima: tunc tamen sit longe suauior & gratior si qua ratione instituta est: eadem etiam perpetuo seruetur. Nam pro creatiois gratia matrimonium introductum uidemus: & id non hominum magis quam communi quadam naturae lege. Sic enim & arbor arboris & seges segetis: & animal ex se animal gignit: quod qui diligenter secundum animo uoluntari: omni opera diligentiaque curabit: ne quid in maritali praecellentia aut agat: aut mediteretur quod ab eius decoro sit alienum. Sanctum inquit & impollutum oportet esse coniugium: quod ut in omni uita mutua dilectione tueamur: illud nos oportet praecceptum assidue meminisse: nec uirum habere potestatem sui: nec uxorem sui esse arbitrij: sed utrumque alteri pari quam diu pietate obstringi. Quid enim meminero: quae quantaque comoda

FRANCISCI PHILELFI

atq; emolumēta ex ipso benecōueniēti cōnubio cōsequunt: cū iij si-
mus ignari: ut est prudētis patrisfamilias rē quotidie quantū hone-
stas patit: augere ita sollertis diligētisq; matronæ eā domi digerere
Ioannes an- ac tueri: **Quare** nō equidē possum uobis nō admodū gratulari **Io-**
tonius **annes** **Antonij** atq; **Margarita:** qui diuinū præceptū ac legitimā cō-
Margarita iugij sanctionē hoc die: qd' utriq; uestre foelix fortunatūq; sit: initu-
ri q; rectissime uobis posteritatēq; uestre cōsulistis facturi uos cer-
te oīa pro uestra uestroq; dignitate. **Nam** ut abs te incipiā castissi-
ma pudicissimacq; puella **Margarita:** nō potes tuorū parētū nō esse
simillima. **Siue** em̄ ante oculos tibi ponas nobilissimā & honestissi-
Magdalena mā matrē tuam **Magdalenā** **Leonatinā:** siue patrē tuū clarissimū &
Petrus cotta grauissimū senatorē hunc **Petrū** **Cottā:** tanto debes accendi pbitis
desyderio: ut nisi qd' honestū sit & laudabile: apud oēs itelligas
tibi esse in uita ppositū. **Nō** em̄ es ignara quāto semp: tum uniuersa
sax: **Cottarū** familia: tū ornatissimus pater tuus in splendore sit ha-
bit⁹. **Nā** ut antiquiora breuitatis grā cōticescā: nisi uir iudicat⁹ sem-
per esset pbatissim⁹ p̄r tuus: nunq; præstātissim⁹ dux **Philipp⁹** tanti
eū fecisset: q; diu fuit in uiuis: neq; illustrissim⁹ hic atq; optim⁹ prin-
ceps noster ordini senatorio ascripisset. **Quo** fit ut oī tibi cura: omī
studio: oī industria annitendū sit: ut huius ætas quæ ad senū iā pue-
nit: i tua pbitate atq; laude cōquiescat. **De** te uero **Ioānes** **Antoni-**
Simoneta nihil esse intelligo qd' nō q; optime sibi q; debet pol-
liceri. **Es** em̄ tu oīm primū singulari quadā prudētia prædit⁹. **Qua**
fit: ut quæ te sequi oporteat in matrimonij sanctitate & quæ uita-
re: nescius esse nō possis. **Accedit** autēculi huius tui uel patris poti⁹
Angelus integerrimi atq; sūmi senatori **Angeli** **Simonetæ** auctoritas & am-
plitudo: cui⁹ prudētissimis institutis: & uolūtati cū semper parueris
ac pareas: hanc oēm quā habes tibi gloriā peperisti. **Quid** em̄ me-
morē hoc loco sapiētissimū & eruditissimū uir: ducalē secretariū cō-
Cicchus sobrinū tuū **Cicchū:** qui ut affinitate tibi cōiunctissim⁹ est: ita ma-
ximū adiumentū ad noīs claritatē. **His** sane rōnib⁹ factū est: ut su-
Oldradus periore tpe magnificus eques aurat⁹ **Oldradus** **Lampugnan⁹** ille
cuius nomē illustre est: unicā filiā quā habebat tibi matrimonio co-
pulauerit. **His** etiā rōnibus adductus uir spectatissim⁹ **Petrus** **Cot-**
ta te sibi genex libēter accepit: filius is certæ tuæ anteaetæ uitæ: quā
nouit omī ex parte probatissimā esse. **Quapropter** tibi opa danda
est: ut tantæ de te expectatiōi nō modo rñdeas: sed etiā mirabiliter
superes. **Aspicias** præterea nō obscure: quātum tibi munus ad glo-
riam est additum q; humanissimus princeps noster splendidissima
sublimitatis suæ præsentia: cū tot illustribus inclytisq; principibus

matrimoniu hoc honorat: futurū is quidem sperans: ut tales e uo/
bis coniugibus liberi prodeāt: quales **Angelum Petrūq;** est exper/
tus: quorū erga se fidem atq; deuotionē tantam in rebus om̃ibus
esse cognouit: ut accedere nihil possit ad summū. **Sed** ne longi⁹ no/
stra protrahat oratio: iam deo duce atq; auctore ad transigendas
nuptias propius accedatur.

**Francisci Philelfi Oratio habita in desponsione ma/
gnificæ puellæ Iulæ Marutiæ: & magnifici equitis aurati
Raymundi Attenduli.** VI

Quanti fieri oporteat bene conueniens matrimoniu magni/
fici atq; illustres uiri: uel ea ratione probari potest qd̃ quæ
tria maxime expetuntur in uita: **Honos: utilitas: uoluptas:** Tria expetun/
eiusmodi uincolo apprime continetur. **Nam** ut in societate huma/ tur in uita
na nihil est adulterio turpius: ita cōiugij sanctitate honestius nihil.
Quid quod ex om̃ibus sacramentis quibus bene atq; beate uiuif:
hoc unum dumtaxat diuino est ore constitutū: & id quidem in pri/
mis illis parētib⁹: qbus præceptū est ab oīpotenti deo ut cresceret
ac multiplicarent terrāq; replerēt. **In** ijs sane hoībus laudat̃ cæliba/
tus: q cōtempta om̃i carnis copula: angelorū sese q̃ hoīm similis ma/
luerūt: **Sed** qui uitā ciuile adamāt: nec sibi nec reipublicæ recte con/
sulūt: ubi a cōnubio abstineāt. **Quēadmodū** em̃ uidem⁹ natura fie/
ri ut quæcūq; uel aluntur uel sentiūt: producat̃ aliquid simile sui: id
quod nō in cæteris animātibus solum intueri licet: uerū etiā in stir/
pibus & hærbis: **Nonne** is fuerit ab om̃i naturæ lege alien⁹: q inter
hoīes manēs nō se hominē esse meminerit: nō quærat per generis
propagationē se in terris quoq; reddere immortalē. **Legimus** apud
maiores eam **Lycurgi** legē plurimū laudari solitā: qua is sanxisset
eos oīs qui nubere nolissent: tum in gymnicijs ludis a spectaculo
arceri: tum etiā affici ignominia: quippe q̃ eos priuatos uoluit eo
honore atq; obseruantia: quæ senioribus a iunioribus præstaret:
Idq; ob nullā aliā causam: q̃ ut procreādoꝝ liberorū q̃ diligētissi/
mā haberēt rationē. **Quo** etiā factū est: ut a nemine adolescens ille
reprehēderet̃: qui adueniētī **Dercyllidæ** in **Theatrū**: nō modo nō
assurrexerit ac subsellū cesserit: sed adiecerit potius: **Nā** nec tu mi/
hi o **Dercyllida** qui cessurus esses genuisti: cum **Dercyllidas** tamē
& uir grauissimus foret: & res maximas suo imperio præclarasq; **Lycurgus**
gessisset. **Sed** quid aut **Lycurgi** aut multo ante **Lycurgū** **Mercurij** **Mercurius**

FRANCISCI PHILELFI

Cecrops ac **Cecropis**: quid dein **Romuli** de cōiugio instituta conquirimus:

Christus qñquidē **Christus** optimus maxim⁹: q & idē filius dei esset & de⁹: tū in matrimonio nasci uoluit: tū inuitatus ad nuptias eas præsens/

tia sua ornauit ac iuuit: Quāta uero utilitas manat: q̄ta uoluptas ex cōiugali cōiunctione: oēs q in matrimonio sunt facile intelligūt.

Nam cōiugali amore nihil est profecto mitius: nihil dulcius: nihil suauius. **V**tilitatis aut oīa plena sunt: quæ matrimoniali parsimo/

Iulia marucia
Raymundus
attendulus

Tria nuptia-
rum bona

nia atq; diligētia administrant. **R**ectissime igit utriq; uestrū prospe/

ctū iudico: magnifica uirgo **Iulia Marucia**: & magnifice **Raymū**/

de **Attēdule**: q̄ per spōsalīū iuriū sanctimoniā atq; splendorē sitis hodierno die mutuo charitatē uinculo copulādī: quo & uobis ipsi/

posterisq; uestris q̄ saluberrime & maxīma uestra cū laude cōsula/

tis. **Nec** em̄ praterire uos debet: tria esse nuptiarū bona: mutuā inē cōiuges fidē: prolis nō solū pcreandæ sed benigne alendæ & inge/

nue atq; innocēter educandæ studiū: in primisq; sacramētū quo im/

pollutū cōnubiū & omī suspitōe uacūū seruaf. **I**ta em̄ uos facien/

tes & celesti satisfacietis & mūdī gloriæ. **Nam** parentū & maiorū uestroꝝ claritas nō par̄ incitare uos debet ad oē cōiugij officiū ac

Iulia

Bald⁹ maruci⁹

Nicolaus tho-

lentinus

Philipp⁹ dux

Veneti

Florentini

Romana ecclā

Ioannes tho-

lentinus

Fran. Sphor

tia dux

Galeaci⁹ dux

Michael

Italia

decus. **E**t tu sane **Iulia** nata splendidissimo equite aurato & rerum bellicarū laude celebrādo **Baldo** **Mauricio**: illius **Nicolai** **Tholenti** nat⁹ filio: cui⁹ illustre nomē null⁹ unq; delebit interit⁹. **V**nus em̄ **Ni**

cola⁹ ille **Tholētinas** talis fuit rātusq; belli dux: ut princeps ille no/

bilissimus **Philippus** **Maria** & patrē appellare eū cōsueuerit: & ei⁹ fidei suā oēm ditionē administrandā cōmiserit. **Hunc** etiā **Veneti**:

hunc **Florētini**: hunc **Romana** ecclesia suarū omniū copiarū impera/

torē habuit. **Nam** de patruo tuo **Ioanne** **Tholētinati**: q & præsens est: & te nō secus amat ac filiā: eo loquor uerecūdius: qd̄ suas de se

laudes nō libenter audit: quippe qui ut est omī in re modestissim⁹: malit haberi & esse laude dignus q̄ corā laudari. **Sed** illud satis est dilucidū argumentū excellētissimæ suæ summæq; probitatis & sa/

piētiae: qd̄ ob mltas & maximas res suas fortissime gestas magna/

nimus ille noster & inclytus dux **Frānciscus** **Sphortia**: & hūc sibi ge/

nerū asciuit: & magnis copijs præfecit: & in ordine senatorio locū ornatissimū obtinere uoluit: & nō sec⁹ ac filiū & charā habuit & p/

iucundū semper dū fuit in uiuis. **Q**uanti aut hunc faciat præstātissi/

mus dux **Galeacius** uidemus oēs. **N**um quisq; minus eū admiret: quē diuina sapientia tanti principis facit maxim⁹: **D**e te uero **Ray**/

munde **Attēdule** quid multa dicturus sim: q natus patre **Michae**

le fortissimo illo & laudatissimo belli duce: quē uniuersa prope **Ita**/

lia ob præclaras suas frequētisq; uictorias habuit i honore: te omī

ORATIO NVPTIALIS VII

in re simillimū illi pręstas dignūq; ostendis cognatiōe inuicēssimi
nostri principis. Quę cum ita sint: aliud nihil restat: q̄ ut per uerba
illa desponsonis solēnia ad rem ipsam propius accedam⁹.

**Francisci Philelfi Oratio habita in connubio magnificę
puellę Margaretę Arcimboldę: & magnifici equitis au
rati Antonij Cribellī:** VII

OVm inter uāhemētissimos ac maximos animi affectus tan
ta sit uis amoris illustrissime princeps: pręstātissimi patres
matresq; honestissimę: ut etiā antiquissimus ille poeta **Orpheus**
phęus idemq; theologus cum nō dubitauerit nō modo deum asse
rere: sed primū quoq; deorū omniū post discretū atq; digestū in sua
membra chaos: quod nomināt apparuisse in cęlo: ob idq; **Phanes**
tis appellatiōē meruisse: q̄ nihil scilicet sine amore atq; concordia
in uniuerso mūdo cōstare firmius aut diutius possit. Quid dicem⁹
de sacratissimo ipso amoris uinculo ac plane indissolubili: quo uiri
atq; uxoris animi honestissimo quodam nexu inuicē uinciuntur?
Quod si coniugiū prius in cęlo sit diuino iussu ac decreto quodam
q̄ celebretur in terra: quis ambigat quicquid ab eo fit: id optimū
esse oportere? At in primis parentibus matrimoniū deus ipse omī
potēs mirabili charitate instituit. Ad hęc **Iesus** clementissimus hu
mani generis redemptor: tum in cōiugio nasci dignatus est: tum in
uitatus ad nuptias nō inuitus uenit: easq; sua pręsentia nō solum
honestauit sed etiam iuuuit. Et q̄ q̄ omīs amor delectare plurimum
solet: is tamē qui ex bono coniugali percipitur ac manat: tantam &
tam incredibilem uoluptatē prę se fert: ut nihil in uita possit esse iu
cundius. Ad huiusmodi aut amoris honestatē ac iucunditatem ac
cedit magnitudo utilitatis: Quę qdē tria cū in uniuersa uita expe
tunt: tū in amicitia maxime. Nā quā aliā amicitia huic necessitudi
ni charitatiq; cōiugali antepōnam⁹? Nō em̄ cōiuges nō pnt ratio
nē habere & augendā & cōseruandā rei familiaris: cū ob uniuersam
domū: tum ob liberos procreatos uel pcreādos: quorū uitę digni
tatiq; cōsulere naturę etiā ductū impellimur. Erat sane apud **Lace
demonios**: ijs qui ad senectutē usq; uitā cēlibē duxissent: perinde
atq; proposita quādā ignominia nota: quippe qui nihil in posterę
propagandę reipublicę cōsulere uiderent. Quo factū est ut gene
rosi illius adolescētis dictū in **Dercyllidan** improbare⁹ a nemine. **Dercyllides**
Nā nec tu mihi q̄ cessur⁹ sis genuisti. Non em̄ assurrexit **Dercyllidę**

FRANCISCI PHILELFI

adolefcens: neq; honorem quem moris erat a minoribus præftari
grandioribus natu ei exhibuit. **E**t quisnam dubitet eum qui uitam
ut uiuat actiuam: infamiæ crimine uacare non poffe: ubi fine uxo-
re uiixerit: cum uel diuino præcepto crefcere nos femper oportet ac
multiplicari: & quadã naturæ lege gignere nobis fimiles: Itaq; nõ
abfurde ueftri uobis parentes: ut funt uiiri graues & fapientes: nec
Margarita inutiliter profpexerunt: cum tibi **Margarita Arcimbolda** pulcher-
Antoni rima pudiciffimaq; puella: tũ item tibi generofe adolefcẽs equefcq;
aurate **Antoni Cribelle**: quos non modo nõ aduerfantes: fed q̃ cõ
modiffime obtemperãtes uoluntatibus adhortationibusq; pater-
nis: hoc laudatiffimo & optimo ad procreandos liberos sacramen-
to inuicem uideã coniugari. **E**t enim reliqua omnia sacramenta hu-
mana funt & inuentionis & inftituti: **Matrimoniu** uero folus deus
ipfe conftituit: & in primis parẽtibus quod modo dicebatur: & in
delitiarum horto: qui a **Græcis** παρὰδείοςος: paradifos dicitur.
πάρὰδείοςος
igitur non ignorare uos oportet: quæ funt tanti ac tam præclari mu-
neris bona: quæ triplicia uiiri fapientiffimi effe uoluerunt. **N**am pri-
mum pofitum eft in fide: alterum in prole: tertium in Sacramento.
Et sacramẽto quidem cauetur ne diuortium fiat: fed om̃ia quæ ad
regendum matrimoniu fufcipiendosq; liberos attinent fanctẽ inno-
centerq; feruentur. **Q**uod autem munus ad prolem fpectat: illud
effe uolũt: ut & pie fufcipitur: & alatur benigne: & educetur religio-
fe. **F**ides uero omnẽ fugat intemperantiã libidinis: quo uinculi cõ-
iugalit tam in uiro q̃ in uxore fanctitas pro mutua dilectione per-
petuo confet. **E**t ne fim prolixior q̃ & locus & tempus & persona-
rum poftulet dignitas: ijs in præfentia prætermiffis quæ pro rei ma-
gnitudine per multa dicenda effent: ego uos fpectatiffimi coniuges
monere: hortari: rogare: obfecrare: obteftari non definam: ut nihil
uobis potius ducatis q̃ & dies & noctes habere ante oculos deũ:
ad quẽ unũ mentẽ omnẽ cogitatusq; uestros q̃ piẽtiffime referatis:
quo tanq̃ præfente atq; uidente oĩa: nihil om̃ino neq; agatis neq;
dicatis: neq; meditemini nifi cafte & continenter. **S**ic enim omnia
erunt uobis optata atq; foelicia. **Q**uod autem fecundo loco uobis
arbitror obferuandum: adhibete diligentem operam: ut parentib;
maioribusq; ueftris ornamento laudiq; fitis. **T**u enim **Margarita** na-
Nicolaus ar- ta es **Nicola** **Arcimboldo** clariffimo iurifconfulto ac uiro discipli-
cimboldus narum omniũ laudatiffimarũ doctiffime erudito confiliarioq; du-
cali fapientiffimo & optimo. **M**atre autem probatiffima ac nobili
Vrſina **Vrſina Canoffa**. **N**am quid ego cõmemorem tot ac tantos uel pa-
terni uel materni fanguinis nobiliffimos magnificosq; uiros **Palæ-**

uicinos: **Rubeos: Folianos: Torrellos Archensesq;** comites: cū in
 hoc uno **Nicolao Arcimboldo** tanta sit uirtus: tantus splendor: ut
 cum omni antiquitate possit de sapientiæ & integritatis laude con-
 tendere: **Tu** autem **Antoni** ea **Cribellorum** familia natus es: quæ
 diuum **Guilielmum** origine comitem auctorem generis habens **Guilielmus co-**
 non **Mediolani** solū illustis est & præpotens: sed in uniuersam **Ita** mes
 liam non belli minus q̃ pacis artibus cognita: quorum ego singu-
 lorū eximias laudes si uelim singillatim persequi: nullam neq; tem-
 poris nec loci rationem sum habiturus. **Vt** enim silentio præteream
 & **Vrbanū** tertium summū ecclesiæ **Romanæ** p̃tificē & alios p̃mul **Vrbanus p̃-**
 tos uel episcopos uel belli duces: ad hæc & iurisperitos & philoso- tificex
 phos: quibus familia tua est iam pridem splendidissimi celebra-
 tem nominis omniū gentium testimonio assecuta: satis tibi ad opti-
 marum actionum imitationē exemplo sint: uel pater tuus uir ma-
 gnificus **Vgolinus** comes: uel patruus ipsi duo cum reuerendissim⁹ **Vgolinus co-**
 pontifex **Nouariensis** **Iacobus** **Philippus**: tum comes **Antonius** mes
 humanitate prudentiæq; insignis. **Prætereo** enim consulto affines **Iacob⁹ Philip⁹**
 reliquos atq; propinquos tuos: quorum numerus est prope infini- pus episcopus
 tus: ne iudicet q̃ par sit: in dicendo curiosior. **Tu** uelim ad domesti **Antonius co-**
 ca exempla: quibus debes ad omne probitatis generis mirifice inflā- mes
 mari: utaris etiam illa qui semper soles bonitate ingenij tui. **Fac** ob-
 secro ut quam de tua laude expectationem concitasti: hanc non mi-
 nus in hoc fausto & benecōuenienti coniugio: q̃ in cæteris uitæ par-
 tibus sustineas atq; tuearis. **Volat** enim adolescentia alis pernici-
 bus: & omnis ætatis flos breui mōmēto languescit. **Sola** uirtus sta-
 bilis ē: possessio sola incōmutabilis. **Quæ** tametsi in omni uitæ sta-
 tu est utilis: in matrimonio tū maxime necessaria. **In** hoc em̃ reipu-
 blicæ seminarium cōstituitur: quod nisi omni uitio uacauerit: nun-
 q̃ ad bonam frugem sit peruenturum. **Sed** de his satis: **Iam** ad ea
 ueniamus: quæ materno sermone paucis transigenda sunt. **Medio-**
lani septimo **Kalendas** **Iulias**: **Millesimo** **quadringentesimo** **quin-**
quagesimo octauo.

FRANCISCI PHILELFI

ORATIONES DIVERSAE.

Francisci Philelfi Oratio ad Piū secundū pontificē maxi-
mū: habita Mantuæ in publica uniuersaliq; christianorū
contione pro duce Francisco Sphortia: die Martis. xiiij.
Kalendas Octobres. M. cccc. lix. I

Exordiū
Fr. sphor. dux

OVm essem pater beatissime noīe atq; iussu humanissi-
mi principis hui⁹ mei Francisci Sphortia: inclyti Me-
diolanēsiū ducis apud sanctitatē tuā in tāto hoc & tā
florētī splendidissimoq; coetu uerba factur⁹ de rebus
maximis & clarissimis: & cū necessarijs: tū christianis
oībus nō mediocriter cōducturis: nō poterā equidē nō subuereri:
ne idē mihi accideret: qđ grauissimis ac sūmis & oratorib⁹ & philo-
sophis usu aliqñ uenisse tradiē. Nā & **L. Crassus** cū paternā ultur⁹
iniuriā apud **Qu. Maximū** foret aduersus **Gn. carbonē** causā actur⁹
Gn. carbo rus: ne uerbū quidē potuit emittere. Et **Tyrtam⁹** cognomēto **Theo**
Tyrtamus the phraustus pauca admodū uerba apud **Atheniēsem** populū dictur⁹
ophraustus obmutuit. **Demosthenes** uero talis ille tātusq; orator apud **Philip**
Athenienses pū regē **Alexādrī** patrē orationē habitur⁹ idē est passus. Nam qđ di-
Demosthenes xero de eloquētissimo uiro eruditissimoq; philosopho **M. T. Cice**
Philippus rex rone: Nōne in causa illa nobilissima **Titī Annij Milonis** fortissimi
Alexander uiri & optime de se meriti: ita expalluit: ita tremuit: ita defecit: ut in
M. Tul. Cice. epti⁹ nunq; orauerit: Hæc igit̃ mecū repetēs pater beatissime aīoq;
T. anni⁹ milo uolutās: tū hui⁹ loci ornatissimi amplitudinē atq; maiestātē: tū in-
credibilē tuā diuināq; sapiētiā merito optimoq; iure expauescebā:
ne qđ incipiēti mihi qđ nollē accideret. Sed iā me plane recreat ac
reficit mitissimi tui isti⁹ uult⁹ atq; animi facilitas singularisq; illa be-
Roma nignitas: quā nuper ī urbe **Roma** corā ipse de te expert⁹: maiore cū
Narratio fiducia ad dicendū uenio. Vt ad rē propius accedā: hic optim⁹ prin-
ceps me⁹ ut est sanctitatis tuæ & sacri huius collegij cardinaliū uni-
uersaq; **Romanæ** ecclesiæ obseruatissim⁹: cū uideret qđ to cū studio
& diligētia & labore incūberes ad uindicādā christianā rēpublicā:
ex atrocissima & teterrima seruitute **Turcorū** in pristinā suā & liber-
tatē & dignitatē: indignū pfecto & iniquū a se factū iri existimasset
si abs te tātopere phumaniterq; accersit⁹ ad cōstitutā diē min⁹ ipse
qđ primū uenisset ī pulcherrimū hūc perillustre q; cōuentū tot uene-
rabilū patrū & dñorū & principū. Intelligebat em̃ in tāto regē discri-
mine qđ tota religio nostra fluctuat: celeritate plurima opessē: ne dū
Petrus apls prætōlādo cōsultādoq; seri⁹ temp⁹ teriē: diuī **Petri** nauicula ante

AD PIVM PAPAM ORATIO I

naufragio obruat: q̄ tabernaculo fuerit rudētibuscq; munita. **I**taq;
 posthabitis om̄inoq; pratermissis ceteris negocijs suis oībus: quæ
 circa noui principatus sui administrationē in tātis huius nostræ tu-
 melcētis fluctuātiscq; **I**taliæ pcellis atq; tempestatibus neq; parua
 nec leuia esse possunt. **E**cce ut uides: nō inuitus paruit salutaris ad
 monitiōibus & sanctissimis iussis tuis: quippe q̄ ut est uir nō minus
 studiosus religiōis & pietatis q̄ & ingenti aīo & consilio: aīaduē-
 tebat te pontificē maximū & sanctissimū nō sine causa in tāto itine-
 ris labore & infirmitate corpis: & apostolico illo solio **M**antuā cō- **Mantua**
 cessisse: & uniuersos christianæ fidei principes ac reges cōsultādī fe-
 rendæq; opīs grā instanti necessitati litteris ac nūcijs cōuocasse. **N**ā **C**onfirmatio
 qd̄ magis decet christianū hoīem q̄ non modo pecunias atq; uires **& confutatio**
 suas p illius noiē gloriaq; offerre: sed etiā semetipsum si opus fue-
 rit deuouere: q̄ ut ipsi uita frueremur æterna: cū e domino seru^o fie-
 ri: tū crudelissime & per om̄e ignominia genus mori uoluit. **O**h di-
 uinā illā clamentia: **O**h liberalitatē & munificentia obstupendā.
Tu pro nobis **C**hriste optime maxime: q̄ illius originalis delicti &
 ppetuæ culpæ reos inexpiabili facinore liberares: pudēdā acerbissi-
 mæq; mortē nō solū nō recusasti: sed ultro etiā atq; perlibet̄er depo-
 poscisti. **N**os aut̄ ita simus impudentes: ita ingrati: ita mētis ac sen-
 sus inopes: ut facultates nostras atq; uitā ipsam si sit opus: quā a te
 uno gratis accepimus: in tāta tui noiis iactura & cōtumelia tibi re-
 petētī reddere dubitem^{us}. **A**bsit a regib^{us} & principib^{us} christianis tm̄
 dedecus: tm̄ opprobriū: tm̄ nefas. **Q**uid em̄ reliqui principes sint fa-
 cturi pater beatissime: q̄ opes ac uires maiores formidabilioresq;
 sunt: q̄n̄ unus hic **F**rācilē^{us} **S**phortia: ne dilectissimis quidē & fratri-
 bus & filijs parcere decreuerit: modo possit aliquā opē salutēq; af-
 ferre huic salutifero pientissimoq; operi: **N**ouit certe princeps pru-
 dētissimus nos esse natos nō nobis solis: sed bonis oībus: sed toti fi-
 dei christianæ: sed imortali deo christo **I**esu redemptori nostro: cui^{us} **C**hrist^{us} **I**esus
 innocentē & sanctissimā ciuitatē pati ludibrio esse diritati imanita-
 tiq; **T**urcor^{um} turpissimū est & dedecorosum in primis. **E**o em̄ oīs in- **Turci**
 dignitas ducenda est indignior: quo ab indignioribus infertur ho-
 minibus: si hoīes quidem potius q̄ efferatæ prorsus & truculentis-
 simæ quædā belluæ **Turci** sunt appellādi: cū nihil in se humanita-
 tis habeāt prater hoīs figurā: & eā sane ob flagiciosissimā turpitu-
 dinis foeditatē deprauatā ac neq;. **Q**uis unus oīm **Turcos** ignoret
 fugitiuos esse **Scythas** seruos cosq; pastores: q̄ ex ergastulis ill^{ius} ua-
 sti & inhospitabil^{is} mōtis **Caucasi** cū i **P**ersida ac **M**ediā latrocinatū
 descēdissent: nullūq; certū incoletēt domiciliū præ obsoleta lūstra **I**ustinian^{us} im-
 perator

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

Hellepontus & horrētes sylvarū latebras: primū **Iustiniani** tēpib⁹ ad **Hellepontū**
Bocchanus usq; clamdestinis insidijs impetū faciētes: eodē ductore & collatro
Bosphor⁹ urbs ne pditissimo **Bocchano**: urbē oppulentissimā **Bosphor⁹** repētina
 ui captā diripuerūt. Deinde ubi laxius ut hoīes humiles abiectiq;
Cōstātinopol negligunt cōtemnūt q; imperāte **Cōstātinopoli** **Alexio** **Comne**
Alexi⁹ cōnen⁹ no tñ rebus suis incremētū fures obscurissimi cōtinuis latrocinijs
 imperator attulerāt: **Nā** quid nō cōsequat assiduitas: **U**t iam auderēt aper
 to etiā **Marte** cū imperio illo oriētali de principatu cōtendere. **U**su
 em fieri quotidie uidem⁹: ut quo q; humiliore ignobilioreq; nat⁹
 genere fortunā impudētia usus fuerit: eo se arrogatiorē: insolēti
 rē: superbiorē prāstet. **E**t ne sim in re minime iucunda narrādo proli
Theodorus cā uor: ubi **Turci** p **Theodor⁹** **Cantacuzenū**: qui **Ioannē** **Palaeologū**
 tacuzen⁹ ut pupillū & genēz impi⁹ circūscriptor patrito auitoq; regno frau
Ioanes impa. darat: ex **Asiatica** **Mysia** in **Thraciā** **Callipoli** ad **Hellepontū** tra
Mysia asiatica dita perinde atq; socij sūt traducti: nūc socerz: nūc genēz **Horcane**
Thracia ductore fallētes: ut sunt ad omē improbitatis genus prodiues atq;
Callipolis anhelātes: breui tēpis curriculo magna ex parte **Thracia** occupata:
Hellepontus duce **Amoratho** **Horcanis** filio in **Triballos**: qui nunc serui appel
Horcanes lanē irruere. **Q**uo illo ubi magna utrinq; cade iā ppetrata **Amo**
Amorathus rathus a **Laçaro** strenuo atq; fortissimo **Triballoz** duce: q se p pa
Triballi serui tria imaculatā hostiā deuouēs: cū duodecim intrepidis cōmilitoni
Laçarus bus in castra ipsa intra crudelissimi sceleratissimiq; tyrānī tentoriū
Baisetes impetū fecerat: multis uulneribus cōfossus occidit. **H**uic ubi **Baise**
Thessalia tes fili⁹ successisset: nō remi⁹ fulmē q; noīe: id em **Baisetes** **Turcoz**
Boetia lingua significat: nō solū **Thessalia** christianis & **Boetia** est erepta:
Cōstātinopol sed ipsa etiā noua **Roma** **Cōstātinopolis**: ita uallata & pressa diu
Nicopolis turna obsidione oppugnatiōib⁹ usq; continuis & tremēdis: ut pro
Sigismūdu fligato iā ad **Nicopolin** **Sigismūdo** rege **Hungariā** cū tāto & tā re
 rex bus oib⁹ ornatissimo exercitu fortiū uiroz ad trecēta milia post in
Galli ternitionē tantā **Galloz** nobilitatis: post ludibriosā & barbarā
Christ⁹ Iesus ac spurcissimā cōtumeliā tot principū: tot ducū: post iā prope extin
Thomyris ctum christianū & nomē & cultū: ni repēte **Christus** **Iesus** qui se de
Tamberlanus inimicis suis cū inimicis itē suis ulcisci dignatus ē. **T**homyrin mas
 sagetā cognomēto **Tāberlanū**: qm pede altero esset claudus: cū inu
 merabili firmissimoq; misisset exercitu: ipsa inq; noua **Roma** **Con**
stātinopolis ex illo usq; tpe & capta ui esset & uersa i prādā. **A**t no
 luit tū deus oīpotēs tantā pati indignitatē: qn potius pspicue oib⁹
 gētibus declarauit frustra esse humanos cogitatus oīs q; diuino ca
 reāt auxilio. **V**ictus est igit & captus ilico a **Thomyride** **Tamberla**
 no fulmine⁹ ille & horribilis **Baisetes**: nulla pugna: nulla cōcussio,

AD PIVM PAPAM ORATIO I

ne hastarū: nulla ensū vibratione: sine ullo prorsus sagittarū iactu.
Nam ante uniuersus **Baifetæ** exercit⁹ fugæ turpissimæ terga dedit:
 q̄ descendum esset in aciē. **O**h mirabilē dei prouidentia: **O**h incom
 prehensibilē imensamq; potentia: **O**h charitatē qua nos cōplecte
 ris infinitā. **E**t nos miseri nōdū respicim⁹: nō respicim⁹. **C**apt⁹ igit
 & nō multo post obtruncatus per multā cōtumeliā ille tā potēs: tā
 elatus: tā formidabilis **Baifetes** cū nōnullos filios reliquisset: cate
 ris demū deinceps oibus p **S**ultanū fratrem strangulatis arquis ner **S**ultan⁹ turc⁹
 uo ex quo postea **Cyricis** dictus est. **S**olus hic **S**ultanus **Cyricis** in **Cyricis**
Tyrānida successit: nihilo quidē minus q̄ **Baifetes** pater christianis **Myfi**
 perniciosus. **N**ā & **Myfos** q̄ citra **D**anubiū sedēt: & ultra **D**anubiū **D**anubiū
Balacchos & **M**oldauia subiugauit: adiecitq; quicqd mari **A**egeo **B**alacchi
Ionioq; adiacet: præter solā **P**eloponnesum ad **I**llyricos usq;. **Q**ui **M**oldauia
 posteaq; animā efilasset: secutus ē **A**morathus filius ob **A**morathū **A**egeū mare
 proauū ita nominatus. **I**s oīm primū post strangulatū **M**ustaphā **I**oniū mare
 fratrem urbem **C**onstantinopolin permagno & acerrimo munitus **P**elopōnesus
 exercitu obsedit mēib⁹ trib⁹: oppugnauitq; fortissime: quo tempo **I**llarici
 re illic me cōtinebā disciplinæ **G**ræcæ consequēdæ gratia: **Q**uā ubi **T**hessalonica
 nequisset expugnare: agro igni ferroq; uastato abiit adortus **T**hes/ **T**hessalonica
 salonicam in **M**acedonia: quæ **T**urcorum metu **V**enetis se dedide/ **V**eneti
 rat. **H**anc posteaq; dies tris continuos oppugnat: tandē expugnat: **I**sthmus
 agitq; in prædam: **M**urum **I**sthmi qui **P**eloponnesum per conti/ **I**sthmus
 nentem ab **A**egeo ad **I**onium pelagus tutabatur: cum cœpisset per
 incolarum proditionem: solo æquauit inde abacta ingenti præda.
Qui ubi sæpenumero pugnasset cum **H**ungaris: & id quidē in cœli/ **H**ungari
 citer: demum ubi apud **B**arnam cum iisdem **H**ungaris manū con/ **B**arna
 seruisset: essetq; unius **I**oannis **V**aiuodæ clarissimi belli ducis calli/ **I**oānis uaiuo.
 ditate summaq; uirtute superatus: atq; ingenti cum cæde in fugam
 uersus: factum est subito audacia atq; animositate regis **V**ladislai: **V**ladisl⁹ rex
 ute uictor uictor euaserit **H**ungaris cunctis non tam fugatis q̄ per
 subitā animorū cōsternationē ob intolerabilē dolorē quē ex inter/ **I**ulian⁹
 empto rege animo conceperāt ultro fugientibus. **I**n qua quidē chri/ **I**ulian⁹
 stianorum fuga illud uulnus uel maximū nomini christiano infixū
 est: q̄ **I**ulianum **C**æsarinum sanctæ crucis cardinalem: uirum uero **I**ulian⁹ cæsari/
 dignum **R**omana ecclesia **H**ungari frustra a fuga reuocantē crude/ **n**us cardinalis
 lissime trucidarūt. **A**morathum autem hunc nō multis post annis
 maiores calamitates in christianū populū arumnasq; molientem:
 peropportune mors e medio sustulit: relicto **M**ahometo filio uno cer **M**ahometus
 te oīm qui sunt: fuerūt: futuriq; sūt: impurissimo adolescēte & oī
 imanitate imaniore. **D**e hoc aut tetro diroq; portēto: de hoc in q̄ tā

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

truculento: tam sauo: tam horrendo: tam funesto prodigio: quid dicendum: quid sentiendum: quid tenendū sit nescio. **I**llud certe scio neminem unq̃ alterum ex omni hominum memoria extitisse: qui breui adeo tempore tanta trepidatione atq; terrore uniuersum prope terrarum orbem affecerit. **E**t ne id quidem mirum. **Q**uas enim calamitates unus hic alter impi⁹ & abominabilis **M**ahometus tā paucis annis christiano pp̃lo intulit: **N**obilissimū illud oriētalē imperij **E**mporiū nouā **R**omā **C**onstantinopolin: heu miserā nostrā infelicē tempestatē: **N**ū latissimi illi altissimiq; muri crassissimæq; turres quæ singulæ munitissimas arces repræsentabant: cum uiderētur omī adamante solidiores: **N**ū ulla hominū aut ingenia aut uires tutari potuerunt quo minus a **T**urcis captum & in miserabilē ac luctuosissimā prædā uersum: omnibus gentibus sit exemplo nihil esse nobis superbiendum: **N**onne paulopost **P**eloponnesus eodem tacta fulmine perijt: **Q**uid enim **T**riballos: quid **I**llyricorum quid **D**almatiæ reliquias commemorem: quos omnis assiduis incursionibus & incendijs præmit ac perdit idem nefarium abominabileq; monstrum: **V**erum quid **T**riballos memini: **H**os enim **M**ahometus iam omīs egit in ærumnolosissimā seruitutem. **N**ūc ultimo exitio **P**annonijs imminet: **E**oq; faciliorem sperat de ijs uictoriam quod **S**pendorobum **T**riballorū **E**mporium expeditum per **D**anubium transitum in **H**ungaros præbet. **H**ungari uero ipsi etsi sunt tum animorū ferocia: tum robore corporum peritiæq; bellandi aduersus **T**urcos aptissimi: tamē quia intestinis seditionibus assidue inter se digladiantur: sunt ad rem tantam tamq; necessariam imbeciliores. **Q**uo fit: ut nisi propediem a cæteris christianis principib⁹ eorum imminenti extremoq; periculo succurratur: indubitato sint perituri. **I**lli autē populosissimi regni bellicosissimiq; euersio: qđ omen deus auertat: quantam sit cladem cunctis christianis illatura: quis est tam rerum inscius qui ignoret. **E**xpergiscimini ergo: expergiscimini tandem principes & populi christiani: ferte periculis auxiliū: ferte **C**hristo **I**esu: ferte uobis ipsis: ferte filiis uxoribusq; uestris. **N**olite pati per deum immortalem: nolite pati tantam pestem: tātā perniciem aduersus christianam rempublicam diutius inualescere: incrudescere: debacchari. **A**n ignoratis fore: ut subiugatis **H**ungaris: qui nobis clypeo sunt & muro: continuo uobis sit de uestra & libertate & gloria saluteq; pugnandum: **L**audatur a uiris sapientibus & **L**. **B**rutus & **M**anlius **T**orquatus: quod ut aiunt: alter disciplina rei militaris: alter salute patriæ. **L**audatur

Noua roma
Constantino/
polis

Pelopōnesus
Triballi
Illyrici
Dalmatia

Pannonij
Spendorob⁹

Cōclusio par/
ticularis

L. **B**rutus
Manlius tor/
quatus

AD PIVM PAPAM ORATIO I

Curtius: q̄ se in profundissimum terræ **H**iatum illum periturus **C**urtius
 præcipit: quo metu mortis patriā solueret. **L**audantur tres **D**e **D**ecij tres
 cij pater & filius ac nepos: q̄ in extremis reipublicæ periculis sese
 deinceps pro patria deuouerint. **L**audat. **M**. **A**ttilius regulus: qui **M**. attilius re/
 ut fidē hosti seruaret: ad acerbissimos corporis cruciat⁹: ad dedeco/
 rosum contumeliā: ad indubitā mortem redire non dubita/
 rit. **L**audant inq̄: laudant cum alij multi: tum **P**hileni & **C**odrus **P**hileni
 qui honestam mortē turpi uitæ ingenti animo præferre ptulerint. **C**odrus rex
Athos om̄is qua ratione ductos arbitremur: **A**lia nempe nulla ni
 si ut umbratilem & inanem huius sæculi gloriā uel mortui uideren
 tur assecuti. **N**os aut̄ qui ad huius uitæ celebrem gloriam æternam
 quoq̄ atq̄ celestem gloriā simus assecuturi: cunctabimur diutius
 obuiam ire pulcherrimis gloriosissimiq̄ triumphis. **I**am tandem **C**onclusio ge/
 fecelissima signa in **B**arbaram **T**urcorum illam & abiectam serui/
 lemq̄ nationē tollenda sunt te auctore & duce atq̄ uexillifero pon
 tificis maxime pientissime **P**ie secunde: qui christi uices in terris ge/
 rens: om̄ia pro animi tui magnitudine & incomparabili sapientia
 diuināq̄ uirtute cōstitues: geres: moderabere: perficies. **Q**uis adeo
 sit a fide christiana alienus: quis ita abhorrens ab omni humanita/
 te: quis tam suis rebus sibiq̄ aduersus qui in re tam pia: tam ne/
 cessaria: tā laudabili: tā utili beatitudini tuæ parere subterfugiat:
 atq̄ nolit uitam suam si sit opus deo offerre: quo tanto dedecore
 amarissimoq̄ flagello christiana respublica liberet⁹. **N**am quid ad
Franciscum **S**phortiam **M**ediolanensium ducem principem meū **F**ran. **S**phor/
 attinet: hic eo cōsilio abs te accersitus: eo animo huc uenit: ut om̄ia **tia dux**
 sit pro tua & sacrosanctæ **R**omanæ ecclesiæ uolūtate iussuq̄ factu/
 rus. **N**on modo enim & uniuersam tibi substantiam & exercitum
 suū om̄ne pollice⁹ ad hanc rem tantā: tam sanctam: tam deo homi
 nibusq̄ acceptam: sed fratres etiam ac filios: præsertim cum nō am
 bigat cæteros quoq̄ principes regesq̄ christianos idem singulos, p
 sua facultate facturos. **A**c multo sane alacrius & libentius ipsemet
 præstantissimus princeps meus: ut est inuict⁹ & excelso animo reli/
 gioniq̄ deditissimus: & sanctitatis tuæ obseruantissimus in tā præ/
 clarum tamq̄ salutiferam expeditionem proficisceret⁹: si per **I**talij/
 carum rerum conditionem ei liceret.

O **F**rancisci **P**hibelfi ad uiros **P**apienses **O**ratio congratu/
 latoria de creatiōe **I**acobi **B**orrbomæi **V**italiani comitis
Ead dignitatem & gradum episcopalem. **II**

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

Exordium

Non possem equidem uiri Papienses & uos ceteri patres amplissimi non uahementissime uobis ecclesiæq; uestræ gratulari: q̃ eum tandem pontificem estis adepti: cui ad decus & ad gloriam nihil est quod deesse insigne queat. Videtis eñ diuina benignitate eum uobis contigisse episcopum Iacobum istum Borromæum præsentem hic coramq; astantem: quem esse magno splendore præditum: magna doctrina: magna fide: magna religione: non fama uaria aut dubia: sed longo usu & multiplici experientia didiceritis. Quæ dum mecum ipse consydero: tum uobis gratulor quibus cupio esse q̃ optime: tum mihi gaudeo: cui secundæ res uestre omnes non late esse non debent. Nam pristina illa uestra maximaq; merita quibus hiciampridem docens & publice sum a uobis & priuatim ornatus: nullus unq; obliuionis interitus e memoria mihi debeat. Quare cū noua hæc & peroptata præsentis pontificis creatio communē mihi uobiscum uoluptatem asferat: quantum hodierno die ab immortali deo nobis bonum oblatum sit: breui saltem oratione recensendum existimo.

Narratio

Cum Papiensis pontificatus sedes annos complusculos iam uacaret: & ingens competitorum numerus maximis opibus & studijs ad tantæ dignitatis fastigium niteretur: idq; persæpe frustra temptatū esset: quippe quod non humani sed diuini potius fauoris opib; indigeret: prospexit oportune Christus optimus maximus huic rerū difficultati: qui non quod ipsi uolumus: sed quod nobis optimum fore nouerit multo ante deliberat. Itaq; eodem fere tempore & christianissimus princeps noster Philippus Maria Anglus: & summus pontifex Eugenius qui Christum in terris gerit: uterq; ueluti diuino quodam afflato numine Iacobum Borromæum: reliquis omnibus reiectis ac repudiatis competitoribus: nihil tale neq; petentem nec cogitantem eadem mente communiq; consensu episcopatu

Christus

Philippus Maria anglus
Eugenius

tui Papiensi præesse uoluerunt. Quæ quidem res triplicia mihi bona illa uidetur esse complexa: quæ ad bene beateq; uiuendum maxime expetuntur: Honestatem: utilitatem: iucunditatem. Harum autem pulcherrimarum laudum campum quoniā non tam prolixè disserere q̃ attingere paucis tempus iubet: & si cupiebam ita dicendo explicare: ut nō modo fruges & fructus omnis feracitati uber tatiq; responderet: sed nihil omnino relinquerem aut desertum aut incultum: oratione metiar expedita magis & circumscripta q̃ ambienti & locupleti. Et ut eodem prosequar ordine quo proposui: quoniam honestum id ducitur quod uirtute cōstat: Quid honesti

Cōfirmatio. i.
& confutatio

AD VIROS PAPIENSES ORATIO II

Papiensi episcopatu: quid pulchrius: quid illustrius cōtingere potuerit: q̄p eum sibi pontificē uidet oblatū: cui⁹ uirtutes & multæ sint & singulares mi primis. **C**um em̄ ueluti duo quædam itinera: quorū altero se ituros: altero puenturos ad diuinā illā & incōmutabile bonitatē arbitrantur: mortaliū animis sint proposita scientia **Scientia** atq; sapientia: ita in utroq; **Iacobus Borromæus** uel ab ineunte **Sapientia** usq; ætate uersatus est & agendo & contemplando: ut ne grandior **Actio** rib⁹ quidē natu uiris eruditissimis & eisdē religiosissimis unq; cesset **Cōtemplatio** rit. **N**am cum sciret quibus præcipuis in hac temporalis uitæ fragilitate exerceri se oporteret: omnium primum ita semper temperantibus **De scientiæ p** tiam coluit: ut nullis cupiditatibus uictus: nullis uoluptatum illecebris labefact⁹: id assiduus suis laborib⁹ laudatissimiq; operib⁹ **Temperantia** effecerit: ut nihil sibi facilius sit: nihil usitatus: nihil antiquius uita sobria & pudica. **Q**uod cum in omni ætatis cursu: tum in adoleſcētia difficillimum factū sit: id magno nobis argumento esse debet: hunc diuino quodam munere facillime adeo potuisse tam indomitas atq; effrenatas corporis bælluas uinclis iugoq; ratiois obtemperantes sibi & obsequentes reddere. **I**n ijs autem domandis subiugandisq; non fortitudinis minus q̄p temperantiæ & moderatio **Fortitudo** nis adminiculis usus est: quibus nixus omēs blandientium appetitionum insidias atq; irruptiones non modo constantissime sustinuit: sed etiam acerrime fudit ac prostrauit. **N**on enim est inscius probatissimus hic pōtifex: eum qui pestiferis animi perturbationibus liber non sit: omni turpitudini seruire. **N**ec ullum esse iniusticiæ genus **Iniusticia** cui alacri animo non occurrat: non pareat: non se penitus dedat. **Q**uare omni ope atq; opera semper studuit ac studet: ut nihil agat: nec meditet̄: nec cogitet quicq; quod a iusticia sit æquitateq; alienum. **N**ec id iusticiæ munus ducit: ut laceſſenti cuiq; noceatur: quippe quod cum feris commune sit: quæ uix cuiq; nocent: nisi fuerint laceſſitæ: **S**ed prohibere iniuriam & prodesse omnibus in media iusticia situm putat. **N**am prudentiam quæ propter uarios casus inopinatosq; rerū euentus uix senectuti om̄ino concedit̄: ita callet ac tenet: ut nihil usq; in humanis actionibus accidere posse uideatur: quod uel consultando uel gerendo: aut incognitū sibi: aut minus prouisum futurū sit. **P**rudētiæ aut̄ omne & iusticiæ & fortitudinis temperantiæq; officiū nō ad aures popularis: sed ad dei gloriā semp̄ refert. **H**umanos em̄ fauores oīs ita admittendos arbitrat̄: quoad huic itineri: quod aditū parat ad deum: impedimēto esse nō

possint. **N**am has omnes uirtutes quibus gentilitas gloriatur: non tam propter se censet expetendas: quam quod sapientia quae sola perducit in caeleste spectaculum: ueluti proscœnia quaedam sint. Itaque maxime **P**ietas omnium pietatem colit. Quid enim diuino cultu agere potest aut melius aut pulchrius? Nam si id est bonorum omnium maximum: ad quod reliqua bona omnia quae dicuntur referri oporteat: deum ipsum dumtaxat nostram esse felicitatem: si quis ignorat: omnem uim boni naturamque ignoret. Felicitatem autem omnes uolunt: quam qui norint: per pauci sunt. Non enim in hisce terrenis sordibus ac coeno hominis bonum collocatum est. Id omne caelitus est petendum: Inferiora haec omnia & infirma sunt & instabilia & caduca. Quod uero & incommutabile est & summum & sempiternum bonum: sola nobis sapientia pollicetur: quae ita rerum caelestium ueritatem diligenter inquirat atque contemplatur: ut non prius conquiescat: quam ad diuinum splendorem illum usque peruenerit. In huiusmodi in qua sapientia lumine sese intuentem **Iacobus Borromaeus**: liquido perspicit nihil esse humano generi praestabilius: nihil magis optandum quam omnes suas & actiones & cogitatus referre ad deum: qui solus colendus sit: & omni religionis & fidei sinceritate unice uenerandus. Sed quoniam de honestatis parte locuti sumus: iam ad utilitatis rationem nostra tendat oratio. Nam quamquam id solum est utile: quod sit honestum: cuiusmodi tamen alia quaedam separatim utilitas ex hoc pontifice sit in Papiensem episcopatum: & in uos item uniuersos emanatura: breuiter complectar. Latere uos id non puto quod est etiam peregrinis luce: ut ita dixerim: clarius consueffe plerisque pontifices superioribus iam pridem temporibus Papiensem ecclesiam permagnis detrimentis afficere: alios quoniam essent inopes: alios quoniam expleri non possent. Quare cum hi nollent pecunijs abstinere: nequirerent autem illi parcere: se utrique perniciosos in rem ecclesiasticam praestiterunt. Nihil autem huiusmodi esse de praesenti pontifice uerendum: tum eius probatissimi mores docent: tum paternae diuitiae ac splendor. Nam quo pacto aliena uel auferat uel surripat: qui ultro sua beneficentissimeque conferre sit solitus? An estis obliui quanta liberalitate semper sit usus **Iacobus Borromaeus**: & cum apud uos ingenuis artibus studeret annos nonnullos: & cum paucis ante mensibus hoc ipso in loco pontificij iuris insignibus quam pulcherrime ornaret? Quis enim omnium dici queat: qui ullo uel humanitatis: uel facilitatis: uel benignitatis & munificentiae genere cum hoc uno sit conferendus? Quod si & adolescens & abbas nihil sibi laudabilius esse censebat quam benefacere: quam aequi & boni nosse tuerique rationem: quid nunc iudicandum

Confirmatio. f.
& confutatio

AD VIROS PAPIENSES ORATIO II

est de uiro plane sapienti religiosissimoq; episcopo: **A**tqui huius pater uir magnificus & illustris **V**italianus comes ijs facultatibus atq; opibus fratus est: ut magni putet interesse ad decus & ad laudem suam: si omnes semper intelligant suos quosq; alijs nullis q; paternis & suis locupletatos esse diuitijs. **Q**uod quidem cū alijs permultis in rebus: tū in sacris templis apparatuq; diuino quoti die ostēdit: nō coniecturis & argumentis: quod facere nōnulli scilicet qui uideri q; esse malunt liberales ac benefici: sed magnis muneribus magniq; impēsis. **A**n fortasse nescim⁹ diui **B**arnabæ monasterium cui noster hic amplissimus pōtifex in hanc usq; diē sua maxima cū laude abbas præsuit: quanta primū inopia mendicitateq; premere: **N**ō fundi omnes: pradia omnia: ades omnes superiorum abbatum uel auaricia uel negligentia fœnore rapinisq; perierant: **N**ō hæc omnia uidemus unius **V**italiani pergrandi auro singulariq; industria nō modo recuperata restitutaq; monasterio: sed ita amplificata & in cumulū aucta: ut nūq; eius census aut maior fuerit: aut expeditior aut liberior: **E**st em̄ comes **V**italian⁹ pro suo ingenti animo eodemq; regali non minus splendidissimis moribus præstantissimiq; uirtutibus q; fortunis ornatissimis & maximis. **Q**uare quicquid habet (**T**antum aut̄ habet: quātū alijs in **I**talia unus nemo) id omne cū bonis habet cōmune: **N**ā qd̄ in bonos & claros homines beneficiū cōfert: id nō tam dare q; accipere existimat. **I**taq; mirari neminē decet: si in huius quidē unus hominis uita tanta est apud diuū principem nostrū auctoritas: tantū cōsiliū: tanta fides: ut nō tam oret q; exoret omnia. **Q**uæ certe res quāto etiā uobis omnibus usui sit futura: licet uel meretricente cognoscere. **T**ertius locus erat iucunditatis: quæ quāta esse debeat: nō solū ex honestatis utilitatēq; ratione aestimari oportet: sed ex ipsa quoq; ui propria & natura iucunditatis. **T**riplex esse bonū in aīo: cōtemplationis: actionis: iucunditatis quā eandem uoluptatis noīe appellant: & alijs plures inelyti excellentissimiq; philosophi & **A**ristoteles locupletissimus testis est. **D**e sapientia & uirtute antea percurrimus. **D**e tertio aut̄ bono nō pluribus trāsigamus q; rei atq; temporis ratio postulat. **P**ermulti sunt qui uoluptatem uitio dent: hi nomen magis nescio quo pacto q; rem ipsam fallaciter expudentes. **S**ed uoluptatē quā ipse honestiore uerbo si quē forte uoluptatis nomen offendat: iucunditatē nomino: quippe quæ & mente & sensum iuuat: quāti fieri cōueniat: perspicue docet christiana etiā ueritas. **Q**uod em̄ præmiū nobis aliud est futurum uigiliarū laborūq; nostrorū: quos plurimos & maximos ad sincerum

Vitalianus comes

Diuī **B**arnabæ monasterium

Confirmatio
ij. & confutatio

Triplex animi
bonum
Cōtemplatio
Actio
Iucunditas
Aristoteles
Voluptas

Vnde iucunditas

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

**Sardanapa-
lus**

Smindyrides

Peroratio

Syrus

Eugenius

**Vitaliani un-
de**

**Vitalian^o rex
Iustinus rex**

ritatē fidei & dies obimus & noctes : q̄ perenne quoddā & infini-
tum gaudium: quo in uidenda corāq; cōtemplanda ineffabili dei
essentia & animo & corpore q̄ iucundissime perfruemur : **Nam** si
quis eiusmodi uoluptatē statuat: quā **Sardanapalus** ille rex assy-
riorū: aut **Smindyrides Sybarites** secutus dicīē: hic nō multū dis-
ferat a pecude. **Sed** nos eam uoluptatem ponimus: qua bene insti-
tutus anim^o & in hac uita fruiē: & in illa perfruiē. **Huiusmodi** autē
uoluptatē uos capturos uiri **Papienses** ex præsentia & cōsuetudi-
ne huius uestri pontificis: nō sum nescius. **Cū** em̄ perpexeritis hu-
manissimi huius patris suauitatē: uitæ integritatē: singularem mo-
destiam: morū sanctimoniam: lenitatē: grauitatem: insignē expres-
samq; probitatem: qui uos plurimū & monendo: & hortādo: &
docendo: & consulendo: & subueniendo iuuēt: nō poteritis affici
non mira iucunditate. **Quā** cū ita sint: recte uobis latādū sentio:
qui talem sacerdotem ecclesiæ uestræ præsētū esse uideatis: qualē
post illa prima tempora diui **Syri**: in cuius hoc sacratissimo tēplo
hæc a nobis habet oratio: alterū nunq; ullum habueritis. **Habetis**
inquā eum episcopū: qui & scientia rerum temporalium nemini agē
do cōcedat: & sapientia cultuq; diuino: uiris etiā religiosissimis an-
tecellat. **Tantā** uero sit uobis utilitatē iucūditatēq; allaturus: quā-
tū a plarīsq; superioribus pontificibus & detrimenti fuerit & ægri-
tudinis importatū. **Tu** autē pater amplissime **Iacobe** pōtifex: agēs
omnia gerēsq; p ingenio & cōsuetudine tua: hoc est ingenue: inno-
center: moderate: abstinēter: caste: pudice: continenter: **Omnia** ad
religionē refer: omnia ad pietatem. **Expectationē** quā de tua præs-
tanti insigniq; uirtute apud omnes mirabiliter cōcitasti: hanc pa-
ra nō modo ut sustineas atq; tuearis: sed amplifices etiā ac exupe-
res. **Responde** **Eugenij** de tē iudicio: respōde opinioni principis no-
stri: qui te quoniā bonæ spei adolescēs uideris: decimonono æta-
tis anno abbatem esse uoluit: & hoc tempore nōdū natum annos
octo & uiginti: quia cū ætate simul bonitate processeris: ad episco-
palem dignitatem amplitudinemq; promouit: eo (ut mea fert opi-
nio) animo ac mente: ut ad maiorem laudis atq; honoris gradum
auspitijs suis ductuq; peruenias: si nō te minorem gesseris episco-
pum q̄ fuisti abbas. **Meminerisq;** eo tibi maiorem necessitatē ad-
ditā ad uirtutis & nominis claritudinē: quo non infimo aliquo &
humili genere natus es: **Sed** **Vitaliano** patre: qui nō modo maio-
rum splendore: sed multo etiā magis suis laudibus ac meritis & il-
lustrem se omnibus & admirādum reddiderit. **Nam** quāq; **Vita-**
lianorū familia nobilitatis & originis suæ **Vitalianū** regē **Iustini** rex

AD VIROS COMENSES ORATIO III

gis filiū & diuæ Iustinae patrē: qui ex Antenor's troiani posterita-
te fluxisse tradiť: auctorem memorat: & nōnulli post hūc reges ad
Attilā usq; hunnorū & Totilā illi in christianos flagelli Gottho-
rūq; procellas Patauī Venetiāq; regni successiōē gessere: deinde
tamen ut res humanā plarāq; omnes labiles caducāq; sunt: pau-
latim praelarum illud & prapotes Vitalianorū nomen simul cū
opibus & fortuna extenuatum: in id calamitatis inciderat ut non
longe abesset ab interitu. Itaq; diuina quadā ope immortalis be-
neficio Vitalianus hic splēdidissimus pater tuus quasi sol quispiā
Vitalianis omnibus iam ppe obscuratis tēpestiue illuxit: qui no-
ctem late omnia occupantē suis radijs tolleret: incubantibusq; te-
nebris altius fulgens serenitatē lucemq; inferret. Quare quod in
suā laudem Cicero iactare aliquando cōsuevit: maioribus se suis
praeluxisse: id de se Vitalianus iure profiteri meritoq; possit. Igit̃
nō mediocriter tibi opera danda est: ut quod perpulchre facis & lau-
te tui patris uiri optimi & hominis magnifici dissimilis nō sis. Nō
em̃ minor ei in te uno spes reposita esse debet: q̃ in fratre tuo uiro
clarissimo Philippo ipso borromaeo paternae gloriā atq; uirtutē
amulo & repositam uidemus & cōstitutā. Voluta praterea tecum
animo: quātū mun⁹ susceperis: qui & sis & nomineris Episcopus:
Quo quidē nomine iccirco ab Homero interdum Hectora hono-
ris gratia appellatum inuenimus: quod & rex esset: & speculator:
& tutor: & altor. Rege igit̃ etiam tu Christi hunc optimum & am-
plissimū gregem tuā fidei & tutelae cōmissum pro tua integritate
& excellenti iusticia diligenter ac sedulo. Quid agendum obseruā-
dumq; sit: & dies tecū speculari & noctes. Bonos oīs q̃ studiosissi-
me tuere: cōstātissimeq; defende. Qui se flagitijs & facinoris q̃ pro-
bitatis maluerint pietatisq; participes: digna cēsura ultione cōpe-
scendos cura. Hāc si p tua singulari grauitate atq; uirtute feceris:
nō mō pulcherrimo tuo nomini & muneri satisfacies: sed oīpotē-
ti etiā deo te gratissimū reddes & cunctis hominib⁹ acceptissimū.

M. cccc. lvi. septimo Kal. Octobres Papiæ.

Francisci Philelfi Oratio de laudibus Laçari Scarampi
episcopi: ad Comenses: III

Instituēti mihi uiri Comenses uerba apud uos facere: cū
de Episcopali dignitate: tum de ipso uestro Episcopo La-
çaro Scarampo: quem præsensem hic coramq; uidetis: Laçarus sca-
rampus
Haud equidem facile dixerim: uter maior dicendi labor de digni-
tate: ne an de homine sit oblatu. Vtraq; sane res tanta est & tam

Cicero

Philipp⁹ bor-
romaeus
Episcopus qd
significet

Christus

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

**Episcopus &
rex**

Homerus

Hector

**Episcopus
quid**

Græci

Euāgelium

**Paulus apo-
stolus**

**Angeli
Apocalypsis**

nobilis: tam magnifica: tā excellēs: ut uix ulla ingenij ui: ulla orati-
onis copia uideat esse cōtenta. **Scimus** em̄ ut hīc primū aggrediar
ab heroicis usq; temporibus: eodem **Episcopū** esse nomine regēq;
appellatū: id quod apud **Homerū** de **Hectore** licet animaduerti.
Et ne id quidē absurdū. **Quid** em̄ aliud **Episcopus** significat apud
græcos: q̄ inspectorem: speculatorem: custodem: cōsultoremq; &
ultorem: ac propositi cōpotem: **Rex** em̄ omnia diligenter inspicit:
omnia prouidet quæ ad tutandū regnū & amplificandū attinēt:
suis præmijs bonos psequens: ac dignis animaduersionibus ma-
los afficiens. **Et** quoniā nihil agit inconsulto: nihil imprudenter:
quicquid pposuit efficit. **Hæc** eadem certe mens: idem animus epi-
scopo in ecclesiam esse debet: & eo studiosior atq; propensior: quo
humanæ res cunctæ ne cū minima quidem alicuius diuinæ rei par-
ticula conferri possunt. **Enimvero** quis fidelis atq; doctus christia-
nus minus nouit a christo optimo maximo esse episcopos quasi re-
ges suis ecclesijs institutos: **Ipse** em̄ cū adhuc esset in terris: manū
apostolis suis imponens eos ordinauit episcopos: iussitq; ut irent
in mundū uniuersum: & omni creaturæ euāgelium prædicarēt: ac
dicerent regnū caeleste appropinquasse. **Ad** hæc ut curarent sana-
rentq; infirmos: mortuos suscitarent: mundarent leprosos: damo-
nes eijcerent: permultaq; alia in suo nomine facerent: quæ naturæ
diuinæ sunt: nō humanæ. **Iesus** inq; saluator noster hm̄i præsu-
les instituit: id quod **Apostolus Paulus** spiritui sancto ascribens:
ait: **Attendite** uobis & uniuerso gregi: in quem uos spiritus sanctus
posuit episcopos regere ecclesiam **Iesu** christi. **Atq;** taliū sacerdotū
tanta est amplitudo & ita sublimis gradus: ut eos angelorum no-
mine in **Apocalypsi** appellatos inueniamus. **Accipim⁹** em̄ episco-
pū munus a primis inde tēporibus illud in catholicis ecclesijs exti-
tisse: ut populos docerent: ipsiq; ea annuntiarent: quæ ad gloriā
pertinēt sempiternā. **Quare** cū in **Apocalypsi** iubent angeli pœni-
tentiā agere: non de ijs sermo est angelis: qui & incorporei sunt: &
quorū alteri ob efferatā ingratitudinē peruiacēq; superbiam ater-
nis supplicijs sunt addicti: alteri humiles & accepti memores bene-
ficij longe absunt a terrena contagione: sed de hominibus potius:
qui q̄ diu in uita sunt: obnoxij sunt peccato. **Nec** em̄ episcopi qui
humani quidā sunt angeli: quoniā diuina præcepta ac redempto-
ris nostri **Christi Iesu** uoluntatē nunciant: sine peccato esse ullo pa-
cto possunt. **Atqui** pontifex ipse quē præcipui honoris causa sum-
mum uulgo appellamus: aliud quicq; nihil habet egregium: q̄
qđ episcopi est proprium. **Quis** em̄ est alius summus pontifex q̄

ecclesia **R**omanæ **E**piscopus: **E**t singularum quidem urbium episcopi dici pontifices & possunt & cōsuerūt: qui quāq̃ in suis ecclesijs sunt maximi ac summi: eo tamē minus dicunt: ut quē ceteris pontificibus lex præesse uoluit: is honorificentiore epitheto ornaret. **S**ed quoniā paucis ostendimus eundem esse in ecclesia dei episcopū: quē & regem & angelū uocamus: **R**eliquū ē: ut de hoc ipso **L**açaro **S**carampo: qui foelici quodā diuinoq̃ auspicio episcopus uobis contigit: nō quæ dici laudādo possent: sed quæ nō dici iniustum sit: breui oratione perstringamus. **V**idi plerumq̃ nōnullos qui cū maxime studēt aliquē laudare: eas potissimū laudes cōquirunt & cōsecantur: quæ alieni sunt iuris: nec præstari a nobis possunt. **N**am patria & parentes quæq̃ alia uel fortunæ uel corporis siue bona siue commoda sint dicenda: quamcūq̃ merentē laudem ppter ea scilicet merentē: quod ipsi moderate prudenterq̃ utamur q̃diu adsunt: **F**ragilia em̃ & caduca sunt: nec in nostra potestate posita. **A**liud profecto nihil præter uirtutē & rationē afferre possumus: quo de certi quicq̃ habeamus magnūq̃ polliceri. **B**ona animi nostra sunt: quæ fortunæ omni cōtempto impetu: nullam uim morbi: nullā temporū mutabilitatē: nullū incōmodorū turbinē contremiscūt. **I**taq̃ uera omnis ac perfecta laus posita est: & collocata in sola animi præstantia. **Q**uid em̃ memorem **L**açarum episcopū esse natione **L**igurem: familia uero **S**carāpū: **A**t **L**igures in Italia quales sint qualesq̃ semper fuerint: nemo sane rerum paulo peritior ignorat. **N**am ut tempori obsequēs silētio prætereā: quæ præclara quāq̃ p̃ multa facinora tempestate nostra **L**igures sæpe gesserint: & nūc etiā gerant: tradunt nobiles nōnulli rerum scriptores: tum latini: tum græci aborigines extitisse: qui maiore ex parte imperitarēt **I**taliæ: cū in eā **T**roiani primū uenissent **A**enea duce. **A**borgines uero alios nullos esse q̃ **L**igures ita nominatos: q̃ montani sint populi. **H**oros em̃ græce: montem significat. **N**ā liguria prope tota montuosa est & ardua: ob idq̃ genus hominū acre atq̃ bellicosum. **I**nter **L**igures autē **S**carampi p̃ceres semper habiti sunt illustres: & id quidem in omni laudis ac probitatis genere. **Q**uot iurecōsulti: quot in omni doctrina magnitudine eruditissimi & eloquētissimi uiri: quot equites aurati e **S**carāporū familia prodierunt. **Q**uid em̃ repetā in præsentia priscum illū & inclytū auctorē huius generis ac nominis **S**carampū: qui ex **A**ragonū regia in **I**taliā p̃fectus post res splendidissime gestas in **L**iguria cōsedit: cū floruerit semper **S**carāporū domus & fortissimis belli ducibus & religiosissimis plarisq̃ atq̃ amplissimis nobilissimarum **V**rbū

Ligures**I**talia**T**roiani**A**eneas**A**borgines**I**talia

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

pontificibus. Itaq; mirādū nō est: si Scarampls ꝑceribus cū præstantissimis prope omnibus primarijsq; familijs: non Ligurum & Insubriū modo: sed totius huiꝰ Gallia cisalpinæ affinitas ac summa necessitudo cōtracta est. Omitto reliquas diētelas: amicitias: vires: facultates: quibus Scarampi ꝑceres plurimū pollent. Prætereo cōsulto in mediū afferre uel Antoniū huius autū: uel Rainaldum patrem: quorū uirtus & domi & foris tāta est habita & tam celebris: ut eorū nomen nulla sit antiquitas deletura. Satis em̄ hic unus Laḡarus episcopus superq; est: qui omnē de se laudē queat profiteri. Non is profecto est Laḡarus: qui suū iacet clarissimum genus: qui alicna laudet: cū semper studuerit nō aliunde sed ex sese ipso potius deoq; pendere. Nam quid de hoc tam sancto & sapienti præsulæ uestro Viri Comenses primū ducamus laudandū: Nū eximiam formæ bonitatē? Quæ tāti fieri in principibus cōsuevit: ut nō dubitauerit Tāgricus ille de Priamo loquens ita affirmare: Priami quidem species mereꝑ imperiū. Quod si materia sequitur formā natura: quis ambigat animi præstatiā debere corporis excellentiā omnē respondere? At sit sæpe malo hominū more: ut naturæ probitas deprauet. Eo igitur maiore admiratione dignus est Antistes hic uester: quod omnia sit semper natura duce pro animi ratione nō minus foeliciter cōsecutus: q̄ diligentissime secutus. Omnē in quā corporis dignitatē: omne robur: omnem ualitudinē cum animi sanitate & ui atq; pulchritudine conformauit. Quare cum intelligeret ad tantā naturæ bonitatē accedere oportere bonā quandam præstantēq; doctrinam: hanc tanto studio: tanta industria: tanta diligentia est amplexus: ut nō diuina poetica: nō regina humanarum rerum oratoria: nō optimarū omniū artium procreatrice philosophia cōtentus: sese penitus sacrorū librorū lectio: ni theologiaq; dediderit: quibus in rebus tantum ualet: ut omniū opinionē superarit. Nec sibi aliud quicq; boni proposuit unq; in uniuerſa uita: q̄ quod ipsa ueritas quæ solus ē deus definierit. Nam per huiusmodi sapientiæ genus se facile affecuturū existimabat quod uerum & incōmutabile atq; sempiternum foret. Quid em̄ uerecundos eius memorem cōtinentissimosq; mores: cum nulla sit omnino uirtutis pars: cuius assidua consuetudine priuatum se uolucrit. Præceteris autem iusticiā atq; pietatē præcipua quadam cura & ueneratione prosequit. Solebant prisci illi gentilesq; philosophi qui dicuntur uirtutem sequi: non tam uirtutis gratia: q̄ ut inanem hominū gloriam uenarentur. Itaq; studebant: quod est simulationis proprium: magis uideri boni q̄ esse. Omnes eorū

Ligures
 Insuores
 Gallia cisalpi-
 na
 Antonius
 Rainaldus
 Laḡarus

Priamus

Theologia

Iusticia
 Pietas
 Gētilis philo-
 sophi

AD VIROS COMENSES ORATIO III

nigilia atq; peregrinationes qui septē existimati sūt sapiētes in grā
 cia: referebant ad humanā gloriā nebulā. Idem **Stoici**: idē **Aca-**
 demici: & **Peripatetici**: reliquiq; **Socratici** faciebāt. Quā nā mens **Academici**
 uel **Pythagorā** **Samio**: uel **Agrigentino** **Empedocli** fuerit: tū illius **Peripatetici**
 auratum femur: tum huius in hiatum aetnæ præcipitatio dilucide **Socratici**
 declarat. Nam **Romani** quod aut pro patria se deuouerint: aut si **Pythagoras**
 lios interemerint: aut tot tantosq; labores exanclarent: uel acerbis **Empedocles**
 simos cruciatus morteq; pertulerint: quid aliud q̃ nominis im- **Aetna**
 mortalitatem apud homines affectabant? Non em̃ ullā iij sibi om **Romani**
 nes: si recte uelimus iudicare: certam uirtutem expressamq; propo **Virtus**
 nebant: sed adumbratam quandā ac fucatam uirtutis imaginem.
 Nam uera & indubitata uirtus suis nixa hærensq; radicibus nihil
 habet supra se maius: nihil præclarius: nihil preciosius: quod aut
 bonum aut expetendum censi oporteat. Quo fit: ut solus deus
 ea sit atq; sola uirtus: a qua tanq; abundatissimo & perenni atq;
 inexhausto totius uirtutis fonte nostri omnes & cogitatus & acti-
 ones debent emanare eoq; referri. Nec enim in terris ulla est homi-
 nis gloria præter eam: quæ cum caelesti gloria sit coniuncta. Qua-
 re cū **Laçarus** **Scarāpus** ab usq; puero in eo se uirtutis genere ac-
 curate ac summo cū studio exercuisset: quod in agēdo uersat: mox
 ineunte adolescentia ad ueritatis perspicentiā animum conuertit.
 Intelligebat em̃ generosus adolescens inferiora hæc omnia & mu-
 tabilia esse & obnoxia interitui: Sola ea quæ in cælo diuinæq; sūt:
 nulli casui subiecta esse planeq; sempiterna. Itaq; ab assidua exerci-
 tatione sciētiae ad sapientiæ studiū sese cōferēs: tm̃ ea in re breui tē-
 pore p̃fecit: ut cū maxima sui nominis claritudine iuris pontificij
 ornaret insignibus. Et qm̃ nosset non iccirco discendū esse ut quæ
 pulcherrima optimaq; sunt: sciamus dūtaxat: sed multo etiā ma-
 gis: ut secundū ea quæ didicimus: operemur: quicquid egregij &
 cōspicui tot laboribus & lucubrationibus suis per disciplinā fue-
 rat affectus: id ita usu quotidiano sibi fecit familiare: ut omnibus
 ambiguū reddiderit: utra præstantior iudicāndus esset actionis ne
 laude an cōtemplationis. Vtraq; certe uāhementer excellit: adeo
 ut nemini cōtēdendi secū in hac omni **Gallia** spem reliquerit: tāta
 est eius dicēdi faciūdia: tanta legū & sacrorū canonū memoria: tā-
 ta rerū uariarū & laudatissimarū in differendo subtilitas. Mirari
 ergo neminē decet: si in tot ac tantis & externis & suis bonis **Laça-**
 rus **Scarampus** est a summo pontifice **Pio** cæteris omnibus in ele **Pius pont.**
 ctione **Comēsis** episcopat⁹ sine ulla cōtrouersia prælat⁹: q̃ & multi
 & grauissimi uiri nō mediocri inter se cōtētionē ad id splēdidissimi

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

Frā. Sphortia

**Comenses
Laſarus epi/
ſcopus**

**Rex
Tyrannus
Aristoteles**

Deus

muneris ferebant. **N**on enim erat ignarus pater sapientissimus nec
minem oportere alijs praesse in ecclesia dei: qui sit ullo genere lau/
dis ijs inferior quibus praest. **A**ccedebat ad rem quod non sine cau/
sa tanti hunc fieri intelligebat: a praestantissimo principe nostro **Frā**
cisco Sphortia: cuius animi magnitudo: cuius splendor ingenij: cuius
tanta est uirtus: ut omni pene antiquitati uideatur anteposendus.
Quid enim humanissimus princeps noster hunc minus diligat: mi/
nus amet: quem norit non modo esse obseruatissimum sui rerum sua/
rum: sed plane tale quem omnis honos & omnis dignitatis gradus
debeat cupere atque exoptare. **E**xobrem ut & principi nostro quod op/
time de se merito gratificaretur pater beatissimus: & ecclesiae uestrae
uiri **Comenses** consuleret saluberrime: hunc uobis **Laſarum** dele/
git episcopum: qui & uobis annuntiaret quae dei sunt: & eam do/
ctrinam traderet: quae ad uestrae salutis atque caelestis gloriae ratione
attineret. **V**estrum igitur munus erit: ut hunc cum omni fide ac pietate au/
diatis: & eius integerrimis paternisque institutis diligentissime ob/
temperetis: si cupitis uobis atque uestris omnibus bene & perbeate
consultum iri. **H**abetis enim praefulem eruditum: eloquentem: sobrium:
pudicum: facilem: benignum: affabilem: omni praeditum humanitatis
officio: omni bonitate insignem: cuius admonitionibus parere ho/
norificum est. **T**u autem pater amplissime & si minime uereor fore: ut
omnia regas atque administres moderate & sapienter: tamen pro mea
erga te obseruantia non desinam dignationem tuam monere: hortari:
obsecrare: ut cogites etiam atque etiam: quantam simul cum hoc ipso augu/
sto episcopatus fastigio mole subis: cum sit episcopus non minus ope/
ris atque oneris quam honoris nomen. **Q**uid enim aliud in ecclesia est epi/
scopus quam rex in **Christo Iesu**: **E**xerce igitur officium regium. **Q**uid
enim inter regem atque tyrannum interest? **A**llud nempe secundum **Aristo**
telem: quod tyrannus: ut est communis quidam bonis omnibus teter/
rimusque hostis: omnia refert ad utilitatem commodumque suum: **A**t rex
quasi animus reipublicae: quoniam omnia sibi cum ciuitate ducit esse com/
munia: nihil sibi priuatim quaerit: nihil uult: nihil admittit quod idem
cunctis ciuibus non sit ueluti proprium. **I**ta etiam tibi faciendum censeo.
Cura quae sunt ecclesiae: **H**uic uni stude: **H**uic inuigila: **A**d huius
emolumentum & dignitatem cogitatus tui omnes referendi sunt. **I**ta
enim praesse debes ut pro sis: quibus te praesse uoluit deus. **P**asce oues
meas: praecipit dominus. **Q**uod uni **Christus** iussit episcopo: id
esse & tibi & episcopis ceteris iustum existimato. **Q**ui enim rex in ec/
clesia & angelus diceris: gere etiam te pastorem. **N**ec id tibi turpe
ducendum est: cum nobilissimus poeta **homerus** appellet etiam **Aga**

AD VIROS COMENSES ORATIO III

memnona saepenumero pastorem populorū. **V**t em̄ pastor ouib⁹
 suis a lupo metuēs ex aliqua specula oculis attētissimis lustrat cir-
 cūquaq; omnia: ne quid detrimenti per insidiatorē suum importe-
 tur: ita etiā tibi acerrimo ingenio iterū atq; iterum speculandū est:
 ne frustra sis nominatus speculator: hoc est **E**piscopus. **N**ā quod
 sit diligentis pastoris officium: Iesus ipse docet in **E**uangelio: cum **I**esus
 ait se esse pastorem bonū & nō mercenarium: qui cum pastor non
 sit is cuius sunt oues propriæ: cum primum uiderit lupum uenien-
 tem: illas dimittit ac fugit: lupo relicto ouibus rapiendis disper-
 gendisq;. **A**t pastorem bonū cuius sunt oues: facere secus omnia.
Nam quia nouit eas sua interesse: ne animā quidem suam pro illis
 ponere uereri. **I**nspecte igitur q̄ accuratissime omnia quacūq; sint
 ecclesiæ **C**omensis cōductura: nullum detractans laborem: nullum
 ue uitæ quidem periculum reformidans. **N**am sicut nihil est ut in-
 quit **A**mbrosius: episcopo excellētius: sic nihil miserabili⁹: si oues **A**mbrosius
 sibi cōmissas neglexerit. **P**asce igit̄ oues **C**hristi: **E**arum saluti pro-
 spice: quib⁹ custos: quib⁹ speculator es datus. **Q**uod si tu illa omni-
 potētis dei: quæ sub p̄phetæ **E**gechielis p̄sona episcopo ipsi quid **E**gechiel
 obseruandū sit: præcipiunt uerba quæq; consideraueris: nunq; er-
 rabis. **S**peculatorem inquit dedi te domui **I**srael. **A**udiēs ergo ser- **I**srael
 monem ex ore meo annūciabis eis ex me. **S**i autem uideris gladiū
 uenientē: & tu nō annūciabis ut reuertat̄ impius & a uia sua: ip-
 se quidem in iniquitate sua morietur: sanguinem uero eius de ma-
 nibus tuis requiram. **S**i autem annunciaueris: & ille non fuerit re-
 uersus: morietur ipse quidē in iniquitate sua: sed tu animā tuam
 liberaſti. **S**atis em̄ tuo officio pater integerrime fungaris: si popu-
 lo **C**omensis ac reliquæ tuæ ecclesiæ: quæ iussit dominus pro singu-
 lari tua eruditione annunciaueris: si quacūq; ad animarū salutē **D**ominus
 pertinet: grauit̄ eloquenterq; docueris: si operā quātū in te fue-
 rit dederis: ne relicto calle cælestis patriæ: i miserā deruant semp-
 ternā. **A**d quæ quidem omnia qm̄ liquido ac perspicue animad-
 uerto tua te sp̄te mirifice incitatū: nihil est quod oratione sum lon-
 gior. **N**oui enim innocentia tuam: **N**oui sanctimoniam uitæ: **N**o-
 ui magnitudinem & altitudinem animi: **N**oui prudentiam & con-
 silium: **N**oui iusticiā: **N**oui pietatē. **N**unc exprome quæso recōdi-
 tos thesauros tuos iustos nō pecuniarum: quibus unus omnium
 liberalissimus es: sed sapiētia cæterarūq; uirtutum quibus es om-
 nibus admirandus. **S**cis enim fidei & religioni tuæ populum esse
 prouidentia diuina commissum: quo uix alius in uniuersa **G**allia
 cisalpina est nobilior: utpote quod ab eadem olim **G**allorum gene-

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

Comum te **Comum** est conditū: a qua & **Mediolanū** & **Bergomū** & **Brixia**
Mediolanum am **Veronamq;** & **Tridentū**: aliasq; nōnullas urbis clarissimas ac
Bergomum maximas prisci rerum gestarum scriptores conditas tradidere.

Brixia
Verona **Hec** quidem **Oratio** habita est ab eodē **Francisco Philelfo Comi**
Tridentum in ecclesia **Cathedrali**. xvi. **Kalendas decembres**: **Anno a Natali**
Christiano millesimo quadringentesimo sexagesimo.

Francisci Philelfi Oratio pro Theodoro Plato clarissim
mo iureconsulto. **III**

Theodorus
 platus
 Georgius pla
 tus
 De legum in
 uentore
 Moses

FVerat profecto æquū & ab omnibus mea sententia plane
 cōcedendū Illustrissimi principes & uos reliqui patres gra
 uissimi: ut qui in dicendi acie miles haberi possem: nō mo
 do ueteranus: sed iam omnino emeritus huiusmodi omni orato
 rio munere uacare: in tanta præsertim doctissimorū & eloquētissi
 morū hominū republica. **Est** enī hoc officiū iuuentutis & robusti
 oris cuiusdā seruētiorisq; ætatis. **Non** ingenio dūtaxat ad orādū:
 nō eruditione: nō exercitatione est opus: sed facili quadā atq; expe
 dita linguæ mobilitate: & in celeritate uerborū uoce: tum clara &
 sublimi: tum sonora & periucunda. **Quare** si qua mihi ad dicendū
 adiumenta: uel natura uel disciplina uel industria attulisset: quæ
 tamen corporis sunt nō animi: hæc in homine secundū & sexagesi
 mū annū iam nato nō esse eadē quæ in iuvene fuerunt: & ipse intel
 ligo & aliū fugere puto neminem. **Itaq;** si de laudibus huius præ
 stantis & perdocti adolescentis **Theodori Plati** cum pauca breui
 oratione perstrinxero: minus fortassis aliqua ex parte satisficiam
 expectationi de me uestræ: erit mansuetudinis uestræ atq; sapien
 tiæ: id quicquid deterius fuerit: nō tā negligentia a qua semp om
 niū maxime un⁹ abhorruī: q̃ ætati ipsi ascribere. **Nāq;** hoc omne
 quicquid est orieris potius q̃ honoris: nō tā adiuī q̃ admisi: quip
 pe qui neq; **Theodoro** ipsi deesse poterā: quo tempore uirtutis stu
 dij q; sui pulcherrimis donare in signibus: qui esset a me antea in
 stitutus oratoris socraticisq; ornatus: neq; huius patri clarissimo
 & sapientissimo iuriconsulto **Georgio Plato** de me persape q̃ op
 time merito in tanta eius læticia obsequi nō debebā. **Sed** quoniā
 hæc omnis laudatio a legū ac Iuris & ciuilibus & pontificis sapientia
 pficiscit: pauca primū de initijs pgressuq; hui⁹ rei in mediū refer
 ram. **Qui** primus leges inter mortales inuenerit institueritq; iudi
 cia: nō eadē oīm est opinio. **Hebræi** hūc **Mosen** fuisse uolūt: **Athe**

PRO THEODORO PLATO ORATIO IIII

nienſes **Cecropa**: **Argiui** **Phoronei**: a cuius noīe forū non minus **Cecrops**
cōmode acceptū reor q̄ ob eam rem ita nominatū qđ eo lites cō- **Argiui**
trouerſiaq̄ ſerant. **Cretenſes** **Minoa** atq̄ **Rhadamantū**: **Lacedæ** **Minos**
monij **Lycurgū**: **Aegyptij** **Mercuriū** **Nili filiū**: cui **Vulcan⁹** ſucces- **Mercurius**
ſit in regnū. **Perſæ** uero **Zeroaſtrē**. Nā latini quo in legib⁹ ſerēdis **Zeroaſtres**
quo iuniores extiterunt: eo ceteris hominibus in hoc doctrinā ge-
nere mirifice omnibus praſtiterūt. Qđ aut ad **Mofen** attinet: hūc **Philo iudaus**
aliſ legūlatorē: ut **Philo** iudaus eſt locupletiffimus teſtis: aliſ ſacra **Philo iudaus**
rū legū interpretē p̄didere. Claruitq̄ eadē tempeſtate apud ſuos
qua **Cecrops** apud **Athenieſes**: quos **Cecropidas** ab ipſius & cō-
ditoris & legūlatoris nomine appellatos eſſe conſtant. Et id quidē
annis amūdi creatione: tribus milib⁹: ſex centis quinquaginta.
Et **Phoroneum** qui **Inacho** natus regnauit **Argis** ſecūdus annos **Phoroneus**
circiter trecētos: poſtea legibus **Argiuos** ac iudicijs muniffe. Nam
Rhadamantū & huius fratrem **Minoa** qui **Ganymedem** rapuit:
Europa & **Aſterio** natos fuiſſe longe his tribus poſteriores. **Lycur**
gū uero quas leges **Lacedæmonijs** tradidit a **Cretenſibus** accepit.
At **Zeroaſtres** rex **Battrianorum** qui primus omniū magicam
illuſionē reperit: quibus fuerit tēporibus ſatis ea ratione patet: qđ
aduerſus eum **Ninus** rex aſſyriorum dimicauit. Et ne ſim narran- **Ninus rex**
do p̄lixior: neminē inter legūlatores inuenio: quē antiquitate **Mer**
curio cōparē. Hunc alijs omnibus legūlatoribus q̄ longiffime ſu-
periorē: **Iccirco** **Ioue** **Maia**q̄ natū poeta cecinere: q̄ & mentis acu-
mine uiguerit & prudētiffimus fuerit. **Mercuriū** em̄ auctōrē fuiſſe
affirmant eloquētiā: quā ex intellectu gigniē & prudētiā: eundēq̄
& palæſtra & lyra & praſtigioꝝ peritiā primū tradidiſſe. Sunt eti-
am qui hanc laudē legū ferendarum dent **Eaco** **Achillis** auo: cui⁹ **Eacus**
filium **Peleum** cum argonautis aduerſus **Cholcos** nauigaſſe oſtē- **Achilles**
dit **Orpheus**. Q̄ plurimos praeterea legimus: qui **Cererē** omniū
primam extitiſſe arbitrent̄ ferēdā legis auctōrem: quod eo argu-
mēto reſelli poteſt: quod **Cecerē** fuiſſe cōſtat annis ab initio mun-
di tribus milibus ſeptingentis octoginta. Sed qui omnē illā ſupe-
riorem antiquitatē legalis ſapientia gloria ſuperarit: **Solona** fuiſſe
cōtendūt: qui antiquitatis omnibus diaconis legibus praeter eas
quas de cede tuliſſet: ipſe leges **Athenienſibus** dedit: quos ob eam
rationem axes nominauit: quoniā in ligneis axibus ſcriptae eſſent.
Et floruit quidem **Solon** inter ſeptem graciā ſapientes **Olympia** **Olympias**
de quadrageſima ſeptima: uel ut aliſ perhibēt: quinquageſima ſex-
ta **Piſtrato** **Athenis** regnante. Huius autem unius philoſophi le-
ges adeo apud omne pene hominū genus illuſtres atq̄ praclarae

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

Romulus

sunt habitæ: ut ne **Romanos** quidem puduerit post exactos reges easq; leges omnis penitus sublatas quæ prius ab ipso usq; **Romulo** lata fuerant: **Athenas** mittere decem legatos: qui indyctas leges **Solonis** peteret: quib; **Romana** respublica fundaret. **His** in decē eburneas tabulas perscriptis in **Vrbemq;** allatis: & pro rostris ad apertiore[m] uolentium perceptionē positis: propterea duæ postea tabulæ **Hermodoro Ephesio** auctore in annū p[ri]mū ex publica potestate adiectæ sunt: quoniā ad tātā ciuitatis imperiū pluribus legibus esset opus. **Et** ita leges sunt duodecim tabularum appellatæ. **Deinde** secutū est ius ciuile: **Legis** actiones: **Ius** elianū: plēbiscita: quæ postea lege **Hortensis** p[er] legibus habita obseruatæ sunt. **Post** hæc ius id additum necessario ē qd[am] senatuscōsultū nominatur. **Deinceps** adiecta oportune sunt edicta pratorū: a quorū honore ius est appellatū honorariū. **Ad** postremū aut[em] principe cōstitutū acceptouē illud est ius introductū: quod ab unius principis uoluntate manans principale uocatum est. **Quid** em̄ singillatim memorem aut de publicis aut de priuatorum legibus quæ priuilegia dicunt? **Quid** de consularibus & tribunitijs? quid de satyras? quid de iure militaris? quid de iure quirītū? quid de constitutionibus? quid de prudentium responsis? **Nulla** est prorsus neq; legis nec æquitatis nec iuris pars quā **Romani** aut legūlatores aut iure consulti intactam indiscussamq; reliquerint. **Nō** em̄ in tot corūcanis: brutis: scæuolis: paulis: labeonib;: pomponijs: trebatijs: tullijs atq; alijs p[er]pe infinitis unū aut **Lycurgū** aut **Solona** iuenias. **Quā** em̄ nuncq; in uniuerso terrarū orbe rēpublicā excelluisse meminim;: quæ cū in oīs laude uirtutis: tū maxime in splēdore iusticiæ cū **Romanorū** imperio cōparari queat. **Hæc** aut[em] non natura sed disciplina primū acq[ui]rit: & ea quidē disciplina: quā nobis legū & iuris ciuilis & scientia subministrat. **Hæc** sane ea est iusticia quā ait **Euripides**: hespero atq; lucifero magis esse mirabilem. **Hæc** in quā una uirtus ita cunctis uirtutibus antecellit: ut qui eā adeptus sit: solus bonitatis cognomentū adeptus existimetur. **Quare** cum ornatissimus adolescens **Theodorus Platus** ab ipsa usq; pueritia quodā naturæ ductu bonitatem arderet: audiretq; quotidie hāc per incitiam potissimum comparari ab eloquentiæ studio: quā non mediocriter ualebat: ad legum & iuris ciuilis scientiam quasi **Sulpitius** quidam animum cōuertit. **Et** citabat eum præterea uel paterna uel maiorum suorum gloria: quorum se dissimilem fore monstri simillimum ducebat. **Nō** enim erat ignarus platorum familiā quæ nunc uocatur: **Nā** prisca tēporibus platonica dicta est

**Theodorus
Platus**

PRO THEODORO PLATO ORATIO III.

a Platone philosophorū omniū maximo & grauissimo duxisse originem. **Platonem** uero ipsum qui suo pprioq; nomine **Aristocles** dictus est: referre paternū genus in **Codrum** regem **Melanthi** filium: maternū autē in **Dropiden** poetam **Solonis** fratrem. At **Solona** & **Dropiden** in **Nileū** heroa. Hinc uidere licet uim sollertiamq; naturā nō absurde in posteros etiā propagari. Vtē **Theodorus** ad legalis excellētiā laudē raptus est: **Solona** scilicet imitatus: Ita huius frater **Petrus Antonius** diuino ingenio adolescēs ad oratoriae poeticāq; praestantiae gloriā impulsu quodam & tanq; necessitate naturae: quā a **Dropide** fratre **Solonis** fluere: tāto se studio cōtulit: ut iam natu maioribus illisq; doctissimis coaequādu iudicet. Scimus enī **Dropiden** esse ab omnibus poetā eloquētissimum & grauissimū habitū. Nam **Nileus** adeo claruit rebus bellicis ut inter heroas numeraret: quē etiā ipsum q̄ **Petrus Antonius** pulchre amuletur nouistis omnes. Sed ut eo unde diuertit nostra reuertat oratio: qualia quātusq; legūlator **Solon** fuerit: ex ijs satis sup quē patere arbitror: quā a me modo narrata sūt. De **Platone** uero qd attinet praedicare: cuius libri decem de rep. & duodecim de legib⁹ locum nullū praetermisere: quē ad omnē iusticiā iurisq; rationē pertinere uir sapientissimus iudicasset. Vero **Theodorum** oportet uāhementer accendi atq; inflāmari ad eā quā naturae suae instituto tantopere cupiebat scientiā cōsequendā: **Georgij** patris nō mē atq; honos erat in causa: quē uidebat in **Mediolanēsi** rep. praestantissimis etiā iurecōsultis doctrina & innocentia plurimū antecire: ob eamq; rem adeo ualere & auctoritate & gratia apud diuinū principē nostrū **Franciscum Sphortiā**: ut de nēmine melius sentire uir prudentissimus summusq; uideat. Obrem cum primū se **Ticinū** cōtulisset: id studiū cuius gratia pfectus est: tāto labore: tanta cura: tanta aggrediē diligentia: ut intra tertiū annū in publica re petitione: quā uocāt scholastici: eam de se opinionē in omniū animis collocarit: ut nulla ex parte maiorib⁹ suis inferior futurus cēfere. Videmus sane apud nōnullos usu plarūq; fieri: ut qui adulescentes asseruatione aspectuq; suorū liberi sunt: licentia ea omni quā habent: nō tam utantur q̄ abutant. Nam quod tēpus in audiendo debet legendiq; consumi: id aut in ludis aut in comestationibus teritur cū magno ipsorū dedecore ingentiq; detrimēto rei familiaris. At istorū taliū dissimillimus **Theodorus** ne punctum quidē temporis omittebat: quo minus aut eruditissimos honestissimosq; doctores audiret: aut legenda tractaret: aut quā legerat & tractarat litterarū monumentis cōmendaret. Eorū aut aequaliū

Plato
Aristocles

Petrus Antor-
ninus Platus

Dropides

Solon
Libri. x. de re.
Libri. xij. de
legibus

Georgius pla-
tus

Fran. Sphor-
tia dux

FRAN. PHILELFI ORATIONES DIVERSAE

& cōdiscipulorū semper cōsuetudine usus est: qui aut docti & boni essent: aut cuperent tales effici. Sciebat em̄ probos adolescētis: ubi etiam minus improborum cōsuetudine a recto animi instituto flecterentur: suspitione tamen deprauati moris nō uacare omnino. At eos omnis q̄ ceteris aut auxiliū sint aut cōsiliū allaturi: non minus famā q̄ iusticiā atq; integritatis rationē habere oportere. Cōsultoribus uero in omni quāstione aequē facillimū atq; subtilissimū se praeſtabat. Quod aut ipse uel dicendi uel differendi gratia quareret: ut acute inuenerat: ita modestissime p̄ponens mirabili artificio: ad quē finē intenderat: deducebat. Et peruicacium omnē exosus: id solū quod ueritatē saperet: sequebat. Spectatissima em̄ ingenia mendaciū nullū admittūt: eamq; sibi in differendo uictoriā p̄poni uel maximam arbitrant: si a ratione nusq; diuerſerint. Præterea qd̄ tempus uix alijs in audiendo civili iure satis esse consuevit: id Theodorus platus in utroq; iure penitus perdiscēdo longē prius absoluit. Et ne id quidem mirū. Non em̄ ocio se debebat: nullas illecebras sectabatur: nullā faciebat intercapedinem: totus erat in audiendo: totus in legendo: totus in scribēdo: totus in disserēdo. Quo factū est: ut cū quarto studij sui anno docere qd̄ didicerat: publice in maxima audientiū frequentia cōpisset. Ecce cum incredibili admiratiōe oīm anno septimo ex quo primū Ticinēsem: ut ita dixerim: ariopagū ex nostra Mediolanensi academia petijisset: ab omnib; sit: ut uidetis: dignissimus iudicat: quē utraq; insignia decorēt. Sed iā me locus ipse atq; tēpus admonet: ut postea q̄ de legibus ac iure civili locuti sumus: paucis percurram de iure pōtificio. Id aut q̄ primū apud Romanos inuenerit: quē nūc Pompilio anteponā: habeo neminē. Nā apud alias nationes atq; ciuitates ut uarij dī in honore sunt habiti: ita uarij superstitiones: ritus iuraq; fuerūt: adeo ut etiā daemones p̄ dīs haberent. Colebat em̄ stulta illa gentilitas & bonos quos opinabat & malos deos. At malos quidem ne obessent: bonos aut ut pdesſent. Sed ut reuertar ad Numā: Is genere Sabinus: cū Romulo successisset in regnū: uideretq; Romanū populū longē bellandi cōsuetudine efferatū: aliud nihil malle q̄ uastationē: q̄ prādā: q̄ interitū: quo illū tādē ab ea immanitate animi diritateq; auerteret: ius pōtificiū introduxit per tripudia & saltatus ludosq; solēnis: adhibitis sacrificijs & carminibus: quibus placari numina p̄pitiaq; reddi maximo studio rex callidissimus persuaſerat. Quæ quidē superstitio ubi simul cū imperio in dies magis magisq; augesceret: ea demū p̄ aduentū ueri & omnipotentis humani generis redēptoris Christi optimi maximi: radicē excisa corruit. Estq; tēpestiue nouū ius pōtificiū impol-

Theodorus
Platus

Gentilitas

PRO THEODORO PLATO ORATIO III

Intūq; oblatū: qđ a sacris libris grauissimisq; sãctionib; cõflatū de
creti atq; decretaliū uoluminibus sanctissime cõtineť. Quæ certe
oĩa Theodorus Platus nō audiuit & didicit solū: sed etiã q̃acutis-
sime edidicit: & alios q̃subrilissime & q̃elegãtissime sūma cū lau-
de docuit. Quæ cū ita sint: Reliquū est præclare adolescẽs Theodo-
re Plate: ut quæ tibi hūani diuiniqu; iuris ornamẽta i hoc sacratissi-
mo tẽplo: in hoc religiosissimo die: i hoc tãto & tã illustri amplissi-
morū hoĩm cõuẽtu ex sūmi atq; uniuerſi magistratus auctoritatẽ
corã parata intueris: accipias ea mẽte: eo aĩo: eo cõsilio: ut oĩa sem-
per & dicas & agas: & modereris p dignitate tua maiorūq; tuorū.
Nec em̃ satis est qđ iusticiã pietatēq; didiceris: nisi eas in omni acti-
one repræsẽtãs & iustissimū te præsẽteris & integerrimū & homi-
nib; deoq; charissimū. Verſet tibi assidue ante oculos sciẽtissimus
hic & cõtinentissim; iurecõsult; Georgius pater tuus: Verſet Plato
ipse: Verſet Solon: Verſet quotquot a Codro rege athenarū &
ab heroe Nileo magni & egregij uiri in omnigenere & uirtutis &
gloriæ: ad hãc usq; atatẽ emanarūt. Et ut breuitatis gratia præte-
reã innumerabilis fere non solū utriusq; iuris eruditissimos uiros:
sed etiã equites auratos & fortissimos belli duces & urbium dños
ac pōtiffices: qbus polluit clarissima domus tua. Repete memoria
Maseū muganū autē nraternū: uirū illū grauissimū planeq; huma-
nissimū: cui; prudẽtia: cui; eloquẽtia tãta fuit ut ei; opera & indu-
striã excellentissim; princeps noster relicto in Apulia tot urbiū: tot
populorū opulẽtissimo principatu: ad magnanimū illū ducẽ diuū
Philippū uenerit: cuius aduẽtū diu cõcupitū atq; exoptatū quãti
Philippus fecerit: nō obscure nec dissimulãter ostẽdit. Nã Maseū
qui esset cõsiliij iusticiæ secretarius: ordini senatorio q̃ primū ascri-
psit: tãtoq; semp habuit i honore ut in maiore neminẽ. Nã qđ ego
memorẽ q̃pta de tua & eruditidẽ & pbitate sit expectatio: cū apud
alios uniuerſos uiros claros & præpotentis: tū apud nobilissimas
primarias familias: qbus cū tibi est affinitas: quorū certe oĩm opi-
nioni tibi nitẽdū ē: nō mō ut respõdeas: sed ut ea mirabiliter supe-
res. Verū ne singula psequar: quãta nūc tibi ad bonas actiones ne-
cessitas: q̃tū calcar est additū: qđ regina hæc nostra diua Blanca
Maria simul cū splendidissimis regulis Galeatio & Hippolyta q̃si
Latona quãdã Phœbo Dianaq; oĩa coruscãs sua te præsẽtia ho-
norat. Quæ sane res una longe est: & preciosior & illustrior: q̃ cui
lis pontificijq; iuris aureū omne gemmatūq; diadema.

Georgius
Platus
Plato
Solon
Codrus rex
Nileus

Opera Masei
Mugani Fran-
ciscus Sphor-
tia uenit Me-
diolanum

Blãca Maria
dux
Galeati; Ma-
ria
Hippolyta
Latona

Hæc qđ oratio habita ē ab eodẽ Frãcisco Phileſo Papiæ i ecclesia
cathedrali: stio Nonas augustas: aĩo a natali christião. M. cccc. lx.

FRANCISCI PHILELFI ORATIO V

Francisfi Philelfi Oratio habita Mediolani in principio studij. V

Galeati⁹ Maria
dux

Italia

Dares
Entellus
Annibal
Fabius

Tanq̃ eloquentia & illustrium disciplinarum studia ad triarios sint redacta: reuocat miles emeritus post qui n̄tum & uigesimalum annum in aciem docendi: & ne is quidem inuitus: cum intelligat huiusmodi benignitatis munere ferem facturū excellentissimo suo principi **G**aleatio **M**ariae: non gratam solū uerum etiam pericundā: **S**i ita instituerit florētissimae huius reip. iuuentutem: ut & dicendo & iudicando iure possit cum uniuersa Italia de gloria contendere. **N**ō igit̃ cuiq̃ obscurum esse debet uiri clarissimi & quod sit nostri sapientissimi principis cōsiliū: & quod itē meum institutum. **C**eterū ea mihi molestia: quod nō eadem uis: ac uigor tueretur: atq̃ corroborat corporis huius instrumenta: quo ingenium ipsum meū intelligentiaq̃ munif̃ ac pollet. **V**bi eū pristinus ille uocis uel sonorus cōcentus uel tēpestiua contentior **V**bi firmitudo laterum: **V**bi linguae in omnē motū uel celeritas uel facilitas: **H**aec omnia sunt una cū aetate magna ex parte facta debiliora. **A**t uoluntas certe bene p̄merendi eadem est: quae prius & sapiendi studium longe uahemētius. **A**nimus uero tū infractus: tum nulli neq̃ ignauia neq̃ desidia seruiens. **N**ec **D**areti cedebat **E**ntellus. nec **A**nnibali **F**abius: & bos quo lassior est: eo magis cauet: & firmioribus nitit̃. **E**nim uero quanto pulchrius est didicisse q̃ discere: tanto animus senis q̃ animus iuuenilis plus & uiget & sapit. **Q**uo fit: ut & consulendo & instituēdo senilis grauitas uenerationi habenda sit semper: perinde atq̃ iuuentutis & dux & gubernatrix. **Q**uibus ipse ductus rationib⁹: nō sum ueritus tertium iam & septuagesimū agens aetatis annum: docendi arma resumere: & tanq̃ **N**eoptolemus quidē in aciem descendere aduersus iacula sagittasq̃ ignorantiae & inscitiae: breui futurū sperans: ut gratificando humanissimo nostro principi: & uberrimos & honorificos fructus his omnibus pariam: qui secum doctioris: tum etiā melioris mea industria reddi nō detrectauerint. **Q**uare qui modestissimi adolescentes in hunc locū discendi studio cōuenistis: ad audiendum animos parate. **V**os aut̃ ceteri uiri grauissimi qui nō ut aliqd̃ discatis: sed uel iudicādi uel mei honorādi gratia hic adestis: **S**i aequo animo ac placide tuleritis quae a me paucis differuntur: permagnas sim profecto uobis & immortalis gratias habiturus. **N**unc uero nescimus dicendi prolixiores q̃ uel personarum dignitas uel temporis breuitas patiē: ad eorum declarationē nostra oīs

AD SIXTVM PAPAM ORATIO VI

se cōuertat oratio: quæ in **P**oliticorū libris ab **A**ristotele eruditissimō eloquentissimōq; philosopho tractata diuinitus atq; perscripta sunt.

Frācis̃ci **P**hilel̃si **O**ratio gratiarū actiua ad **S**ixtum quartum **P**ontificem maximum. VI

Quam mihi profecto mirificam animi læticiam affert cōcupita diu atq; exoptata sanctitatis tuæ præsentia pater beatissime: hanc nō mediocriter offendit importuna hæc uocis raucitas: quā partim itineris difficultas: partim asperitas hylæ intulit homini senī: utpote iā agēti septimū atq; septuagesimū ætatis annū. **Q**ua quidem incommoditate fit: ut quo ut me oportuisset in agendis tibi gratiis ornatu dicendi pro tāta tua in me beneficentia: qua sum accersitus in hoc domiciliū orbis terræ: quo reliquū uitæ meæ exerceam in laudem omnipotētis dei ac tuæ beatitudinis: eo in præsentia cogar abstinere. **S**ed recreat me: ac bono animo esse iubet singularis tua summaq; sapiētia: qui nihil temere: nihil incōsulto: sed omnia potius p̃ ratione & recto animi iudicio metiaris: cōsyderes: modereris. **Q**uo factum iri existimo: ut eū etiā imiteris: cui⁹ expressum quoddā & uiuū es simulachrū: eiusdemq; uices in terris sanctissime atq; innocentissime repræsentas. **U**t em̃ ille seipsum donās sola beneficentia: cuius partes secundū **A**mbrosium: beniuolētia liberalitasq; sūt: redemit uniuersum humanū genus quod perierat: ita etiā tu pater beatissime p̃ charitate diuinitus tibi ingenta ac benignitate pontificali: cū me mihi restitues: tum uocem illā pristinā ac sonoram efficies etiā clariorem. **P**ro aut̃ tali tantoq; beneficio: quas tibi tandem gratias sim acturus: **E**as certe quibus tibi sapientissimo reipublicæ christianæ antistiti gratias offerri nihil queat. **A**t quas deniq; **A**lacrē atq; sinceram animi gratitudinē: **Q**uæ una uirtus q̃ sit pulchra quātiq; faciunda: uel eo probat̃ argumento: quod primus ille angelus impietatis filius sola ingratitude corruit præceps ex illa cælesti sublimitate in tenebras sempiternas. **N**ā si gratus esse uoluisset: si accepti memor beneficij: neq; inuidisset creatori suo: nec in diram illam sceleratamq; superbiam exarsisset. **M**ea uero animi gratitudo ea futura sit: ut tuum diuinū nomē quod sua natura splendidissimū est: splendore etiā orationis tam græcæ q̃ latinæ eodemq; & carmine & oratione soluta: id quod alius ex hominibus nostris præstare nemo potest: quantū uel anniti ingenio: uel doctrina efficere diligentiaq; potero: transfundam in omnē posteritatē: & ita transfun-

Angelus

Superbia

dam: ut nulla sit hominū atas illud obscuratura. Non em̄ ea humana gloria appetenda nō est: quæ per optimas actiones se diuinæ gloriæ similē reddit: tum omniū hoīm bona a diuinis bonis, pfluant sit necesse. Interea uero temporis clamentiam tuam rogare: orare: obsecrare obtestariq; nō desinam: ut hunc humillimū seruū tuum ut omni fide & obseruantia tibi deditissimum ita commendatissimum habeas: siquidem putas nullum apud me beneficium tuum intermoriturum.

Francisci Philelfi Oratio habita in principio Quæstionum tusculanarum. M. Tullij Ciceronis in studio urbis Romæ
VII

Tyrones

Qui tyrones primū in castra uenerint: ne rerū bellicarū imitari omnino possint existimari: consuerunt ea intra uallum representare: quæ in dimicādi arte didicissent. Et ita cum mira quadā corporis agilitate nūc exilientes resiliētesq; nunc pcedentes audentius: nūc in pedem se referentes per omnē motū gestūq; membroz: aut ensem in uarias uibrando coruscandoq; paratis: aut hastam ultro citroq; in multiplices ictus concutiendo per spicuū afferre argumentū: cū uiriū suarū ad alacriter strenueq; pugnādum: tum etiam fiduciæ ad uincēdum. At milites ueterani uiri clarissimi qui in hunc locum cōuenistis honorādi mei potius: ut existimo: q̄ audiendi gratia: ut sunt diu ac multū exercitati fortissimi me per pulcherrima q̄ plurimaq; facinora: nihil huiusmodi facere aggrediunt: sed tantisper quietem agunt: donec descēdat in aciē. Quo ubi uentū est: & itur in pugnā: non secus ac leones marmarici qui uocant: in hastem obuīam ilico feruntur: tanta ui: tanto impetu: tanto robore ac turbine: ut nusq; nisi parta uictoria conquiescant. Idem mihi quodammodo ij facere soliti uidentur: qui nup in docendi quasi aciē profecturi: prius q̄ de rerum magnitudine atq; splendore: quarum se interpretes haberi uolunt: quicq; laude dignum in medium efferant: tempus fere omne consumunt: ut sunt iuuenes in elegantissimo quodam oratiōis apparatu: de rebus autem ipsis uix aliquid pro auditorum utilitate attingentes. Quā ego cōsuetudinē etsi minime reprehendo: cum sit tū ea atate: tum prima exercitatiōe minime indigna: nō satis tamen eos cū illis cōuenire semper existimari: qui in dicendi docendiq; curriculum q̄ diutissime uersati: rerum debent grauissimarū potiusq; fucate cuiusq; orationis ad demulcendas audientium aures habere rationem. Quod si alteri cuiq; est considerādū: tum mihi potissimū

Consuetudo
Exercitatio

AD SIXTVM PAPAM ORATIO VIII

qui ætatis iam annum agens septimum ac septuagesimum : tãdiu
sum in omni orationis genere per uniuersam propemodum exerci
tatus Italiam: in maximis & amplissimis ciuitatibus eisdemq; pri
marijs: ut dici iure possim in huiusmodi studiorum certamine mi
les: nō modo ueteranus sed indubitato etiã emeritus: & ita emeri
tus: ut musarū templo arma uictoria pinde quasi **Romulus** quisi
piam Ioui feretrio iam pridem obtulerim. In præsentia uero tanq;
in aciem accersitus atq; reuocatus a **Sanc**tissimo & eodem in om
ni laude nobilissima disciplina & exquisitissima eruditionis sapiē
tissimo: domino nostro **Sixto** quarto: totius reipublicæ christianæ
pontifice maximo atq; optimo: ad iuuentutē instituendam in hoc
domicilio orbis terræ humanitatis artibus: quæ aliud nihil est q̃
totius uitæ morumq; disciplina: quæ omniū magis imitari debeo
q̃ tanti pōtificis summam sapientiam: **Ex** illius enim ore nihil p
dit omnino: quod minus sit quadam mirifica grauitate exultaq;
doctrina præceptisq; ijs refertum: quæ tam ad bene beateq; uiuen
dū: q̃ ad omnem honestatem & dignitatē pertinent. **A**ccedit ad rē
quod esse **Romæ** nōnullos audio: qui uiri disertissimi nullū quoti
die prætermittunt luculentissimæ dictionis ornatum: quo & dele
ctent eos: qui audiunt & agant ad omnen animorum aut motum
aut etiam quietem. **Quæ** de tribus reliqua pars in docendo uersa
tur: quæq; & meæ est dignitatis: & ad interpretationem quæstio
num tusculanarum. **M. Tull. Ciceronis** spectat: maxime in ea tra
ctanda nullum meum: ut spero: desyderabit officium. **Quare** ad
audiendū animos parate. **D**e rebus enim altissimis & cognitione
dignissimis in his quinq; libris quos sumus exposituri: q̃ cumula
tissime simul & q̃ diligentissime scripsit **Cicero. Romæ** pridie **Idus**
Ianuarias. **M. cccc. lxxv.**

Romulus
Iupiter Fere
trius

Sixtus quar
tus pōt. max.

M. Tul. Cice.
Quæstiones
tusculanæ

Francisci Philelfi Oratio de sua in urbem reditu ad
Sixtum Quartum pontificem maximum. VIII

Quāta sit in obseruatōe pmissæ fidei grauitas: quāta uene
ratio cōstituta: pōt uel eo argumēto non difficulter anim
aduerti pater beatissime: qd religio uniuersa & sanctimo
nia christiana in sola fide fundata est: & eam quidem fidem quæ in
conuentis atq; promissis consyderatur: **I**ccirco arbitrantur uiri do
cti & diligentes: hoc appellatam nomine: quoniam per illam quæ
promissa fuerint: fieri oporteat. **N**on igitur absurde quo fidem
eam impollute seruarem: qui hinc **Mediolanū** repetēs adducēdæ

Fides

Mediolanū

FRANCISCI PHILELFI

familiæ meæ gratia me obstrinxeram tuæ beatitudini: **E**cce ut uides: redij contemptis cæteris rebus omnibus & publicis & priuatis. **F**ateor equidem serius me redisse q̃ putaram. **Q**uod certe nulla mea uel negligentia uel culpa alia factū est: sed aut diuina quædam prouidentia: cui aduersari nemini licet: aut malignitate fortunæ: si quā tandē fortunā esse dixerimus: quæ quod nefas est credere: potior sit diuino iudicio nobis sane occulto: sed eo plane & incommutabili & omni certitudine certiore. **A**t ausim affirmare pater clamentissime: permulta mihi fuisse impedimento: quo serius fungi officio meo quiuierim: & primū quidē repentinus: ut cætera misfa faciā: duorū meorū liberorū casus mihiq; pro humanæ imbecillitatis conditione admodū molestus: quippe qui per diorū paucorū interuallū uitā deseruere præclarā illi quidem indolis infantis & magnæ spei. **A**gebant em̃ ætatis annum alter septimū: alter octauum: cū & uigerent & saperent longe magis q̃ pueri. **E**x quorū inopinato celeriq; obitu: misera mater mihiq; charissima tantū animo dolorē mœrorēq; cōcepit: ut in uahemētissimā agrotatiōnem incidit. **D**e cuius breui recuperāda ualitudine: cū eruditissimī prudentissimiq; medici mihi suaderent: coactus sum euentum rei expectare: ut non inanis omnino reuertisse **M**ediolanū possem existimari. **Q**uæ em̃ alia causa eo me reuocarat: quā ut uxore & filios reliquāq; familiā mecū ad urbē ducerē: ubi sub **C**hristo meo **S**ixto quarto pontifice maximo: uitā omnē esse acturus ē. **S**ed oh q̃ uarj: q̃ incerti: q̃ mutabiles sunt casus humanæ hui⁹ naturæ: q̃ miserabilis cōditio nostra omnis. **C**um uisa iam foret uxor conualuisse: meq; itineri accingerem: uel potius iam essem in itinere: noua calamitas superuenit. **I**lla em̃ exceptis intra præcordia penitus acerbissimis illis filiorum amissorū uulneribus: cum diutius ea perpeti nō posset: repente ppter abortiuū partū: quē ante illorum obitū passa fuerat: ita uexata: ita exanimata est: ut morti ipsi ppe cōcederet. **Q**uæ quidē oīa aliāq; q̃ plurima mecum ipse uolutās: animo statui potius esse redire solus: ut antea solus ueneram: q̃ si diutius differrem: aut iram diuinā aduersus me cōcitarē: tanq̃ omnia uellem p meis optatis cōsequi: aut tuæ summæ sapientiæ susceptionem asferrem uiolata fidei: qua ipsa apud me nihil est nec antiquius nec sanctius. **A**dsum igit̃ pater beatissime ea facturus omnia quæ uel ipse iusseris: uel tibi grata fore animaduertero. **N**am ego tibi & sacrosanctæ **R**omanæ ecclesiæ me & uiuum & mortuū dedicaui ac deuoui.

Cæsar
Frederic⁹ agathus
Laura
magdarena

Sixtus quartus pōt. max.

Explciunt orationes **P**hilelfi